

Апхэынтшэкэтыжырта
Акәа 2011

Иван Ғарба

И А Л К А А У

Q-ТОМКНЫ

1-тәи атом

Еиқәиришәеит Ан. Лагәлаа

Апқәынтшәкәтыжьырта
Акәа 2011

Иван Тарба. Иалкаау.

Q-томкны. 2-тәи атом.

Апхэынтшәкәтыжырта. Акәа, 2011. – 376 д.

Ари аусумта CC0 1.0 ала иарбоуп.

Алицензия ахфылаа шәахәацшырц азы шәтал:

<https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/deed.ru>

© Тарба, И.К., атынхацәа, 2011
© Апхэынтшәкәтыжырта, 2011

АПОЕТ ИАЖӘА АНАРХА

Иац акәымзи Иван Тарба Апсны ашәкәыџџәа Реид-гыла данахагылаз, иац акәымзи аххьа-цъцъахәа ифызцәа рахь данцәыртцуаз, астал аґы, аицыларақәа рґы илаф, иажәа ианазызырџуаз, иажәеинраалақәа данрыпхьоз. Уи иччапшь-хаа мшаенеицш иахьагы улапш итәашәоит.

Иван Тарба иахьа ицсы таны дыкәазар 90 шықәса ихьтцуазаарын, аха иамуит, изхымгазара кәхапиаргъажәџа ипшәмапцхәыс хактриса ду Етери Коғониа-пґа лцәызра, иабхәында Миха ицкәынцәа Лашеи Алхаси рґахара! Апрель мза антәамтә, 1993 шықәсазы аибашьра амца анакыз, Акәа даналырга хамтакы Гәдоутә дыкәан, ичымазара есааира аеарбыжкуан, ипґаи имахәи ицхрааны Шәача ахәшәтәыртақәа руак аґы дышәтартцеит, ашәтахь дыргеит Москвака, аха уаагы имыхәеит. Ипстәзаара далтцит 1994 шықәса аламталазы.

Ауафы ишәтахька дынхьапшыр, ицәа даатазызоит, есааира дацәыхарахоит икәыпшра, иґара. Апстәзаара агә-та иалагылаз, уи ацәкәырпақәа рґырак здызкылоз жәа-шықәсала дызнысыз имџа «днанпшылар», имбарц зал-шом уа икәз аҳаракырақәа алакәырақәа, агәыргъарақәа, ахьаакәа, аиааирақәа, атцарақәаггы иара убас. Абарткәа зеггы аайдкыланы рызхәыцра, ршәара, рзара, алкааггы

акатцара ахызара уадафзар акэхап. Апстазаара убас икья-
фуп, узыхызауа хэа крькоума? Уаф кэышк ихэахьан, 50
шыкэса рфынза икоу сифатроуп, уи нахысоуп ианааиуа
ашэымта атышэынтэалара, аха нас иузынхазеи?

Изхысхэаауа, Иван Тарба ирфеиара ахыркэшаха имазеит,
имазеит алкаа-пкаа акатцарагы...

Иван Тарба арфеиарафы еипш апстазаарафгы иман
апышэа ду. Уи имфа тагэтасрак амамкэа, ииашахэтэаза
инагамызт...

30-тэи ашыкэсхэа рынтэамтазы ауп Иван Тарба апсуа
литературафы данцэыртцыз. Аха поетк иахасабала, Ваниа
Тарба хэа, ихьзи ижэлеи еидкыланы ирхэауа данаакэгыла
Ацынцэтылатэ еибашьра Дузза ашыкэсхэа рааноуп...
Диит иара 1921 шыкэсазы Баслахэ ақытан, Очамчыратэи
абжыратэи апсуа школ афы атцара тцауа, аус иуан араионтэ
газет «Абольшевиктэ мфа» афы. 1948 шыкэсазы Акэатэи
ахэынтқарратэ институт даналга ареспубликафы акыр
атакпхыкэра змаз аускэа дырхагылан. Дахьыкэзаалакгы
алитература гэгыгэтайжыуамызт. Еицырдыруеит иажэеин-
раалакэа айбашьра атема иазкны иацитцаз «Апсуа кама»,
«Сашьа», «Бицыл апхэызба», «Изнышэынтрада», «Ахьча»,
«Дон ахыкэан», Асовет Еидгыла Афырхатца Ражден Бар-
цыц изку ажэеинраала, апоема «Афырхатца» ухэа.

Хыхь зызбахэ ххэаз ажэеинраала «Сашьа» аапхьарала
итэуп, ускантэи аамта хьанта абжы агэылыфэуеит:

*Дңырх ага,
Уис хаха,
Уайас иңцара.
Дгэых ага,
Дных ала,
Дарбыл ахацара.*

Шака метафора лыпшаахла еибытоузеи ажэеинраала
«Апсуа кама» (1942):

*Иъаз-ъазуа аңсуа кама
Аза ибаф иалахун.
Изкыз мамзар баша икъама, –
Аиааира усаф иалахун.*

*Ацыпхъ афыйуан икәеицеиуа,
Икын уи аңсуа ғәғәалаза,
О, иалишазеи амца анцеиуаз,
Данеибашьуаз далашзан!..*

Ускантәи аамтазы ахәылпазқәа рәы, аицыларақәа рәы ашколхәыцқәа ирхәауаны шақантә исахахъази абарт ацәа-хәақәағғы:

*Дон азымфас тынч ахықәан,
Псра зқәым ғылоуп абақа.
Афызцәа ирыпхаз уа дырнықәуан,
Аңхәызба дныжьны дцон пхьақа!*

Имариамызтапоеддызнысыз ипстазааратә мфә. Дахьы-казаалакғы, атцара Аминистррафы аума, ашәкәыфәцәа Реидгыла афәума, аобком афәума, зехьынцъара илшоз каитцон, иидыруаз агижьюамызт... 1953 шықәсазы, Сталин данпсы ашьтахь, жәлар раға данааныркыла, хәычы-хәычы атагылазаашьа аеапсахуа иалагеит. Аңсуа школкаа реиташьақәыргылара, мчыла ихәдыргалаз ақыртуа шрифтықәганы афыц акатцара, артәфәцәа реидкылара, артцага шәкәқәа реикәыршәара, ртыжьра ухәа ацәбаа ду атахын. Ускантәи аамтазы атцара аминистрс иказ Иван тарба илшазынзаскғы имачмызт. Убри аганахьала фактк сазаатгылар стахуп, 1953 шықәсазы, аңхынтәи аңсшьара мшқәа раан Кәланыхәа сықан, хашколаф ахасабра дзыртцоз артәфы дрымамызт, убри азы адирекция анапынтца сыртеит цхаражәхәара рзызурц, срацәажәарц атцара аминистрра афы.

Нанхэамзазоуп, сымфашьозар, иныкэыршэны сааит А́кэа, Ваниа Тарба ила цхыраарак сызрытөзар хэа. Уии сареи уаанза хайбадырхэан, апсшэа хэеилан.

Аихабыра рыоны афбатэи аихагылафэи акэын иара дахьтэаз. Адкылартафэи саннеи, ауаа еилафеиласуа ауухэа еилан, иагъаацъасшьеит аскатэи абаанагеи хэа. Аминистр дызбарц шыстахыз амазаны́кэгаф цхэыс иналасхэеит, аха лнапкэа неивыган, дшанхашэаггы даасыхэапшит, фазны еигъхалпхэарашэа. Убри аамтазы саби кьаасыбжык аафит акабинет афэнтэи ауп ухэаратэы. цхэыскгы лыгыршэеи лоурысшэеи еилапцо ацэажэара дафын: «сыртцафра самышэхит, ауафымра аашэырцшит, схэычкэеи сареи амфа ханхалт. Ххы абаагои шыта хара?» хэа дхэацэон лара. Акабинет ашэ анааимкьа, сылапш найкэшэеит зышьяцакэа хахаза Ваниа истол икэыршэыз асаби... Уаха иара иахь саузнеихуаз... Адырфафэны ауп ханеикэшэаз. Сыззнеизггы сзыкайтцеит, атцара ашыкэс алагамтазы урым математикк длаишьтын, краамтаггы аус иуан хашкол афэи. Ваниа Тарба Апсны ашэкэыфцэа Райдгылафэи еихабыс даны́каз, иара Баграт ихаанггы, иухэар калоит арфеиаратэ усура еилашуан хэа. Анапфымтакэа реилыргара, атыжьра аиекаара, ашэкэкэа атэым бызшэакэа рахь реитагара, ртыжьра ухэа гэгэала аматц азыруан ускан, шамахамзар иапсаз акы гэыгэтажьны икамлацызт. Ахэггы ибзианы иршэон, иахья ашэкэыфцэ ицъабаапса ахэшьярафэи айтцахаракэа ихамоу хапхьяфцэа заманала ирдыруеит. Ашэкэыфцэа – профессиоуп. Уи знапы алаку цара-шьарала уидымгылар, иус бжамфеамхоит, иттэааны изыкалазом. Акультура аизхара ахэынтқаррафэи асахьаркыратэ литература иатцанакуа алацаажэара атахымзар калап. Уи иара усггы еилкаауп. Апсны Ашэкэыфцэеи апхьяфцэеи реицыларакэа традицианы икайжьтеи краатцуеит Уи пату ду ақтцаны имфапыргон ескьынггы. Шамахамзар школк, қытак сгэа-

лашәом Ваниа Тәрба ихаан ашәкәыѿѿәа ахымнеи-
цыз, алитературатә хәылқазқәа ахымѿапырымгацыз.
Хғәалашәарафы иаанхоит 1963 шықәсазы Аңсны им-
ѿапысуаз Асовет литература амшқәа. Ускан ара иааа-
ны иқан апоетцәа дуқәа А. Твардовски, Е. Долматовски,
Н. Рыленков ухәа егыртгы. Арт рыдкыларә, рныкәгара
зынзагы имариамызт, ағырак зкәәкәа иқәызхыз Иван
Тәрба зхадарафы дгылаз Аңсны ашәкәыѿѿәа Реидгыла
ауп. Хапхәаѿәа Гәдоута, Акәа, Кәтол ухәа шака гәахәарала
ирыдыркылазеи 70-тәи ашықәскәа ралагамтазы Аңсны
ианы иқаз Запорожиатәи аукраин шәкәыѿѿәа.

Убри апхьака Одесса, Одессатæи аобласт, Запорожие, Приазовие ухæа ркны апсуа литература амшкæа мæапган.

Ваниа Тарба ирѣиаратѣ мѣа ханалацѣажѣо аамтазы, иахгѣалахаршѣар ахѣтоуп Д. Гѣлиа ишѣышықѣса ахытра ахатыр азы Москва, Тула ухѣа апсуа литературатѣ хѣыл-пазқѣа имѣацгаз ртѣы. Шака гѣаццыхѣарала ирыдыр-кылаз апсуа шѣкѣыѣѣцѣа ЦДЛ аѣы апхѣаѣцѣа, Тулатѣи абцѣар зауад аусзуѣцѣа.

Иван Тарба Асовет литература дахатарнакны акырынтө ахэаанхытқа дцахьан – Китаи (аделегация напхгафыс иа-маз иара иакэын), Монголиа, Кореиа, Алжир, Болгариа, Чехословакиа, Польша, Венгрия ухэа. Зехьынцъара аицы-ларакэа реы игон апсуа жэеинраала ашьтыбж.

Кореиатәи ацикл аҕынтә «Ажәеинраала сапхьеит апсы-
шәала» хәа хыс измоу аҕынтә иаазгоит цәахәакәак:

Хьушда ахъхъахъда иҕынуа, игдылаччо,
Шалымха итафыр сҕахун сара абра.
Аңсны-мра хаара згдылаччо,
Аңсуа бызшда – сыламыс, суафра.

Азәггы шәғаһхә иҫасҫом аҳәара,
Са сбызшәа даҫахым ҫарҫьман,

*Сгәы тыңраауа снейуеит ахара,
Сынасыңаз сабацәа исдырҗон...*

Уи иашьашәалоу даҕа жәеинраалак аҕы апоет ихәоит:

*Иаралоуп сара сышхәыцуа,
Сгәы итаскуа иаанмыжкәа изхәо.
Сбызшәа ссир – амитәза зхыҗуа,
Абжыцкәа еицамкуа изхоу...*

Иван Тарба иажәа лыпшаахкәа рзикуеит дзызгәакьоу ижәлар, ашәа рзихәоит есаaira зееитазкуа ацсуа нхафы инхашьа-интцышья, ибзазашья, уи илирикатә фырхатца издырам агәынкьра, ахьатра, аиакәым анышәара... Игәа-хәара зегьы ирыцку ицсадгьыл аҕацхьа иуалцшья анаг-зароуп. Апоет иажәеинраалакәа рҕы лассы-лассы дыр-зыхынхәуеит дхәыцаахыс илапш зыдхало, дхыхны дыз-моу Ацсны апсабара апшзара, зынггы-цхынггы зуапакәа ирташышья игылоу ашьхакәа, аеуреипш зпырцәкәа ргы-ланы илеиуа азиас, амшынгәиатцәара, архакәа, адәкәа. Аха апоет еилкаарала, хаара мацәак рытцаломызт урт ауафы дырнымзар, изхәартузеи ауафы дзыкәнымхо, инапкымта здумбало адгьыл иагья ипшзазарггы, уи зырцшзо, изыр-лашо ауафы иоуп, ауафы иоуп апсабара тынха дус иа-моу, иара убри ауп Иван Тарба ипоезиа апафос азто, ам-тәыжәфа цзыртло... Апоет ихәыщыртоуп, игәтыхоуп, иц-садгьыл алахьынтца, уи ацгәеи-абзиеи изеипшны ахаан дымтәацызт. Дацсаны дгылазарц итахын, аиҕырпшра ссиркәа ихы иархәаны ифәуеит:

*Аңсуа ңхәызба леиңи уеинтәыла,
Учча, ухәмар, уеырба!
Уара уаңхьа Аңсынтәыла,
Иахьа ишьтәсҗоит атоуба,*

*Са сыңсадгьыл сыңсахуазар,
Алашара сумырбан,
Уан узаазаз духаштуазар,
Илзууазеи даҕаза иан.*

Иван Тарба итематика тбаауп, ипоезиа иацәафам ами-лат тшәара, сахьаркыралей идеиалей ихаракуп. 50-тәи ашықәсқәа раан ииҕыз ажәеинраалақәа «Цимлиансктәи амшын», «Волга», «Адырртәаф», «Q-мшынк», «Асасааирта Москва», «Аҕба Росссиа», «Акьыпхьыф» ухәа ркны иааир-цшуеит ауаа рбафхатәратә лшарақәа, ргәахәарақәа, рхәыц-рақәа...

Иван Тарба ипеизажтә лирика уанацхьо, иуцылоит исахьаркыра ачыдара ҳаразкуа абарт реипцш икоу ажәеи-тарсқәа, ажәа хьыршәыгәқәа, иаагап аҕырцштәқәа: Азиас «Ажәфан иатцәа ашәыга мтцарс ицо», ара иугәаламшәарц залшом С. Есенин иажәеинраалак аҕынтә метафора шыа-хәк: «Синь сосет глаза...» ашыхақәа «Абырқьхәа ататын иахо», «амфақәа рахәыцшәа ианыло адарды»... Апоеит иказара атәы аадырцшуеит сгәанала абри афыза аиҕыр-цшрагьы:

*Ашәаҕыцаҕ нымцәазо,
ишьыцәра-шьыцәраха,
Ашьха дуқәа
рыхәда ихшьуп игәыкны.*

Апсуа-қыртуатә еибашьраан Иван тарба ииҕыз ажәеи-раалақәа мақьаназ ихаздырам, ихатәы архив аҕы иказар акәхап, ҳацхьаҕа ицәыртышт урт. Апоеит дшычмазафыз-гьы уи атема гәыгәытажьны ишимамыз атәы рхәауеит атыхәтәаны ицәыртыз акы-фба иажәеинраалақәа. Убарт рахьтә иалукаартә икоуп ажәеинраала «Ахақәитра», рап-хьаза акәны уи анылеит «Ахатцарашәа» хәа 1995 шықә-

сазы ашәкәтыжбыртаҕы итытчыз аизга. Убраҕа иахпылоит абарт реипш иҕоу ацәахәақәа:

*Хақәитроуп ауафы иҕны данаңиәымоу,
Иңсадгыйл атәым данахым,
Иан лбышәа абҕьарс ианимоу,
Уи адаггы шамхы иҕахым.*

*Игәаҕхьоу сыжәлар,
Сыжәлар гәымшәа,
Маңкоуп ииәыгу – нас ишарккоит.
Азы ырҕан ишалырхуеипш афымца,
Шәықәңара алҕахит ахақәитра лашо!*

Иван Ғарба илирикатә жәеинраалақәа рнафсгы иеаз-тәылхны аус адиулон аепикатә жанргы. Урт рахынтәи иаха иалкааны рызбахә ухәартә иҕоуп апоемақәа «Амҕа дыкәлеит ауафы», «Ахатцара», «Апышәара», «Хьзы амта-закәа», «Жәашықәса рышьтахь». Атдыхәтәантәи аҕы хара иаабоит Аңынцтәылатә еибашыра Дузза еилгеижьтәи 10-шықәса штхьазгы, арыцхара ауаа ишырзыннажыыз, агәәкра баацсы иштәнаргылаз. Зыбз ада зыхәламыз ахәычкәа абомба иахаҳаны итахоит, ари трагедиоуп, ари аҕыза ҕамлароуп уаҳа ацстазаараҕы. Абас еипш алкаа ҕауцоит уи апоема уанаңхыалак..

Атдыхәтәантәи ашықәсқәа рзы Иван Ғарба иацитцеит тақыла, сахьаркырала изыхәтоу аҳаракыраҕы игылоу апрозатә рҕеиамтақәа. Уи икалам итытчыит х-романк: «Идыру ахьз», «Амра хара хҕы игылоит», «Сан лыблақәа». Абарт ароманқәа акырза зтакы тбаау, сахьаркырала ихәы-дам рҕеиамтақәоуп. Автор иеазишәоит иахьатәи ацсуа қыта иагу- иабзоу аарцшра. Ажәытә – аҕатә, ацәҕа – аб-зиа, ақьабз – атцас, цхьақатәи аңеипш азы ақәпара ухәа, ирацәоуп уи дзыхцәажәо, иаликаауа. Интересс апхьаф им-

кырц залшом аамтеи ауааи реимадара, реизыказаашьақәа, имџапысуа аполитикатә ситуация ишазыкоу ухәа. Акри-тикцәеи алитераторцәеи азәырџы рыхцәажәахьеит зыз-бахә хамоу ароманқәа, сара сгәаанагарақәагы, Иван Тарба ипстазаареи ирџеиамтақәеи ирызкны, изџыз астатиаџы исхәеит. Ароман «Идыру ахыз» аџынтә акзатцәык алскаар стахуп.

Уажәраанзатәи апрозатә рџеиамтақәа рџы иуцылоит фырхацәақәак, – ибзиоу – дыбзиоуп, шамахамзар прашәа имазам, итџоурам рахь ипхьазоу, гха мацарала итәуп, бзи-арак рыдубалом. Ус қалашьас иамоузеи ацстазаараџы? Ибзиазоу хәа иршьоз ауаџгы «чышәрақәак» идубалар қалойт, ацәгьа хәа иршьо бзиарақәак дрылақазар шауа еипш. Изхысхәауа Иван Тарба ироман «Идыру ахыз» афы-рхатца хада Арноу Наурба ипшра-исахьа деиқәыгчаца ды-коуп, дусуџуп, даашьазом, ахгәарпхара илоуп, аха ахатара акульт аамта ахатәы «мхәыр» иаанархеит. Уи аматц иуеит, даеакала хымџапгашьа имазам. Абасала, ажәлар ишыр-хәауа еипш, ибзиеи ицәгьеи еикараны дааиуеит. Хаҟ-сахьоуп, типра ауеит...

Гәкахара ззымдыруаз, аамта атагәтасрақәа ирытцгәаны иааиуаз апоет иаалырқьаны агәамбзиара изтцысызи аи-башьраан иоуз аахақәеи ихы-игәы ақәмачны дқартцеит, имаха-ишьаха ихәомызт, ила-лашара ицәызуа далагеит. Даара узырхәыцуа, угәыҟызкаауа акоюп ацсуа шәкәыџџәа рахь ихы нарханы ииџыз «ауасиат ажәа». Убрақәа хара хац-хьойт: «Ари – хатцарам, аха ишакәхалак ацстазаара ахьын-халара, сееиқәсырхоит хәа ауаа рыргәақрагы хатцарам. Сара исџызцәоума (73 шықәса сыртысуеит) иреигьу аҟар атахара иаџуп Ацсны ахақәитраз иқәпауа. Сара стәы за-кәызеи? Саташәымтдан икастцаз ашьаҟазы. Нагзара ақә-зааит Ацсны! Нагзара иқәзааит В.Г. Арзынба – Ацсуа жәлар ртҟеи иаша!»

Иахьа апхьаф идаагало иреиамтақәа еидызкыло аф-
томк ирнылоит уи иажәеинраалақәа рғыраки, ф-ро-
манки.

Иван Тарба иахьа дыкам, дхалагылам, аха инхеит иажәа
ҕаца, иажәа цьбара. Уи хапсадгьыл абзарзы хәауа пхьака
ихапхьоит, апстазааразы икәпоит.

*Ашәа азысхәоит Аңсынтәыла,
Ашьха, ага, аңшахәа,
Хьзысгьы иамоуп – Амратәыла,
Амырхәага ахьныхәхәа.*

*Ашьхарантәи амишын агәынза,
Илашьтуп амра ашәахәа.
Аңсабара лашо ихыхәоит,
Саңхьа ицәырйеит еийыхәхәа!*

Гьаргь Гублиа

~АЖӘЕИНРААЛАҚӘА~

СА СЦӘАХӘА

Ацсуа еихымца еипш уеицрала,
Сажәеинраала ацәахәа!
Цъара ухала, цъара утала,
Уахънеилакгы сәахәы хәа!

Цсаатәтцас упры, ажәәан уалаз,
Улашарбаган укачча!
Иатаххозар – ушәахәала,
Ахахә шыантца еикәырчча!

Нартаа уреипшыз шыала-дала,
Гәында лыбла ухаза уахыцо!
Зегы угәарто нас хатала
Адгыыл уқәыз, ушыта антцо!

Зегы-зегы рхы-ргәы утала,
Әныс иумаза адунеи,
Азә днумыжын, измоу гәалак,
Уи ианаамтоу уицхраа, унеи!

Ахәра зауз уизхәрыбгыщыз,
Ацәгәа унинар – ухыртәаз!

Бзиак иашьтоу зегъы урыцыз,
Урт русаф ухэартаз!

Ацэанырра згэафы ифыхо
Анасыпқәа рызшала!
Уахъаацэыртца – ауаа урыхәо,
Мрашәахәоушәа улашала!

Уахьцо игала сыпсшәа хаара,
Абжьы мѡашьо идырҳала!
Апсны роуа зегъ гәапхарас,
Уи афызцәа сзырҳала!

АЦЫРРА ААМТА

Апша иагеит аамта исырзыз,
Уажәшьта исылшом уи сахъзарц.
Ацэанырра фыц ицэыртцыз,
Ажәа снатоит иахъа исхэарц!

Уажәоуп амра апҳара ианацла,
Ажәытә аамтаф – сыбгъыц цжәоуп.
Уажәоуп саныгәгәахаз дацла,
Сыпырра аамта – абыржәоуп!

Уажәоуп сара санычкәынхаз,
Са сгәы итытца – ифыцу ажәоуп!
Уажәоуп усда са саннымхаз,
Сзыхъ анцэыртцыз – абыржәоуп!

Абыржәоуп исылшо анызба,
Саныкала сеилыхха!

Азэггы иҕынтэ исмоуа анызба,
Ауаа шынхо санынха!

Саатагылеит шыта тагалан,
Са сцабаа рацаа здыз.
Абар, снейуеит иара сҕалан,
Акыр шықәса сыззыцшыз!

Иахья исхәо – гәалак алам,
Уи – гәыкала исхәо ажәоуп!
Сымҕа цоит, абас ихалан,
Сыпырра аамта – абыржәоуп!

АЕҚӘА АБАҢОУ?

Тҕахышыа амам са сзыргәакуа,
(Штацыпхьаза дара тан).
Аеқәа абаҕоу? Аеқәа абаҕоу?
Рыбжы газом шыжжымтан...

Архахь сыцшын, сыцшын хәдаҕа,
Слымха кыдтан цқәа сзырҕын, –
Схәыцра абаҕоу? Дара абаҕоу?
Баша сгәыҕуа сырзыцшын.

Аеқәа абаҕоу? Аеқәа абаҕоу?
‘Ғтыс кырккырбжык ма исахар!
Испымлазааит, иаххәап, Ақәа,
Аха ақытағ исыниар!

Икалазеи, анацьялбеит,
Иабабжъази урт уажәы!

Ацсуа икѡабз ас дышпалгеи,
Заа ишѡихма акѡымжѡы?

Деѡыжѡын арцыс даласоушѡа
Иѡы дакѡтѡан хатѡатѡас,
Ацсуа пѡѡызба дыршанхало,
Данаацѡыртѡуаз уи пѡсаатѡас!

Ла дахѡынхоз иѡадхало,
Иѡамчы апѡаѡѡѡа инахѡѡаны,
Дыѡ дахѡаакѡлоз ишѡѡа анхало,
Дигон ашѡа дытѡѡѡаны!

Нас ихѡзодаз иара уаѡа,
Диман дѡон наѡ – дынтѡакѡѡа!
Уи аѡыза кѡзѡѡ абаѡѡу,
Уи аѡыза змоу агѡѡѡа?

ѡуаѡык дѡѡыртѡыр уарла-шѡарла,
Ипѡшеит ѡѡашѡахѡыс икны,
Имаѡара дабагѡарло –
Амѡа ианыѡѡу зегѡ ѡѡакны!

Амашѡынаѡѡа, – анаѡа-араѡа,
Еивѡарыпѡхны иѡѡит, иѡѡит...
Аѡѡѡа абаѡѡу? Аѡѡѡа абаѡѡу? –
Аиха ахѡѡѡбыжѡ схы тѡнаѡѡѡит!

Сыѡѡхарѡ акѡым сжѡытѡра аѡѡаѡѡа,
Сара схѡыпѡѡѡа зызку.
Аѡѡѡа абаѡѡу! Аѡѡѡа абаѡѡу?
Ахаѡѡа абаѡѡу, агѡра зку?

Са сеипѡш иѡѡуп уи иаргѡаѡуа,
Изаѡѡѡа нас уи вбас?

Аеқәа абакоу? Аеқәа абакоу? –
Ҳаицырцуама шыта зынзас!

Исзытәахуама са сзыргәакуа,
Са сгәы итыхо аахтны исхәоит:
Аеқәа абакоу? Аеқәа абакоу? –
...Ее, харантәи рыбжыы гоит!..

АЦСУА КАМА

Иғъазғъазуа ацсуа кама,
Аға ибаф иалахуп,
Изкыз мамзар баша икьама, –
Аиааира усаф иалахәуп!

Аццхь афытцуан икәеицеиуа,
Икын уи ацсуа гәғәалаза,
О, иалшазеи амца анцеиуаз,
Данеибашьуаз далашзан.

Аидыслараф ыза псахым,
Изду имам дақәеырбарц,
О, уи уақа бцьарс ишьахәын,
Иацлеит ахьз ақәцараф.

Иатцахома абцьар, ахәа –
Иназо икоуп уахьынза,
Аға илшьуа, ашьа цхьахәо,
Инеиуаз имоуп ахьызра.

Ашьха иқәцаз ианылт ишьта,
Аиааира шьтихит ышәала,
Ақәцаф иоуит ажәлар рымта,
Иашәахә аафәеит цсышәала.

Иғъазғъазуа аңсуа ҕама,
Аға ибаф иалахуп,
Изкыз мамзар баша иҕама, –
Аиааира усаф иалахуп!

АШЬХА БАЛЛАДА

Амца ҡоуқад арпыс даалтын,
Даақәпалт ахра, – дшьакъасон,
Ашьа цәқәырцо иаңхья ишьтытуан,
Имшынха агәәфа итазысон...

Аңша иасуаз ихахәы еилнахуан,
Иңхзаша арбон уи, иңхъанахәон,
Ишьтытңны ианнеиуаз ишҕа, ишьтнахуан,
Саламшәҕәык шиоуаз ианахәон.

Аиааира дузза убра иаңызтаз,
Иҕитт ахацәа рыхъзала,
Атоурых даҕья раңхья ихтырцаз,
Ахьызра аныртарц рымчала.

Иахәа аатицаан уа имфанитцеит,
Иҕицәит ахра атцарра,
Ианымтцуа ишьала убра инанитцеит:
«Иҕиааит абраҕа ахатцара!»

ДОН АХЫҚӘАН

А. Назаге ылыхъзынфылоуп

Дон азымфас тынч ахықәан,
Цсра зқәым гылоуп абаҕа,

Афызцәа ирыпхаз уа дырнықәуан,
Апхәызба дныжъны ицон пхәака.

Уи деикәыркит уа рнапала,
– Бзиала, сфызцәа! – лхәеит ажәас,
Донгы иаман уака агәала,
Мчышьта еипшны игылт тынхас.

Илхагылоу ажәфан ами,
Ладгыл ауми лцәарта,
Тәымцъаруома? Убри азами
Далтцны дзыкам лыфната.

Апсны ашьха ирықәтцуа апшалас,
Инеиуеит уака ишьқыруа,
Уи лгәы инықәшьуа анапы цшьаала,
Инеиуеит уака игәыкуа.

...Дон азымфас тынч ахықәан,
Цсра зкәым гылоуп абака,
Афызцәа ирыпхаз уа дырнықәуан,
Аиааира рыма ицон пхәака.

ИЗНЫШӘЫНТРАДА?

Ижыда абрака, изнышәынтрада,
Итахаз дарбан ақәпарағ?
Иуасиат, иажәахә уа изеихәада?
Ма деикәызкда ахрацәгәағ?

Итахаз рышьтахь уи дынхама,
О, изеипшроузеи ақәшәара?

Афызцәа ршьоура изышьтахама,
Изылшаз иоума ахақәтцара?..

Нас, уара, ахра, ибаф змеидаз,
Дарбан хтәыла зхы ақәызтцаз?
Дарбан хьызла абрақа инеида,
Ахьзра ахьыз ацызтцаз?..

Исахә нас, дарбан, дарбан хатцоу,
Ижыда абрақа, хьзацума?
Ахахә хьшәашәа хчыс зхы иатцоу
Баша идырым бжъазума?..

Ахатца ихьыз бзантцы изуам,
Ахатцара ахьыз камшәазацт,
Хтәыла ахьчара зхы ақәзырзуа,
Ахатца имра тамшәазацт.

Ашьа ахькеитәаз уи хьырзышха,
Асахьа лашоит иқәгылан,
Ихьзра шьтнахуеит уақа ашьха
Иқәпоз забцъар ықәкылан...

АЕТЦӘАҚӘА – СА СГӘАҢЫ

Сара сныкәо, атцых тынчра салан,
Ашьхахь схалон, агахь сылбаауан,
Аетцәқәа снапы ианыпсалон,
Дара рхала икыдшәан исзаауан.

Акакала иааиуан урт еишьталан,
Акы ахькыдшәо – икыдло ацымхәра.

Ғапхъа илашон ажәған зегъ еицралан,
Иара иамаз нмыжкәа аматұра.

Ғапхъа илашон ажәған схашеишеиуа,
Ғапхъа сықәын сымға лашаза,
Аетдәкәа схапсо са сышнеиуаз,
Абар, иаашеит зынзаск икказа.

Абар, иаашеит, сара исымбазакәан,
Атцых схытцны ианца цардатас,
Ажәған иамаз ахағы неицакуа,
Аетдәкәа ғыцәеит нас зынзас.

Ажәған лаша, реырзуа реалархалеит,
Дара нхазар акәхап – иахьатәыз!
Адгыл ағы санынха са схала –
Сгәәғоуп ғапхъа нас дара ахьакыз!..

ШАРЦАЗЫЛА

Сыцәа тынчым са саазқәылаз,
пхызыс икоу зегъы збоит.
Амғахәаста зны сызнылаз
Сама идәықәлан – илакьтоит.

Ахәы схалоит – ағазарахь,
Абар сгылоуп схаракны –
Адунеи зегъ сымацара
Сара искушәа снапакны!

Зегъы-зегъы сыдәырбалоит,
Дгыли-жәғани инадыркны,

Сынасыңгы рыдызбалоит,
Абра избо зегь аартны.

Адунеи зегь са истәүшә,
Сышьха қыта ақынтәи избоит.
Аеазныкгы уи батәүшә,
Ғапхә ғада схалан сцоит.

Ғапхә ашьха, ашьха схалоит,
Ҙаҕа сталоит нас скаууа –
Сқыта хәычы сҕадысхалоит,
Сыбла ихгылоу икахәхә!

Сахьахыло са сынхара,
Сыңсы ахысшьо – сығнаҕоуп,
Сахьышьтало скара-уаран,
Аҕых тынчра – са сатоуп.

...Ацәа салоуп – ацәа хаара,
Үажә қылақьуп сахьынхо,
Саныхтаркуа аңхызқәа даара,
Срыма идәықәуп сеимырххо!

Арбағьк абжы җарза игазшә,
Шарҗазыла исаҳауеит,
Шьта сгылара аамта аазшә,
Аңхыз сшалоу – сцәырҳауеит.

Баша сҕыхоит – са сзышьцылаз,
Ғапхә исыңзаап – уа иааңшуеит,
Аңхызқәагы уа санрылоу,
Ғапхә сқытахь са сыңшуеит.

Арбағь бжыушә са сзырҕыхо –
Машына мҕаск абжы гоит –

Сқыта гәакъа – сгәы иахътыхо,
Арбагъ бжъушәа – уи сажьоит...

УБРИ АУХА

Бзыц азымфас ацәкәырцакәа агон ирытцакь,
Аиџхаа ибжъажьын атых хьантәза,
Гәаныла иахъәон, иазхандаз атых итцагь,
Ҳанасыпхәы ҟәаччон уа ицкьаза.

Карулра руазшәа ашьхақәа шьхныцсылан,
Иааҳакәырша игылан рыҟәтаҳәхәа.
Барей сарей азымфас ханхыцшыло,
Ҳныкәо хаван уака ацшахәа.

Закә тынчраз ускан Бзыцта ибжъаҳаз,
Аиџхаа алымҳа кыдтә изырџуазшәа,
Рыбгъы тьысуамызт ашәапыцъацгь уаҳа,
Ҳара иахъәоз ажәа иаыхьуазшәа.

Ҳнапы еибаркны уака ханыбжъала,
Ҳацстазаара ҟыцны ииуашәа,
Агәы птәазшәа ацсабара ахала,
Ҳа иҳахәацшуан игәыргъа-шанхашәа.

Аиџхаа хьшәашәа иазыртәозма хгәамца,
Ѡ-цәашьык реипш аиџхааҟ илашон,
Ҳцәажәо уа хашгылаз ахьа-тдла амтца,
Иҳамбазакәа ашьхара тдлашон...

Ҳабзиабара ҟа ахтеит убри ауха,
Ҳаиднакылеит амыч имхәанчо,

Ацсабара ацэа иалтцны ифыхеит,
Аеафычарц хара хзыхэа иччо.

Амра ашэахэа ашьха хыцэкэахьтэ иаршэыз,
Ихадлон, хы рахэыцла ицауашэа,
Ритцантэ ацша дэықэлеит иасуа аршэаа,
Ажэабжь аман хара ицауашэа.

АЕЦЭА

Амшын атдыхэахь амра заалоит
Ифыцэоит пыргтцас азафы,
Ткэарчал ашьха атцх аахалоит,
Атыц шьтнахырц ацстафы.

Уи амтцэыжэфа еиужь лашьцара,
Ашьха агэытцэхэа иаахацоит,
Аццхь алкьо агэы тцағара,
Аетцэ усқан иаакацхоит.

Ашьха ахыцэкэа иалкьоит амца,
Ашахта агэатца былуашэа,
Уи алашара атцых иамтцэом,
Атцх ацасхэа иауашэа.

Закэ иатцэоузеи, закэ иатцэоузеи,
Телла Кремльтэ уи аагоу,
Абла ааихсыгыам, блас иахоузеи,
Ашьха гэы иалган амфа гоу?

Убри ауп измырцэо мазас иатцоу,
Ашахтиорцэа ашьха гэатцаф

Арацэа ахьпыреуа еитцахом, –
Урт рымч ауп уи блас иахоу!

АМШЫНИ АЗЫМФАСИ

Ашьхақэа ргэы еиқырффа иаайкэыхны,
Итцэиуа ибжыаланы апста,
Агыгцэа ргыла, ацэкэырца шытыхны,
Амшын иазнеиуеит Гэымыста.

Абар амшынғыы, атра итамзо,
Акшо иавоуп акэара,
(Аз иазнеиуа амшын ишпазои,
Икамлозаап азхара!)

Амшын дузза уи абашьтуеи!
Ацэкэырца иатцак ихнафойт,
Изуеит уака азымфас ашьта,
Аха азымфас усгыы инхойт.

Амшын казшыа ргэы иамыхэо,
Ашьха дуқэа гылоуп нак,
Амшын иажэуа, азы изфыхэо,
Иабаргэылтцуеи урт аскак?!

Ашьха ашьапқэа ишрытцтыц итцтыц,
Азы шаац иаауеит еита,
Амшын агэаара уажэгыы иахымтцтыц,
Аха икоуп Гэымыста!

Амшын цэкэырца иаахэлашэаанза,
Уи амч ателқэа инарынтца,

Амѡа анарта – уаха шаанза
Атцых иалоуп иххаза!

Азымѡас амыч куннашьома,
Изырмақаруеи амшын ас?
Ма азы мчыдоу цьнашьома,
Нас иахыччоу мамзар цас?

Амшын иаршѡуа ацѡқѡырца ихыгѡѡ,
Зымч дуззоу уи ахата –
Иадыруама амшын зхыччо
Иалшаз шмацзам Гѡымыста?!

СЫДГЬЫЛ ГѡАКЪА – СА СБИРАК

Амра шѡахѡа сѡагѡыбзыгуа,
Шьыжымтанла иаасѡапхоит,
Амш лашара – са сзықѡгѡыгуа.
Заа сацыларц нас сеихоит.

Сазынкылом сиарта ацхара,
Сазынкылом ацѡа ихаау,
Исымоу шсымоу агѡапхара –
Снықѡлоит сыдгьыл гѡакъа итбаау.

Агѡашѡ аартны сахынтытцуа,
Амшын цѡқѡырцоит ишуашѡа,
Ацѡа итытцны уи анхытцуа,
Алеишѡа цѡгъами уамашѡа!

Аха ѡапхъа шьтахъка идѡықѡлоит
Ахы хъашьшьны, иаапсаха.

Сара сныкѣо ахыкѣ сныкѣлоит,
Ахауа сѣашькыыр – сеилыхха!

Гѣылрыцшь гѣакъа, аѣырцагъан,
Ихыкѣгылоуп адшахѣа –
Сгѣыкатцага, сыцсыршьага,
Бгъы иатцѣала аѣтахѣхѣа!

Абра иѣоуп сѣынцъ, сынхара,
Абра иѣацоит са сыуаѣра,
Абра иѣѣѣоушѣа збоит сылшара,
Абра исыкѣѣоит еиха аѣра!

Сара абраантѣи избоит Акѣа,
Сыбла ихымтѣуа, сгѣатца иѣоу,
Хышѣахѣала уи акѣакѣа
Амра иѣѣнатцоит ишахѣѣоу!

Насыц сѣмоуп сара абрака,
Сахъаѣыло амш, – иаашар!
Сыдгъыл гѣакъа – са сбирак ауп,
Срыцхамхозиз уи сымбар?!

ПОЛЬ РОБСОН ИБЖЫ

Амыч дузза змоу абжыхаа сахауеит сара,
Атынчраз ашѣа ихѣоит Поль Робсон хатцарала,
Иѣоит миллион уаа ирахаларцаз уи хара,
Ирзынкылом иашьклахысуа ахы-цар ала.

Ирзынкылом, уи ахѣдѣыкѣло амѣа хиоуп,
Жѣлары ирѣахуп игаларцаз иахъа хаала,

Избан акэзар уи ашэа ахатца ибжы-цкэа ахоуп,
Ажэлар ргэашка амѡа шытнахуеит иара ахала.

Дунеи зеггы алымха кыдтца изыроуеит,
Поль Робсон ибжы цыруа ахауа ианалоу,
Атынчра зтаху рыбжы иакэшэан игауеит,
Убри азоуп нас, амилаткэа уи зырнаало.

Убри азоуп са сценцыйр хышэкэа засыртуа,
Убри азоуп уи са суатах ахь изыфнало.
Рыбжы еилалоит тоурых дакэа ҕыц хзыртуа,
Иара убриами сажэеинраалагь бжыс иахалаз.

Пикскил акэша шыоук ламысда иныкэоз уа,
Ибжы рхэаеырц афашистцэа икэкны ихысуаз,
Аха ирдыруаз урт аматкэа ихэазауа,
Ахы дазгом дунеи дузза зыбжы ахысуа.

Иашэа аныоуеит Волга азымѡас апшахэа,
Ибжы гоит уи сталинградаа – ифызцэа ирхалан
Ахақэитра амѡа шытазтцо амцабз х-ала, –
Ажэлар икэцо ирымоуп уака ргэы итаҳэхэа.

Ирзынкылом! Уи ахьдэықэло амѡа хиоуп,
Жэлари иртахуп игаларцаз иахэа хаала,
Избан акэзар, уи ашэа ахатца ибжы-цкэа ахоуп,
Ажэлар ргэашка амѡа шытнахуеит иара ахала.

АЖЭА ИАША

Уееилацала ажэа – ацыр,
Аеанцала ацэахэа иаша,

Ажәа, ухьысхан убрыр –
Бзанцы изееихом уара ухиашыа.

Ажәа – бцъаруп, хәара зқәым,
Ахшыөтқак иаша анагәылоу,
Атынчра нхара абжыы зхым,
Ихәанчоу абжьоуп уи иахыло.

Апоезиа аиаша арахәыц, –
Уеырхиа ацъажәлар рыбжыы уакәшәан,
Ажәа, дгәатан ацәгъахәыц –
Уи дапыхла адунеи уакәшан.

Ажәа иаша – амѡа хиоуп,
Иатахым азин иахьныкәо,
Амѡа кызааит, зегъ акоуп,
Уи назоит ацъажәлар хьыкәоу.

Ажәа хырцоуп, иузкуам,
Ирхиоуп иахьа дгъыли жәфани,
Ага дгәатан дыцнакуам,
Амчгъы замоу иара убриами.

Амакьа икәтқан рхапыц
Шьоукы ирхуеит уака ишзахәо,
Ишуеит, ишуеит ишафьыц,
Иахьтцәо икаларц адгъыл ахәа.

Атомтә бомбагъы рѣакуп,
Ахауа иалоуп рыбжыы цәхашуа,
Аха агәашәкәа зегъ аркуп,
Аибашьразы баша ишцашуеи!..

Дунеи цъажәлар шеибаку,
Иануп иахьа амѡа иаша,

Атынчра ацацха гэгэала изку,
Урт роуп иахъа ажэа зхэаша,

Ажэа зхэаша итцабыргу,
Амилатқэа гэгэала еимаздо,
Анасыц ду цхъа иззыцшу,
Ацстазаара анарх азто.

САНАГХА

Сара исцэызыз – цеит, исцэызит,
Игъежъуеит хэа сашьтам.
Аха гэтыхак усгыи исыщуп,
Ишыстаху сашьтуам.

Испыртындаз наӀ, смыргэаӀуа,
Изсышьтоузеи баша!
Ицахъеит уи, иара ахьцаша, –
Уаха иахъымааша!

СызӀкэышхома цхъаӀказыхэан,
О, слапықэшэа, исахэа?!
Сымѳа ґыцны исурбома –
Ма уаангыл, ма уца хэа?!

Аха уажэшъта иґыцхом сымѳа,
Амѳа са сызныло.
Анасыцгыи уажэшъта иґыцны,
Башоуп иахъыспыло!

Ғыцк аарыхны, ацша исзатом,
Уи аѳыза сатѳам!

...Шьта – санагхоуп, са сандәықәла
Цхьақа сымфа гәәтә...

АРФАШҚӘА ЦСУЕИТ – ЕИҢЕИРЦАЗ...

Арфаш леиуеит хыхьынтә аеыкнахан,
Ахцәышлара еиужьны, ипыртланы,
Иабацари? Иамам царта уаха,
Ахауа иалоуп ацыпхьқәа планы.

Ашьха гәеисра иалтцуеит иара шиашоу,
Илакфакуам уи ахьцәыртцуа уа –
Парашиуттцас иґоуп апытлашьа,
Ахылағарахь ианцо уи цәаауа.

Абар, хланты илеиуеит иара талан,
Ахахә чаца иасуеит аеантцә,
Аеашьгәышьоит арфаш иара ахала,
Ацыпхьқәа аршәуеит хаз-хазы имфантцә!

Ацыпхьқәа аршәуеит – ацсахәага цазшәа,
Амфа нтәазшәа иара уақа нас...
Аха фәпхьа адгьыл еиқәнархазшәа,
Адәы инықәлоит еита аеизго зтцас!

Адәы инықәлоит ґыхәатцас итрысны,
Апыркәцә кәашқәа зсо, аеытхәаны!
Инеиуеит, абар, ашьхақәа ирыбжьысны,
Изымфасны, аґахәы хәаны!

Арфашқәа цсуеит, еита иирцаз,
Ипыххаа ицаргьы – иахьцалакгьы изхоит.

Адгьыл аҕы – аира, апсра, ахьыртцаз,
Адгьыл цсраха, ицсуам – уа еикәхоит!

ЗЕГЬЫ АУАФРА ИАПСАХО

Абар, итәоуп ауаа сапхьа,
Тынчроуп ирхоу еикәышышы,
Азәазәала рхырҕы сапхьоит,
Ишырҕоугы шыоуки ашәшы.

Иара итәала, иҕизоит даара,
Зхы ларкәзаны итәоу – абан!
Избоит, икәыҕәҕоит еидарак,
Дхәахәакыҕыҕа дкәнатқан.

Ицсы ҕеины ихәлагылан,
Дарчит азәы дуаказа,
Дтәахуп иара уи – гәаныла,
Са сзы – даарпшуп дыкказа!

Цсахшья изатарыма ицәаҕа,
Са слашәхаргы, нас зынза?
Ахәа тыппуеит атцла гәаҕа,
Икәзаргы ацәа жәпаза!

Пхьака дзыпшуам, ибла дҕахан,
Аха избоит уи иҕроу,
Иоур аҕазнык апсгаха –
Дизкашәааит уи хәҕоу!

Аха иахья иҕырҕашьян,
Дтәоуп абрака, дмашьцаза,

Уатцэы иазар – ижэымбаша,
Икайтцоит амшгы лашьцаза.

Азэгы дтэоуп, игэы тырхаха,
Агэыразра уи ихьыхэхэа,
Даацшуеит абрахь, ихы дѡахан,
Ибла иаршəуа ашəахэа, –

Уи ихылтцуа алашара,
Адунеи зегь канарччап!
Ишца дуу азэ илшара,
Азэгы – адунеи еикəиршьшыап!

Есқыынагы са сгэы итыхоит,
Ауаа рееиѡшан иахьтəо – абас,
Алашарахь азэ данухо,
Азэ дуцрыхо дгылоит цас,

Акы сахəоит: ацəгы атыхэа,
Ацстазаараѣ ицтəахо –
Иаман иказар уи цсыхəак –
Зегы ауаѡра иацсахо!

ИСЫХƏАЦШУЕИТ АБЛА ТЫРХАХА

Исыхəацшуеит абла тырхаха,
Игəакуеит, изцəажəом ала.
Сгылоуп схы сықəыжь – уи сзахəом,
Хаикəшəар хəа сшəоит уа блала.

Аха иабакоу – испыртцуам,
Иабакоу – сзапыртцуам саргы.

Хѳызара мачгы ахытцауам,
Тыц хамам хаз-хазы цыаргы!

Лада – иулшом анхара,
Уаѳыда – изхыцшуада ала?
Уи азыхѳан ихамам ахара,
Ус икан, ус икоуп – шытрала.

Гѳалас уи иамоуп ишамац,
Игылоуп еилымго аѳы.
Наунагза игѳакарц иршама –
Инымтѳазо ма сара сѳы? –

Интѳандаз, интѳандаз абрака,
Абрака иахѳандаз ажѳак.
Сыбла иабондаз уи мгѳакуа,
Сымгѳакуа скаландаз иахѳак?!

Сазааигѳоуп – исзааигѳоуп зегъ рыла,
Садыруеит, издыруеит абас!
Бызшѳада хазмоузеи хайдкылан,
Ма ихамоузеи иахѳеипшны казшьас?

Ихаурангы хакам цырхага,
Хаикѳызгогы мчыкам зынзас!
...Ацѳажѳара шыоук амырхаго,
Уи шыкоу икалондаз – абас!

АПЦРА

Апсра ныкѳо ауаа ишрылоу – мазазамызт,
Агѳара аѳыршѳны саман ианцоз сара сѳара –

Адунеиаѣ уи ыкоуп хәа сыказамызт,
Исафсны ианцоз – избазомызт уи сара.

Шьюкы иртөызшәа уи сахәацшуан харантөыла,
Усггы искымызт ишәиқәаран иахьыбжъаз,
Илағырзышо ауаа антәуоз – хазы сгылан,
Иабаздыруаз сара усқан уа сышжъаз?

Иабаздыруаз уи апхамшьа – уаф дшамшәтоз,
Иабаздыруаз имтцаазакәан ишаауаз,
Иабаздыруаз сани саби иара ишәстоз,
Сара саштәѣ атәуабжъы ма ишгауаз?

Иабаздыруаз аангыламфа шамазамыз,
Азәазәала сара сашьцәа уи ишагоз –
Рықәра шмачаз иаман ишцоз ианрыхәтамыз,
Урт рылымкаа сара аамтала ма сшынхоз?

Иабаздыруаз исзымдыруаз са ишсыхтыгәлоз,
Иабаздыруаз исымбацыз сшаниауаз –
Иабаздыруаз анышәынтрахь нас сышдәықәлоз,
Сара истәакъаз анышә иатан ма сшаауаз?

Иабаздыруаз, иабаздыруаз?.. Аха издырит...
Иавагылоу цысшьоит хәатра уи еиҭа.
Иазымхазои?
Ацсра закәыз даара иснырит...
Еиҭазааирц атахума хәфнаҭа?

Иказами иаанызкыло уаҭа мчыхәа,
Иказами имфыхызго наҭ, цъара?
Азәгы сиҳәом, азәгы сиҳәом сара сзыхәан,
Ирылызцо дыказами уи жәлара?

Хара зегъы ацсразоума угъы хзыршаз,
Уи ацсроума хара зегъ нас хазтәу?
Адунеиаф абри акара ацәгъа зыршаз,
Нас убри ами зегъ рацхьагъы иахьырхәтәу?

Избахьада иара ахатә хафьыс иамоу,
Издыруада уи инейдкылан ма изейпшроу?
Ас мацара – иахьырхәзамкәан изцарыма,
Абри акара арыцхара кәзцахьоу?

Хагозаргъы хара зегъы аамта-аамтала,
О, мап, иалшом ажәлар зегъы рныртәара?!
Ацсра затцәык ауп изоурыз ацсра – хәтала,
Ауаа ироуит – наунагза аҗиара!

ИЛЕИУЕИТ АСЫРХӘЫ

Атцла гылоуп асы рыкәха,
Хыхьтә илеиуеит еимахәхәы,
Ишауц иауеит зынза икыдха,
Ибахтәа-бароу асырхәы.

Ақыта аетахәхәо, уажә оупышла
Ашәыб иакәу ихьыхәхәы,
Итәны игылоуп гәыргъа-ччацшыла,
Илеиуеит хыхьынтә асырхәы.

Ашәарыщаф бцъарла ифычоу,
Абар, дааиуеит дейкәахәхәы,
Ашәарахкәа уи дырчычоуп,
Илеиуеит хыхьынтә асырхәы.

Ишьта анхало аграпара,
Арахә рышка дцоит еазәы,

Днеиуеит има ацхә җахәара
Аеазә арахә иржәуа азы.

Ахыбра рықәцәа иалцуа алҗа,
Апша ишьтнахуеит еикәархәы.
Иҗашәны икнахауп ашьашьал уа,
Илеиуеит хыхьынтә асырхәы.

Аамта ахысхьеит ашьыбжышьтахь,
Ахәыцқәа неиуеит еицырхәхәы,
Асы антало реимаа аҗышәтахь,
Хыхьтә ианлеиуа асырхәы,

Бзиа ишцарбои, иеицыхәмаруа,
Асы шьтырхуеит еикәархәы,
Адәы икәуп ихәар-цсаруа...
Илеиуеит хыхьынтә асырхәы!

АМРА АЦСЫМТАЗ

Ахәылбыҗехан, ааилашәшәымтаз,
Ацәа ианталоз амш таауа,
Избеит сара амра ацсымтаз,
Уи анҗыцәоз, ибылуа.

Избеит сара амра ацсымтаз,
Ацсы анахшәоз уи уаҗтас, –
Имааирашәа уаха сымпан,
Иара шсымаз гәыгыртас.

Амра таһәеит сыцсы шацыз,
Саргы сеикәхом иантаха, –
Акгы сымбо – дгылыз, шыацыз,
Адәы сықәхап нас слашәха.

Алашыцара сѣытцахалан,
Сызцарыма нас хара?!
Ацстазаара акгы сзалам,
Ускан иааиуеит стахара.

Абас амра са сыцнашѣоит,
Абас сажѣоит есуаха,
Шыжымтан иарѣыхоит сашѣа,
Еитаацѣыртцны, еилыхха!

Адунеи азыжыуам уаха,
Сара инсыжыыр – аѣакуп,
Мамзар, адгыл зынза игѣнахауп
Уи анагха – ашѣ аркуп,

Есышыжымтан амра анхало,
Саныкамло мышкы зны,
Сара сыцсы шахынхалоу,
Ишѣнарбап уи илбаапцны!

АТЫНЧ НХАРАЗЫ АШѢА

Ежѣхышышыло абахча ѣыцкѣа аира иаѣыз,
Ацша анасуа макѣа ирхытцуа абжы хѣычыз,
Ирызхап, ишѣтып, нас ишнеиуа ижѣпаны,
Рыбжы еилатцѣо адѣы иныкѣлап иашѣаны,

Аха ишѣартам урт ирхылтцуа абжы бзантцы,
Жѣлары ирнатѣоит ауафыкѣра, ацсынтцы.
Хтѣыла дырцшзап адгыл тацѣкѣа зегъ ирхыс,
Ахауа цкѣара, ахауа зѣыда – урт ирылтцуа ххыз,

Ацша ргѣытцарч, инеиужыны ицѣкѣырцалоз,
Шѣырла ихырхѣо атцла рымахѣкѣа тарлоз,

Аха ишэартам урт ирхылтцау абжбы бзантцы,
Жэлари ирнатоит ауафықара, аңсынтры.

Изазо игылаз ҳадгыл чашәра ачартақәа,
Рееихшыны иғалоз аңықәреигы алапкыақәа,
Абгы кыакъан, аура дуззан ататын,
Аңсабара ағанафичоз бығ пытын,

Аха ишэартам урт ирхылтцау абжбы бзантцы,
Жэлари ирнатоит ауафықара, аңсынтры.
Рыцәқәырца аршәуа
 амшынқәа рөышьтых иеилағеоз,
Амилатқәа мғала еимаздо ағбақәа зысоз.

Урт ианраамтоу аус хырыз ртыцағ иназоз,
Абағәаза асқала дуқарғ рыбжы еиқәымтәо игоз,
Аха ишэартам урт ирхылтцау абжбы бзантцы,
Жэлари ирнатоит ағәазҳара, аңсынтры.

Ашьха рғашқәа ахаҳәқәа мтқарсуа еизыҳәхәо,
Ацакь дуқәа ианрыкнаҳау ирхынҳәхәо,
Аңсы ахартцоит аңсабара абла ччо,
Аңыңхь тыцоит адгыл тыжаан иахьтағео,

Аха ишэартам урт ирхылтцау абжбы бзантцы,
Жэлари ирнатоит ауафықара, аңсынтры.
Аихамға рцәажәо адәығбақәа шыкыруа,
Аҳаирпланқәаг ажәғангәы иатқаз ипыруа,

Амашына дуқәагы еидарала итәны.
Амға иқәзааит иаанымғасуа уахи-ени,
Аха ишэартам урт ирхылтцау абжбы бзантцы,
Жэлари ирнатоит ағәазҳара, аңсынтры.

Азауадкѣа ргѣы еилашуазааит имтѣазо,
Ацыр дыртѣозааит амыругакѣа мхазо,
Уаантѣи ицозааит амѣа икѣлан еицырхѣхѣа,
Иатаххаша хтѣыла – атынчраз инхауа,

Аха ишѣартам урт ирхылтцуа абжыы бзантцы,
Жѣлары ирнатѣит агѣазхара, апсынтцы.
Атынчра еилазго, мап, урт ракѣзам, аеакуп,
Иахѣа хѣамтаз иаапкны иавоу ртѣы хѣатѣуп.

АУСУРА АШѢА

Упры, уаххаз хара иаххылтцуа аусураѣ ашѣа,
Хара ихаигъны издыруада, агѣыргъара – анхашѣа!

Хажѣа кѣаѣзар, хускѣа дуззоуп, ихазтада атѣаха,
Хамч, халшара, хара ихартѣит хгѣы итахкуа ахѣзаха!

Ахы, уцырла, хашѣа ухалан,
хызла хускѣа шытыхла,
Адгъыл шыала изысо ишытырхырц
иашѣтоу ргѣы ашхѣам тыхла!

Уара, хашѣа, амцабз уалтѣит, –
амца еицрала иѣеиуаз,
Уаѣа ѣызас уара уиман, аѣа дгѣыхуа инеиуаз.

Иахѣа иуѣапхоит азауадаѣ, ацыр зыртѣо амца,
Уцсы тазтѣо, уи дудыруаз, – аус зуа уи амтѣан.

Нас, ухацыз хашѣа – хѣыза,
хус уацрымтцуа ухацыз,
Шѣыжѣза хгылан, адѣы хѣкѣлап, –
уи акгѣамам, мшацыз!

Хара ихадуп дунеи амѡа, амѡа дузза шытаххырц.
Желары идырбо агэыргъара нхара,
амѡақэтара рахтарц.

Ахы, упырла, хашѡа ухалан, хызла
хусқѡа шытыхла,
Адгъыл шыала изысо ишытырхырц
иашытоу ргэы ашхам тыхла!

* * *

Ус бымхэыцын сымыш, сылашара,
Бхы-бѡы ианаало уи акэым бара цшрас, –
Атых ашытахъ сшазыцшу ашара,
Быбла-ччара сазыцшуп убас.

Бқэыпсычхара – мшынтцас итцаулоуп,
Зын цхушѡа бѡымтра ауцѡахеит,
Бара бѡацхѡа сгэыргѡо са сахьгылоу,
Мыцхэы, ишыббо, сажѡагъ ауцѡахеит.

Ма издыруандаз быбла ихылаз мзызыс,
‘Ѣазѡ изоума аццхъ зтѡаху?
цхыззар бызлоу – уи са сзыхѡа ицхызыз,
Лабѡабазар – иалкѡоит са сгѡахы!

Агэыгра исымаз сара сзыхѡа еижѡагоу,
Ма са сакѡу бымра амѡа зкыз?
Ма ѡазѡ ишкѡа бымѡа иаша нагоу,
Зны баныччоз быбла уи иакѡзу ихыз?

О, издыруандаз шыта ма сара испеипшу, –
Исахарызеи бара бкынтѡ ажѡас?

Сгэы самжъозар – усқан убри еипшу,
Насың калом сара сзыхэа нас!

Ус бымхэыцлан, сымыш, сылашара,
Бхы-бёы ианаало уи акёым бара цшрас, –
Атых ашьтахь сшазыцшу ашара,
Быбла-ччара сазыцшуп убас.

АКӘА АШЬЫЖЬ

Абырфын касы апша илыхнаршәазшәа,
Атацара нагзаны изымбац,
Акәа, атых убас иахкәа ицазшәа,
Сацхәа игылоит ашьыжь иёырбарц.

Ацхәызба лыцьымшь жәпара еипш аётархәа,
Ашьха кнахауп нак, ихаракза,
Атых цстыѳора цёынха мшато ичархәуа,
Ацша шықыруа иааиуеит иласза.

Ашәапыцъац шыцәаз ицәырхазшәа,
Абыгъкәа ахьхәхәа еидысло рыгедыршәшәоит,
Ихәацәоит ацсаатә жәабжь дук рахазшәа,
Ашәт рфөы хаа апша иаёышәшәоит.

Амшын, уархалшәа тцака икаршәуп,
Иаёацсоит шыта шыыжътәи ашәахәа,
Ашьхахьынтәи ацыпхь амра иаршәуа,
Ақалакъ зегь иахьзоит иаёахәуа.

Еиллыргозшәа иаха шаанза дмыцәа,
Ацхәызба бзиахә, цаса еипш ѳацхәа –

Ашыжь зхышэтқәа цытлаз ашэтқәа ахытцәан,
Зынза аефыча ицшуеит Ақәа иахьа.
Иагымхарцаз амыш нага-џага,
Агәы халалза ажәлар ирзатырц,
Реырхиа игылоуп Ақәа – ашьха, ага,
Усуралеи гәырғьаралеи итәырц.

* * *

Са сықалақь ыцәоуп шыта цәамтхаала,
Фыцъа затцәык авоуп Басла азы,
Ацәа рхалом урт афыцъа рхала,
Рааигәа-сигәа дыкам аеазәы.

Амшын затцәык былгьоит ихаш-цышуа,
Акамбашь еипш, ичны иуаказа,
Афымца шәахәа абахча иакәшан иашшуеит,
Агәыр каршәзар иубоит икказа.

Амза кыдхалт алашара ацәызын,
Иагәытцаршәуп ажәфәан, итыгга,
Иахьабалақь иара ацынхәрас ицәыртцын,
Иазгәышуеит афымца, – амч згаз.

Арт афыцъа цоит икәба-кәшәо ацсатцлахь,
Ацшахәашка, игылоит реыцхьак,
Ишцартаху атцых итцегь иацлар,
Иагәытцахәхәа иамазар уахак.

Рынасыцхәы ишашьтаз уа ирыцшаазшәа,
Рнапы еикәырша игылоуижьтәи кыр цәуеит...
Афымца аеацәзо ишрышьтаз, агәы цшаазшәа, –
Амза шәахәа рәыкәшо урт агәзуеит.

* * *

Сара сзыхэан акэзам быбла зыччо,
 Сара сзыхэан акэзам бызкапхо,
 Ба бгэы итамзо ахалалра ихыгёо,
 Зэырфы хнахуеит са сеипш бызгэапхо.

Быбла тбаакэа са сеипш зэырфы хзалоит,
 Блакытца пха рацёоуп изызо,
 Аха дарбан зегь зтэу ххызхэала,
 Урт назаза дарбан иззынхо?

Сара быстэым. Нас закэи сзырхэыцуа,
 Са сгэы штынчыз амца забырки?
 Исхароузеи сымыш ас сахьшыцуа –
 Бара бсахьа сыбла зыхнаки?..

* * *

Иахёоуп, данызба уи апхэызба, ғыц,
 Лнапкэа хэмаруа, иаёоуп арахэыц.
 Ачамгэыр цэажёоит, хатэ бызшэала, иас,
 Аха дшэахёом лара дахьтёоу цас.

Лыбла тбаакэа зыжьтас сынрыхшэалт,
 Уахьтэ сызхымтца уамашэа сыххалт,
 Закэ мчузеи апхэызба илымоу, схызх,
 Исзымкэжо сзыкалазеи схы?

Лнапкэа хэмаруа иаёоуп ачамгэыр,
 Ашэа тпыруеит арахь сара сгэы,
 Сгэы арахэыцкэа роума лнапы зкьыс?
 Сгэы зшэахёозеи мамзар ла лытцкыс?..

АЖӘА

Иухәеит – ицеит,
Иагеит аңша.
Икоутцеит – инхеит,
Ирбеит улша!

Уафгы думжъан,
Иугар адтца.
Ухгы умыжьжъан,
Акгы камтца.

Уажәа хлацшуп,
Уаацшырц уара,
Иухәар – ицшуп,
Ицшуп жәлара.

Уажәа намзар, –
Ибжоуп, ибжа...
Иалтцыз дурбар –
Иажәоуп, иажәа!

АЖӘЛАР, АЖӘЛАР!

О, ажәлар, ажәлар! Дунеи ажәлар!
Истахуп уи шәара шәахажәларц!
Ацстазаара нтцәашъа амам, мап,
Ацстазаара шәааи, ҳайдгыл ҳақәцап!

Шьоума адгыл иамоу рыжәтәыс?
Адгыл аума ма икәыжәкәыжәтәу?
Адгыл тцәығъарц иатахуп аңхзы, –
Амра, амза, итамбо нас азы!

Икэттырц аума хара хажэла,
Шөгэы шөгэанызааит, о, ажэлэр, ажэлэр!
Ха хнапала адгьыл зны итацэыр,
Кризалгауа ибома уи азэыр?!

Ца змазам, адунеи тдаулоуп,
Хара ххыырцар уи иагэылоуп,
Адгьыл иакэшоит, амѡақэа цыртуа,
Ахшыѡ атцкыс ирласны ицыруа.

Уа рапхьа хнеизар ха хапшэыман,
Тыц нахамкылт ма азэ ак имак,
Ацстазаара тынчзарц иашьтоу уаауп,
Шэааи, хаисап уа, акосмос даара итбаауп!..

АБРИ АЖӘФАН

Сханы илашоит ажәфан гәы-казказра,
Амырхәага шәахәа насәацсо,
Агәышьтыттра сымоуп дунеи азна,
Агәышьтыттра здыруеит изыцсоу.

Шьта са схәыцра иамоуп иара амтцәыжәѡа,
Сама иатцоуп ажәфан ицыруа,
Иатцакьсуеит ажәфан сара сыжәѡа,
Сыдгьыл ауп уа цшәымара сзыруа.

Дасу имоуп ихатәы дгьыл, ижәфан,
Саргыы исымоуп ажәфан исхапхо.
Саанхар стахуп – уи ахаара шызжәуа, –
Уи атцака анхара шысгәапхо!

* * *

Ацәа хаара стахәхәа сшалаз,
Шыжьзә сфыхеит сцәырханы.
Аруаф имоу аказшьала,
Сиарта снықәтәеит сгәысәанны.

Уадафрамызт, шәахәабжьызаап,
Ацәа салызхыз шыжьзә,
Ацарақәа ааилаффызаап,
Ашара анырба илашаза.

Ацарақәа рыбжьы газаап,
Ацла иахықәтәаз, ааигәаз,
Хысыбжьызшәа са исаҳазаап,
Ацәа сшалаз, агаза!

Ацарақәа ишәықәызбуада,
Шәыбжьы хцаны шәшәахәала,
Бжьыцәгъа фнамларц сара суада,
Шәа шәыбжьыхаа сшәырхала!

АХӘААЕИЛАГАЦӘА

Ажәфәан гәйтбаа иаҳагылоу,
Ишазаап дгьылтас уигьы хәаала,
Иахъа сааины са сахьгылоу,
Ҷә шьюкуп изтәу хьызхәала.

Сара сыжәфәан нақ инхама,
Уа ишынхаз еипш сара сыдгьыл?
Хъаас ишсымаз еилирмама?
Ацшәма дыччо дааины дсыдгьылт.

Ахаирпланқәа халар ажәфән,
Ажәфән ала ахәаа иахысыр,
Узиазтцауазеи ахәаахьча: – ишпәжәуеи?
Урт анқәыла ишпәруеи имхысыр?

Аха, абар, ацсаатә ахьхалаз,
Урт гәыц-гәыцла ахәаа иахысуеит,
пшәымас икоуп уака рхала,
Аха ирықәкны азәгы дхысуам.

Ажәфән цқьазар хьаас изкрыдаз,
Иахымзызартә жәлар рынхара, –
Ахәаа еилазго ацсаатә рыда,
Уаф дқамлозар ацсабараф?..

АХАМТА

О, уи атдых, атдых тәцара,
Иахзынхаша инымтәазо?
Хара – иахтәу хамацара,
Хгәатца итахо итымтәазо!

Амшын пшахәа агәыбзыгра
Хама иныкәон шаанза.
Ибымазами бара агәыгра,
Са сыгәтыха схәаанза?

Ускан сзышьтаз, илыцшаахыз,
Ажәа кәазқәа ракәызма?
Ацәанырра ду сышьтнахын,
Исхәац хәо сышьтракәызма?

Ажәфән кәашра изсо иалан,
Амза лаша тамшәазо.

Са сыхшыфгы пшаауа ахала,
Иашьтан ажәа исфамшәазоз.

Сақәшәауамызт сшалагашаз, –
Сзыргәтеиуаз шысхәарыз,
Ибатәасшьомызт баша-машак,
Уаха исмоут уа ибыстарыз, –

Амшын быстеит ашьтахь хамтас,
Схы инасырхәан аймкьара, –
Агәы иахәан, сажәа инамтас,
Иаргьы зфыз напеинкьаран!..

* * *

Ха хәнеицыз аңхыз салан, бдыруама?
Ацәа салтцын – бцеит быбналан, бдыруама?
Са сгәтеиуа, амца сфықәлеит, бдыруама?
Ашьыжь сгылан, амфа сықәлеит, бдыруама?

Амфа сықәлеит, сымфа абахоу, здыруада?
Са сышбышьтоу ҳахьеифонахуа, здыруада?
Хара бцама, зынза бахан, здыруада?
Ибымазаму сара саха, здыруада?

Сыңхыз иалтцыз гәыграк сыман, бдыруама?
Шьта гьежышьа шьтахька ишсымам, бдыруама?
Нас, иабыкәу хамфа ахьеикәшәо, здыруада?
Ма ицаларцу ус ишеикәшо, здыруада?

Са сзықәныкәо адгьыл бықәзар, бдыруама?
Апстазаараф насың сықәзар, бдыруама?
Сшаанымфасуа ба бсымбакәа, бдыруама?
Нхамфа шсымам ба бсымгакәа, бдыруама?

Икам схызхуа, аламала, бдыруама?
Сара сгәеисра аеазэ далам, бдыруама?
Са сгәы заарту бара шбакәу, бдыруама?
Ба бынхарта уака шакәу, бдыруама?

* * *

Адәы дықәлааит ҳағоу игәы еикәхәаланы,
Уи җунтқала дтқыкәкәо данцауа, –
Азәгы изгәамто игәы итоу ма дталаны,
Атакгы имоуа ма уи иазтцауа.

Ҳағоу дныкәааит, ауаа дрылан, имала,
Днавагыла-аавагыло, гагатас.
Ҳағоу ддәықәлааит, ишьяға еихыго арымала,
Иихәо имтәо, иихәо иғамшәо газатас.

Излоухәозеи, иузымхәо угәы ианталалакь –
Итцааршәыран уара ианугрыхо, –
Уара ухата унапы уананхалалакь –
Угәы анырра уара иуағахо.

Ба ибыздыруам, сылашара, баламлан,
Уи зтцаарыла ибылшом атцара.
Агәи-агәи еибадырп нас рхала ма,
Дара ирымоу мдсахкәа рматцура.

Са сгәы бадырп, ба ибдырыр иатцалаз,
Агәы зыцхом, иамбар агәыцха!
Ахы, уғыха, убжыы тыркыа хатцала,
Улашара итцәахыз сызкарцха!

Са сгәәғ еизаз хысааит атцыкьхәа,
Амца иухылтцуа лашааит, илаша!

Ицәхәахааит уара иуршәуа аццхькәа –
Иажәеинраалан избарц уа улша!

Уажә иббома уаҕа ахәатәкәа шытцәахыз,
Гәынхәытцыстала ибылшама абара?
Бара ибнысшьоит ажәеинраала зхы ытцызхыз,
Сажәеинраала быхьыыз шыта бара!

БАГЫМХААИТ

Адгьыл аапын цәа-цкәа ахалан,
Абар ицәыртцт ашәыгакәа!
Ахәсахәыцкәа хәылбыҕехала
Иааиуеит – аблахкыгакәа!

О, сзалымтцуа саламхааит
Аапын аҕынкылара!
Сымыш, сымыш багымхааит;
Имариам – аҕынкылара!

Атцла рымахә неихьыс-ааихьыст,
Игәылтцт абҕы катарақәа,
Адгьыл зызхьуаз шықәсык аахыс,
Иара азыхәа еидарақәам!

Хара хзыхәа ицнакуама,
Иара иамоу цкарақәан?
Хара хзыхәа рҕы еихаркуама,
Ичырчыруа атцарақәа?

Аапынра аффы ахауа иалоу,
О, сыхнахзар салахо?

Зегъ анеицу, сара схала,
Сзынхарыма, савахо?

Сара схызхуа цэыртцуеит гэартак,
Аапын пшзара иагэылыцчан,
Аха усгыы быда схэартам,
Сымыш уи бахымыгчан!

Бытцкы шэтышха ба бшагэылоу,
Ашэтқэа бреигъны бшылашо –
Бгылар стэхуп са сахьгылоу; –
Ес-аапынра испылаша!

Сажэа сфымшэеит сахьарцшзагас,
Апынран ианбыцыстцаз,
Хапстазаара иацны иагаз
«Сара саапын» збыхьзыстцаз!

Шапхьа хаапынра ааит ишыббо,
Сазхьуеит бнапы анкылара!
Сыпшуп, сыпшуп са сгэы тыцо –
Имариам – аеынкылара!

БАРА БЫДА СЦОМ АҚӘАҚА

Са сандэықәла Ақәақа,
Агәтацэыр згома, нас?
Сыламысгыы сақақап –
Бара бныжъны сцома, нас?!

Амшын хықәаф сымала,
Агәфыгъ саго стәома, нас?

Бсахъа сыла ихгылалап,
Тынч апсшьара збома, нас?

Цъарак хъыцъагъ хаказар,
Бсыдымгыло бтэома, нас?
Хцэашъы азыркуа ихахаза,
Сара схала соума, нас?

Аус иаауае – ыызара
Ибеигъны иныкэызгода, нас?
Хамѡа аеашар ыцъара –
Ѳапхъа хақэызтода, нас?

Хтыц аныжьра – ауадаѡ,
Бныжьра мариахома, нас?
Хдэықэлап цсшьара алада –
Акэа агэы нхархома, нас?

Амра апхара амымтэацт,
Ха ихазхашагъ амоуп, нас,
Аапсара ашьтахъ – амыч ғыц –
Уи апсшьара иамѡоуп, нас!

...Са сандэықэла Акэака,
Агэтацэыра згома, нас?
Сыламысгъы сакакап –
Бара бныжьны сцома, нас?!

АШӘА

Цхэызба мыжда, ас бызшада,
Амра шэахэа багэапхо?

Абла ссиркэагь батэазшыада,
Амра иамак са сзырцо?

О, баангыл, баангыл, апхэызба,
Шьта мѳак акэыз ҳа ҳазқәу,
Изтынчхома ба банызба,
Сара сгэы ццак амца зку!

Быццакуама алашыцарахь,
Бцэытцагылан быччаларц?
Уа балызбаап бымацара –
Атх ацас ҳәа бкаччаларц!

О, баангыл, баангыл, апхэызба,
Шьта мѳак акэыз ҳа ҳазқәу,
Изтынчхома ба банызба,
Сара сгэы ццак амца зку!

Амши атхи ирзыхома,
Быбла ихытца ашәахәа,
Знык банызба сызхынхәуама, –
Бөыбтәахларгы есуаха!

О, баангыл, баангыл, апхэызба,
Шьта мѳак акэыз ҳа ҳазқәу,
Изтынчхома ба банызба,
Сара сгэы ццак амца зку!

* * *

Изыхтабки, уажә баазқәылаз,
Ак азкылкаан абара.
Зегы бдыруан цаса гәыла,
Блала ибдыруан зегь бара.

Бзыкалозеи нас лассы-ласс,
Ғымтуа, цсымшьо, беихацаб?
О, дабакоу рацхъа испылаз,
Уи апцхэызба, апцхэызба еикэцаб!

Сзыхбырфьозеи – ианысхарам, –
Жәа мхәазакәа сбымхәаеын!
Избырцәозеи ба бгәы апцхара,
Сынасыц ду бмырхәычын!

Амш еицашәар, – анакә хылоит,
Аеацсахуеит алакта,
Еицазбарцу уи амфа бхыло,
Нас уи аума са сыхәта?

Аха быбла ма иоурыма?
Иазычхашам исымбар!
Саргъы иҕыцны избарыма,
Лахъеикәра ашьтахъ ба быччар?!

* * *

Снеины асаркъа саныцшылоит,
Са сфагылан, шыжымтан.
Иакәрыпсазшәа ссахәы ашыла,
Скәашза скалеит, шыта сышлан.

Апцхыз уаха са исыцгылом,
Атцх лашьцара иазынхоит.
Иацы исаҳаз сызгәынкылом,
Сгәалашәара кәадахоит.

Ашықәсқәа ицаз аанызкылои,
Схы-сҕы ианызтцаз акычра.

Аха иаины сапхьа изгылои
Хара икоу са схьычра?..

АБЗИАБАРА БАЛАМЫХӘМАРЫН...

Быцстазаара цкъа ма итәыму,
Аилафынтра бзалоузеи?
Асценаф са сзы зынза бтәымуп,
Бгәы амца шоура зталоузеи?

Ацстазаараф бара ибыгу,
Уака иббарцаз башьтоума?
Бымфа ахьынцәо, ихәа, иабыкәу?
Ма аамтала башьтуама?

Абзиабара бышьтых бамоуп,
Омашәатцәкъа бәыкатцан!
Са сзыцсахша уа дыббама?
Уаха ба бзы сыказам!..

Уи аминутаз зынза сбырзуеит,
Быцстазаара саалыхзан!
Са схатыцан еазә даацәыртцуеит,
Уа бықәцара салахәзам.

Сара ишызбо ахәа еилыршьуеит,
Бара бхыхра иашьтақәоу.
Ахәра сынтцо са сгәы итыршьуеит,
Уа ианхаларц рышьтақәа.

Зны бартцәуеит, зны баргәыргъеит,
Уака ибпылаз анасыц.
Закә мчузеи бгәы змырфьыгуа,
Быгәтакқәа зегь арласырц?..

Нас, исшатап аказара,
Ибанахозар ианахо,
Балахэызааит амазара,
Наунагза баланхо.

Ба бгэы каршэны уа быхэмарла,
Аха бфызас сзыкалом,
Исычхауазаргь – аарла, аарла...
Бхатэымфала бныкэала!..

Ҳадстазаара ма ибмырхэмарын,
Абзиабара – ычагы.
Ҳзеипш насыцаф хаикэмақаррым,
Ҳатахуп уи ҳыцагы!..

* * *

Аеыршо, аеыршо, бхахэы ашытцэра,
Ибфахэмаруан ацша анас.
Ихатцэи-хатцэи цак а инхытцэраан,
Инахынхалеит былахь нас.

Быбла цыцкэа уак а реытцак,
Ак рхэыцуеит, – закәу дыр!
Ибзытцэахрыма ашәәхәә ирхытцуа,
Уи атцкыс еиғми, иаабыртыр?!

Ашьха ацгылар, абнаршәырагь
Иннакыларц аеарчыр, –
Итцагылоу урт рышәшьыра
Амра иалшоу имфыпыр?

Быбла цыцкэа фадхәа реытцәәх,
Ак рхэыцуеит, – закәу дыр!

Аха амца рыхкьо ихытџахт, –
 Уи аткыс еиџми, иаабыртыр?!

* * *

Зегъ уск-ускаџ ирымоуп ахатџра,
 Ауаа зегъ занаатла еиџшзахом,
 Асахъатыхра сыламлеит баџхатџран,
 Сшџыгаџџа бзыскыр омак иџшзахом.

Аџазаџџа иџырхуеит бсахъа еиџлабны,
 Блаџшыџџџдан бахърымоу са исыџџалап,
 Бсахъала ишьџыџыргы змоу иџасабны,
 Акырынтџ быхъзала рыхъз иазџалап.

Аџџыргаџџџџџ бкыдуп быблаџџа тшаша,
 Иахъа еиџш иџъазшьо маџџом уатџџы,
 Макъаназ илымшаџт са стџала, аиашаз,
 Бсахъатџџџа аџыхра азџымзар азџџы.

Сарџы исылымшеит среисырџ уи ала,
 Снапала исыџтымхит бсахъа игџыку,
 Аха ирбандаз сџџатџџа иџалан,
 Сџџы иџнахыз бсахъа качџо иахъарку?!.

АШѐЖѐЫ ХЪЗЫДА

Дтџаны дыџџеит аџфа-џфаџџа,
 Иџоит абџыџџџа еишьџаххы!
 Дџкаларыма иззеитџџџџџ,
 Иамыршаџџџ – иаџџџо зхы?

Дџкаларыма уи зылшаша,
 Игџнызкыло ма иану?

Ҳағоу-сағоу уи ианиаша,
Ҳағоу-сағоу уи иаңну?

Иџеуеит, иџеуеит еишьтаргылан,
Иџоит насгъы абнахь абрахь!
Иаауеит, абар, ауаа гылан,
Ҳара ҳахь еиңш, шәара шәахь!

Иаауеит, иџо – шыта изыңсаҳуа,
Иаауеит уашьтан – ҫа шыоукы!
Анџаа идырып ари иахәо,
Изхәо дыкам: амџа шәкы!

Изгәағуада, изылшода?
Дызхәышәтәуада зыңҫа ңеыз?
Иңгәатеиуа иңзыршода,
Згәаҫы имҫо ахәра хтыз?!

Ирхарамкәан ахәра рнызҫаз,
Уи – иабыкәу дахьҫәаху? –
Адамың еиңш ирзаңитҫаз,
Ирыхәтамкәан ахьз ирху?

Уи дабакоу? Дызтҫәахыда, –
Атҫых иалоу зыҫзаны?
Иџымта ҫың – уажә иахәыда,
Иаҫашәада изыхьзаны?

Ихьыз, ижәла – ңьаргъы игәатам,
ҫьаргъы дарбам уи ашәкәы!
Иара игәампхо – иңсы изаҫар –
Измоу дреиуоуп аразкы!

Ех, аҫаст, азә имшала,
Шакаџ гәакуа ңьашьатәуп!

Ашәҗәы хьзыда – ипыруа ихалоу,
Иаамтоуп, – изфыз шыта даарпштәуп!

ҢСАДГЫЛ ЗМАМ АУАФЫ

Ан дызмам, нас, адәы дзықәлом,
Аб дызмамгы изхауам.
Зыфны кажьны зымфа идәықәло,
Атәым дгылаҗ дҗацауам!

Дасу дтыттроуп иара игәара,
Даракәацла дахьыгәҗәу,
Ус акәымкәан, уи – дангәароу,
Дрылафашьо ауаа дызлоу, –

Адәы дықәхоит днымха-хымтәан,
Знык ианирз иҗьынҗь, иҗашә,
Уи иаанагоит – имфа хитәан,
Иаиркит ауп иаб ифнашә!

Иаххәап, дынхеит уи деихбаалан,
Иаххәап, ирхаит җьара амал,
Аха атәым дгьыл дананхала,
Изныжьюама уаҗа икәал?!

Иаҳарыма ибызшәа, иашәа,
Иаҳарыма изыхь абжы?
Уаҗа иҗаслап аҗша хьшәашәа –
Дахьынтытца есшьыжы!

Идгьыл иқәтца ачаҗа анигха,
Итҗеиҗь итытца азы анимоу,

Нас уи иами иззырхэо агэықэха,
Азэгы изымхэо уи дзеиуоу!

Иара имоу адэахьала,
Ауаф сахьа акгы азхэом!
Акгы ихэом уи ахала –
Хатэы дгылда, дызуафхом!

Малуп иара изы ихэынтқару,
Аха даанхоит дышзатцэу!
Убри иоуп зегь реиха иғару
Ацстазаараф згэы тацэу!

ИНАСЫЦУП АБРА АНХАРА

Енвер Қапба иахь

Хыхь Мамзышьха ахашеишеиуеит,
Амфа аеыршан иахьағало,
Уи уанкыдла уаргәатеиуеит,
Уи уаркароит уахь уанхало.

Аха знык уа, хыхь узхалар,
Знык узнеир иара уақа,
Ашьхатэыла утәуп ухала,
Гагра абакоу, иара абакоу?

Ашьха ыыча уа икнахауп,
Гагра – тақа, цъара ибжьаршәуп,
Шьта уабацо уаха ухалан,
Касы шкәакәоуп уи иағаршәу!

Адунеи ҕыц уа иаатызшәа –
Аееитдыхны уацхьа ишьталоит,

Нас гәаныла уныкәпрызшә,
Ҙаңхә ухалоит, Ҙаңхә уталоит!

Ладеи-Ҙадеи тынч игароуп,
Унапы еитухыр – инархысуа,
Аха уара ублабароуп,
Иркымсзакәан урт ирхысуа.

Афлыкакәа рыҗхыңсалан –
Амшын цәагәо, илеиҗеиуеит,
Җаирпланкгы цоит ихалан,
Зышьта нымхо цәахәак аҗуеит.

Уахынтә иубоит уацәымҗашьо,
Гагра абла тыңыңа аңхара,
Акыр иаңсоуп, нас, аиашаз,
Наунагза абра анхара.

Инасыңуп уахьаңшәымоу,
Инасыңуп угәы антыгоу,
Амшын ааигәа, ашьха анумоу,
Адгьыл гәакьа – ушьта зныгоу!

СГЫЛОУ ЦЬЫСШЬОИТ СЫРЗЫЦШНЫ

Наунагза аамта исзамто,
Хәыңрак сыңуп есқынгы,
Ахамтакәа иреигьу хамтан,
Сара истаауа иахьагы:

Ажәкәа гәартцит са схәыңраамтаз,
Җгәарабжьара бжьыртәаны.

Ишытхьоуггы абырскаамта,
Иаасыпгылоит урт хынхэны.

Абар, дара еишьтагылан,
Абар, иахьцо еицырхэхэа...
Абри асахьа игэныскылаз,
Сыпхыз иалоуп есуаха.

Сыпхыз иалоуп, схэыцра иалоуп,
Аха избом лабѣаба!
Шьта истаххеит хэа сызлаталои –
Схэыцра азымѣас антаба?!

Иаасыпгылоит шыжымтанза,
Иѣы днакэтэан, дыццакны,
Цъара ицаз саб, даахынхэанза,
Са сгылоушэа сизыпшны.

Азарақэа, рытра итамзо,
Еилалоушэа есуаха.
Акарматцысгы, иқэтдан амца,
Ашэ ахэошэа, абжы еилыхха!

Ахэарақэа иѣкьаса иѣуа,
Ашта итоушэа ргэы азханы,
Арбагъ абжы зегы ирхыѣуа,
Сарѣыхоушэа шыжъ ѣытны.

Иаанымѣасзо аетцыс акэзар,
Иаацэыртызшэа ақьаф таны,
Сгэы иснатоит кэадырк ақэзар,
Снакэтэарызшэа сахъзаны!

Ианеилирго хэылбьгехала,
Сабду ажэқэа уа ихьаны, –

Иаахалошәа амза ахала,
Икнаҳаушәа нас сханы!

Аха ишнеиуа иаазытызшәа,
Изуеит сахьақәак зынза.
Ирацәахазаап иахьа сцызшәо –
Саахьацшаанза аамта анца!

Абар, ҟацхьа дара ахьнеиуа,
Ашта итытцыз ажәқәа еицны,
Иахьызбо акәхап, сзыргәтеиуа,
Игәарымлазшәа урт гьежьны.

...Игәартцит ажәқәа – са схьычраамтаз,
Ҳгәарабжьара бжьыртәааны.
Ишцахьоугьы абырскаамта –
Сгылоу цьысшьоит сырзыцшны!

ИСЫЗНЫЖЬУАМ АДУНЕИ

Дгьыл харакаҟ акыраамта сыкан,
Атыц ссирзан, даара исгәапхон,
Агәра шызгоз еиҟу атыц шыкам,
Аеа дгьылкаҟ еиҳагы сынхон.

Уигьы ааныжьны сдәықәлон нас аамтала,
Аеацара сымҟа са исырхон,
Ашьха аҟынтәи арха каршәрахь стәлон,
Ага аҟынтәи арха ашьхахь са сеихон.

Абас сныкәон, уатцәгы сныкәалароуп,
Ак аансыжьыр, избартә – даеакы,

Са сызхысхьоу сышытахъ инхалароуп,
Исцылароуп настгы уи ацкы.

Абла зсымоу – енагъ ицшаалароуп,
Амчггы шсымоу агәра сырғаны,
Акы анышо, сарггы исзынхалароуп,
Адунеиаф икоу исыхәтаны.

Еигъу цыишьоит ауафы дахьыкам,
Сара усггы даара акыр сымбеи!
Адунеиаф инысмыжьюа акггы ыкам,
Аха аныжъра сылшом адуinei!

ИУАХАУАМА, АУАФЫ?

Хатә закәанқәак шамоу апсабара,
Жәытәнәтә аахыс иафуп атцара;
Адггыл афы ырықәшәеит ауаа анхара,
Уака ырықәшәеит ажәлар афиаара.

Адггыл афы икалеит урт апшәымас,
Убра дкалеит ауафы дуафны,
Апстазаара уи агъама шимаз,
Нас дзыфналос иргылт уи афны.

Амца еикәйтцеит иоурц уака апцхара,
Ифны арлашеит иара ихәыштәара,
Даналага знык ауаф анхара,
Адггыл афы иит итаацәара.

Ауаатәыфса рыда апсабара,
Изтахыда инхар ибнакны!

Урт ирымоу наӳ-ааӳ бзиабароуп,
Адунеигыи аазго еибаркны!

Изтахыда аӳсабара ахала,
Адэи иӳӳхар еилабаа-еилаӳсы?
Алахӳаӳа ӳыруа ианахало –
Уаӳы дахымӳа, инхар иӳаӳны!

Ианхыӳӳылоу адунеи ахӳӳыра,
Уи иарбану абӳӳар ӳӳара итӳӳар –
Иаӳсыхӳоузеи настӳи аӳаӳӳыра,
Иӳамлозар уаӳа ауаӳ итӳӳар?

Иӳалазеи, ауаӳы даахӳыма,
Зынза иӳӳызма имаз ауаӳра?
Ак имбазо зынза уи длашӳыма,
Дазымхӳыӳзо ӳаантӳи ма иура?

Иӳалазеи, уаангыл, ихьшӳахаанза,
Иуахауама исхӳо, ауаӳы?
Адунеи зегь шеибгоу иӳахаанза, –
Угыл, аусуӳы, угыл, нас анхаӳы!

Амӳа шӳаӳгыл, адунеи еиламхарӳ,
Ауаа рыхшыӳ иазбааит рлахьынӳа!
Наунагза ауаӳ ихьыз камхарӳ,
Иухӳтоу зегь, ауаӳы, иӳаӳа!

Ахӳыӳӳа аӳӳытӳхьейт амца алахӳмарра,
Асӳычка наргом уаха рнапакны,
Иныӳӳаагоит хӳа шыоукых ахӳынӳӳарра,
Иаӳӳӳоит амца дӳыӳӳларӳ еибакны!

АФНЫКА, АФНЫКА!..

Берлин, сыкан, Париж сыкан,
Сыкан настгы сара Бонн,
Аха җаңхъа – афныка, афныка! –
Афныка исыңхъо сгәы сагон!

Иғазғъазуан саңхъа аханқәа,
Алашарақәа качқон,
Иасны икәашон афонтанқәа,
Иаасыкәыршан – зеггы ччон!

Ладеи-җадеи рееилархалон,
Дгъыли-жәҗани еилаңсон,
Аха сынхон уака схала,
Ауаа ршыкьрағ са сааңсон.

Малын, малын – избоз малын,
Иатахызшәа тәыс сҗаларц,
Сағашәозшәа сара алу –
Истахын сапыртңны сцарц!

Сзанааломызт иснымаалоз,
Баагәарала ҳа ҳаивган,
Акгы сзалам – са стәы ахьалам,
Сара сымҗа – хазы иган!

Исызхомызт уака аҳауа,
Исызхомызт сара стәы,
Сгәы иахәон уа: ех, иаҳауеи,
Снықәыңшындаз Аңсны адәы!

Снықәыңшындаз Баслахә арха,
Снықәыңшындаз Гәада ахәы!

Уахь шыапылагь сцап, нас, иархан –
Уа, иахьыкоу сѣатдахы!

...Берлин, сыкан, Париж сыкан,
Сыкан насгы сара Бонн,
Аха ѿацхьа – аѿныка, аѿныка! –
Аѿныка исыцхьо сгѣы сагон!

ИАХЬА АЗЫХЭАН...

Акгы сывам са сзыргѣакуа,
Акгы сывам сывгѣырѿо.
Иахьа азыхэан далам Акѣа
Цѣгьак иуп хѣа сгѣы зывѿо.

Иахьа азыхэан ажѣѿан атѣа
цѣтхѣацкгы хымлеит еилахѣо.
Иахьа азыхэан ѿыѣтаара атѣан
Амѣа даным, ихѣахѣоу.

Иахьа азыхэан азѣгы имам
Сара исымоу аразкы.
Иахьа азыхэан ашѣак има,
Уи аныларц са сышѣкѣы?

Иахьа азыхэан ажѣѿан салoup,
Иахьа азыхэан амшын схуп.
Иахьа азы ишсымам гѣала,
Уатѣггы исмоур са истахуп.

Иахьа азыхэан сшываншѣалоу
Сывманшѣала уатѣггы абас!

Игэйтгаган ашәа ишалоу,
Сымшқәа еихылааит цхьаҕа нас!

...Акгы сывам са сзыргәаҕуа,
Акгы сывам сызгәырөө.
Иахьа азыхәан далам Аҕәа
Цәгьак иуп хәа сгәы зызөө.

ГУНИБТӘИ АТЦХ

А. Твардовский, Р. Гамзатови, К. Калазеи рахь

Гузиб ашьха зышқәа ҳа иаххазгылан,
Роупа хәдышқәа ирташьшы.
Жәәан хьытәцаран хыхьза иаххагылаз,
Агәы икыдтқан зықь цәашы.

Ицәарсысуан атцых аағархасуа,
Шьағәа аашьала инагәагәо,
Ахәы ҳақәтәан ацша хьшәашәа аахасуа,
Инеимдо афызцәа ҳабжы рго.

Ажәеинраала иатцхын, ажәеинраала,
Атцых қәыртдон ҳцәахәақәа,
Дағьыстантәи атцых ишпанаалоз
Уаҕа еицыз ҳбызшәақәа.

Ажәеинраала иацхьоз урысбызшәала
Иааимидон аеазәы.
Аеазә дгылан дацхьон қыртбызшәала,
Ацсуа днымхеит уа дзатцәны.

Ашьхатәыла иахан бызшәа хкыла
Ажәеинраала гәыкуашәа.

Ианыцшылон ашәкәы рыба хкылан
Аетцәкәа шанхашәа.

Шака бызшәа цәажәеи атых цәцараз,
Абри атәылаф игауа.
Атых иалтцуан ус Шамиль ицәара,
Ибла ихгылоз еилкаауа.

Гәынхәытцыстала игәахтон игәы ишахәоз,
Ҳаиашьара зырґацоз, –
Ҳабжы тыган хрыцхьон ҳа ҳашзахәоз,
Ажәеинраалакәа игәацхоз!

Аетцәкәа рышка ицырны ихалон,
Ажәеинраала ахәкәа,
Икыдышәшәон нас урт дара рхала,
Ирныцсалон ҳцәахәкәа!..

ХӘЫНЗАХ

Арт ашьхакәа, ҳацхьа игылоу,
Иаххатцгылоу? Ҳамҫа рку?
Ҳжьо ҳашнарго ҳааныркылоу,
Ҳаилыркаарцаз ҳа ҳзакәу?

Рыхәда тцкәашкәа мра шәахәала,
Ицьоуцьоууа еихацсоуп.
Знык ҳандәыкәла ҫада ҳхаларц,
Уахь ҳазхалар, ҳцьа иацсоуп.

Ҫыстаак инапала ихазшәа,
Ифартцәи-фартцәи амҫа гоуп,

Мышракә, хшаауаз уи иаҳазшә,
Ашьхатәыла ахаґы еилгоуп.

Цъара ихалоит, цъара италоит,
Ҷақәцаан амґа ҳа ҳазго,
Ҷазцыруазар ажәґан ҳалоуп,
Ашьауардын абжьы ахьго.

Ҷаитахалоит, ҳхалоит, ҳхалоит,
Дгьыл еиужьрак ҳамбазо.
Ашьхақәа роуп, ашьха рхала,
Ари атәыла зчацазо.

Ашьха алакта зырлашьцода,
Нак-аак ҳагәқәа анразха,
Жәеинраалада изырмашьцода
Ашьха уцырларц еилыхха.

Абар, иаргьы агәы ааиґшәазшә,
Ҷацхьа ицәыртцит уа Хәынзах,
Аамта еиқәара иаршәахьазшә,
Аеамтәахуази уи еиґах.

Нас илбаауан ҳамґа цшьаала,
Иахьицәшәо асас ауаса,
Иҳацхьон Расул иажәеинраала,
Игәашәгьы ҳзаатуан Цадаса.

АСАС

Сара абрака исыхьззар асас,
Уи мариоума аныкәгара?

Изыхтабки сара счасаз,
Апхэызба, сааигэа аныкэара?

Афы итабтэо ипхеипхеиуа,
Амра шэахэа иалхума?
Исызтарцэуандаз атэца хьефуа,
Сара уаха суалхума?

Баргы ахара збыдыстэзеи,
Бара хара быдымзар?
Сзырхэацэозеи, скыдызкэозеи,
Хатыр, пату сыгымзар?

Аха, апхэызба, саргы исхарам,
Апсабара иалнаршаз,
Сгэы зырфыхаз быбла цхара
Схы-сфы ыцны, изырлашаз, –

Афны иназгом уи еидаран,
Дагыстантэи сатцалан,
Сыбла бхылбаар дгэаарушь даара
Са иныкэызго сгэатцала?..

ЕЛЬБРУС

Алим Кешоков иахь

Ашьхақэа харфалан хнеиуеит, хнеиуеит,
Ельбрус ҳа ҳкынтэ инаскьахуеит ғапхьа.
Асыпсақэа цэуа, апша-ттар неифеиуеит,
Хаатгылоит ҳара еита ҳаапсаха.

Хаитақалахуеит амфа, инымтэазои уаха?
Хашнеиуа Ельбрус ҳахьнадгыло интэоит,

Аеашыырц атахызшәа аеыкнахан,
Аптақәа иргәылтцәраан аеышьтыхуа ицоит.

Амѡа! Амѡа!
Наӑ унаскъа-ааскъа!
Анаӑ лашыцара иухахаз, ухца!
Иудыруаз, Ельбрус, уцагъара ааста,
Еихауп хара хамч, еихауп, ихатца!

Хамѡа ґахутцәарц башаза угылоит,
Цъарак ауп уахыгылоу, цъарак ауп цъара,
Нхытци-аахытци уа узыхәа иаангылом,
Агәылараґ хтцыстак уеихам уажә ура.

Ашьхақәа урхыхәхәоз
ухышәашәа-шьхныцсыла,
Иузырхәоз Кавказ зегъы
адгъылқәа рах,
Ашәарыцаѡцәа шыцуа издыцшыло,
Узқәа ґызгъазрахытә итарцарц шәарахк.

Хаангылом, Ельбрус, хаангылом иудыруаз.
Апыжәараґ уаха иумам разкы.
Хабла азыхкуам ужәѡа ицырцыруа,
Ацагъара иашәыз ухышла ларкәы!

Амѡа! Амѡа!
Ха хамѡа узапылом,
Аишыцәа рыбжьара изтахыда аңарда!
Унаскъа наӑ, Ельбрус, шыта хаузынкылом,
Рыжәѡақәа еибытоуп Аңсны, Кабарда.

Ашьхақәа урылтцәыр ажәѡан уагәылаз,
Аха иабаӑоу, Ельбрус, узатцәуп,

Уара утцака игэыдибакылаз,
Харт хаишьара иаха ихаракуп.

* * *

Ацакьякэа ргэеиошьшьара ыщэааны,
Амэа нагоуп ашьха рзаракэа таркка.
Рызбахэ зымгои адунеи иахытцэаны
Абри кэзтэз. Изгыламзи ма рбака?!

Нхытци-аахытци ауаа еимаздаз амэала,
Рыхьыз занымзи ахра тацкка?
Аха иумбои уанымэасуа, амала,
Амалатцэкэа зыхьз анылаз ианпыкка.

Рыхьызкэа аныртэит, зыхьз анымлац ыацъара,
Амэа зегы шэыга хкыла итцэагэаны.
Знапы акьымсыц бзантык адгьыл цъацъара,
Уажэ напыла иахыст ахра цэагэаны.

Ацсабара, амч иумоу цэырыркэа,
Кырцхла, кэала ахра ыкыара уахьытцэтцэа!
Ус мышгашакэ уи агэыштца цэызкыкэаз,
Ианымхалартэ рыхьзи рыжэлеи нак изэзэа!

УАН АИАРТА ДЫЛОУП ДХЫМХЭАХА

Зкыкахш уаазаз, уан аиарта
Дылоуп дгэакуа, дхымхэаха,
Лхэаакэа иреицэоуп уара ухэаа,
Дархэеит умэа ихэахэаз...

Зны машәыршақә уаатцысыргы,
Лгәыхәпы уғалкуан дхынааны,
Ула хымткәа дудыруан,
Дшыҕаз дутәны, думааны.

Уааза-ухьча, гра умамкәа,
Еибга ушьаха, умаха,
Умҕа аалыртын, амҕа уқәлеит,
Уқәлеит уи ахынахаз!

Уцеит, уахаггы уагылызхьамцшит,
Егьуздырам дшыҕалаз,
Ғыц унеины уахьнышьталаз,
Наҕ духаштт уахыкала.

Лара дмыцәо ахәыцра дшалаз,
Ушәара шлымаз дшәартахеит,
Уи нахысггы тыцс илоуз,
Уи дызлымтцуа иартахеит.

Дузацсамхеит уи шәкәыбггыцкгы,
Ға дунеирак уалашәеит,
Уама ицеит уи унтахәахаа,
Уаха уан дугәаламшәеит.

Азәггы издырам, дума, думам,
Уқәуп адәы ухалаза!
Иутаххама уара уеипштәҕкьа,
Ан лцәызггы далазарц?

Иабоуцәызи лгәы уанадыз,
Уи ацхара иудылтцаз?

Закә мчузеи уа унапала,
Уи ахахә лгәыдызтцаз?

Ишцалури, илызбрызеи:
Лгәәкра атак уа илазхәода?
Уи лыцсымтаз ма еималартә
Инеины лгәы-ахәра җазхәода?

Нас, уабакоу, ех, уабакоу?
О, ушыбзас уцсыма, ма?
Ушыпсытәкьаз дыррак лоур, –
Днахатәон ацсыма-ма!..

* * *

Уиҗапшла утахызар, уиҗапшла,
Дудыруеижьтеи амшкәа пхьазала,
Зегь акоуп, уи, иубац иоуп иара,
Дааиташәаны дкалазом цъара.

Аизараҗгы дтәоуп уи дымқәацо,
Джагыланы ажәак мхәазо,
Аиҳабык данцәажәо – уахь дыпшуеит,
Дшиқәшахәту ала ихы тьсуеит.

Ак сыхьып хәа дацәшәом уи уатцәы,
Избан акәзар – диҗапом азәы,
Ахныкәгага шьтихит уи кәзшьас,
Аха дықәуп адәы гагатцас.

Иазиуазеи абыз, – жәа зҗазам,
Дышцарыцхау хатә хшыф змазам!
...Уақәшахәтзар атцкьыс зегьы ртәы,
Еиғзар гхак кауцар ухатәы?..

УҲӘАН-СҲӘАН

Цъара ирхәан, –
Шьюукуы ирахайт,
Ажәабжь еихеит,
Ичит, иазхайт,
Уара иуахайт,
Сара исахайт,
Зегъы иҳахъзан,
Ҳакит, хшьахайт.

Ҳаргъы иаххысит,
Ажәабжь цытлан,
Ҳаргъы иҳацәцеит,
Иплан, ипла,
Ахы итарца,
Иагеит ацша,
Уатцәы дубап,
Изхәаз дыцшаа?

Ишоит, ихәлоит,
Ихәлоит, ишоит,
Абас ицоит,
Аамтагъ еикәшоит,
Иргоит, иааргоит,
Иааргоит, иргоит!
Иүхәан, исхәан, –
Ацтәы ҳагоит.

Уара – мамоу,
Сара – мамоу!
Нас уи дызустада,
Авба змоу?
Са стәы уахан,

Акгы умхэит,
Уа утэы, уахан, –
Уаапкит, ухэхэит.

Са стэы сахан,
Саргы сыхэхэит.
Ускан саргы,
Бзиа сымхэит,
Абас азэы,
Ихкыан зегы,
Хаилоуп уажэы,
Шэаргы, харгы!

Ишоит, ихэлоит,
Ихэлоит, ишоит,
Абас ицоит,
Аамтагы еикэшоит,
Иргоит, иааргоит,
Иааргоит иргоит;
Иухэан, исхэан, –
Ацтэы хагоит.

ИКАН ЗНЫ САНЫКАЛОЗ...

Икан зны саныкалоз
Изуа-исхэо сақымшэо,
Схы тууа санныкэалоз,
Сара схаҭа сакэымшэа.

Са схатэ акэын изгэырфоз,
Егысыграскуан сымала,
Исзыпшызгы шыздыруз –
Саауан хыма-цымала!

Схата сгәахы шызбылуаз,
Са сцәа итымтцуа итатцәахын,
Изымбоз са стәы шызбалоз,
Сатцкыс дара хацәахын!..

Шьоукгыы цъара ицәытцагыл,
Маза исытцан «сыртцәиуа»,
Сыцсра рбазшәа исытцагылт,
Шьоукгыы сыхәра цәыртцәауа!

Сара схала исхызгауаз,
Сара сыда иахәодаз,
Ицәытцаччозгыы ахьызбауаз
Уи ҳаибоит ҳәа згәахәуадаз!..

Азы ушьтнахны узымзысар,
Аз ағыра узыруама?
Зегь мариала иумтцәцсар, –
Ауадаҕгы удыруама?

Избоит сара сылала,
Зегь збоит ҳәа умгылалан!
Узжьо егъа уцылалап, –
Аиаша адыршәа уламлар!

Са сызлазгыы – цышәаран,
Җнак санҗашәа – исылалаз,
Уи нахысгыы – җышәаран, –
Сагъацәцеит уи сымала!

...Иҗан зны саныҗалоз,
Изуа-исхәо сақәымшәо,
Схы тууа санныҗәалоз,
Сара схата сакәымшәа!..

АМЫРХӨАГА ИХНАРЧАЗ АЦӨАХӨА

Сажөеинраала цөахөа-цөахөа ишеихацсоз,
Иара атеитыпш шътнахырц ишафыз,
Сапхьа ишьталеит, уаха имтцысуа, аееикөапса,
Атцых еипшыи иаргыи иахафыз!

Атцых еипштцөкьа уаха ахафь зеилымгеит,
Хаидызхөалоз рахөыцк аныптцөа,
Аха саргыи шътыхьла схьатцуа саламгеит,
Уи сырфьхарц сшыкөпоз сгөи аныптцөа.

Сзапыртцрызма нас уи уака снадсылан,
Икасыжьрызма цөахөак аныпсы?
Сеихарызма атцых лашьца инадыжьлан,
Сацөыфрызма еикөсырхарцаз са сыпсы?

Изфьихом уажөеинраала уцсы аламлар,
Ашьа амоур иалтцны уара уда?
Уи агөеисра шьтытцуа ихамлалар,
Иаатцысыргыи иахьзхап: «акөада!»

Са сшамырцөаз – иаргыи уаха исмырцөазеит,
Цөахөак акөын ха хаидыхны уа хазкыз,
Аха сашьтан, сашьтан са сгөи пымтцөазеит, –
Сажөеинраала ацсы ахалартө ихзыркыз!

Ус уа хшеикөпоз хөыцьягь хаибаркараха,
Амыш-лаша хажьзо иаашеишеит,
Иазыпшызшөа амра харцьыпсараха –
Ацөахөа сзышьтаз сапхьа иаалашеит.

Издырт ускан сажөеинраала шамхазаз,
Илахфьхза суадагь абла ччеит,

Еибган ацых иалган иахъазназгаз –
Мырхэагала амра уи хнарцеит.

* * *

Ахатца иабцъар тыхны ирцырцырзом,
Атра итоуп уи еснагъ еибаго.
Ашэарта анааиуа – ашэара уи издырзом,
Усканоуп ахатца ибжъы анго.

Агэыла тынч даныкоу икэмақаруа,
Мақаррала зымч-зылшара зшэо,
Аатра давам баша ус дбарбаруа,
Ак ибозар акэхап уи дзыцэшэо...

АМЦӘАРА

О, ажэа, ажэа! Ажэа хрыкэша,
Ахшыф рацэа згэылазо!
Анс сухыкэшеит, арс сухыкэшеит,
Аха сааигэа угылазом!

Усцэыбналоит утра уетазуа,
Ишпалеипшу указшъа, –
Апхэызба ицэыртцны, нас ибжъазуа,
Узжэо уааигэа дыказшэа!

Зхы зымшато, зхы ухтнызцо,
Апхзы казтэо умшала,
Нас уи иакэхап уеызнутцо,
Зфахэгъы зурхэо иулшола!

Са сгэатеиуа ацых салоуп,
Схэыцра еикэымтэо иушьтазоуп,

Аха иудыруаз сыгәгы ишалам,
Сара сыцаа анушьтазуа!

Уи аз акәзам бзиа уызбаз,
Уара умѡа зылысхыз,
Дзутахузеи апоет гәыѡба,
Зыбла ацәа хылахыз!

Изууазеи уашта итало,
Ихырсысуа, ичалаха,
Дпоетума ацәа зхало,
Ацәа гәыбзыг иалахо?

ИАХЪАТӘИ АМШГЫ...

Аеакычырак насынтца,
Сзамѡаѣ ушьта налшьны –
Иахъатәи амшгы уцеит, уца,
Атцх лашьцара уналашьшьны.

Хзеикәшәарыма уаха, ихәа?
Баша схы злазжьари!..
Ицшра умам ихынхәуа –
Аиаша шиашоу злаззари?

Бзиала схәаанза сузтаауеит,
Иумоу здыырц сымтаны,
Ус умѡасыр сгәы цшаауеит,
Аамта исзыптцәаз сымцааны.

Зынза истахым сныжьны уцарц,
Сымта хәычы унымтцакәа,

Уаңхба сгылом сцәыз узарц,
Сухәо, снапы наумцакуа.
Иугар стахуп акы нмыжь,
Мышкы азыхәа исылшауа.
Сымшқәа мѳаслар ус хрыжь-хрыжь,
Аашьа-зкычра слышшауа.

Икәысхуазеи нас адәы?
Сыңсы-бзамкәа иныстцазеи?
...Аха суазтцаашт иахъазы:
Сымтас ма иуныстцазеи?..

ЦСЫУА ҚЫТАК СНАЛАЛЕИТ...

Атоурых са салалом.
Иамур – уи уашьтан!
Цсыуа қытак сналалеит
Схала шыжьымтан.

Амырхәага шыталауа,
Адгьыл қәнатцауан.
Ахәсахәычқәа еишьталауа
Усура ицауан.

Азә дыспылан лымала,
Сгылан сылзыңшуан,
Абаф чыда сылалан,
Мтцәыжәѳада сцыруан.

Сыбла дхылан, дхымлакәа
Дызит, дынкабеит.
Сцом, аеазә дысцымлакәа,
Лѳыза уа дызбеит.

Сыбла цқъа дазымбақәа,
Уигъы са дсыцәеит.
Азәгъы лхәыцра сзымгақәа,
Сымџа сазынхеит.

Амџа сықәын схала уа,
Ақыта сала сцон.
Цъара сталон, схалауан,
Аблахкыга збон.

Амџан ҕыц иscopyлауаз
Снылкылон еита,
Аеазә лышьта схылауан,
Шьта сабацои, шьта?

Уажәшьта сацхъа ицәыртцуада,
Избода џацхъа?
Зашта сталан стытцуада,
Изгода иахъа?

Ари ақыта салахеит,
Сцошәа-сымцошәа,
Анасып ду салаҳаит –
Иара сымбошәа,

Лара абрака дыкоума,
Сыцсы зыҕәароу?
Хыда уаҳа сныкәома
Сымџа еита ихароу?

Нас абрака иныскылап,
Атып сахьынхо!
Аҳәсахәыцқәа еидыскылап,
Дцәыртцып исгәацхо!

* * *

Са сыкалакъ шѣтыла италахау?
Мрашѣахѣала, мрашѣахѣала икѣтѣоу?
Избо зегы пхызны салахау?
Ма иблахкыган сара сзы икѣтѣоу?

Ишпаспылои? – Ихытѣѣараха!
Наунагза сыпсы зыѣхѣароу!
Цѣарантѣ сааргы саапса-скараха,
О, цѣанатми, ускан са сызтѣоу!

Амшын спылоит напеинкѣарашѣа,
Ахапыцкѣа кѣашза иаѣычѣо,
Басла, Басла – Акѣа агарашѣа,
Амшын аума уцсахы зырчѣо?

Истахзам ажѣытѣра угѣалашѣар,
Саргы истахым, уаха истахым!
Сыгѣнахахап – аѣоурых ду салашѣар,
Слахынтѣакѣзар – амшын гѣыштѣа ихым!

Ма зѣаарала Акѣа хѣаскуама,
Сахыѣхѣозар сара сахынхо?!
Амш бзиа лахыеикѣарала еицаскуама? –
Ишѣасхѣарц акѣын иара шыстѣапхо!..

* * *

Иѣасшьашаз са исымбацкѣа –
Адунеи ду еилацсоуп,
Сныкѣоит сара симтѣазакѣа –
Бла иабо, нас, хы иацсоуп.

Ацсабара сахыак амам,
Ауаа реипштѣѣкѣа иаргы групп –

Ицэырнагома зегъ аргама,
Итцэхугы егъа агроуп!

Амшын дуқәа са исымбакәа,
Аокеанқәа – иара убас,
Исзадкылом амшын шкәакәа,
Атаххаргы са стәы еикәаз.

* * *

Санхыцшыло – уи ахәаа амам,
Са сдунеигы уа иаатуеит.
Уи ахықәаҕ схәыцра нхама –
Иаакәымтцзакәа иҕнатуеит.

Сахьцалакгы са стәы сыцуп,
Сара истәу – са сатәуп,
Есымшаaira избо ҕыцуп,
Уатцәгы иҕыцу ак батәуп,

Аха сымҕаҕ, егъа збаргы,
Егъа сҳәаргы – сажәа акоуп –
Са сыцсадгыл хара инхаргы,
Иара зтымшәо – сара сгәоуп.

Сахьиз адгыл – сара сгара,
Сыртаатиуа сартцысуеит,
Са иахьсоуз агәеилгара
Сара схәыцрагъ уахь ицшуеит.

Иаасыцгылоит сыҕны, сгәара,
Са сахьныкәо сгәы зырцхо,
Слымҳа итахәытхәытуа скәара,
Цьаргы иҕам абжы зхоу!..

* * *

Ухнахцэаргы амра ацхара,
Нас агэкаршэра уагазап,
Акы уцэагхар знык унхара –
Уи шэкы ркынза иназап,

Уазымцшыкэа ишацу, имшацу,
Унхафызар – заа уфых!
Аацын, ацхын – амра шацу!,
Азын иацуп – ахьта, ачыхь!

* * *

Амхы дталан азэ драшэон,
Уажэы-уажэы уа даатгыло,
Уи дызхысыз блала ишэон,
Уи акэын еиха даанызкылоз.

Иацхьа ишьтаз шыта иххэон,
Аха ибла нак иакэигон,
Уи иирашэаз – жэантэ ибон,
Ирашэамыз иеахигон...

АТЦХ

Цсы зхоу зеггы зхылахэоу,
Абар шыта ипхьарылт,
Адггыл атцых илахэоуп,
Бла зхоу ацэа рхылт.

Аты затцэык зыцэауам,
Аблақэа тыцыцьо.

Аетѡақѡа ѡыцѡауам,
Ажѡѡан иаѡычѡо.

Аттых лашыца реалагэа,
Идэықэлөит җашыоуқы,
Ускан ауп ианалаго
Уртгы рыгэтакы.

Ицәоу шыкоу, ицәамгы
Мачзам адуней.
Икоуп амца ахырцәамгы –
Уака имбылуей!

Ицѣам зегы талахан,
Ицѣам ахѣычкѣа,
Цъара абомба ахъалахъаз,
Икѣтит атызкѣа...

Ауабы, нас, имазааит.
Ииуз, данхандеи.
Тынч уахынла дыцэзааит,
Уи ифны даннеи.

...Уара ушқа икараха
Инеиуа ханутоу,
Хара хзыхәа – угараха,
Аттых, хазмадоу!..

* * *

Ипатқаға ырша, ибла гәыкқәа тшаша,
Ихылдарч ырнаа, игәы иҫаҫызгғы мзо,
Исахья кыдын хатҫак, дыцшуа иаша,
Иҫыпшылара хара ипырны иҫо.

Агәра сымго сыкам ареклама,
Арекламагь иамоуп иара ахәта.
Аха еиғьми сара избо аргам,
Апстазаара иашатцәкьа ахата,

Ареклама иазтаз ареклама,
Киносахьак збеижьтеи акыр тцуеит,
Уи асахьа апстазаара иашак,
Аиаша шиашоу иахьагьы иаауеит.

Уи асахьа ҳагон ҳашьтцаа ҳаман,
Ҳахьтәаз азал хәыцрала еибакын,
Ҳа ҳабжьара ибжьысуаз цәахәа аабам –
Ҳазхәацшуази, итәази – зегь ҳазәын!

Аибашьра ахьцоз ахәақьара ҳалан,
Уа Чапаев ир рахь ҳапхьазан.
...Аха дышцоз дызсо азымфас дталан,
Аға ихылас дгәатан уа ихьзан,

Цхьақа иҳацхьоз усқан ҳапхьа игылан,
Нырцәка дырырц кыр дықәпеит, дықәца...
Дахьзаакәрылаз ацәыкәбарқәа хылан,
Нас иаахнахит зынзак ацәқәырца.

Аха агәыгра иҳауз уақа имызит,
Ҳала иабазаргь хатцак дыштахаз,
Иаанымгылоз ххәыцра дама ихьтцит,
Иара исахьа ҳгәатцоуп иахьтахаз.

Аха исхаштуам, азә зегьы дҳапысит,
Знык ибан иазымхеит, аеазнык...
Иаабжьамыжьзо дныкәон уахь арпыск,
Иаакнырхаанза дныкәон уи мчыбжьык,

Сиазтааит җенак нас арпыс ихьыз здырыц:
– Иныкәугозеи абрахь ес-уаха!
Атак ситеит: – Ацсык игуп дырыц,
Издыруада уи деикәхар, деикәха?

Ишпастаху, аказа имч хирдырыц,
Аказарала – ацстазаара хирбарц,
Уи Чапаев иеипштәкьа ха дахнырыц,
Арпыс иеипштәкьа хгәы ткәаны хайгарц!

АПСНЫ АЗЫ АШӘА

Исызхәарыма ашәа иуатәоу,
Иуқәнагоу ажәа сҗам,
Сныкәоит сара укәакькәа гәато,
Аха сымфа усгыи интҗам.

Саанымгылацт снапкәа сгәйдкыл,
Сшьапкәа еитамтҗуа, пхьа срымдо,
Ушьха зышкәа рыпша сгәйдкыл,
Срыма инеиуеит зыгәра зго.

Зынза умачзоуп адгьыл хсаалаҗ,
Уеипшны укыдуп амзаҗа.
Урыпхушәа жәеинраалала,
Уазеимымдац са сшьаҗа.

Ашьха схалан, – иаапшит ага,
Амшын ихылеит иара аххәа,
Са сгәы шытыпрын саргылт снаган,
Сеитанавалт ацшахәа.

Ага-еиужьра сылапш ххалоит,
Сапхьа ишьтоуп уи еитцхәа.

Са сыңсадгьыл сыңсахуазар,
Алашара сумырбан?

Уан узаазаз духаштуазар,
Иузылуазеи даеазе иан?!

СЫШЬХА ҚЫТА

Ушьтоуп сқыта ашьхатэылан,
Ашьха рызқәа уеықәтцаны,
Сара унапы сықәургылан,
Суаазеит ҳатыр сықәтцаны.

Ҳа ҳаиларсуп гәыла, дала,
Даци дгъыли шеиларсу!
Саныөеидас суцәыбналан,
Уара укажъны снейларцу?

Уныжъны сгәы сабаго,
Снымха-хымтәауа?
Сқыта, сқыта нага,
Сқыта – слашарбага,
Сдац ахьцымтәауа!

Апстазаараз амыч сытан,
Сымфа иаша назгауа,
Сқыта бзиа, сара сқыта,
Сқыта угәра шпазгауа!

Ҳатыр уқәны ухьыз гарцаз,
Сара смахәар цхьартцәаны,
Сөызцәа срыцхьоит абра инхарцаз,
Иацсоу қыта рцартцәаны!

Уныжъны сгәы сабаго,
Снымха-хымтәауа?
Сқыта, сқыта нага,

Сқыта – слашырбага,
Сдац ахьцымтцауа!

Абра икоуп са сынхара,
Са сгэы сзеишом ыцъара,
Сқыта бзиа, са сгэацхара,
Сқыта – баҳча ыгчара! –

Адстазаара сывам уда,
Зыцстазаара салалаз,
Сқыта бзиа, сара сқыта,
Сашәа уацны ухалала!

Уныжьны сгэы сабаго,
Снымха-хымтцауа?
Сқыта, сқыта нага.
Сқыта – слашырбага,
Сдац ахьцымтцауа!

СЕЫХӘА

Шыжьымтан абжьы сарёыхон,
Ифнатуан: «кыыр-кыыр»,
Адгьыл бгъатуа игылан сёыхәа,
Иакәын акәадыр.

Снақәтәан,
«Чоу!» хәа нас сныбжьалон,
Адәеиужь ашқа сцон,
Сацхныолауан уақа ацшалас,
Афреә ҳа ҳаисон.

Агәыгра сыван, – адгьыл кәаза
Сышьтақәа аннатцап,

– Изхауеит аеыбга каза, –
Дгэыргъон сара саб.

Ха ихапысны ахшыф-лас,
Ехэарак цэыркыа иааит,
Иаасырпшаанза уака исылаз,
Сеыхэа сахнацааит.

Умкыыркыырын уаха, сеыхэа,
Умгыагъан еиҕа!
Схэычра ахыццоу иумырҕыхан,
Илаз ацэарта.

Мчыҕам ажэфан са сахьалоу
Слымха зшэахауа,
Убжы сыцны уахь ихалоу,
Уи акэу изсахауа?

Аихатэ рашь сахьакэтэаз сааин,
Иумбан уамашэа,
Аамта уныжыны ицеит, иуиааин,
Икажыны уныкэашэа.

Умгэырфан, нас, уахынсыжыыз.
Сеыхэа, умгэырфан!
Ажэфан сзаатит иахьеиужыыз,
Сыцоуп исгэапхан.

АЧА

Бзантцы изымбац ача ахьылартцо,
Иантаргало иацу нас аҕа,
Уи аазрыхыз атэы рылатцо,
Дасны ирцэо, дтэаны ифоит ача.

Дыкәуеит, дгызуеит игәы иалырсны,
Еигъыз дашьтан иара лахьынтас.
Хзеипш нхара тәфәнкгы изаларсым,
Арахь уцшыр хча-пха игоит имтцарс.

Уи аазрыхуа инапы икәтцаны,
Даграмгыла ипхъеикуеит ахәаша...
Дызкацамзи хадгыл дыкәцаны
Иаграгыло ажәлар рцъа, рылша?!

Ихәта ахьалам азин изтада,
Иреихау налга иара игарц ахәта?
Шәаанапшы-аапш, уи дызустада,
Ус музакәа чан итәо хәгәта?

Ауафы дуафны уаф-ишьа илазар,
Ача иифо иалтцроуп – иара ицъа.
Аус зымуа рзы азин сымазар,
Икастцон сара цъарггы ирмоуа ача!..

ФЫЗАК ДСЫМАН...

Фызак дсыман, фызак, ус сызхамшәалоз,
Кыргы саахеит сфызә ифызара амшала!
Са сгәы дталон, са схы дталоз дсылатцәан,
Тыцс инкылан дытцагылан сылацәа.

Ицукарггы ихәда ныкәтцан еихала уи,
Дныкәазомызт бзантцы ихала, ихала уи.
Дсышьтагылан иапхъа са сыргыланы,
Дсывагылан ма смахәар аанкыланы.

Афызара уи иныкәигон дакәшәаны,
Сфыпшылара ианыз гәеитон дапхъаны,

Афызараф уи иапызгоз дарбаныз,
Ус афыз дандоу иеиҕыз иарбаныз.

Бэи хазбоз – иҕаршыон мыцхэ иҕэрымго,
Хазтахымыз – ха иҕахцэажэон хзырымго,
Хайуара акэмыт цэафас уи иахыз иара,
Хфызара акэын ха иахзыуаз хызара.

Уи зегь рацхэ са сныхэафа никылон.
Амрей амзеи шанхо рымфа никылон,
Дансыхцэажэоз, о, изхэода иҕытцхэацэоз,
Ак рзымхэо иҕаитцон хазы ишыыцхэацэоз.

Сыпстазаара уи далымтцау далазан, –
Сара сыхьзи-сыпшеи ажэфан иалатцан.
Есқынагы кэпарак далан, далан уи,
Дынсыжьюамызт усқан саргы ихала уи.

Са дахьызбоз дгылан деицшны ацакба,
Иабаздыуаз итаз уи сфыза игэы атцака....
Дашьтазаарын имфа наҕ сапыригарц,
Спара гэатан иара ихалазыригарц.

Пхэа дыпшуан уи, иаатуаз шэык уа днылацшуа
Саахьацшаанза – ес, днасыдкба, днылашэкэа,
Дцеит са сфыза. Сынкыдыпшылт изкэара,
О, изакэыыз, иҕаз сара избаран?!

Дама ицеит уи, мыч дук итас, даркалан.
Изхэит сфыза, дыштытцт уи мардуанкала,
Уи нахысгы уаха дсымбо днытабеит,
Са сзыкэгэыгуаз хайфызарагы нытабгеит...

Уи сыбэи дшалаз ицэгэа шпалтцэыри,
О, ихьшэаны сыхшыфгы шпартцари!..

Са сгэы хызхыз, сыбла хызкыз сфызара,
Ишэхэа афызцэа, ишэхэа уи шысхызгара?

Нас, сзыкэхазеи, исмоуа схы ахызгара?!
Сфызара ада, уаф дызбом уи звызбара!
Ацша насын ицеит уи афыза дсывнаган,
Исыхъзар акэхап, исыхъзар сара исықэнаган!..

Узырехэо иакэым – амреи амзеи урыдкыло,
Уаншьацэхысло – иувагыло, унызкыло –
Убри фызас далхны утацшы игэатцара.
Афыза иалхрагъ иатахуп ахатцара!..

АҢЫҢ

АеыҢ тактэым,
АеыҢ ршэатэым,
Агэрагъ ирктэым,
Атэым! Атэым!

Изтэу икэадырп!
Иҕамчы ахдыдып!
АеыҢ дадырп!
АеыҢ дадырп!

Иацшроу, иаху,
Зеипшра шьамху,
Избарц зтаху –
Шака ртаху;

Зназы аеарххап,
Зназы иеырххап,
Аха итцархап,
Пхьаҕа еихап!

Ианыѿ – ишьтхысп,
Адэы иахысп,
Изеипшроу рбап,
Иахэтоу агап!

Аеыѿ анмыѿ –
Игом ахыѿ.
Аеыѿ атэы:
Адэы!
Адэы...

Аеыѿ тактэым,
Аеыѿ ршэатэым,
Агэрагь ирктэым,
Атэым.
Атэым!

СЖЬИѿЫН САРА

Сжьиѿын сара, сжьиѿы казан,
Уи азы изгомызт сара «ахаза»,
Имѿаныстѿон са сжяхэа.
Ахьеѿхэа ианыѿуан хзыцшахэа.

Сқыта жьиѿын, аха сжьиѿын,
Са сыцкэынгы – жѿсара сзиун,
Уигы ииникылт ажяхэа,
Нас ауп хжьирагь аншэахэа.

Ихартон уака хара инаган,
Ѽыц изрыжэтэыз аиха, аеага.
Зытѿа кылтѿаз нас ачуан.
Агагь шытытуан, аеарчуан.

Хжыира хэычгыы ацсы агэытцач,
Хжыиуа хатцан хара хэыцъагъ,
Ацыцхъ ытдыдд икацсон,
Ха хгэы иахэартэ уа хаацсон...

О, аамта, аамта! Изурласзаеи!
Хамца ахъакыз зурлашыцазеи?
Иахзууазшэа уара цас,
Хжыирагъ аангылт, уанхацрас!

Хжыира шжыиуаз амца зэытцэо,
Нас еихсыцъуа, ифыцэа-фыцэо,
Ахэа-асаба иартцэытцэит,
Сжыирагъ уака иаатацэит.

Аха зхэыцра салашэода?
Уажэшьта сжыира згэалашэода?
Зны иацытцеит уака афа,
Уи иазрыжэит са смахэфа.

Насгы исылшеит сара акы,
Сзанаат гъама наисыркын, –
Аамта фыц ианаалоз дыр,
Сычкэын иртэоит иахъа ацыр.

Сара сынхеит сжыира сытцан,
Сызтэарыма, уи инаеытцан,
Сара исымаз азанаат,
Инаган аамта ицаз инат?

Афар шэаамта са санышэап,
Аха ибжъазма зынза спышэа?
Шьта ишпазуеи, шьта, ишэхэа?!
Сзацыртрыма са сжъахэа?..

АХЬШЬЫЦБА

Снапы иқәтәан, исыбжъан уи снапала,
Зынза иснаалан иқан сыхшьыцба,
Счашәарц арха исыман ҕнак сантала,
Аказара уа ауп иахьыснарба.

Сла кылыпшит, ача ахьтәаз игәәтан, –
Атыхәа ркьякьан, – еипшхеит ахәымпал
Сыбжъы ансырга, ицеит ахы мшато...
Сыхьшьгы сыршәит ача хыхь ианхал.

Ача анпыруаз, иамто амтцәыжәәа кьаха,
Икны инатәон тқаа сыхьшьыцба.
...Аха сшанхеит ашьтахь сыла тхаха:
Сыхьшь халан ажәфан ианчырба...

Адгьыл ағы сынхеит сара схала,
Ахы ифахан ицшуан уака сла.
Җара хныжьны ицон уи ихало, ихало...
Ахьшь убжъарггы, баша агәра гала!..

Ицеит, ица, апша ласра иаман,
Ахақәитра-цсадгьыл анаба!
Иаанҕасуазма уи амтцәыжәәа шамаз,
Ипрырц ами изамоу ахьшьыцба!

* * *

Ухала итцала агәытгашьа,
Агәырфа уеоутар – уағашәап!
Иудыруазеи цхьа узыниаша,
Уазыхиямзар – уеиҕышәшәап!

Ашәара уцылар, угәйткә-цсыткә,
Уеилазызо уи уабар,
Умч еизгамкәа ма уазыткәр,
Уцыххаа иалшоит уи уагар!

Анакә кантло уапхәа ихылар,
Блашәахәала уи цсакәа!
Ага бцъарла дудыххылар –
Деифутцәартә еицш уабцъар кәа!

Анаатә асыр – изфамсрыда,
Уи апылашәа цала!
Ацстазаараф еиламсрыда,
Ухы уоахан цхәа уцала!

Ацстазаара уазырхәмаруам,
Уан улкушәа, уи хәычтас,
Ацстазаара – тыспыхә-қаруам –
Уи уцсы адкыл хатцатас!

ҖААНЫБЗИАЛА

Илаша-лашо амра игылаз
Нагзара амаз, нагзара!
Ашықәс ғыцаз уи иапылаз –
Рымфа иакәыз цхәацара!

Абзиабара еиднакылоз
Амилаткәа еишыцәатас,
Зегь еидгылан еицрыдгыло –
Иртынхааит бақатас!

Агәыразра рыбжәаз ажәлар,
Рыччабжь гозааит ахәыцкәа,

Дҕамлааит уаха атынчра иажэло,
Итынчым тынчзааит ахэаакэа!

Уахгы-еынгы абцар иатцоу –
Ауаа ртынчра зду хьчатэыс,
Рхымта тамшэо азэгы игэатца –
Рабцар рмоуа тырҕьатэыс, –

Атынчра цшэымас хара ихалаз,
Хусқэа ирымаз уи хадас.
Ашэа иаххэо ҕада ухала,
Ажэҕан уалаз уа цсаатцас!

ҕааныбзиала, абицара
ҕыц игыло – иахтынхо, –
Бзантцы ишэцэымзуа абзиабара
Хара хҕынтэи ишэзынхо!

ҕааныбзиала, апсуа идгыл,
ҕааныбзиала, ашьха, адэгы!
ҕааныбзиала, салам удкыл,
Акэыла, аҕыза – унымхо азэгы!

АҦЫЗА ИЗЫ АШЭА

Аибашьяҕы уалазгэышьеит ахэакьара,
Убаҕ амоуп са сыцсадгыл агэы тбаара.
СҦыза уда сгьежыт сара сымацара,
Уара уда исылшарыма агэырҕа-ччара?!

Иаасыкэыршан аапын ҕыча абгы иатцэара,
Уа ихызбаалоит сҦыза убла цшза тыцыцара,

Згэы уаласоу сара соума сумацара,
Зегы урыцуп ыц игыло абицара!

АН – АМӨАЦГАӨ

Адэыцба станция тэуан есааира,
Ажэлэр гылан еизаны,
Ан днаскьалгон лычкэын хаара,
Иеивагылан еизгэыкны:

– Сан, абзиала, амөа сымоуп,
Сцоит, исаамтоуп шыта лассы.
Стэыла сыцхьоит, сыхиа стылоуп,
Уи азы исшатом са сыцсы.

Сцоит бааныжыны, сзаазаз стэыла,
Тэамөахэ мукэа исыхьчарц,
Сан, инагзахоит схадыла,
Са стэы итазам цсшьара сцарц.

– Нан, са соупшэыл, сылашара,
Сычкэын кэыбца, сызкэыхшоу,
Нас уа уами – сымч, сылшара,
Иуеигьу дсымам – истынхоу.

Нан, укэышыз, уажэа цырыз,
Утэгэаны укэз ухианы,
Уөызцэа, укэлацэа рэы удырыз,
Ухьз рхэартэ еипш урэхэаны.

Хтэыла узаазаз – уара иуануп,
Сара исыдкыл, узтаху,

Харт хаицыхча – уара иууалуп,
Уи уазықәца ушеибаку.

Лыцкәын дышышыуа гәы разыла,
Ибла хаара ан днагәзит,
Урт ааипыртцит... фақь мчыла,
Адәығба цшыаала инатцысит...

Уи андәықәла астанциа ныжьны,
– Бзиала сан хәа ибжьы гон.
– Хирла уааит ухьыз дуны, –
Ангьы уақа лнапы лкьон...

ИШЬНЫ ИШЬТАН АЦШКЕИ ИАНИ...

Афашистцәа аоны иақәлан,
Ак нырмыжыт – мхатцәи чуани,
Ифшышәо иахысит иқәлан,
Зегь еимырдеит хыбреи түани.

Аоны рыблит – амца ацрартцан,
Урт ишьтартцеит ирацәаххыраха,
Арахә, ашәахә зегь рапырцан,
Еизца идәықәлеит нақ рхы рха.

Рыцсы рцәылгарц апшәмацхәысгы,
Лхәычы длыма дыот деитцасны.
Илацш дытцашәт афашистгы,
Длыхъзан дникылт уи дылцасны.

«Быѿ бабацои ха бхамбакәа? –
Даалцәагылеит иееимарцахәуа –

Ас бандәықәла азин мгакәа,
Ибзымдырзoi нас ибыхьуа?»

Дшәаны дтәуон апшқа илкыз,
Лара дгылан ғымтұа-ңсымшьо,
Уи илдырит иеыззикыз,
Ишнимыжьюаз, уақа ишишьуаз.

«Нас ари оума бзыршанхала?»
Инапы мғанитцеит апқацахәа,
Амца иғартәо, ишлылшозала,
Ддәықәлеит ларгьы ашацахәа.

Дырзытрысит җеиларшәала,
Ишәақь ңынтца рылацало,
Ахәа ццышәла, гәахәарала
Иңко, иркьо, еихырссало...

...Дкаршәын апшқа ибла тыхны,
Ашьа иҗыкьас рыңхарала,
Ицәа-ижьы кәәкәа, илымха җыхны,
Ихы еихыхны хәа ңаррала...

Иан арыңхагь лыбла таала,
Дхәазо днеиуан дихьынхало,
Льыңсы еизго, лнапы хшәаала,
Даалшьышьит дьлгәыдыхәхәало.

– Сыңшқа... сгәыкы... сылашара... –
Лажәа җахтәеит намзарала,
Зынза илцәызит алашара,
Леааикәылкит блеикәыңсала...

...Амат ашхам рылахьшәашәа
Ишьтан, рыңха, апшқеи иани,

Рнапы еикэырша ҕыц иеиниазшэа,
Шахатра руеит дгылыи жэфани.

АМШЫН-УАӨ АФЫРХАТЦА

Ражьден Барцыц изкны

Амшын Еикэа хэмаруа, иөхало,
Ишбылгыоз убон ацэкэырца.
О, ускан агэырҕара ухалон,
Уагэылкыан уцон иеикэырца.

Наскыа ашьхақеа игылаз изышза,
Ғышьтыхла умчра иазыцшуан,
Уа амрагыи узгэырҕауа ссиршэа,
Амшынҕеи ихыччала ианшуан...

Ахҕеипш унагэылкыа ухылан уцашыа,
Ашлагы убрака ибалон,
Ацэкэырцацэгыа анужэлос, аекыдкыо, аеашэо
Иагэылхэа аиааира угалон.

Уцсадгыи хазына ишэтуаз ишатэаз,
Улшара иазхар утахын,
Абицара уасиатны ахатцара иунатаз,
Угэатцака имызуа итцэахын.

Ацсақеа анхыла иөынтуа еикэараз,
Утэыла иахьзарц аезаны,
Усқан иуцгылт уака ушыа иалаз,
Ахатцара мыцэо имцаны.

Кыахь Хацьаратгыи, иказ шыхатэыла,
Дуапызо днагылт дыкэцауа,

Рашыла инкылкѣит Нартаа ыырххыла,
Рылшара кацхеит иара уа.

Уалан иахьцеиуаз амца еилашыра,
Уа иқәкѣа иахьцоз атакар,
Амцабз мацѣысуа, уака ихшылоз,
Иалшон амшын зегъ иахьзар.

Ашѣа рацѣа хылеит амшын ицырцыруа,
Унапхымта иагеит алақѣа.
Мраташѣарахъ нақ уацѣа гѣыргѣыруан...
О, иказоуп ахатца унапқѣа...

Амшын ахтѣа итытѣуеит идуззоу улшара,
Мроушѣа икацхоит иахѣа ара,
Уабгъы дѣагылоит ашѣыжъ ашараз,
Ухатцашѣа ахѣоит ипѣхарца!

СА СЖУРНАЛ

Сыжѣлар рышѣа амѣа сызто,
«Алашара» – са сжурнал,
Апоезиа азыхъ ссызто,
Смалқѣа иреигъу – смал ду, смал!

Ажѣа сызхѣар – сажѣа змаздо,
Изынхало имеилахѣо,
Сыжѣлар гѣакѣа уи рызназго,
Сара сышьѣахъ иара нхо!

Здакѣақѣа аарту Апсны азыхѣан,
Апсуаа рѣахѣы назыгзо,
Апсуа бызшѣа иара азыхѣан
Ашѣышықѣсқѣа рахъ ицо.

Избарц стахуп уи ианыло
Иацхьо зегъы иргѣацхо,
Ахьышѣахѣа иадыскыло –
Хьышѣахѣоушѣа ирзынхо!

цсаатѣтцас иара ахьыѣнало,
Игѣырѣьо ацсуа иѣната, –
Иазыцшларц уа рхѣыцра ишалоу –
Ианбаауеи хѣа, нас еита!

Аацын иацыз, ацхын иацыз,
Тагалан шытахь, нас – зынраз,
Иахамбацыз, иахмахацыз
Зегъы рзыхѣан ихнатуаз!

Хара зегъы – еиднапхьало –
Ихабжъазааит уи цхатцас,
Бзантцы имызуа уи ианхало,
Ацсуаа ирзынхо баѣатцас!

Ѧацхьа амѦа сара исызто,
«Алашара» – са сжурнал!
Апоезиа азыхь сзызто,
Смалѣаа иреигъу – смал ду, смал!

СПА ИЗХАИТ

Абар, са спа шыта изхаит,
Дѣкалеит даѣакала.
АѦызцѣа ѣыцѣаа уи ирхаит,
Сара сыда – ихала!

Иусѣа-ихѣыскѣа раѣахеит,
Дрымоуп дырхагалан.

Акгы сыгзам – смыцхэахьеит,
Дныкэоит – иара итэала.

Зынгы исхэо иахауам,
Иафсны ицазшэа сажэа.
Хэычтас сияцэажэар иуам –
Хататтас данцэажэо!

Шьта есаaira нак днаскэоит,
Иааигэа са саннеиуа.
Абар, уажэшьта са саапсоит,
Иара изы ихандеиуа!

Аха акгы амам – сгэы азнархап,
Изхауа дахьфеиуа!
...Абра закэу нас ибап
Иаргы ус дышнеиуа!..

АБРА ДНЫКЭОН

Д. Гэлиа

Амшын хыкэаф дныкэон цшыаала,
Абра дызбон есымша.
Абра ицылон ажэеинраала,
Иацны иаазшэа уи ацша.

Абра дызбон иара ихала,
Адунеи ду ибла ахэзо.
Иажэа цырны хыхь ихалон,
Иаанымгыло, хара ицо!

Абра дныкэон, абра дныкэон,
Игэы еипш иаргы дымтэазо.

Абра – ацсуа иразкы ахыкыоу,
Ацсуа изыхэан ашэа аццо.

Агеи ашьхеи реимадара
Уи цэахэала еибаркны,
Нас уи дниуан афадарахь,
Ацсуаа рцэашы амца аркны.

Абра дыкан, абра дыкоуп,
Ипсадгылаф – дахьынхоз!
Амшын хыкэаф дызбоит дныкэо –
Аныкэара ахыгэацхоз!..

АҚАЛАҚЪ АҒЫ АЗАХӘА

Ақалақьаф са снапала азахәа еитасхаит,
Дгьыл кэамкыарак иара азыхэан исыцшаан,
Аеашыркэак уа ианаалан – нас еихасхаит,
Бахча хыгчык калеит уака уажә иазхан.

Аха азахәа акы еипшым. Аеитцнахын,
Ахтэыр дэыкэтцо, аеырлакьтан фада ицеит,
Нас ишнеиуаз амфа ғыцқәа еиташьтнахын,
Афын дузза – аихагыла уи иахьзеит, –

Уи иахьзеит аеырша-еырша атзы икыдлан,
Афны зегы иакәшо-иакәшо аеыхнашыт,
Иаанымгылеит иара уакагь, фацхьа аеыртлан,
Гыла фныкгы аеахаршәны аеацнашыт.

Телтас иара нырцәи-аарцәи инарыбжьалан,
Ашәшыра ду иара атцака уа икаиeit,
Абар, уажәы ажымжәакәа пакәза ифалан –
Амра ашәахәа агылыпцхо ажь гырлеит.

Иҗалеит уи, иара атәала, ибаҳчақәатқан,
Апсы еивнагартә ақалақьаҕ ианазҳа,
Асфальт чаңа иартәо ашоура – атакар атқан –
Адгьыл аҕы знык аңашәқәа анаҳа!..

Есышьжьымтан сара сгәыргъа-гәыргъо сгылоит,
Сагьнытцалоит сара сбаҳча – уа сәырбо,
Сахьцалакгьы, сара қыта җазшьак сылоуп –
Сахьнеилакгьы, сқыта цәаҭа зладсырбо!..

* * *

Сыбла анхыстыз амра сҕаңцеит раңхьа,
Амратәылаҕ уижьтеи са сынхоит,
Амырхәага цытәтцәо икаңсоит саңхьа,
Зынгьы-ңхынгьы сара уи сызхоит.

Амшын Еиқәа ңшьаала аҕәара инасуеит,
Ахьқәаҕы аразынқәа ҕырпуа,
Ашьхахьынтәи ахәхәа-хәхәахәа иңшасуеит,
Ашоура иажәлан хаха еимырпуа.

Ааңын ңшәыман ашьха рызқәа иҗалеит,
Анаҕә зытүеит алағырз ҕыкәкәо,
Арҭаш дуқәа еижәхасны тәҕа идәықәлеит,
Азымҭасқәа аңаҭқәа ирхыкәкәоит.

Ашәаңыңьаң иршәылт ауапа хәылда,
Аҳаскьын-ҕа ахшьыраҕ иқашәқашәоит,
Асар рымҭа ажәҭан агәы иалдоуп,
Ашьхымза гәараҕ ашәтқәа шыта изазоит.

Аңсабара иаҳа-иаҳа иҕыхоит,
Акакала иңәыртцүеит аңшра,

Са сгэатцафгы ашэа ҕыцкэа тыхоит,
Сажэеинраала афуп ашэра.

* * *

Амшын Еикэа еигыу иарбан апхын икоу,
Амра ацыпхыкэа азы изаалан реандырхыуа,
Бзиа ишпарбои апра шлакэа ирыкэтэа ианныкэо,
Ахыгкэа еипхныола ацэкэырца
ирыжэлан иандырхуа.

Ақалақьгы зсо абгы иатцэара иалоуп,
Атцла иахытцэо инзаашэкэала ицарашэа,
Еиоыргози ақалақы амшыни цшрала,
Рсахыа еилатцэоит урт еипшымхар рымуашэа.

Атаххаргы пра хыгкэазааит змаршэа роуз,
Даргь хыгкэаами, аха иашытоуп рымч ршэарц,
Изсо ихуп урт рацхыа ишыталаз амшын зеоужь,
Зкыбаф бзиоу, агэамч зфыда злоу афар.

Ахыгкэа рхыцпреи рлацштцашэареи
амшын ихзалом,
Рымч ахыаапшша океан ускэа рацхыа ишытоуп,
Урт ирдыруеит: адырреи агэамч гэгэареи злалаз, –
Аамта ҕыц ианаало икоу убарт роуп.

АШЬХАҚӘА

Нацънатэ аахыс шэгылоуп шэеицырхашышы,
Шэуапа кэашкэа шэшэымхзо, шэырташышы,

Шәызхатгыло дарбан шәара аскак?
Исызтауада шәмыцхәра сара атак?

Еиҫа ҫымтуа шәгылоуп, шәмаапсазо,
Сызшәазтәауаз ажәак шәымхәазо,
Ашәышықәсқәа шәхууаа иҫоит хара,
Аха шәажәзом ашәхақәа, шәара!..

Шәчара руазшәа иасны аҫсуатдас,
Шәгылоуп енагь, шәгылоуп махәцәатдас.
Саргы баша ишәыстоит азтәара:
Шәызражәуазеи шәанаҫу махәра?

МАИАКОВСКИ ШҢХАТӘЫЛАН

Ахра тәрыҫса дуқәа аҫта иахьалоу,
Аҫса тҫлақәа ахьгылоу уа цәашьтдас,
Ашәхатәылан ахьшыцәа тәацәала,
Атцых цыреуан амца иахьыгехәатәаз.

Урт ирхыкны ажәфан цтала ихыбын,
Уахь акәымзи алҫагь амҫа ахьхаз,
Атаҳмада дзышза алҫа ихылыбб
Ажәабжь реиҳәон, – ақәра ду зфахьаз.

Иара иқәлан ажәабжь дызлацәажәоз,
Аха илакәуп алшоит уи ухәар,
Атаҳмада иалам иажәа дшажәыз,
Дышцәажәуала иалшоит уи дҫахар.

Аамта ықәха иҫон ахшыра итала,
Ныхәаҫазшәа ажәа еимырдон уа,

Чкэынак даацэыртцт дапхьо ажэеинраала, –
Ускан иааикэтэеит ахышыцаа зырфуа.

Ашэарахкэа ҕымтуа уа иааикэтэазшэа,
Ашыха зыхькэа иацэыхкэазшэа иахьцоз,
Шьхатэыла зегь иаалкэан ишанхазшэа,
Иазызырфуан арцыс ибжыы игоз.

Ицатца инапы налшыуа атахмада,
Тынч доагылан уака ус ихэеит:
– Маиаковски ха дахтэым зхэада,
Апсышэала иажэа сахауеит.

* * *

Амѡа ааихыртцэоит, абахчарахь инталоит,
Рнапкэа еибаркуп, еикэшэоит ршыаҕақэа.
Амра шэахэақэа рымѡа ианыпсалоит,
Гэыбзыгла ирҕаччоит ашэтыц ҕақэа...

Икэбаҕэшэо инеиааиуеит, зныхгы иаангылан,
Рылапш зыдхало атыпкэа рышышыуеит,
Ииасхьоу амшкэа ирызхэыцуа гэаныла,
Имыргамо афыцэагы уи аамта иазгэышыуеит.

Апхыз еипш изгэылоу цэыргам, идырзом,
Амала акраамта ишгылоу инхоит.
Абзиабара ҕеи-бырги аздырзом, –
Рычкэынра хэмаруа уака икапхоит.

Рапхэа ианеикэшэоз ражэагы ҕыбаан,
Поезиа бызшэала ицэажэон еицлаб,
Мзызда игэышуанеи ускан еихыбаан?..
Аха уижэтеи кыр шықэса тцлап...

Абзиабара уажэггы ргэы иалдоуп,
Иацым уи аймак, иалам ацша...
Аха рцэанырра еитацшқоу, икэандоу –
Иамам уи цасатэи иамаз ацшра.

АЧЕРҚЪЕЗ ЦХӘЫЗБА

Ачерқъез цхәызба бзантцы дсымбацацызт,
Ажәеинраалағ лызбахә сахахьан,
Апстазаарағ схәыдоуп сымхәазацызт,
Анасыц хәа изышьтоу сыцшаахьан.

Са сычкәынра усқан салгаз цыышьон,
Ахәсахәыцқәа тәымуаахазшәа збон,
Абзиабарағ са схачҳара цысшәон,
Уи набыцпрак ақәымшәа исшьон.

Атцх сыршомызт ажәџан сатцагылан,
Сгәалашәарағ акәын ацсы ахьтаз,
Ицъасшьон саназхәыцлак са гәаныла –
Ахьта сшамкуаз мыцхәы ианыхьтаз.

Сцомызт уажәшьта апхәызба са сылцыларц,
Лассы-лассы асаат ахь шыта сыцшзом,
Агәыназара сатәнатәуан саазқәылаз,
Сцәанырраггы цасеипш еилашзом.

Уажәшьта гәтыха сымазамкәа сықан,
Сыцстазаара тынч гәырџада ицон,
Сеагмырхакәа сангьежьюаз афныка,
Казшыа ғыцны ишьтысхызшәа избон.

Ачерқъез цхәызба рацхәа са данызба,
Са сзышыцылаз стынчра уака интәеит,

(Уиижътеи есымша исымоуп сара анызба,
Афны уи азбахэ шырхэоз сгэы цнатцэит).

Сшымгэыгзауаз сацхьа уи даацэырцит,
Лыбла гэыгра сара сгэы итачцеит,
Еитазбозшэа сшашьтаз зны исцэызыз,
Хаиниара амыш насыц дуны иччеит.

Са сцэанырра сиааизар исхароузеи,
Уи сагозар мчыла иахьатаххаз,
Шака дааигэоузеи, нас шака дхароузеи,
Аеҳэарашьтахь амфан исыниаз.

Хара иаадыруеит хамфа ахьеилалаз,
Иара убраантэи хаз-хазы ишцо,
Ларгьы илтцаэхзом сара сцапхьа лгэала,
Азэгьы ицапхьа са сыгэтыха ззом.

* * *

Аденцъыр салыцш избоит атцла шышэтуа,
Ацхэызба қэыцш леипш ахцэы еиужьны иацоит,
Абар, уажэшьта амыш ашьыбжь хышэтуеит,
Абла гэыгра аацын дазшэахэоит.

Иказказуа ажэфан-саркьа гэыцқьоуп,
Амра качцоит ашэапыцац шьахауа,
Сара сгэатца итытцуеит ашэа ґыцқэа,
Уи ацхэызба лыбжьы ансахауа.

Исцэыхарамкэа абахчае цшыаала дныкэоит,
Еидылкылоит ашэтқэа ґыхуа еита,
Са исыздыруам уи ацхэызба дшыкоу,
Аха уажэгьы стынчзам са схаґа.

Исыздыруам аамта шыта ишысхызго,
Гэырџа-гэырџеи еймакуа сдырххоит,
Абзиабара сааигэа ишэтызшэа шызбо.
Ишгэыџра еижэагоу џаџхэа ус инхоит.

Сынасыџхэы ахыџкоу абоит сыбла,
Аха аргама сара исаџсны иџоит,
Аџенџыр ааигэа сгылоуп сгэахы хыблаа,
Аџхзы хышэашэа џартџас исыхышоит.

Аџэанырра иџыцу даныџнашэо,
Иалымшои, нас, ауаџы дыбрыр?!
Истахуп бзанџыкџы сгэы мыхышэашэо,
Абзиабара амџаџ са сыблыр!

ИССИРУ АџХЭЫЗБЕИ УАРЕИ ШӨЕИЦЭЫЗЫЗ

1

Аџхэызба иссиру дуџэызыр,
Ухэыџра еснаџ иазџалар,
Ушгэыџуа: «издыруада дџэыртџыр?!»
Уи лыгага уаџа иумбар, –

Ианылашт угэы ахэра, еиџэшэызшэа,
Иухалашт ашоура мтэазо,
џхызла иубахлап шөеиџэшэазшэа,
Уаалџыр – лџэаара умбазо...

Иарбан мџоу узныџшыло,
Иуздыруам уи дызлаауа,
Иуџэыхэлоит ахэыџџраџа ушрылоу,
Иуџылоит атџых џаауа...

Ашыжь ацар ирапугоит,
Амѡа уацшуеит, аха иаба?
Улацш ихгыло мѡапугоит,
Аха иабакоу лхабар?

Убыскан уацхьа даацэыртцыр,
Лыччабжь иуцэызыз уахар,
Угэырѡа зегь иаразнак иухытцышт –
Иалшоит угэы ахэрагы гьар!

2
О, Амра, амра! Уцыпхь ыرخаан,
Еснагь абрака укацхала!
Ацхэызба бзиахэ, ашыжь бфыхан,
Адгьыл бнықәла, быччала!

Иссиру амш бычча анаалоит,
О, аччабжь адгьыл уахьзала!
Ацхэызба, сымыш, быбжьы хиаало
Еснагь гэырѡада быччала!

Амра ашыжь ашьха ианаавтцуа,
Иѡычан изхоу ахтырца,
Убыскан ага аґба надтцуеит,
Ицкьа, инеиуеит ацэқэырца!

Ашыжь заза зқэыхэхэу – шыацуп,
Убыскан бцэыртцны бшэахэала!
Ақэантэи ицо аґба уацыз –
Ацхэызба лашэа, уцырла!

3
Дгылан арцыс дшанхалан,
Ахэыцра ихатэаз хьантазан,

Цхызтцас дгәәтеиуа уи далан,
Дзыргәәкүаз о, дкәтазан!

Имш дышицыз дыфхалон,
Дзыкәгылоу ахәы харакза,
Ахәыцрақәа цәыртцуа ирхалон,
Рымфәқәа цон хараза!..

Адънышқәа анықәыз изышуа,
Адхәызба абрака дтахеит.
Аха дитцәуом уи длагырзышуа –
Игәы дтымтцәо – убрака дтахеит.

4
Изхәартузеи ачамгәыр анеибоу,
Баша ианыкнахау атзамц,
Идагәахоит усқан ишеибгоу,
Изахалом абжъы цқъа иахац!

Угәы иалдоу арахәыцқәа еихысуа,
Иахъеисуа илеифеиуа угәы ашъа,
Абзиараба убрака ианафымсуа –
Имфәсуеит уаамта хәашъза.

5
Адша, ацша! Уцры, ухалан,
Улакътә, ухәмар, узхара!
Иахъа усыхәа уара ухала –
Сажәа ума уца хара!

Уахыс амшын, ашъха, ага,
Уназа адхәызбалфә, уназа!
Иахъа исхәо сажәа нага –
Ллымха ақынза инагза!

АГӘЫЛА

Уи дааин дтәеит, ажәа лҕымшәо,
Дгәылапхәысуп иааигәазоу,
Нас дызустә лҕымтра иацәымшәо,
Лҕымтра – укылбыл узгазо?!

Дназхәапшыз зегь рыпштәы рцәызит,
Ипшуан ла лахь ишанхо,
Лара лхәыцраҕе шәкы-зыкь цәыртцит:
Илгәапхом уи урт шынхо!

Избан, таацәак гәырҕо изеилоу,
Лара лааигәа ацыца рыхга!
Избан, хыбрак уа изырзеилоу,
Нак иргааит урт нахга!

Лара илылам уи гәапхарас –
Хәыци-дуи рыбжы ахьго,
Дынхарц дашьтоуп лымацара,
Ла ишылтаху аамта го.

Атаацәа зпылоз амыш-ныхәа
Алашьцара нахатәеит,
Уака дыцхан акыҕыхәа,
Ашхам ныжьны лара дцеит.

Ех, дануоугы иацсоу гәылак –
Иубаргәызеи, нас унхеит!
Уанеилеитагь хыла-гәыла,
Ускан – утахеит!

* * *

Сара сныкәоу сыбла зхызгаз,
Сапхәа игылаз шеибакәу,

Азнык лакәшәа исшәазаргъ избаз,
Еилсыргазаргъ ма изакәу,

Асахъа тысхыргъ уи каламла,
Ажәа сырцшзаргъ итацәу,
Ацхъаф сажәа игәы иацрамлар,
Инхашт сажәа ишзатцәу!

Аха уи аума са сгәы итаскыз,
Са споезиа иамоу мзызс,
Сыла иабароуп са сыхтазкыз,
Сара схәыцра еибазыркыз!

Истахуп аус ахыруа,
Уака сгылар жәлар рыгәта,
Убра исныруа ихъухъуа
Аарцшра сылшар ахата!

Аусура аритм шәага –
Сажәеинраала иоурц шьас,
Истахым са ееикәыршәагак,
Еак акәныларц сажәа цәас!

ХҚЫТА АТЫЦХА

Атыцха, аха зеицш тыцхау,
Исызхәом ажәала,
Уи леицш хқытае зыхъз хау –
Дыкам уажә иахъала.

Лажәа кьафны, иразаны –
Мыцхәык баша икамшәарц,

Кыр дазхэыцны, цкѡа избаны –
Нас аус ду алшарц, –

Лажэеи луси еимадо –
Бзантѡы илмоуа ѡцныхѡа,
Ианлыкѡѡио уи лгѡы итѡу –
Илзиуеит мышныхѡан.

Абзазара ахьпытуа,
Бахча-тцлара еихахан,
Аапын гѡытбаа аазыртуа
Ашѡткѡа уа инеитахан, –

Ла лнапала илаазауеит,
Уи – лгѡацхара надтѡа,
Лускѡа зегѡы дрыхьзауеит
Лымч-лшара инацтѡо...

Лбахча тбаара уи дахьтѡу,
Шѡтык канзарц ихъашьшьыр,
Ускан дтынчны уи дызтѡом
Уа иѡалазшѡа ассир.

Уи унапы мыш ала ипѡхоит
Ахьтѡеи чыхъи злысыз,
Иканзо ашѡтгѡы уа ибзахоит
Ли лнапы назхъысыз.

Атыпѡа, аха зеипш тыпѡау,
Исызхѡом ажѡала,
Уи леипш хкытаѡ зыхъз хау –
Дыѡам уажѡ иахъала.

Уи ргѡы дакѡшѡоит, дыргѡацхоит,
Хѡычи, дуи, бырги,

Амырхэага лгэы итыпхоит,
Аччоуп лыбла ихуггы.
Арцар лышьтоуп иеырбо,
(Нас дацсами мамзар!
Длығхэарамхои уи дызбо,
Ус калом дацсамзар!)

Лфызцэа рзыхэан еихэшъатцас
Дыказарц хьызхэала,
Лыбла еихаччо, есымша ас
Дрықшэоит урт казшьала.

Лгэы итоу азэ иоуп, дылтахуп,
Карматцыс лгэы иакэшэаз,
Бзантцы дхымтцуа лыблагэы дхуп,
Арцыс бзиа лгэы иакэшэаз.

МАИ

Ацынрами хара хтэылағ,
Иахья цшзала иахзааи,
Иааирашэала қа қапылан,
Хамш ныхэа май!

Зеггы ишхамоу агэырғағхэаша,
Шэааи, афызцэа, шэааи,
Иахья игэахтоит, хамч ханхашья,
Ханазгэырғбо май!

Ацстазаара қа иахчацозар,
Уи иазкызар хамч,
Атынчразы қа хақәцозар
Иацнатцоит қа хгәамч.

Шьоукгы гəрымуаз иртахызар,
Ахəаа нырцə иахьа,
Аибашьразы рхацыц хызар, –
Итцаґеып ґацхьа.

Хара ихацуп дунеи цьажəлар,
Зымґа мрала ицхо,
Ацьажəлар роуп уи иахажəло
Аиааира ду зґацхо.

Ацынрами хара хтəылаґ,
Иахьа цшзала имааи,
Иааирашəала ха хацылоит,
Хамш ныхəа май!

* * *

Игəаґны лыбла сызхыцшылом,
Закə мцоузеи иху!
Сцəалашəара нкыло, мчыла,
Лацхьа исызтцəахру?

Исыдутама, абзиабара,
Ажəа еита хəатəыс?
Уацымныкəо уаха цкара,
Скоутарц аума тəыс?

Илымазамеи лара гəґара,
Лыбла агəыґра цкьоуп,
Ишцасхəари: исхара, исхарам,
Ғацхьа са сыткəоуп.

Ех, абзиабара хыдажə,
Саґашəахит уц.

Аазараеха узтахыдаз,
Уабацэыртци ҫыц?!

* * *

Амшын ахықәәҫ бгылан бызхәацшуазеи?
Изкыдхалои, сымыш, быбла, ихәа?
Ацәқәырца еитдасра быбла зазгәышыуазеи
Иавыбхуазеи амшын ацшахәа?

Са сгәәтеиуа сышху бара бышыта,
Иаантәоит сымға, уака бара бҫы,
Баргы быбла цшаауа ҫаззәы ишьтоу?
Закә хәыцроузеи иқәлаз ба бхы-бҫы?

Бзахәацшуазеи бгылан амра изаало,
Аәатцәахуама ҳа ҳкынтә ипхашьо?
Абзиабара иашьызшәа амшын аарла
Итаиоуп ҳара ҳацхәа, икәашкәашо.

Амра ташәар, – ҫацхәа ҫыц игылап,
Быбла цхара сызхоит са мрасы.
Амра шкыду, срыцхауп анакә хылар,
Бсахәа затцәахуазеи ба бкасы?

Ашәацшь кыdleит агәы ртага, иббома?
Бзиабаразар акәхап избылуа.
Ма уи зыда зынза шыта ишабома?
Нас закәызеи иғъазкны изгауа?

Икацшышьза икыдхалт амра шәахәа еицралан,
Ажәфан калтгы зынзак ичычит, –
Барей сарей ҳзыхәан азә хьызхәала
Иахьиршазшәа изымжәыз «Акачыч»...

АҢЫРҒАҢ

Лыхнашта тэын кәапеишәа уаала,
Иқызқызуа мшынтдас рыцәкәырца.
Шьюукгы хәмаруан: – Ахәсахәыцкәа шәааила,
Ахырпарцәа бзиа шәхы дшәырба!

Лыхнашта тэын кәапеишәа уаала,
Арґашкәа шәарахтдас ица ицон,
Ацшыхь асуан ацсабара цхәхәо,
Ауаа ирыцло ашоура канацон.

Аеґазацәа ааиуан уа гәыц-гәыцла,
Еиқәтәауамызт кыраамтагь азар,
Ахәсахәыцкәа еибырхәоз уа хәытхәытла:
– Ижәдыруазеи ханасыцкәа аабар!

Аеырґа иалахәымыз нымхеит қытак,
Ацсны зеггы уи аены иеизеит,
Шьюуки еиґыхон: – Актәи атыц зґарыда?!
Шьюук ахыглаз шәмыццакын, – рхәеит.

Аеыґкәа дәықәлеит аґәрақәа ирыхо,
Аеыґкәынцәа артәаахәа ихәхәеит,
Ауаа ахыглаз напышьашәала еилыхо,
Ашьхымза гәареипш аґу ааилдыргеит.

Аеыґкәа цон еипхныґла, ишьтхысаа,
Аееимаакәа амцабз рытқьа ицон.
Еитеимаркуан: иарбан ирапысуа?
Аха аеыхәа, аеқәа канацсон.

Идырт уи аеыґкәын атыц шырцәигоз.
Ааґхәа дыхәхәо, иеышьхәа аирбон,

Хѣатдас днеит уи раѣхѣа ишырбоз
Анапеинѣабжѣѣа иара изын игон.

...Аеқәа дырхәмарт, ашҭа зегь рҕазит,
Ҷыхәтцәылагь аикәцара кәртцеит,
Шьоукгы иааирц шаҕа рьгедырххазы,
Аха атыпкәа штацәыз ирцәынхейт.

Ускан уа даацэыркѣеит цсуа хатцак,
Иѣы абга даларсызшѣа дымтысуа,
Иахѣа кѣо, дныкѣлеит афырхатца,
Деибашьуазшѣа, атѣкѣа хырссауа.

Атәкәа иарсу ракәым уи дзышыцылаз,
Иахәа ахьихыз аибашьра адәаҭоуп.
Ихатцара иашаноуп ахәра ианылаз,
Тоурых ҕыран ицлымхәа иаҭоуп.

Деырца-еырцо ажэлар даарыбжьалеит,
Хэычгыы-дугыы иара иахь ицшуан.
Иара ибла ныкэо ирхан уа пшыаала,
Игэы итымтцэо апхэызба дрыцшаауан.

ИҶАБУП, АҚСҶАЗААРА!

Адәы сықәлеит скаҕа-бғалауа,
Акырцъара нас сшыацәхыст,
Цъара схалар, цъара сҭалауа,
Сара сымѡа, са сахыст.
Апгылақәа – уаҕа спызшәақәаз,
Урт роуп сҕазтҕаз са уаѡтас,
Урт роуп насгъы исызтақәаз

Иахъа исымоу сара атцас.
Ацстазаара иуеигъу дыказам –
Ацстазаара иуеигъу артцафы,
Аеазныкгы шыафак сыркатца,
Ихъыз шытысхуа ауафы!
Аеазныкгы, ахы, исараза,
Исылшалакгы, нас иубап.
Судымхало зынгы еидаразан,
Иансыхэтоугы нак сугап.
Аха уи аамта хара иказааит,
Уареи сареи – хаимадаз!
Афны ацшэымас нагза усымазааит,
Сара сышта утымшэо утаз!
Сузцар стахуп енагъ судымшэо –
Сгэы уштаныкэо уеибганы,
Ажэанаф сыетэ кыдымшэо,
Сарцхаларц уи илашаны.
Уафы изымтацт сзымтцеит умаза,
Аха насыпс усызшан.
...Ханеипыртцуа хэатэггы сымазам
Адгъыл афы усыхэтан!

НАСЫЦ СЫМОУП...

Насыц сымоуп сара сдэы сахьыкэу,
Абарт зеггы сыбла шэахьабаз,
Саамта афадхьа атак ахьсыпхыкэу,
Икастдашагъ – цхьака иахьынхаз.

Насыц сыман шыжьымтан сфагылан,
Сара рацхьа санцаз рашэара,
Иааилахэлаанза уа саб сивагылан,
Ахэхэа-аццыхэа санафыз крура.

Насыц сыман рацхъа ашѣкѣы анхыстыз,
Анбан иабаз амаза анацѣца,
Ускан акѣын адунеи аныстѣыз –
Скъаад анышьтысх, сфымта хѣыч нантца.

Насыц сыман рацхъа са санѣыжѣла,
Скъыта салсны сыѣуа са санца, –
Сара скажъра ахъалымшаз аѣ гѣыжѣла,
Саналасаз абѣа са сеантца!

Насыц сыман санылпыла апцхѣызба,
Рацхъа иласхѣаз ажѣа санаршѣаз,
Усканоуп аргама са ианызбаз,
Анасыцгыы хара хзы ишшаз.

Усканоуп саналага анхара,
Ианеиѣкаахаз сара стаацѣара,
Ускан иѣналт сзыѣназ аѣны апхара, –
Амца еицѣылеит ускан схѣыштѣара.

Насыц сыман шыжъымтан сангыла,
Ианыспыла саштѣѣ сара аѣтцыс,
Абжъы хтѣаны уаха иазнымкыло –
Атцла ицѣтѣан ианшѣахѣоз атцыс.

Насыц сыман уа сахънымхаз схала,
Са сзеигѣырѣгъоз асасцѣа ахыыстаз,
Ацстазаара – зегъы ахыысзалаз,
Ацѣгъеи-бзиѣи еилымхуа, са исыхѣтаз.

Насыц сыман настгыы сара иахъызбаз,
Акосмос ахъ ицырны ишцаз,
Дѣкаларымашь нас убри сахызбааз –
Убри стѣыла рацхъа иахъахъыз?

Насып сымоуп амѡа са сахьықѡу!
Уатѡтѡи амш иааиуа, сахьатѡу!
Аха издыруеит сара уалны ишсықѡу –
Анасыпгьы ахата шчаѡатѡу!

ХАДАС САМОУП СА СХАТА

Адѡы сыѡѡиалом иахьа хѡлаанза,
Амшын ахьықѡан, сѡыртаѡа,
Тѡамѡахѡ сьмам сус нтѡѡанза,
Сара уи санатахха.

Скамларѡ адгьылаз сеидаран,
Са исыхькьаны уи мыкъларѡ,
Сьдгьыл иастѡит са сьлшара –
Са снапала иара шѡтларѡ.

Гѡыла-ѡсыла хѡ хѡилатѡѡан,
Сахьак хѡмоуп, хѡиласоуп,
Са сабаѡѡа идьырыз хаѡѡан,
Дара ргѡыѡкъа са исьызѡоуп.

Напы зларкьыз анарх аман,
Абиѡара ѡыѡ игьылт,
Аѡсынтѡыла ахала инхама –
Амш еилгара уи иаѡылт.

Са сьѡсадгьыл – сахьсасым ауп,
Сахьаѡшѡымоу сьѡнѡѡа,
Уи – назазаз сара исьмоуп,
Хадас самоуп уи схѡѡа.

АБРА СЫНХОИТ

Абра сиит, исызхайт абрака,
Апсынтэыла, сахьынхо,
Еиғу адгьыл цьаргы ишцакам,
Аха икам исгэацхо, –

Ға дгьылк ыкам уи зыпсахуа
Ға тыпк ыкам сахьғацо,
Са сца здымлаз саныхнахуа,
Бзиарас избои уахь сахьцо?

Аеак сывам са гэйтгагас,
Истэым сашьтам сыекантцо,
Имдан сара саб иеага,
Амхы сталеит имџантцо.

Сгэацхарала апхзы икастэаз,
Сыннархеит назаза абра:
– Бзиала уаабеит, ғызас сгэазтаз,
Сара истааз ма сасра!

Сыџнашэ аркым са сынхарағ,
Иџам ижъакцан ацацха,
Сынхеит сара агэырға-ччараз,
Дсырхарц ауа, атынха!

АРЦАҦЫ

Азэы затцэык хара дхаман,
Ашкол италаз, уа рцаџыс,
Ға хқытағы уи аргама
Зегы ицъаршьон дзакә уаџыз.

Ажәлар иара идеизалон
Уск аароур уа збатәыс,
Азәазәала иашта италон,
Арзаҳалқәа аныџтәыз.

Иара затцәык иакәын хыла,
Цара-дыррала аус зуаз.
Анбанқәаггы рыхқәа еидкыло,
Ирхәоз җеила изаҳауаз.

Иара затцәык иакәын иацхьоз
Агазетггы иаҳәауаз,
Иара затцәык иакәын рацхьа
Ажәахәқәаггы кәзцауаз.

Иара затцәык инапала,
Иҳазхитуан адунеи.
Зыгәра хғоз уи иажәа цқьала –
Иаша мџами ҳа ҳзызней!

Амџақәа аатын, хатәы мџала
Ацстазаараҗ кыр ҳацшааит –
Цьарггы ҳамцеит ҳа ҳабналан,
Досу ҳусқәарҗ иҳазҳаит.

Ацара еицызцоз ҳаибабарцаз,
џацхьа ҳқытаҗ ҳаизалоит,
Ҳара иҳалтцыз иара ибарцаз,
Ҳартцаџ уака даҳзаалоит.

Ҳара ҳзыхәан – зегь здыруаз,
Рацхьа иҳаниаз уи нцәатцас,
Дааҳадхалоит уажә дуазыруа,
Ииҳәо иҗамшәо җаҳатцас.

Ҳа ҳанҷәажәо ажәфан ҳшалоу,
Уи ианибо – ибла ччоит,
Дахьхалахәым иара ажәала,
Ицәыримгозаргь, – дыцхашьоит...

АДӘЫҒБАҚӘА ЦОИТ

Адәығбақәа цоит еишьталан,
Адәығбақәа цоит,
Аҳаирпланқәа хыхь ихалан,
Ажәфан еиҫдырссоит.

Амшын ағба кәашқәа хылан,
Ағбақәа зсоит,
Ацша анаслакь апра гылан,
Апра қашәқашәоит.

Амашьынақәа еишьтагыла,
Амҫақәа тыртәаа,
Атыцқәа зегь ааныркылан,
Тыц рмоуа ауаа –

Еишьтагыла, хыма-цсыма,
Хыма-цсыма ицоит,
Ма унхама, ма уцсыма –
Уа ухы уазынхоит.

Амҫа иқәуп шьоук шьяпыла,
Рымҫа урт ануп.
Ацстазаара аанымгыло
Ацара иаҫуп.

Ашышкамсгьы иара аидара
Иатцоуп есқьынгьы,

Иама ихалоит афадара,
Иаттамхо акгы.

Снеиуеит саргы уа сылшала,
Са сыхәта катцо,
Зегь рылшара сымчгы шалоу –
Сара смаацсазо.

Амшкәа дәыкәлеит исцәыбналан –
Са сҕынтә инаскьоит.
...Адәыгбақәа цоит еишьталан,
Адәыгбақәа цоит!

АБЗИАБАРА АНСЫМАМ...

Иахьцалакгы ыцныхәоуп угыы
Сара исҕаркуа имцазо –
Бзиабаразаап хысгы-гәысгы
Илаҕыз хәа – имцазо!

Саныцкәыназ уи саҕызтгы,
Са сзыриашоз аамта стан,
Саақәымтцакәа уи амҕа схызтгы,
Ас иахьанза – сыцхастан.

Сыцхастан хәа иахәацшуазар,
Сзақәшахатхом уи сара,
Агәтацәыра сахәәуазар,
Иааигәахеит ауп сҕахара.

Сара исылшом сыцсы тоушәа,
Сыцсы тамшәа – сыбжаны,

Сара сығены ағәра сәоушә,
Адәы сықәым сыбжһаны.

Адәы сықәым са сгагоушә,
Иаатаххаргы сынкабо,
Зны сҕәышушә, зны сгазоушә,
Сизымдыруа са сызбо!

Агәы зсымоу – имыхьшәашәарц,
Уи сцәанырра иахадоуп,
Салымгацзар исхәоз ашәа –
Исымхәацгы са сгәы итоуп.

Бзиа избо ансыцгылам,
Бзиа избо санаҕәгоу,
Усҕан сшыапгы сагьықәгылам –
Изхәартоузеи сыбжһы иго?!

* * *

Ажәәан аштцахь мацзак ишәшьуп,
Амра арахыцқәа мацк ицәашьуп,
Са сгәырғара – агәтыха азацшьуп,
Сымш данааиуа са сазыцшуп.

Амра, умцан, умцан ункаба,
Утынча, уеикәтәа, амшын ацәкәырца,
Ажәәан иухых, иухых ухтарца,
Сыхаара лыбла шыччо сырба!

Стәоуп амшын ахықәан, сыцшуп,
Амш анеилго са сазыцшуп,
Амш уашәшәыроуп, ажәәан хәашьуп,
Схәыцра царгәада ахауаҕе ихшьуп.

Агэыҕра сымоуп – гэыҕрада стэам,
 Сгэыҕлароуп, уи ада – смятэам,
 Амш, уеиламхэан, амш, уеилга,
 Схэыцра зыцрымтцау ирлас даага!

Са исхэо захада – ишэшуп.
 ...Ақэоура иаакэымтцзо иаеуп,
 Аха сара угыы сыпшуп.
 ...Уатцэтэи амш ахьсымоу – сымшуп!

СЫШЬТА РБАРУШЬ?

Сабду исеихэон иаамта атоурых,
 (Ипатретгы кнахауп бцъарла деикэных),
 Дыкэпон ианиааз зынзаск дымшэазо,
 Ацсны дахицон аға дыпхатцо.

Ихатцара адыруеит ақыта Азфыбжъа –
 Ичкэынра нижыит иамхны азыбжа,
 Кэыдры шахатуп уи дшыкэпоз збауаз,
 Уа рапхъа дгылан аиааира згауаз!

Сара сабакоу – акыр дсеихабуп,
 Исеихэо зегы-зегь – аа, итцабыргуп, –
 Ашэахста ануп уа, ихы-иҕы ихэхэаза,
 Ибҕагы цыыкэхеит – абар, дхэахэаза.

Шаҕа имоузеи саб ахэатэы,
 Аха итахзам зынзаск ихатэы,
 Аибашьра далан, уи – уаҕа дбылуан,
 Дтахеит хэа шырхэоз, нас уи – диуан!

Рфаштцас аишыцэа ршьа уаҕа икатэеит,
 Аға дзымгыло ахымца дагеит –

Ахәрақәа иныңшуеит са сабгы изынхан,
Саргы сәагылеит аиааира мра цхан.

Саби сани ирылшаз сахъзеит.
Урт атоурых ахъ имызуа еиццеит,
Аибашъра салам, сағуп акрура,
Уа исылшо мариам ус ахәара,

Атынчра саналоу, атынчра каууа,
Сышьта рбарушь нас са сашътахъ иаауа?

УЗЫМААГӘЫШЬЕИТ УАҲА АПСНЫҠА

К. Симонов ихъзынфылоу ажәеинраалақәа

Узымаагәышьеит уаҳа уара АпсныҠа,
Акыраамта хгәыгуан, хаузыпшын,
Иадырма нас упсы таны ушыҠам –
Ашәы еикәатцәа ашәушәа збоит амшын.

Алахъ еикәуп Апсны ацсабара,
Алахъ еикәуп апсуа ифнәта,
Иацәызырцу Апсны ублабара,
Уахцәызырцу уаргы нас уажәшьта?

Ма ГәылрыпшыҠа уара уаҳа умаарцу,
Иумбарцу амшын апшахәа?
Ҳа хабжъара уаҳа убжы мгарцу?
Исцәымзакәан, уара, сфыза, ихәа!

Уара уакәын хара хайдызкылоз,
Аигәылацәа ихәамаз зегъ хадас,
Шыжымтанла амра ханапылоз, –
Убла еихаччон усқан уа мратцас!

Уныкѣо уаван амшын хѣылбыхала,
 Уанныкѣозгы усуран узѣыз,
 Ушцѣажѣозгы гѣастон уака ухала,
 Хѣыцра ҕыцла ушеибакѣыз уантѣыз.

Апстазаара иоутон уажѣа алшара,
 Абаѣхатѣра иумаз уи иазкын,
 Усурамзи иушьоз ура цсшьарас,
 Утцоураумта ажѣлар азыцшын.

Тынчроуп уажѣы икѣо уѣны, угѣараѣ,
 Исызгѣакъаз убжы саҳазом,
 Аха усгы снахыцшуеит уцѣаара, –
 Сыбла ихытны цъаргы изцазом.

Унтытызшѣа ашта, ус аамтала,
 Уеитацазшѣа ушцац ныкѣара, –
 Угъежьюеит хѣа аамта са санаалан
 Сеитагѣыгуа савоуп акѣара.

АГѢЫЛА

Дорогому Ване Тарба на память от соседа
 (если глядеть в сторону моря).

К. Симонов

Арыҕарахь дсыман гѣылас,
 Арымарахь уи – сара,
 Аишыцѣа реицштѣкѣа хѣа хѣайдгылан,
 Хѣеибабомызт хѣазхара.

Аамта ныкѣон хатѣ кѣазшьала,
 Лассы-лассы хѣаивнагон,

Саныхозгы сара схала,
Уи харантәи ибжы гон.

Дытцахомызт цъара ашәшыра,
Аидыслара дацәшәаны,
Адунеи ду аилашыра,
Далагылан агәтаны.

Уи дахьныкәоз дрылазѳомызт,
Иаанхартә иѳны ашә аркны,
Уи ицсагыл лаиркәуамызт –
Иман ахьыз ҳаракны.

Дахьцалакгы дыгәгәан, дхатцан,
Датцахомызт уи акы,
Аидара ду енагъ датцан,
Аха дахьзон игәтакы.

Дахьцалакгы исахьа мызуа,
Иусқәа дрылган, деиханы
Ѵацхьа Ацсныка дымѳахьтцуан,
Ицсеицш бзиа ибаны.

Ѵацхьа иѳны уи дныѳналон,
Нас даґын, даґын аѳра...
...Дыхьзырхәаган зегьы дҳалан –
Иҳаразкуаз ауаѳра!

УѴЫЗЦӘА ХӘИЗЕИТ

УѴызцәа ҳаизеит еибымхәакәан,
Азәазәала ҳеынеидкылан,

Ха хгэы ит̄ыхоз уара уакэын –
Хахқәа хакәәе уа ҳахыглаз.

Уанрыхшьалаз ауаа җырқәа –
Агәырәа азбахә ззыгәаҗуадаз,
Импсуа дыкам, ихамдыркәан,
Аха астәк̄ьа иакәгәыгуадаз!

Аха астәк̄ьа – уи мариала,
Аазарыҗа иазыпшуадаз –
Җаитҗапапа зегь гәырәала,
Зны ҳаизоит ҳәа уара уда?

Амшын аапкуан аҗәа итытҗны,
Апшахәа зегь иадыҗәало,
Иқәларашәа зынза ихытҗны,
Ацәкәырҗақәа еихало-еихало –

Гәылрыпҗшь иажәлон аеымшаҗо,
Ахы кыдк̄ьо атҗых иалан,
Цәгъарак шыказ заа игәатан,
Агәт̄ыха ахәон иара атәала.

Амза аеатҗәахт ажәәан атҗан,
Аетҗәақәа рыба җыцәеит,
Цәашык аркын уоны абартҗәе,
Убри затҗык уаха имыцәеит.

Гәыграк усг̄ьы ҳазыпшызшәа,
Хәыза бзиа – уа ҳузхәыцуан,
Агәра ҳамгарц атахызшәа –
Уажәеинраала ҳәахәйтхәытуан...

АПСУА ЦХЭЫЗБА ЛАШӘА!

Жди меня, и я вернусь!

К. Симонов

Икалазеи ариабжьарак,
Амш мыцхәы ишәшьуп,
Иамазамкәа сгәеисра еикәтәарак,
Хтыс дук иазыцшуп.

Сзеиџнашозеи агәыџбара?
Уи сҭахзам зынза!
Уажә сыхтазкыз, уара, агәџара,
Нак, усхытцны, уца!

Сара издыруеит, мап, уи – гәґыґрам,
Сызмоу сыхтакны,
Аха исымоуп усґы гәыґрак,
Сара сґы итакны.

Амца иалтцыз уажәеинраала,
Гәыґроуп изызку.
Ацсуа чамгәыр уи анаалан
Дарцшзоит иара зку:

Еґа рхәарґы, еґа рургы,
Ихастом уи сара, –
Ақәа аургы, асы аургы,
Сазыцшуп уаара!

Ианеихсуаз уажәа гәатан –
Ирылымшеит ашьра.
Шьоук аныцәаз, ацәа реатан,
Са саґын апшра.

Ахэсахэыцкэа миллионфыла
Идуртцеит са сеипш,
Агэшэкэа рэы дара гылан
Иазыпшларц ацеипш.

Иузычхарым Ацсны умаакэан,
Сынтэа, ма чааны,
Исылшарым саргы имхэакэан
Ашэа иантцаны:

Егэа рхэаргы, егэа рургы,
Ихастом уи сара, –
Акэа аургы, асы аургы,
Сазыпшуп уаара!..

АБАС ЗАА

Уара уоны сахныфналаз –
Избеит устол затцэха ишгылаз,
Исгэалашэоит – уанадтэалаз
Санубалак ушысцылоз.

Ушысцылоз уаагылан,
Ацсуаа ртаскэа уерыдкылан –
Сара стэаанза усхазгылан,
Хыызла ацшэма итып аанкылан.

Уоны ифнан ацсуа ицэафа,
Урнаалазан узланхозгы,
Уаазахъазшэа ашьха-афафа,
Зегы уцъаршьон уа узбозгы.

Зегы ицъаршьон уара иулаз,
Абра уизшэа – Ацсынтэыла,

Зегъы узыѳкан уара гәыла –
Ушырзыѳказ гәыла-ѳсыла.

Аѳсуаа ирымаз жәынґгы, ґанґы –
Аламыси, аҳатыри,
Аѳсны ныжъны ѳара уѳарґы –
Ирыгурхомызт ґызеи, дыри!

Зегъы ирдыуан нас унхартә,
Уи – Гәылрыѳшь захъзу ақытә,
Иамазамкәан уаҳа ѳартә –
ѳсуатѳсла иара еибыѳан.

Абар, избоит иахъыкнаҳау –
Уоупа, ухылѳа, нас уѳама,
Шәарахк аѳә – зтәыѳа еихаҳау,
Исымхәазґы – маѳ нхама?..

СГӘЫ СЫЗШОМ

Истахзам зынза унѳәастәыр,
Истахзам зынзак, зынзак...
Истахзам зѳаарала ухѳаскыр,
Ианысмоуа уара уѳак.

Истахзам сыбѳатүа ѳалар,
Угәы ѳалар итәахъоу,
Игкәаз ыѳан, рхәоит, аамѳала –
Иазаауазеи иѳахъоу!

Иазаауазеи аѳсы имыхәо,
Абза имыхәо ианынха,
Аха инхозаан игәы иѳыхо –
Азә дызѳәызуаґ аѳынха.

Ауаа злаказ акэын, уаха
 Уалакамызт уара акгы, –
 Аха усгы измам гэнаха
 Дзыкамлозаап нас азэггы!

Уара иухароу...
 Сара исхароу...
 Иашьталода ицшаау?!
 Аха, сфыза, иахьа исхэароуп –
 Са сшынуужьыз сгэы цшаау...

Аха, сфыза, иахьа исхэароуп,
 Адунеи аз узыцсаз!
 Амац-сачкэа – хазы инхароуп,
 Уафы имбартэ еицш иахькацсаз!

Амац-сачкэа – мап, урт ракэым,
 Мап, урт ракэым ихадоу,
 Уара уажэа, уажэа – цсра акэым,
 Убриоуп иахьа иутынхоу!

Са сызцэажэом даеакала,
 Даеакала ухэы сызшьом,
 Ухэан-схэан ахьырхэо салам –
 Фыцъараны сгэы сызшом!

АФНЫ

Амшын хыкэаф унхеит уара зны,
 Иахьа сыфноуп сара уи уфны,
 Иахьа сыфноуп – уи сара истэуп,
 Уара исутаз ацацхакэа скуп.

Аха сҭафуп, – уаха акаггы,
Уара иутәуп иара иахьаггы,
Уара иутәуп – ухьыз уи иахуп,
Ус иҕазарц сара истахуп.

Ус иҕазарц – уи цсатала иаххәап,
Даеакала?
Даеакала – мап!
Хрыжь-хрыжь абра уара убжы го,
Зны уфнан нас ушьаҕақәа еихго.

Утаҕыныжәга алфа иахачыз,
Уара иухәон афра уанаҕыз,
Барақьатран иатцаз уфната,
Уацшәымазар шҭастаху еита.

Аха аршәаа иасуеит цьара ацша,
Нас, уабакоу, узбом са сшьа?
Нас, уабакоу? Иҕалазеи – ихәа?!
Иахьа уагуп амшын ацшахәа!

...Са саанхазшәа чархәара узуны,
Схы ахызбаауа сҕоутцеит са сыфны!..

* * *

Атҭлабҕь кацсар илнамгарцу,
Уи – шцәыффажәу ус инхоу?
Аҕарматцысгы абжы мгарцу?
Ицаз аацын иазынхоу?

Избаз ала сгәы назарцу,
Са сгәы иамкуа уи хыхәхәо?

Уаха иҕыцу сымбазарцу,
Са сызхысыз шыта исызхо?

Амҕа сызкәу насмыгзарцу,
Сымҕахытҕны аҕны стәо?!
Нас агәыхәша сагазарцу,
Сааҕсасир сыхәша тәо?!

Са схазыхәан ма сынхарцу,
Сыҕсы ахтымшәац азырхо?
Ашәиҕхыгзкәа сзырхәаларцу,
Са сзыдхало нас сырххо?

Са снапала стдыхәа җтәарцу,
Иагсырхарцу сыҕхәара?
Са избаша ма интәарцу,
Ех, иабаҕоу сызхара –

Ааҕын, аҕхын, нас тагалан,
Шықәсык акәым, есшықәса –
Ахы, аҕыза, уа унапала –
Уамеигзакәа исызтаҕса!..

ЦӘЫЗДА

Сара зны-зынла сманшәалам,
Сгәы ишатаху еиҗ сеикәшәам.
Аиаша-мҕа сажәагь аншәалом,
Ғеила икапаным, ишәам.

Сгәы итаскуа – бзиан итаскуеит,
Цәгъарак аҕнутҕка итәахым.

Аус напзласкызггы хтаскуеит,
Амѡабжа инсыжыыр стахым.

Сеыскъеит акырггы ишахэтамыз,
Изатэамыз сгэыразра иаст,
Саниеит сгэы итамыз, схы итамыз,
Ицазаргъ уи схууаа, исыцраст...

Сацхьаѡа еиѡу сзыпшызааап –
Исыгхаѡаз нмыжъкѡа сызцом!
...Хдунеиаѡ ус еипш аѡызаап –
Цѡызда иѡоуроуггы узцом!

ЗНЫ ХАМѡАҚӘА ЦАШТ ИНЕИЛЫТЦ

Хѡыцрада сиартаѡ сышьтамлац,
Аѡхызѡѡагъ сыртѡуп санырѡу,
Сыѡстазаара ѡамларцаз бѡамѡамла –
Сашьѡуп избарц исыхѡѡу.

Ашара саѡылом сѡәрсысуа,
Сѡагылоит сласза, сеилыхха
ѡсрами зеггы-зегъ саѡысуа,
Зегъ рышьѡахъ сказза санынха!

Саамѡа – сыѡстазаара ашѡага,
Унапала сара сеилартѡа!
Сусура соурыѡ гѡытгагас –
Сѡѡа иалѡуа сыѡхзы-ѡѡѡа, уѡатѡа!

Иѡастѡ здырларц есымша,
Слашѡымхарц са сыблаѡѡа шѡѡу,

Саамта хәта-хәтала еифымшәо,
Са ишәасхәоит абрака сгәы итоу –

Сапыртцуам са схәыцра, сапыртцуам,
Назазаз нас суман уеиха!
...Аха адгъыл иахытцау шысхытцау
Сынхома са усқан, сынха?

Схәыцра изахьзома сылшара?
Уеитцамхан нас, саамта, уеитцытц!
...Ишеилго еипш атцхи ашареи –
Зны хамфақагаь цома инеилытц?..

СЫШЬХАҚӘА

Сышьхақәа ғылоуп, изыш-зышза, ишанхалан,
Рқаәқақәа ыгчоуп цьюхарла ихыркны,
Схәычаахыс сыблақәа рсахьа рынхалан,
Ртыцқәа ааныркылт – итбаау са сгәәкны.

Сышьхақәа рылоуп изласшәо са сымчгъы,
Сзыхшазгъы ашьхақәа роуп са схата,
Исылшогы гәартахьейт знык еипш урт ынтәгы,
Ирхылтдыз азыхь еипш ицқьоуп са слакта.

псуа цәәфала сеибыртеит рказшьала –
Ашьхауаф ишиатәоу сқыбаф царны,
Ацакьа сағалар – схалоит уахь цшьаала,
Сгәыццак иауазар – имцар итцрааны?!

Ашьха саныкоу – исоуейт амтәыжәфа,
Ашьауардын сеипшхоит – ихоу ҳаракны!

Ашьха зыхь изжәуа – уи ғәғәала сазрыжәуеит,
Уаҕа издыруеит сшахьзо сыгәтакы!

Ашьхақәа, мап, сахьызхамло ҫадарам,
Сымыч ҳаракыз иреиуоуп дара.
Рсахьа сахьатцоу – са сзыҳәан еидарам,
Ғәыла сышьтызхуа урт ракәхап сара!

Ашьхақәа, ашьхақәа – сыдгьыл иахылтцыз,
Баагәаран иаҕыкәшаз сыпсадгьыл – Ацсны,
Иижьтәи исыздыруам шықәсыла ирхытцуа,
Назазаз иҕоуп Ацсны иазшаны!

ИСГӘАЛАШӘОИТ БАСЛАХӘ АРХА

Исгәалашәоит Баслахә арха,
Исгәалашәоит уи еиҕа.
Избеит, исымазамкәа хәмарха,
Сынталазшәа хамхыртә.

Сааталазшәа сашьцәа срыцны,
Ғапхьа дгылан дцошәа саб.
Сеиҕахысырц сара иҕыцны,
Уажә гәаныла исҳасабт!

Иаазар акәхап, иаазар аамта,
Исгәалашәеит иахьтәахыз.
Сқәыпшра иснаҕаз акәхап хамтас,
Ицытлазаап иахьзахыз!

Ипытлазаап аарзрыгәха,
Ицытлазаап ҫапхьа избарц,

Уаанза ишытазшәа иара җыцха,
Уажә ишаахәыз агәра згарц!

Иара сцәызырц итцәахзамызт,
Сгәатцәҗ акәын – иахьтаһаз!
Еигьу акгы сашьтазамызт –
Еигьу иарбан истынхаз?!

Абар, хрәшәоит ахәхәа-ццыхәа,
Амхы хталан цхьаҗа хдоит,
Сқәыпшра, иумам уара җпныхәа,
Сыбла ихымтцуа асахьа збоит!

Абар, дааиуеит ашыьбжышьтахь,
Абар, даахшәоит уажәшьта ахәы –
Сара сыбла цшаауа ишлышьтаз, –
Сан илыман хара ххәы!

Абар, хнатәоит хәцсы хшьарцаз,
Аң ду амцан – хәхьтәало.
Амхыртаҗы хәйтәчарцаз –
Ачыс гьама хзырбало!

Хамхырта зегь еишәаны игылан,
Уамашәатцәкьа хәфатә хаан.
Хара иаххыкны, хханы ихылан,
Анасыпгы цыруа ихан!

Сеиҗацароуп уи санылан,
Убри амҗа еиҗа исшәырба!
Аха башоуп уи, – гәанылоуп,
Шьта исзырбода – лабҗаба?!

АКӘА АЗЫ АШӘА

Акәа еигъу дгъыл абакоу,
Ацсуа ицәаџа хаара зхоу?!
Акәа гәакъа, Акәа, Акәа,
Зынгъы-цхынгъы иахъыпхоу!

Амшын кәанда ацәкәырцара
Иаџахәмаруеит акәара.
Зегъы ирымоуп агәацхара,
Есышықәса Акәа аара.

Ацхын ауаа рырацәара,
Акәа агәытбаа итазоит,
Ашәапыцъац риатцәара,
Ақалақъ зегъ иара ахъзоит.

Ицсыршьагоуп Акәа ашәшьыра,
Игәыкатцагоуп зегъ ара,
Уаџ даргәамтцуам амра ашыра,
Уи аџыза убом цъара.

Насыц сымоуп сара абрака,
Сахъацшәымоу – са сынхоит,
Акәа гәакъа, Акәа, Акәа,
Акәа даара исгәапхоит.

АЦСУА ШЪХЫЦ

Ацсуа шъхыц лас цыруа иалоуп
Ацсынтәыла зегъ иахъза,
Еидарада ашта италом,
Ацхеизгара уи анца.

Иахъа хэлаанза ишыгэатеиуа,
Иахъа хэлаанза ицшаауа
Ирхоуп ашэткэа ирхацеицеиуа,
Икараха ауп нас ишаауа.

Уи иаздырзом уаха псшъара,
Уи иаздырзом иштәатәу,
Акы затцәык – нхароуп, нхароуп,
Иаагылазар иара зәу!

Иаагылазар абас икоуп,
Иаагылазар инхафуп,
Иаагылазар ишныкѧ-ныкѧо,
Зымѧ нымтѧо ныкѧофуп!

Иаагылазар адэы иқәуп,
Иаагылазар акыруа,
Ҳара зеггы ауал ҳақәуп,
Ҳара ҳзыхәан акрызуа.

Арахь ҳара ихахзызо,
Еитагэартцуеит ицшааларц,
Иалшо зегъы азэы ицэымзо,
Еикэахэеикэапса иааларц.

Апсуа шьхыц лас, угәатеила,
Апсны уагмыз есқынғы!
Апстазаараз ухандеила,
Иахьа еипш, убас уатәгьы!

АЦХА ИЦШУЕИТ АТАХМАДА

Ихы-иңы тахэхэоуп уи хтарцала,
Акы дацэымшэо уи дыхьчоуп,

Ацха ицшуеит инапала.
Ашьхымзарта цшыаала дтоуп.

Дыццакзом уи аламала,
Аламала дыццакзом,
Асаранцькэа уа еималан,
Уи хэызбалагь изыцком.

Ацха ицшуеит уи ламысла,
Хатыр ақәто уа иутэы, –
Ашьхыцкэагьы ргэы дамысуа,
Даламкысуа урт ртэы!

Ақәатцарағ уи дыкәбақәшәо,
Ашьхымзатра иара дтоуп,
Ацха змихуа ргэы дахьақәшәо,
Уа дацшәымоуп, дахадоуп!

Атахмада разкы шкәакәа,
Са саатгылан сизыцшуеит,
Нас иабеиго – ирзымшакәан,
Ауаа рзы ацха уи ицшуеит!

Хрыжь-хрыжь дныкәо, хрыжь-хрыжь
дныкәо,
Ашьхымзарта дтоуп иара,
Ацсуа дгылағ уи дахьыкоу,
Дацәшәо дныкәом уака ацсра!

Атахмада разкы шкәакәа,
Ацха ицшуеит уа длацшны,
Дишьтуам азәгы агьама имбакәа,
Хаарас иатцоу мбакәа Ацсны!

ИААИУЕИТ УИ ААМҢА

Апстазаара ағыраҕе, сөйзә, умҕашыан,
Акраамта ушыҕоу ухы агәра мгазо, –
Иааиуеит уи аамта, иааиуеит ишиашоу,
Аиашара ахынтәааз зынза иумбазо.

Апстазаара ушамоу уршәуа, уеитаршәуа,
Азыблара ушамоу, умч капсаны,
Ианужәло аҕамчык ашаха ноухаршәуа –
Уацәцароуп усқан улшара еизганы!

Уацәцароуп тынчра шыҕам удыруа,
Уацәцароуп наҕ-наҕ уқәцарц еихаҕы,
Атҕла шығәҕәоу уаҕы ианиныруа,
Ғәҕәала имҕанитцоит уи иеихаҕы!

Иҕам ауаҕы дызцәымцо уадаҕра,
Хәшәы змамкәан иҕоу – шәароуп чмазарас,
Азин имам зыцсы ҕоу рахь аҕтаҕра –
Дацсамкәан ажәлар ирылоу уаҕтас!

Акымзарак уоуам, аҕыза, мариала,
Азә инасыц уиҕом иааган уатцәы!
Умҕа анузылымх – усқан ухала,
Апстазаара амҕа наҕ итарцәы!

САРА ИСТӘУ

Сара исымоузеи малс, сызхамшәало схызхуа,
Исымоузеи сҕахны, сакыртә сыткәаны?
Акызатцәык истәу – сара исшо, инысхуа,
Уаха акҕы ыҕам ирбо сара истынханы.

Акызатцэык истэу – сара сыдгбыл гэакба,
Амшын, ага, ашьха, сылацш зхьымзо адэқэа,
Ауаатэыфса рышка – убриоуп сызланагоу,
Рхы иакэйтхар стахуп цыара игэакыа атэқэа.

Смалқэа иреигъу малны сара стэыла сымоуп,
Зегъ иахзеипшу фнык еипш иара цхьазаны,
Са сыцсадгбыл сахагылоуп схата цшэымас –
Наунагза исоуз са сыхъз ахцаны.

Адунеиаф убри затцэык сымоуп ныхас,
Ианамуа аены – иара азы истахуп стахарц,
Насгбы исымоу акызатцэык сара гэтыхас –
Иара шеибгоу наунагза са исзынхарц!

Са Сыцсадгбыл – сытцэфаншьап ахьарсу гэгэала,
Иара иацуп сынасыпгбы шеибакы.
Сыхэта згандаз хэа акэым сзықэу уи лымкаала,
Уи схы акэыстцойт – апстазаараф сыпсы зку!

Сара сыжэлар ирцэыстцэахуа сымам усгбы,
Иахъеи-уахеи сфатца зцысфо иааифшаны,
Дара рзыхэа исымазам акгбы усгбы,
Иатаххозар, сыгэгбы рыстап ишаны!

АПОЕТ ИГЪЕЖЪРА

Леонти Лабахэуа игэалашэара иазкны

Исгэалашэойт ашьыжъ хэхъеипылаз:
Очамчыра. Амшын апшахэа.
Унапы апхара усқан иааныскылаз,
Исыман саауейт сара сгэы итахэхэа.

Амшын цәқәырца цәажәон убызшәала,
Убжы ахыџуа цысшьоит иахьаггы.
Зыгены узбаз иумаз теитыпш-пшрала,
Усахьа сыцуп сара есқынггы.

Аапынразы угәы каршәны ушнеиуаз,
Амш шыбзиаз, анакә хыло, ишәшьын,
Уиижьтеи уашьцәеи уфызцәеи хшыгәатеиуаз,
Иаххәо хғамшәо, ғымткәа ҳаузыпшын.

Ацстазаара шазаап аамта-аамтала,
Ацәгъеи-абзиеи рыла еивганы,
Аамта бзиа аниоуа азәы хәтала,
Дзылымтцузаап еггы деибганы!

Шәацхәаф дрымбеит Река, уашта итытцыз,
Азәггы имаҳаит насггы уштахаз,
Дгәыҕуеит усггы згәыҕра зынза имызыз,
Ацсны узыпшын – апоет дзыпхаз!

Ацсны узыпшын, агәра ганы икан,
Иахьа акәымзар, ма уатцәы ушаауа,
Акарматцысггы абжы цон тәфәнтәыҕа,
Ашәа узахәон уи агәы цшаауа!

Ацсуа дыпшын, агәра ганы икан,
Иахьа акәымзар, ма уатцәы ушаауа,
Акарматцысггы абжы цон тәфәнтәыҕа,
Ашәа узахәон уи агәы цшаауа!

Ацсуа дыпшын, иман уи агәала,
Ухьз ицәымзырц иара игәы итакны,
Уи гәаныла дапхьон уажәеинраала,
Азәггы имаҳартә иара иґеи еихакны.

Ақәпарағы зегғы узлариааиуаз,
Аханатәгғы уныкәон уабцъар кны,
Абар, уажәы Рекака уахъааиуа,
Удгғыл гәакъахъ ҫаңхъа угъежъны!

Абар, уаагылт наунагза абрака,
Убжъы умхны азәгғы изгауам!
Уашәа иапырхагаз уажә иабакоу?
Аиаша аиааиуеит, – уи уафы изшьуам!

Апстазаара азакәанқәа шамоу,
Абас иаауеит, уаха уи иауам!
Икалазгғы цъашьатәума! – ишанам!
Апоеит диуеит, аха уи – дыңсуам.

АЖӘТЦЫС

Ажәтцыс! Ажәтцыс! Учырчыруа,
Ужәәа итцак аапын гәыраз,
Угәыштца кәашра ырцырцыруа,
Ҳашта утаприт ашацкыраз.

Уара уааира иазыңшызшәа,
Ашьха ихыччеит амырхәага,
Шәөыцъагъ аапын шәазгәыхәызшәа,
Шәеицапылеит – агәыттага.

Ҳафны абартца унытпыр-аатцприт,
Еиташьтухит агәацхара.
Ажәлар рыбжъгғы нытцыә-аатцөит,
Нап адыркит уртгғы анхара.

Сынтәа азыхәан нхара ғыцын,
Уаргғы аапын напы злоукыз,

Иуцхандеиуа уфызцәа уцын,
Хбартца ууадақәа ахьафәуукыз.

Аацын, аацын уа улшара,
Рыгмырхакәа аңа рзубеит,
Ибарақьатза ухы-ухшара,
Таацәа фыцны уа еизугеит.

Абар, иааскьоит шыта тагалан,
Амфә уқәлоит, амфә цшзала!
Хара удәықәлоит уееингалан,
Амфә уқәлоит, амфә цшзала!

Амфә бзиа! Умфә хырыз!
Фыц уахьнеиуагь утыц ссирыз!
Ажәтыс, ажәтыс! Уейтаауама?
Фәаныбзиала уахтаауама?!

* * *

Акы цсыргы – фәкы ииуеит,
Ацстазаара цоит ишщац,
Асы млеир, ақәа ауеит,
Исымшааира ишоит ишщац.

Ифны инеиуа – зны даацсоит,
Игәы штыцо – тынч иааикәтәоит.
Атцла бгьыжәпагь зны икацсоит,
Аеа цәак уи иаахацоит.

Даара аз дукәа табахьеит,
Адгьыл ду аз урт фамфәан,
Ауаа цәгьақәагь абахьеит,
Аха иамоуп, ихнафәан.

Азэы изы адгьыл ҕазэы ижуеит,
Ицсыз уаха дызгьежьюам.
Адунеиаҕ зеггы ажэуеит,
Аха адунеи, мап, иажэуам!

АҢҢЫС

Ианыҕтысыз, ианмархэацыз,
Иоуа, ицо хашта итан,
Аханатэггы ихьчо сацын,
Уи хьызхэала са исыхэтан.

Иареи сареи хаихыршьалан,
Адэы хақэын хшақьшақьо.
...Ағэра анаба, иара атэала,
Иааилашэшэеит ицашцашо!

Иамуит, даара акыр аеашэеит,
Ахы мшаҕо аеақьеит,
Иазнымхакэа иауа-иашэан,
Амч зегь цазшэа уи шэақьеит.

Уажэ ибазма – даманшэалан,
Саб-ақаза уи ибжьеит,
Иансыдитца сақэтэарц схала,
Са слакҕакуа саабжьяжьеит...

Сгэы ирхатцеит нас ажэала,
Сақэтэан хашта нақ снытқьеит,
Агэарабжьяра саныбжьяла,
Рацхьа акамчы уа исқьеит.

Ағэра ааныскылт са снапала,
Насоуп амчгы аныхеха,

Сара сшақәтәаз ашта ианталоуп
Иаргы мѡашьо ианыгәха!..

МОНГОЛИА

Ацатхь ду шытысхуам усныхәарц.
Уѣапхьа схәацәом сугәапхарц.
Ажәа-цкьа сымоуп уа узыхәан,
Сгәеисра стахуп иуахарц.

Сатцакьуа иаазгаз еидарам,
Сахьааиз ицьоушьартә сызтцоу.
Аешьа ибзиеибабара –
Уи акоуп ажәасгы исѣоу.

Ицьоумшьан сылацш иухызго,
Исымоушәа убаргы агәыхәра,
Акы затцәык ауп са иуцәызго,
Уи ада истахым ахынхәра –

Угәыразра сымаз назаза,
Назазаз исыцыз сахьцо –
Ашьыжь ишацу азаза,
Амра адунеи ишахьзо!..

Ажәа анхәбжьала, еиламго,
Анарх аиоуа ихәхьчап,
Ацәгьауфы иабцъар еибамго,
Атынчра хахәгәара хчацап!

Хадгьылкәа хахәха имѡарцаз,
Ашықәс бжьамыжькәа иахцәагәап,

Нас уи җафрала ихфарцаз,
«Аибашыра» ажәа хтәағәап!

Еилатҗааит ихамоу алшара,
Акатҗатә хәпхә ираҗәоуп.
Уатҗәтәи амш лашара –
Хтәиҗәа насыпны ирзыпҗәоуп.

Сгәыразра убозар лымкаала,
Угәы атҗанза инеир ахәтоуп.
...Иансуҗа хамтас жәеинраалак –
Абзиҗеибабарағ хәитоуп!..

АМҖА

Амфәхәаста ашыха ихашәкәала,
Иәфәтҗәиуа иҗозар шахатас,
Ихыыз ажәфан ашқа ихажәгала,
Раҗхәа убрақа уи мфаны иҗазтҗаз!

Иара ахала ус ихалама,
Шыағә-шыағә илгоу амфәпа?
Мамзар җәара ишыта анхалама
Раҗхәа ихалаз? Атоурых, дсырба –

Ашәышықәса хызыда иалазыз,
Са дхараскып адунеи дабо!
Мап, исылшом, сара сзалазом,
Аамтә дагәа зынза уи даго!

Ахра җәкырахь амфа кылызгаз,
Иааимырти нас усқан адунеи!

Уи аазабла ацѳахѳа ахылигаз,
Цѳа мбацѳакѳа нас ауаа мыхѳенеи!

Азлагара еипш аамѳа иалагоит,
Иааѳашѳо зегъ алу иаѳагѳо.
...Амѳахѳастаѳ акѳзар нас иахъалаго,
Уажѳ акосмос ашѳа амѳа игоу?..

* * *

Акыр сныѳѳеит, кыр сеимдеит,
ѳапхъа сыѳѳуп адгъыл нымѳѳо,
Исгѳамѳхазгъы маѳ сымбеит,
Исгѳаѳхазгъы – са сгѳы иѳыѳѳоом!

Убла ахымызо адгъыл ѳбаауп,
Ишыѳбаау еипш иагъѳаулоуп!
Мазас иамаз кыргъы ѳшаауп,
Ирзымдрыуагъ акры агѳылоуп.

Цѳара аѳнѳѳа цѳгъа илаѳѳуп.
Цѳара ажѳѳан ашѳа ихалоит,
Цѳара аѳауа цѳгъа иѳѳкуп,
Цѳаргъы – ахра икыдынхалоит.

Шѳоукгъы ѳныда – адѳы иѳѳуп,
Ирымазамѳѳа иахыѳѳало,
Рѳыѳа ѳѳрышьда ишѳаѳѳу,
Ашыѳѳѳ ѳыѳгъы иѳаѳѳны иѳалоит!

Шѳоуки рзыхѳан – мышгароуп,
Аѳѳѳазаара иалахѳмаруеит!
Шѳоуки зѳугъы – уа кѳпароуп,
Имыѳѳѳаргъы уаѳа ишѳѳаруеи!

Аха, издыруеит, аамта зтѳом,
Қѳабтѳас ишуеит адгъыл шытытѳны.
Есымшааира ас изѳом,
Аѳѳгъа-мыѳѳгъа мѳакѳа ихытѳны!..

* * *

Са сандѳықѳло ныѳѳара,
Аѳѳалашѳара бааѳсгъы сныруаз,
Аха иѳѳыло уа сара,
Ма сыжѳдыруаз, ма сшѳымдыруаз –
Гѳыразрада ѳба злам,
Сара ишѳыѳтоит зегъ салам!

Иѳыдоу сашътам сара атак,
Адѳыпсшѳагъ сашътам сара иѳыдан,
Иѳѳо сызѳоит са лактак,
Ажѳа раѳѳа ма изѳахыда,
Исеихырхѳо – сгѳы картѳап.
Сшъапы сытѳдыр нас сагап!

Иуахауама, сѳыза, сдыр,
Уара иуѳыло имѳѳа ныхѳа!
Ианузиѳѳѳѳа уи хѳтыр –
Иазиуазеи амѳѳаныѳа,
Млак дакыргъы – даѳѳынхап,
Уажѳа бѳиа деикѳѳнархап!

АТАХМАДАЦѳА

Уамашѳоуп ишыѳѳоу рызегъ,
Аѳѳамадаѳѳа, уамашѳа.
Шаанза имгылар ирурызеи,
Ишьѳахар хѳа ишѳауашѳа.

Адэы иныкэлоит урт, икэбакэшэо,
Гэтакык рымоуп имтэазо,
Усурами ргэеицха иакэшэо,
Ргэамтцыбжь уаха имыргазо.

Усда-хэысда урт тэанхалар,
Маза иаар хэа ишэоит апсра,
Рда иазымкуа ршыа-цэгъа хало,
Ирылшом аамта азыцшра.

Аамта ныкэа – дара рныкэа,
Иаттахаргы рымуашэа,
Мфеидарада ицом рыфныка,
Азын ахьта иацэшэошэа.

Апстазаарае акгы дыркуам –
Аккрыругы аккрыфоит,
Иалымгакэа инрыжбуам иркуа.
Адгыл ырцшзо дара нхоит.

Акрыбжьазаап сыкэра сфаанза,
Аамта исымоу са исызхап,
Урт ркынза са сназаанза,
Рыгхэацхьызкэа са исхэалап!

ИУЛШАША ШЫТЫХ

Ауаа ангылоу укэша-мыкэша,
Агэеанызаара атаху?
Шьюук анакэшэо мыкэшэатэ-ыкэшэа,
Уаргы абжа узтэаху?

Укамхакэа, иабаудыруеи,
Умэа ахьиашоу, иахьхэахэоу?

Уакъымсыкәа иабауныруеи,
Ахәац мцатцас ма ишцоо?

Апстазаара хаара уеатан,
Знык уандәықәла уагазар,
Уи ах-ато, уи апс-ато,
Иуеихырхәо иудырбар,

Иудикылар уртқәа хамтан –
Хамтак еиха имғацар?
Иудыргаргы аамта хамтак,
Нас еимбғыжәаа зегь уцәцар?

...Ауаа уццартә уқалазар,
Ацәгыей-бзиеи цқя еилых!
...Аидара ду узымгауазар,
Иулшаша ма ишьтых!..

АМӨАН

Қытак уалсны егы уахыст,
Уацхәа ишьтоуп – амөа, амөа...
Азы урны ахәы уағыст,
Итыцны ицоит, абар, узамөа.

Уаацсан цъара умөахытцт,
Азы уахәан, аөы удыржәит,
Умч-улшара еиҭа ицәыртцт,
Уаацсара анышә азыржит.

Уеитанылоит умөа нас,
Ушьамхы цыруеит иаанымгыло,
Ус ушцо, ушцо убас –
Ак уцхалоит, уаанызкыло.

Ушымгэыгзо уа цъара,
Тшэара-тэирак ноупхалоит,
Дукэымшэозар азэ уара,
Уахьцо уакэшэом уака ухала.

Ушгэатеиуа умфа аатуеит,
Нас дупылоит укэызташа.
...Амфа ахыкоу азэ даауеит,
Дызцэыртцуанда ыыцк кызташа!..

АЦХА

Ханхэыцкэаз ха хгэара хамкуа,
Хакэыбгыжэаа цъара хцон,
Ацэгъа хэыцны ха хгэы итамкэа,
Иахэтэамаыз ак кхэцтон.

Хапхъа азымфас, кама ыызшэа,
Хкыта еифырсса ишьтатцо,
Нырцэи-аарцэи шатэызшэа,
Ицон атэымра хабжъатцо.

Хафн афэпхъа, нырцэ инхозгъы,
Иахфызцэамаызт, ганк иатэын,
Хайкэшэаларгъы шахгэапхозгъы,
Гэагла хара хэгэкэа тэын.

Ххэычра мфасуан, ус хаиндатло,
Цгэи-хэынапи реипш хаишьтан,
Хаицэтэымуаара иацло-иацло,
Шэахстэзшэа хэпхъа ишьтан.

«Хайфэхысуан», ус, лыпсаада,
Хзеинымаало «хаибашьуан»,

Хэычи-дуи, неилымхрада,
Маза-маза ҳаицэгэышуан.

Агэылацэа анеиааира
Анҳабжъамла, ҳзеипшрахоз?
Иахцэагар уи зынза аиааира,
Нас ҳаизгэыкны ҳазланхоз?

Исгэалашоит, сабду рыцха,
Нырцэааи-арцэааи ааизганы,
Азы ихыртцарц реихэеит ацха,
Амџа бжъаларц ҳагэтаны.

Инапы қазан – днарыцгылан,
Ҳа ҳабацэа уа иуастеит,
Ҳа ҳабжъара ацха хылан,
Ҳазхаратцэқъа ҳаибабеит;

Ҳқыта еилатцэеит иназа-аазан,
Зегъы иаадыруеит ҳамџа ахыцо.
Нагзара ақэыз рыхъз назаза
Ҳагэқэа еимаздаз ацха хтцо!..

* * *

Азэ днахысызшэа ихшыло илаба –
Ачаирта схыцшылон: иабаци, иаба!
Ацшалас анықэло, изазоит ацэқэырца,
Са қыта, есымша абас уеырба!

Ашьхақэа ахыгылоу уа рызқэа лашоит,
Урт рацхъа са қытағе, са қытағе ишоит,
Амра шеишеиуа амрахэага қапсо,
Аимхэыцқэа рыцхны зегъ рыхэда иахацсо,

Инықәлоит са сыдгьыл, сыдгьыл – ачашә,
Уи аңхә иаатхьазаап амыш агәашә,
Иабозеи, иабозеи уа амра шанхо,
Изустцәада шаанза ари адгьыл иахоу?

Ачаирта еиужьны, ихыбуп зынза,
Ачеиҕәшәацәа еишъталан ицоит иласза –
Аңнышқәа хылазшәа амшын аңәкәырца!..
...Сқыта, есышыжь абас уеырба!..

АШЬХА ҚЫТАҢ

Агеи ашьхеи злеидуқылои,
Ашьха – аеыҕ еиңш иеырбоит,
Уаршәуам адгьыл утцамгыло,
Аха усгы, аңа убоит.

Амшә уцылом, абга уцылом,
Гыгшәыг тәартам изыңну,
Аамта иалган настха игылам,
Уи ианыңшуеит аамта изну,

Амҕахәаста знык уаншәалар,
Уағашәоит нас адардха,
Уцала, уцала – уарманшәалоит,
Угәы мышьтыкәа цхәа уеиха, –

Шьабстоушәа дцәырқьа-цәырас,
Ашьха цхәызба уа дубап,
Ускан ирлас, ускан ирлас,
Мамзар убла уи даңәцап!

Ус дубом уа, уныдыххылан,
Уара уаңхә ла улбоит,

Аха знык уи лышьта ухылар,
Нас умтцарсны ла улгоит!..

* * *

Исымбеижьтеи итцуазеи сабду ибахча!
(Иара исахьагы арамка итасоуп.)
Исгәлалашәоит: тцака икаршәны акәахьча,
Данықәыз, гәаныла
изысхәон, –
даацсоуп.

Атцла датцапшуан ихы ықәтца амартақа,
Абахчара итцан ацша-лас дыгәзуа,
Аусура дшаркараз уаха имбазакәа
Дынтахәахаа ацәа дама ицауан.

Абахчыхь даннеилоз иеигәышә-тцар ифытцрак,
Идыруазма сабду итцәахыз сыгәтакы?..
Абицараз ишәтырц – убри акәын уи ахәыцра,
Шьыбжәаанза сшәарыцо са сашьтан еакы.

Амра анкацеиуаз ашьыбжьон иащцан,
Сабду даныцәоз уака ицсишьарц,
Ашьшьыхәа аатцра сәавакуа сафазон,
Ивараф ишьтаз иеигәышә хәыч ззарц.

Сшьап цынтца сықәгылан снейуан убыскан,
Амыруга нышьтцаа сцон – «суасталарц»,
Сабду уа еихеихаз атцла-җа цысқар, –
Амахәқәа сацхәа итаруа – илакьталарц.

Ацәа-хаа иееитеит анысхәоз абырг-уаф.
Аусура салагарц сара саныхиаз,

Аигэышэ хэыч аныскьоз, инатозшэа адырра,
Дфыхон, ахышэтхэа, дныкэтэон дахыаз.

Акафхэа иаафуан ибжы-цар мфашьо,
Сыфыргы сускэа наф-наф еицэахон,
Ашырхэа ифааихон са сышка дышиашаз,
Слымхақэагь амца рыцрало, икацшьхон.

Дкэындкэындуа дагьуан уи жэа-цэгьа мхэазакэа,
Слымхақэа иртэиуан, дааины хэычык,
Сзышыцылаз сафын сара сымтэазакэа,
Иарах игэагьны сипкомызт бзантцк.

...Уажэы ааигэа сабду ибахча санытцаз,
Ихьассы ашэыртцлақэа рымахэ лафэуан,
Сышнеиуаз атэа-тцла, адырга ахьаныстцаз,
Сзафымсуа акыраамта сгылан сыпшуан.

Амахэ лафэыра сыжэфа назхьысыз,
Атэакацшь ныфшэан, – напыла исцит...
Убыскан сыздыруам слымхақэа иркьысыз,
Амца рыцрало, икацшьшьза еибакит...

* * *

Сыбла ихгылоуп ххэыштаара аишэа,
Аишэа кьаф хэыч, ха хзыкэчоз!..
Нас, ицэгьазма зынза слеишэа,
Зфыбымтуазеи, сан сзыхьчоз?

Санхэычызтэи сазхэауада,
Исымаз налкаан са фазшьас?
Ахшыф пытла уфазхэауада,
Хара уныкэо, уцеишь убас...

Абар җафны, җашта, җгәара,
Аңса ахыгылоу, ишшәырза,
Җафны аҗаңхья, ишәахәо акәара,
Слымҗа итафует ихааза,

Җа җматцуртаҗ амца еиқәыз,
Сшьаргәацә кәиа иқанатцон,
(Сшьапы зыхьчоз зшьадаз аиқәа?..)
Акәчар рсахьягь аннатцон.

Сан лкалт уа снахьынхало,
Слышьтан, лусқәа еитцакьяуа,
Абыста амцаҗ ианкынхалоз,
Нас сқьып-шәыпуа, са сагьуа...

Ацыгәгьы кьууа иатцагылан,
Хыхь икнаҳаз ашәымкьят...
Нас, иаахыхны ачуан ихшәылаз,
Са инасфылшьуан уи ахчат.

Зегь җнадтәалон ашьтахь аишәа,
Фатәыхкыла ианлырхиоз,
Аха ицәгьан җәа сыкоуп слеишәа,
Илзыкатцомызт исгәаңхоз...

Блала ишәаны ххәы неикәылшон,
Лхәыцқәа лбомызт уи еилых.
Сара исылтоз зынза икәнысшьон,
Ма сахьтәуон аеакых.

Зны снагәтасны инықәсыргылон,
Ашә зынцъылаз адырган,
Зынгы сгәааны хазы сгылон,
Нас ифыстуан, – ибымган!..

Сыбжы даман днацо-даацхьо,
 Дзыхсыркъозыз ускан сан?..
 Лыпсы тазар, снейны лѣацхьа,
 Минауатра уажэ изуан...

АГӘЫ УЗЕИӨШОМ

Ашьха зыхькәа рхы ахьытцырхуа
 бзанты инхама? –
 Амшын иазцоит рымѡақәа алхны, еизыкәкәа.
 Ацсадгьылгьы уафы изымшо гәыкоуп иамоу,
 Уа еилымшәо еилалоит ажәлар ргәы адақәа.

Хыбрас аишьцәа ирзеипшу – хатәы жәѡануп, –
 Иреигъу саркъан ирхагылоу ицкъаза,
 Убла ахьхутыз адгьыл уара иуабуп, иуануп,
 Уи агәеисра угәеисра еипштәкьа ицхьаза!

Уа уцсадгьыл апсатыѡра ахәра анылар,
 Угәы ашьа аналымтц, – ускан уцсит ушыбзаз.
 Узқәа азырха, ула хѡаны настха угылар,
 Лгәы ада цтәаны душьит уан уара узыхшаз.

О, Кореиаа, шәа-шә-Кореиа амра тәыла,
 Шьаркәастоушәа иахьа иагәылдоуп ацәахәа,
 Агәы ршарцу шьоукы ладеи ѡадеи рыла?
 Иаѣахарцу азшьапыкгьы ашьацхәа?

Ажәѡан гәыцкьа кәтагьтцас еиѡша иаахарцу,
 Ажы абжеихара акәыхны инхарцу есымша?
 Кореиаа ргәы ашьа шалтцуа тынч итәарцу?
 Рҳауа цкьара ишалоу атәымуаа ма рхыцша?

Мап, Кореиа азшьапыкгы шыамхнышгылом.
Агэы азеишом шыоук рзыхэан уи агэта.
Ажэахырқәа шытыхны аеитцых уи аагылоит,
Акореиаа идырғоит ахэра уи еиҭа!

ЧЕНЛИМА¹

Ченлима – ацхыз-хаа уалтцу,
Ма узлытцыз лакәу?
Ухьчо абраанза уаазгаз кәалзу,
Ма уаниз иахьа акәу?

Са исаҳахьоу лакәи жәабжьи,
Ииашан рыгәра згандаз, –
Сапыртцуамызт, абжа-еиҭабжа
Лабәаба избандаз!..

Алакә – лакәуп иахьцалакгы,
Дгыыли жәәани иалоуп.
Алакә-еы ытқьар иахьзалакгы, –
Алакә уи дахшьалоуп.

Лакәхап уарггы ухьыз тызгаз,
Ианухцәажәоз иасны,
Уара уакәхап амәа ағызгаз,
Ажәәан ала имәасны.

Уара уакәхап уахьынтә ицан,
Адгьыл ашқа иҭалаз, –

¹ Ченлима – Кореиатәи алакә-еы ццак. «Ченлима айысра» – Аәа-дахьтәи Кореиа зегъы амәхакны иамоуп, уи иаанагоит – амцәыжәәа змоу злакә-еы ццак, Ченлима аныкәашәа шытыхны асоциализм аргылары.

Ишәа-рзызо, рыгәкәа тыцо,
Ауаа зәацхәа ишьталоз!

Уара уакәхап ицан җаца,
Амшын нырцә икацоз,
Умҗа ианытцун кәаца-җаца,
Умыч дуны ишцарбоз!

Уара уакәхап адгьыл икәсны,
Еита жәфан ихалоз,
Уара уакәхап зәышьхәа ныкәшьны,
Геи шьхеи зышьта анхалоз

Уара уакәхап ахауа иалаз,
Зыжәҗа дукәа еитцыхны.
Уара ухала, ухала, ухала,
Иуман зеггы шьтцыхны!

Ажәлар рхәыцра шәышыкәсала,
Уара иуртеит хамтас,
Иахәа адгьыл уқәырцалеит
Уаатгыл, аеы, хамтак!

Уццакуазар, – уццакуазааит,
Ауаа гылт иуццхныҗло,
Урт ианҗыртуа иуахауазааит,
Адунеи иахыҗуа:

«Уццакуазар, уааи хәипцныҗлап,
Хәамта уамаз шәагас,
Хныкәашәшьтыбжбь зеггы ирныҗлап,
Хәццакыра еицнагаз».

Уара ушьта алакә ианхалеит,
Лабҗаба иузынхазеи?

Ухъз аҕыц-цәа иахъа иахалейт,
Ғымтуа узшанхазей?

Уаанацшы-аапш адгъыл тбаараҕ,
Уа уахърымаз жәабжъыс, –
Акорейа зҕу анхара,
Убла нахго унабжъыс.

Аццакыра иумаз иаццо,
Уола, аҕыццак, уола!
Иеыжәлейт, абар, уошъа иаццо,
Иуейсо усла, хшыола.

Уеыжәла бзиан, уара уеыжәла,
Иахъа азыхәа улакәым.
Идырхейт ауаа гәгәала иеыжәлаз,
Убга акәадыр иакәу!

Аамта пыруейт мтцәыжәоа кьаран,
Шәыо аҕыоқәа, шәыола!
Ҳаицанызарц амоа цқъара,
Аишыцәа ҳа ҳаигәныолап!

АЖӘЕИНРААЛА САЦХЪОИТ АЦСЫШӘАЛА

Итәуп азал ахышәа-ейтцышәара,
Акорейаа зырҕуейт итәаны.
Ажәеинраала сапхъоит цсышәала,
Ажәеинраала самоуп сыткәаны, –

Ажәеинраала, иалтцыз сыбызшәа,
Ацсуа бызшәа сфызцәа ишәшәырҳа!
Сыбызшәала амоа сықәызшәа
Агәра анызга ауп сара иансызҳа.

Хьушәа ахьхәахәа иҕыпуа, игәылыччо,
Шәлымха итафыр стахуп сара абра, –
Ацсны амра хаара згәылаччо –
Ацсуа бызшәа – сыламыс, суафра.

Азәгы шәҕапхәа иҕастом ахәара,
Са сыбызшәа датахым тарцьман, –
Сгәы тыпраауа снейуеит ахара,
Сынасыцаз сабацәа исдыртан.

Са сцәанырра бзиа анааиуагы,
Сыбызшәа ами сгәы аазыртуа ацапха,
Нас уеитамхан сажәеинраалагы,
Уцсы тазтаз ажәа уацсаха!

Рыхкәа шытыхны иаапшуеит хашьхәкәа,
Рееидыцсала игылоуп лзаатәи ацса,
Моабжа инеихьан иаангылт хашхәақәа,
Амшын зырџуеит ацәкәырца еикәацса.

Атакпхықәра сара исыдтаны,
Ажәа сыртеит сыжәлар тәымцьара,
Изырџуеит Ацсны алымха кыдтаны,
Сажәеинраала, иҕаумтдан хзырцьара.

Уцәажәа, уцәажәа ицқьоу цсышәала,
Ргәаҕы унеиртә сыбжыы захауа,
Уҕапхәа исызкыр иахәа ацышәара –
Агәра згоит афызцәа шсырхауа!

ИТЦӘУО АЦСЛЫШ

цхьениан ацслыш тцәуоит, ацслыш,
Ихырқәақәо амџа ихгылт.

Апхэызба минутк арахь бхьацшишь,
Икалозар, мацк баатгыл!

Быхцэы цаны бызқәа икәзар,
Быцхэызбара ҳаракны,
Шыжымтанла амҕа бықәзар,
Бара бус ахь быццакны,

Бацхьа ишьталоит ацслыш иалтцуа,
Уи ахцәеиужь ашәахәа,
Иара атцәуабжь уаҕ даргәамтцуам,
Нас итцәуо захьзу хәа?

Цхьениан ҕычо уи ҕагылеит,
Атәымуаа ркынтәи иантацәы,
Шыжымтанла ишьқыруа ибпылоит
Ицшандагоу уи ахцәы.

Ибгәытдахәхәо ацша зҕыда,
Ибҕагыагыоит иразны.
Уи ахьз ахымхуа иахьа изкыда,
Изгәылыччо ахьы, аразны?

Апхэызба бныскылт, са саҕамыз,
Ицәабшьаргыы сызтцара –
Цхьениан ацслыш хьзыс иахәтамызт
«Итцәуо ацслыш» ахтцара.

АТЦЫХӘТӘАНТӘИ АЖӘА

Саб игәалашәара иазкуп

Са сгәы ушәтән, уа угәы сшәтән,
Ус хнашәа-ашәо хә хәишьтан,

Хагэтакыра хөыцъагъ хеатан,
Иахзымхэакэа хазы ишьтан.

Акы сазтаар – ибаргэымыз,
Изтахымыз аеырххара –
Еипшыи зынза исхым-исгэымыз...
Иаанагозиз? – Аеахгара!

Угэы зөыда, ухы зөыда,
Адэы уқэын, ушшэырза,
Ақэра рацэа узтарыдаз –
Ианунымцшуаз уи зынза.

Ус ушыказ унсыдтэалан,
‘Еа-цэаныррак нақ уенат,
Игэныскылартэ жьыла-цэала,
Излоухэозиз ауасиат.

Ха харгэыгуа аамта хаман,
Ихартазшэа уи хатэыс,
Хгэы зырчыдоз акыр ххэама,
Жэак хабжьазма ма рххатэыс?!

Хгэахэанымта, иаахабжьасыз,
Уи – мацэысхеит, дыдрахеит,
Уаф дамыхэо уара угэы иасыз –
Саахьацшаанза усыцнархеит.

Ажэа иумаз имхэазакэа,
Кыр уаргэакит, кыр уеихеит,
Уқышэ цэышра инықэымтцзакэа,
Еилкаазамкэа ус инхеит...

Ех, агэыгра, уда схэартам,
Енагъ уалоуп са схасаб,

Аха изиумтеи ажәа хәартә –
Иансеихәашаз ажәа саб?!

* * *

Шьоук амшын иҗықәынхалоит,
Апра инақәтәа ицарашәа,
Шьоук ханхоит хәа ашьха ихалоит,
Ажәџан ашқа иңыррашәа.

Адәы хәкәуп гәаңхарала,
Ладеи-џадеи хабжьы ахуп.
Изтахыда абна ахала,
Адгьыл зырңшзо датахуп.

* * *

Амра шыңхо, амра шаша,
Ажәџан шлашо саркьа тәцаран,
Хаштагылоу аңхын иаша,
Изыкалазеи иңәйтцлашьцаран?

Иабацәыртцуеи апта еикәара,
Иабатцәахыз ацәа италан,
Ишыказамыз ари абжьарак,
Иабадәықәлеи еитахалан?

ААҘЫН ЦӘАҖӘАҚӘА

Адәы снықәлеит – аблахкыга,
Ааңынроуп сызтоу,
Сзаңыртуама сеынахыган –
Иароуп сызмадоу!

Аеафгычеит ацсабара,
Иашэылт ацэа ғыц,
Иаанымтэазо уи ацшзара
Сакит са сшакыц.

Карматцыхап ашэа иалоу –
Аацын ашэа зхэо.
Сара сашэа – сажэеинраала,
Исахэишь уаныххэо?

Аацынра ғыц уацфахома,
Уи абжыы ухатцо?
Акарматцыс ма иутцахома,
Зашэа хара ицо?!

Уаргыы саргыы уажэшьта халаз
Аацын, хгэы зырцо,
Ацстазаара гэазхарала
Зеггы иргэазырцо!

Нас, уеитцамхан, сажэеинраала,
Ахы, ушэахэала!
Фапхыа аацын ушанаалаз
Зеггы идырхала!

Аацынразар узырфыхо,
Аацынтас упха!
Иухамыштуа са сгэы итыхо,
Уара иугэарцо!

...Иоусышьтуама ма ицыруазар,
Цэахэак штэагэатэу!
...Исхаштрыма аацынразар –
Адггыл шцэагэатэу?!

САРА САН ЗЕГЪ РЕИХА ДЫЦШЗАН

Сара сан лнапы исысу, исмысу,
Сазхэыцырц зынзак истахзам.
Сара уи акэым, уи акэым исусу –
Лыхэшьара сара исыхэтазам.

Издыруеит сара исыгу, исыцу,
Са сгэалагъ тэахым, итэахым:
Саныдоуп сара – ишэасхэом ихэыцу,
Измоу, нас ишэцэызыр стахым.

Рацхьа адунеи лашо исзырбада? –
Ииашам ажэакгы схэазом.
Са сан леипш ан дызмадаз, дызмадаз? –
Уи лэыза адунеие дизом!

Са схэычрашкa сымтцарсны сызгада,
Уа снеир, сара сан дсырхауеит.
Уи леипш ажэа-раз мамзар изфеада,
Лыбжы хаа ахыго сахауеит.

Санылбалакь дыкэбакэшэо дныкфалоит,
Фатэ агны икалом лыкфэора,
Крысфалтцоит фацхьа уака лнапала,
Уи илырзуам бзантцык са схэычра.

Са скышэ икэтцуам уи лыфатэ агьама,
Уи лыфатэ зынзак аеакзан,
...Хара ма хазхара хаибабама –
Зааза еитымс сыцхьазан.

Сара сыбла дыхгылоуп дшихгылац.
Уи лсахьа калом еилахэо,

Ашьыжь са сацхъа дгылоит дышгылац,
Дааиуашәа збоит сахьынхо.

Уи лтеитыцш змоу са дызбахьоума,
Уи лыблақәа – амра рхыцчон,
Лыччацшь исыцу ма исцәынцәома,
Зегьы-зегьы иреиҕны дыччон.

Лара данныкәоз – лныкәашәа еинаалан,
Ескынагь деикәчаб деилахәан.
Ацстазаараҕ зегьы-зегьы лнаалон,
Уи ажәагьы лхәазар – ихәан!

Ан дсыман сара чыда, лыцшаала,
Са сзыхәан мацара уи дшан.
Дыкам уи илеиҕу цшрала, гәтала...
...Сара сан зегь реиха дыцшзан.

АУАФЫ

Арака ауафы нас дацшәымоуп –
Ари адгьыл хахьықәу хара,
Абраантәи гәтакысгьы уи иман,
Абраантәи дцырларцгьы хара.

Абраантәи тәфонтәыка уи дхалеит,
Акосмос игеит иткәаны,
Амзаҕгьы уи ашьтақәа анхалап,
Днеины дылбаап деибганы.

Макыана дабакоу – даангылом,
Акырцъара иқәшәап цатәыс,

Аурт ɔ́ара аршəаа иасуеит,
Амфəн зегы рбго,
Уаафашəр уи анымфасуа –
Седру уахьаго?

Цъара атцаа – саркыа қәтцароуп,
Иахгоит уи ачча,
Ацша хышәашәа – зынза их-цароуп,
Уагоит уеикәырчча.

Ажәџан лагоит цъара еимкъаран –
Икыдтәауеит ақәа.
Ихнатүеит нас ацсабара –
Уи аказшыақәа.

Цъара амра мыцхә ицеиуеит,
Уаблып икашәар,
Цъаргы икәандан ишеишеиуеит,
Иацым аҭакар.

Ахәылыхәа цъара инеиуеит,
Асы – хахәырхәы,
Аацын ҟычан илеиџеиуеит,
Ҝацъара еикәахәхәы.

Цъара ацәхәыра, инымтәо цәхәыроуп,
Ҝацъара – шыхароуп,
Цъара ахаскын – арахә хәыроуп,
Цъара – кәахароуп.

Сара иазысхәоит адгғыл ашәа,
Ашәа – са исгәацхо,
Адгғыл бзантцы, бзантцы ихышәашәом –
Дамоуп изырцхо!..

АСАСИ АЦШӘМЕИ

Сқыта ҟыхаанза сҟыхеит са схала,
Сара сангылоуп ианҟыхо иаргы.

Ахауа цкъа лбааздоит сатцашышь гѣапхала,
Срыжѣтѣкѣа уи реигъуп, са срыжѣтѣкѣа зегъы.

Хѣыцъагъ хѣизгѣакъоуп, хѣипшуп хѣ хѣазшыала,
Хѣалацѣа шаахтлакъ – иаатуеит хѣ хѣгѣата!
Схала ма стѣома аишѣаѣ, са схала –
Асас данааиуаз ипшуп сыѣната!

Асасгъы, абар, нас, дыстааит дманшѣалан,
Иахъа иахѣылаз хѣзыргѣыргъо мышхап!
Иѣы исырзѣзѣап сысас амра ашѣахѣала,
Шъхеи-мшыни рѣауала игѣатца сырѣхап!

Сыдгъыл чашѣ иѣѣааз аѣа-маѣала,
Сыѣны иааиз гѣыкала-ѣсыкала дчап.
Апшѣма ишихѣтоу еипш, нас ныхѣаѣала,
Апсуа ламыс ду ашѣахѣа иѣасырѣчап!

Ажѣфан аѣынза дѣхараскып снапала,
Сгѣы тыхны исыркып, иахѣѣап, иатаххар!
Асас данца са сѣынтѣ игѣы акалан,
Иѣкалап са сыжѣлар зегъытѣѣкъа ргѣы нхар!

Адгъыл ду иѣѣуп ажѣлар неиааирѣ,
Асаси апшѣмеи еигымхо инхарѣ.
Аныхѣаѣа шытысхуеит аиаша аиааирѣ.
Апшѣма дшапшѣымоу иашѣаѣ дынхарѣ.

Асасра ахъзгъы иаѣсамгъы дубахып,
Апшѣмара атѣкысгъы иубап ианхъантоу.
Хѣтыѣкѣа хѣѣсахыр, о, мап, уи хѣаилнахып –
Састѣас хѣаитоушѣа ѣалахыр иахѣтоу?!

Сашѣа дѣтысѣоит зѣырѣашъан иѣало –
Апшѣмара шытихырѣ харантѣи дѣтысны!

Схақәыстҕоит сыпшәмара ахыҕоу хатала,
Ҳагоугы дҕалааит иҕнытәҕыа дсасны!

пстазаарагы збома саштаҕ са схала,
Асас дахьяаиуа сынхар – сагыҕацап!
Иҕы исырзәзәап ашыжы амра ашәахәала,
Шьхеи-мшыни рхауала игәатта сырҕаап!

ДАРБАН ИУҔЫЗОУ?

Дарбан иуҕызоу?
Иуҕаччо? Игәыбзыҕуа?
Ма ацәгыара уақәшәар,
Иааиуа, узыкәгәыҕуа?

Дарбан иуҕызоу?
Дудырру дубаргы?
Ацшәа ду ихәаргы,
Ажәакгы имхәаргы?

Дарбан иуцу?
Дабацои? Иабанза?
Уҕызара шытыхны,
Даауазма иахьанза?

Мамзар дынижыу,
Ҕызара ззиуаз?
Дкахауа ибазар –
Иҕызара азиуаз?

Дабаказ уажәраанза?
Дабаказ уажәраанза?
Дуцларц избыма

Уажэаанза?
Дажэаанза?

Ўыц уи дануцла –
Ианбанза, ианбанза?
Умѡа данылоу –
Упара уи ибаанза?

Уааигэа дангылоу –
Дгылоу, даанкылоу?
Тэыцтас уи дшэартан
Убла дыхгылоу?

Афызара хымѡеуа,
Назаза уи илоу?
Ианшэартуу уааныжъны
Даѡазэы диѡылоу?

Дарбан иуцлаз,
Дарбан иуцлаз?
Умшэакэа уазхэыцла!
Гѡсарада ухэыцла!

Уазхэыцла иугхаз,
Уазхэыцла иуцлаз,
Заагъы имызбакэа,
Еилырга уи хэыц-хэыцла!

Харара змамкэа
Ахарара здыло,
Иудыруаз уи дтэымны
Уацхэа дышгыло.

Ўызада уаѡ дхэартам,
Дмачыз, дхэынтқарыз –

Имѡа зыхирхом
Имкыкыуа имақарыз.

Уажәы-уажә иуцыло,
Мариала зығеузто,
Азба уакуазар,
Афыцьбара узызто,

Зацхъа уназышьтуа,
Иуеихырхәо игылоу,
Уи иакәушь иузыкоу
Гәыла зегь рыла?..

Нас дарбан, дабакоу,
Дыргас уи имоу
Изхәода дымѡашьо?
Иалкаау уаѡума?

Игәы итеикуа ибла
Ухыпшылар ихума?
Мамзар, игәатца
Уа итаршәны итәахума?

Ианаамтоу дузгәамто,
Ублақәа хкума?
Афызара цәгьаршо
Ма икатцатәума?

Издыруада, заа
Дахьгылаз умбозар?
Издыруада, баша
Игәра умгазар?

Уи угәапхарцаз,
Жәа-пшқа имхәазар?

Шьоук реипш дутцало,
Цкъа дымкъақазар?

Издыруада, баша
Игәы нурхахъазар?
Иацсам уаницу,
Иара дынхахъазар?

Уфызатцәкъа иакәушь
Уа убла ихгылоу?
Ааигәа акәу, хара акәу,
Уи уажә дахьгылоу?

Дарбан иуфызоу?
Иуҕаччо? Игәыбзыгуа?
Ма ацәгъара уакәшәар,
Иааиуа, узықәгәыгуа?

Дарбан иуфызоу?
Дудыруоу дубаргы?
Ухала уанаанхо,
Зегъ ыфны иуцәцаргы –

Уааигәа даагылап,
Нас удлацса ихәартам.
...Уи аамтазы ицәыртцуа –
Ифызара шәартам!..

СНАПАЛА

Ашықәсқәа дәықәлеит исхыцыр,
Уаха иахьцаз сымбазо,
...Са сыфны стахуп исхыбыр,
Амщцәгъаз уа сымбаазо.

Сымѡа исзатом ахэаа,
Сыбла иабом иахьынтэо,
Бзабаауп са сзыхэан сѣабаа,
Сцалароуп ацхзы насхьытэтэо.

Агэыѡбара сыман сшыацэхнысло,
Ашта сызтытуам сгэагэо.
Сышьтахь инсыжьюеит сызхысуа,
Сацхьака исыцхьоит сызго!

Аамта ишамам ацсгаха,
Аанѣасрак уи ишақэым, убас,
Убастѣкьа са исымам атэаха,
Хѡыцъагы хайцхныѡлоит хайвас.

Саттахар саамта шыамхыла,
Сеипшхап абажэ-қыдуахэа,
Сшыбзоу сыцсызшэа анысхыла,
Еигьми сырбар сеитдыхэхэа,

Агага сеипшны шыыбжышьтахь,
Амра нташэар – сынкабо,
Сымтак хэа нымхо са сышьтахь,
Уаха сытцкар хэа рымбо,

Башаза сшықэу аныздыр
Адгьыл, сышьтыхны сызмоу –
Еигьуп снапала сеанысхыр,
Сыжэлар ду рыжэла сызлоу!

АСАС, УМѡАХЫЦ!

Сыѡны аѣацхьа агэашэ зѣастаз,
Амѡа завгоу итбааза,

Са суаңақғы амца зтастаз,
Сығеңға злашо ижжаза,

Уафы симбо, са сцәа салан,
Статәарц аума сыетарза?
Схы сыжжъарцғы агәғығрала,
Саси-гәылеи сыерыцәза?

Амға иқәу, умға хирыз,
Умға цысқом, иғахтәо,
Ашьха ухытцу, азы уру –
Са исыздыруам иахынтәо,

Амға узқәу саныцшыло,
Са супылоит сгәашә нтытц.
Икалозар, шыапымшыла,
Асас, са сахь умғахытц!

Умғахытцны сашта утала:
Бзиала уаабейт сахьынхо!
Исахар стахуп уара уғала,
Ацшәма ифы-цққа шугәацхо!

Афы зтастәаз иаажәырц ами,
Асас дмаакәа исзыхтуам,
Иззыцшызғы уара уами,
Уажәшьта уахагь изыцшуам!

Афра бзиан знык ианееиха
Итарцәхароуп ауалыр,
Уа итанхалар, нас ибжъеиха
Изтахыда уи цәытцәыр?!

Азын иақәшәар – акәац ҳамоуп,
Иаҳзыкнаҳауп хыхь ажьтцаа,

Уласны уцозар, иуахама –
Кыр унхартә еипш зны уахзаа!

Асас ида, сас-хыпшрада,
Өнылаша ыкам, соыза, идыр.
Гәыразрада, гәыргъа-ччада
Акгы исзақөым са ҳатыр!

Исхәаз иамам хьахәа-цахәа,
Атца гәоутап сгәы утапшыр,
Таацәаныла ҳахәоит, ҳахәоит,
Иутахызар ҳабла хтыр –

Амџа иқәу иаапса-икара,
Умџахытыр, ҳапсахшыап!..
...Уаџ дықөымлар сара сгәара,
Стець итоу азгы табап!

* * *

Баргы быцәом, саргы сыцәом,
Цасхәаггы ишазом.
Тыскгы хәацәоит абыз цәыртцәо.
Уаха иаапсазом.

Баргы ғыбтуам, саргы ғыстуам,
Арбагъ, аа, ғнатит.
Ба бгәы хыбтуам. Са сгәы хыстуам,
Ажәџан агәы хтит.

Амра гылеит ахы ағытца,
Хпенцьыр иағаччеит.
Аха ҳуада атх өнытца,
Уака иџнахеит.

Исзеилымкааит ба быгәтыха,
Сара стәы – ббазом
...Икалозар, ҳафны рҗыха,
Мамзар ишазом!..

* * *

Итабуп сзырҗыхаз,
Стызгаз, исыхаз,
Зда сымам цсыхәа –
Итабуп исыхәаз!

Сгәәкра згәы итыхаз,
Цастгы исыцрыхаз,
Сгәәкраҗ исмыхәаз,
Датцашышь иаҗыхәаз –
Икоуп дахьсыхәаз.

...Итабуп сзырҗыхаз –
Уи ала цхәа исыхаз!..

БАРА ИБҖӘӨ

Ашә саннылагыло сцап хәа,
Са саатгылоит сшанханы.
Сазыцшуп уи бара исабхәо,
Ажә исабхәо ибгәарцханы.

Быбла бәахар – сынхыцшылоит,
Избоит атца цқәа ицқам,
Са сгәы еилгаанза бнасцыххылан,
Исабхәарцу ма бгәы итам?

Аха издыруеит сара цэала,
Ажэа ибхэо гэыс иагроу.
Бэыбыцсахуоу цштэы рацэала,
Нак, быфнутца ма быгроу?

Беазыбымкын, сымыш хаара,
Бара блеипшхарц апаршеи!
Ханалага аицынхара,
Сара сзыхэан имлашеи!

Амфа сзыхты быбла цхала,
Наунагза сгэы азырха!
Ба сеибыбтар – ажэфан схалап,
Бажэа гэыраз аасырха!...

...Ашэ саннылагыло сцап хэа,
Бара ибдыруз, нас, былша –
Сахьцо исыцлоит бара исабхэо –
Уи насыцны са исызша!..

ИАХА ШААНЗА

Иаха шаанза Акэа салан,
Излашэасхэои ма сзышьтаз –
Баша сныкэон сара схала,
Сыдгьыл акэын са сызтаз.

Ашьха схалан цкэа еимыздеит,
Сылбааит, схалеит нас еита,
Агеи ашьхеи уа еимаздеит,
Нас сазкылсит Гэымыста.

Сныкэон, сныкэон, схы сымшато,
Цьарггы цсшьара камтазо.

Са сыкалакъ гѣата-гѣато,
Сеитахысуан смаацсазо.

Иара ҕымтуа, атынчра иалан,
Амшын ыцѣан итаҳэхѣа,
Хыхьынтѣ амза агѣы ихиаалан,
Хара иашьтуан ашѣахѣа.

Агеи ашьхеи рѣауа еилалан,
Сышьтѣаа срыма ицон, ицон...
Җара җашҗа саныбжѣала,
Абар, уажѣшьтѣ лассы ишон.

Ашѣт рыфѣыхаа са сгѣы ихытѣо,
Аарла салтѣит рыцѣқѣырѣа.
...Лгѣы раҳатны сымыш дыцѣан,
Дтынчза дыцѣан сара сѣа.

* * *

Ииашам шаҗа шыаҗа кастахьѣоузеи,
Сшыацѣхныслахьѣеит акыр иара убас,
Настгьы шаҗантѣ сахьхѣны сынхахьѣоузеи –
Сара схада уи зыстѣода вбас?

Ацстазаара – цышѣароума инымтѣо,
Изацшыѣузеи енагь атагѣтас?
Азы итала инеиуа ианихымтѣо,
Дзахѣамцшуазеи уаанза иара зтас?

Изимбазеи иацхѣа итѣахны ицѣло.
Изимбазеи адгьыл ахьтабо?
Излашьѣозеи ацѣа рацѣа анхѣло,
Изылагѣзеи ажѣѣан еилыбго?

Акы гәгәзар нас егыи зкәадоузеи,
Ацәа итцәахны иамоу агәта?
Ауаа рымџа ацха изамадоузеи,
Иқәла ишнеиуа иптцәозар уи агәта?

Издыруада, иаха иахьуашәшәыроу,
Уара убла ухаҗа уанажьо?
Ма ианшоуроу сзашьтоу сара ашәшьыра,
Амра аҗынтә уи акәу са сзыжьжьо?

Апстазаара иамам шәага-зага,
Ацәгыи-бзиџи цқьагыи еилыргазам.
Адәы сықәым сара схага-заган,
Са сзаазазгыи усгыи дгазам!

Амџа сықәуп сара схы санымшәо,
Сахьиашамыз са схаҗа итцәагәо.
Иара убри акәхап уаха саргыи сзымшәо,
Иара убри акәхап пхьака сгәы зыргәгәо!

ААМҢА

Иарбан мџаз нас сызнымлоз,
Ипцыскыз хәа иарбан инхаз?
Сашьтан исцылоз, исцымлоз,
Саман ицон исгәапхаз!

Аамтагыи птцәамызт сангылоз –
Атцхгыи сағәра ахатцан,
Ашьхарахь амра ангылоз –
Са сусқәа рыбжа қатцан.

Хшыџла сара ажәфангәы схалон,
Сақәтәон апшатлакә стаххар,

Асар рымға сышытақаа анхалон,
Исылшон ацәхәыраҭ сынхар.

Сдэықәлон сыхшыф-пырра сҕатан,
Сшеибгаз акыргы саҕеит,
Сычкәынра сшата-исымшата,
Исхамыштуа аамта снарбеит.

Сныкәашә иагхейт сышнеиуаз,
Сыблакә пшуам шыта хара,
Сгәы ццакгы штыца-гәатеиуаз,
Икарахеит нас азхара,

Сцѣажѣоит сынтгыла-аатгыло,
Сажѣакѣа сѣѣаанза исразоит,
Сныѣѣоит сныхгыла-аахгыло,
Сахънеиша сымгѣакѣа сназоит.

Аамта сатәымзи аамтала,
Саман иара ишатахыз,
Аоада схалан сантала –
Саныеит амоа илашьтыз!...

УАХА ЦЭГЬА ИХЬТОУП

Ашәтқәа маатҭа ацапха рҭастан,
Са сыџны чадоуп.
Ауаџаџгы амца тастан,
Амца сыҭхәатәоуп.

Амцабз гылеит абыз ыршо,
Итцәи-тцәиуа илакътцит.
Саефынхалеит атдых имшо,
Итаатиуа иццит.

Ацѐа сѐастан, иара схалом,
Исхытѓт ибнакны,
Сахѐартамзаап сара схала,
Аѓны сѐыѓнакны.

Сара сахѓтѐоу иѓнамгыло,
Сыгѓгы тыѓо иѓоит,
Аѓнычаѓа иннамкыло –
Адѐахы еихоит.

Иара ишьѓа схыла-схыла,
Иара иахѓ сагоит,
Ус ауп сшыѓоу гѓыла-ѓсыла,
Аха уа сынхоит.

Икѐадамхарѓ сара сгѐатѓа,
Схала сгѓы сырѓѓѓоит,
Сахѓтѐоу амѓа снатѓа-ѓатѓо,
Мѓала сыѓсырѓхоит,

Аха амѓагѓ иалшо егыѓам,
Сара сус хѓанѓоуп.
...Уаха сымш аѓны дыѓам,
Уаха ѓѓгѓа ихѓѓоуп...

БАРА БЫСПЫЛЕИТ ШЫЖЬЫМѓАН

Сахынѓыѓыз амѓа сыѓѓларѓ,
Ба быспылеит шыжѓымѓан,
Агѓырѓгѓара схы-сѓы иѓѓлаз,
Иаахымѓѓакѐа уаѓа исѓан.

Сшьамхы сыѓѓыр сышьѓых саман,
Иатѓххаргѓы са спыррын,

Ма җабаак җара избама?
Аҗабаа җеи избарын...

Ашыжъ аччацшь бара исыбтаз,
Амш иахылеит иахаҗны,
Са сгәышьтытра – бара ибымтан,
Сымҗа хирын уи аены.

Иамазамызт амра ацара,
Амрагъ ба беипш игәыкын,
Зегъ сыбтазшәа сумацара,
Зегъ гәыбзыҗха са исзыцшын.

Са исыхәаччеит ацсабара,
Сара сзыхәан абла хтын,
Игәылыргеит абҗыжәпара –
Ашәапыҗац еицпытын.

Ацсаатә цыруа ажәҗан иалан,
Ашыаурдын – хыхъ ирхан,
Аеарпагъон баша ахала,
Уи иахыкны схәыцра хан!

Нас сабацои, схало, схало?
Сымҗа нымтәо са сгәы итан.
...Ас сынхома агәырҗа сшалоу,
Банысцыла шыжъымтан?..

АУАҖРА

Умҗа анаату узлацо,
Аеазә имҗа ухымлан,
Уашта утымтын цәгъа латцо,
Җынла еипш уахынла!

Уацхъа икахауа дышьтых,
Уишьтамларц ушнеиуа,
Ацэгъа дақәшәар ақәла дҕых,
Уицхраала ихандеиуа.

Адәы уқәлар ухазы –
Ухала узынхарыма?
Уавалозар нас хазы –
Ауаагъ уаха рымам.

Адгъыл иқәу – еимадоуп
Гәыла, шьала, дала,
Уануафха, нас, иухәтоуп
Ауафра хатала.

Иулшаз ала умыгхәалан,
Мчыла кыр зырхада?
Ауаа урафсны умцалан,
Ауафра еихада?!

* * *

Апырқхәа деицралоит,
Дфатқьоит иара.
Уеихихып ажәала –
Дулгап убра.

Уи акәхоит – убрақа
Дтынчза днатәоит.
Уи игәеибакра абакоу –
Ишфатқьяз еикәтәоит.

Уицәымшәан иузытқьо
Убла ишабо!

Еицәами даацәытқьар –
Ацәгъа думбо?!

..Зны абцъар узшыуа атцкыс
Ажәа цацәоуп.
Насгъы ала ишуа атцкыс –
Имшуа еицәоуп!

* * *

Иеигъу дшықам иара иархәеит –
Дшырхагылоу дцәымзаркыран.
Кәалзла дтахәхәа нас деилархәеит,
Дыламгыло уи цәаакырак.

Акы зәытқьаз – ибз җархәеит,
Абгассақәа шуа иаагылан,
Уи ибзырзы рхәеит, еиҗархәеит,
Рыбз ақәакәа ахәша хылан.

Нас еихшьало иара изырхәоз,
Зегъы рчыда итыц аанкылан,
Зегъы-зегъы уи дырхыхәхәо,
Бақатқас уа рацхъа дгылан,

Дкакеит, ажәлар рыбла хикырц,
Иара ишимаз уи ҳасабны,
Иагъақәикит иеазикырц –
Уи дқаларцаз зегъы драбны.

Ддауртәыргъы илшарыма,
Иара ихала идикыло?
Есымшагъы изыршарыма
Рхамта дуқәа, дгәыдызкыло?

Уажә ишрымам дыздыркыло,
Дырцәыцсытцәкьар уи дабарго?
Иахьа абака шиздыргыло –
Дырцәыкалар нас дыхәмарган?!.

УЦАЛА, АФЫЗА, УААНЫМГЫЛАН!

Атцых зәалак, мазала,
Амфә икәу – уи дымшума?
Уцала, сфыза, цхьа уцала –
Мач уадафгы цхьа ицшума?

Зынгы унеилашт укаууа,
Амра ашәахәа уфәгәыбзыгуа,
Зынгы удәықәлашт ушьтууа,
Скаҳәуеит хәа ушақәымгәыгуа.

Знык уандәықәла – умч ушәап,
Ауадафра нас уазрыжәлап,
Цьара уиааип, цьаргы – ушәап,
Фәцхьа үееизган зегы урыжәлап.

Шьхакы ухытцыр – фәк униап,
Иуцынгыло – еихагылап,
Цьара укахәхәа уи уариап,
Уаҳа узымцо уннакылап.

Аха угылап, нас уеихап,
Уеитакаҳап, уеитагылап,
Уеиха, сфыза, уғәғәаҳап –
Умч ахьпушәо ануцгыла!..

* * *

Апстазаара иадашәу –
Мазазам,
Уи уафымзар иагәшәу –
Иназам.

Зыцсы тоу зеггы, иныкәо,
Рацәазоуп,
Ауафытцәкы дахыыкоу –
Аеакзоуп.

Ауафы дхандеиуеит –
Дынхаларц,
Уи ихшара ахънеиуагъ
Ибаларц,

Ашыжь амра дацылар –
Иччаларц,
Ирхаз иара напыла
Дарчаларц.

Ацәгъеи-бзиеи еикәылашт –
Ишахәтоу.
Зынгы илахъ еикәылашт
Зыцсы тоу!..

СФЫЗЦӘА

Са схы сырехәо хәтала
Сфызцәа шәыгәта са стәарым,
Азә икәыфра ма сыкәало –
Уи ихатыцан сыжәбарым.

Гэарабжьарак ма сыбжьалар,
Штакты сҭалар ианыхәло,
Санырдырлак урт сыбжьала –
Игәырҭар сҭахуп са сызлоу.

Иахьсықәнаго са сапшәымоуп,
Иахьсықәнамго са ссасрым,
Сара сфызцәа, гәалак шәыман,
Шәара шәныжьны са сҭысрым.

Сышәцәыбналан, схәы сахалан,
Афны сҭәоуп хәа шәахарым,
Маза исфо сара схала,
Шәа шәылымкаа исхахарым.

Сара сфызцәа бзиа шәшызбо,
Уи ажәала исызхәарым,
Сара избо аҭа зыззбо,
Шәара ишәымбо иҭаларым.

Зынза имачзоуп сара исуалу,
Кыр сызхәозар – шәара шәзы.
Шәа шәахьсымоу иарбан малу –
Еигьу иҭоу сара сзы!

* * *

Усгы уашьтан амаа акырта,
Уцсы иатдан угәтакы.
Нас аамтала амчра анурта,
Уфуа уашьталт аеакы.

Упрын, ажәфан ашҭа ухалейт,
Адгьыл нужьит, уи уакәҭейт,

Амѡа ушықəыз уара ухала,
Ахра цыѡцыѡ нас уанкѣит.

Иара уиакəхеит – тѣака уталеит,
Тѣака удəықəлеит унтакəкəа...
Узгылару уара ухала?
Тѣака инужда унапы зкуа?..

АѡНЫКА

Сыѡны атынчра сымазамкəа,
Сзыкалозеи сакуа-самкуа?

Ма сахыыкоу мыцхəы ихытоума?
Зцəаѡа хышəашəоу ма ѡнатоума?

Сахыынхо акəзар – уи зеицш ыкам,
Аха сашытоуп – са сахыыкам.

Зны сгəы сыхоит адəахыыка,
Са исыхəаша акгы ахыыкам.

Аеа уск ма иахнагома?
Зацхьа сгылоу ма срымбома?

пытрак ашытахь са смыцхəхома?
Нак сындəылтыр ма иртаххома?

Агəырғьара сара исхалом,
Аха сдəықəлоит ускан схала.

Зынза ихартəаау усгы мшыкам –
Нас игəартоит аѡны сшыкам.

...Атыц тамцэыр – уи аапшуама?
Цъара имцаз ма изыцшуама?

...Аоны исзыцшуп уа саныкам,
Ускан сдэықэлоит саргы аоныка.

* * *

Азэггы ажэфан дхаргалап,
Азэггы дладыркэлап,
Азэ дануп ауаргала,
Дыцаргы – дырклап,

Рнапы дықэыргыланы,
Дрыма ицап хара,
Шьюукгы ифацхьа игыланы,
Ихырхэап рызхара.

Урт зегь аамта иаргалап,
Зынгы цхьа иагап!
Изхэатэузеи ишалгара –
Аамта еилнаргап!

САРА МАЗА СЫМАЗАМ

Сара аскакгы ансылаза –
Уажэшьта атэыршгы сылатца!
Са сиашароуп – сымаза,
Сара маза сымазам.

Ауаа срылтцны сгылазом.
Ацэгьа зыршогь срылазам.
Амца ақьаад иузылатцом,
Мчыла исхыртцогь схылазом.

Исылатцәо силатцәап –
Иааикәыцсаанза сылацәа.
...Са сиашароуп – сымаза,
Сара маза сымазам.

* * *

Иааихыкәласуа дкыдцалан,
Дрыман кәкатәыс,
Аха усгыи иеадцалан,
Дашьтан иара иус.

Данкахауаз – дкамхауа,
Дгылон деиханы,
Ишьтаз ируа рхамхауа,
Инхон ирҳаны.

Ишьтан, ишьтан ишьтымтцуа,
Ишьтан рыгекынтца,
Иаргыи уаха дықәымтцуа,
Дгылан дыгәгәаза.

Уи инапы дымҕахазеит,
Имчқәагь анкацса,
Адауацшь иеипш дкахазеит –
Адаура дшацсаз!

Ифызцәа рыхқәа рыкәаеын,
Ғымтца дырцабон,
Ишьтаз рыцсыц рыхәлачын,
Зегь рытцкыс ихәхәон:

Урт ракәызшәа иалаҳаз –
Иатцаз агәырҕа,

Зыгәкәа шәыла италаҳаз,
Наважъуа зымѡа.

...Шьоук рыѡнутѡа шҳамыркха,
Иршәу – аҕацәоуп.
Адәахъала шамаха –
Иреигъу цъабацәоуп.

БЗИА ИЗБО СИБАЗОМ

Ашәа

Бзиа избо – сибазом,
Дныѡоит зымѡа ихала,
Сара стынчны сызтәазом,
Агәәтеира схалан.

Са сыгәтыха уи ибазом,
Сбылуеит сгәатца италан,
Сзыргәәтеиуа сызхәазом,
Иабаидыруа ихала?!

Амца антала – сгәы мцаха
Сканатцеит сеицралан,
Даныспыла уи жәаха,
Аҕа хәыцрак далан.

Уа саниба – симбазеит,
Наѡ дынсаѡсит пшъаала.
Сара ажәакгы сымхәазеит,
Саргы ахәыцра салан.

Саргы сыла иабазом
Сааигәа иаины игылоу,

Урт исархэо сахазом,
Ражэа сыдыскылом.

Бзиа избо – сибазом,
Са сызхымзо сашьтоуп.
Аха исазхэогь дызбазом,
Снызкылаз санашьтуа?..

СЫКАЗ СУАФНЫ

Сашьтуам исзымкуа,
Сашьтам ицо,
Аха истыхымкэа –
Сыфыр сзыхьзо.

Сгылам сшанхалан,
Сгылам цъарак,
Схала стэанхалар,
Снымхои зынзак,

Сишьтам – исышьтоу,
Иашьтоу стахар,
Ибаргьы нас сшышьтоу,
Цастгьы сеиқэхар –

Иааигэа сфагылап,
Ацэгъа даниар,
Дхэыцып гэаныла,
Уака сибар,

Аламыс иоур,
Уи дыпхашьяп,
Ицэгъара ироур,
Дшыказ дынхап.

Амала, сыказ,
Сшыказ суафны!
Ацәгъа уны афныка
Снеиуам сгъежьны!..

ИАМАМ АХӘАА

Адунеиҕ акыр сныкәеит, акрызбеит,
Исхамыштшаз сара афныка акры аазгеит,
Атыц ссиркәа рацәазаап, ирацәа,
Играцкәынзаап хазкәу адгьыл ду ацәа:

Адәеиужькәа цъара улапш рыхъазом,
Цъаргъы азафа ткатко – утысны узцазом,
Абнаршәыра ахьеилатцәатәаз – илашьцоуп,
Узыкәымгыло ҕацъарахгъы адгьыл цоуп.

Амгьал-мз еипш, цъара ицахуеит еикәыпца,
Иузалхуазеи, атаххарагъы уа укәца,
Адгьыл дшахо ауафы дкахауеит, дтахоит,
Уи атыц нкыло, аеазә дгыланы уахь деихоит.

Амра ахьыпхо ирыкәпхом зегь еипшны,
Шьоук ахьгәыргьо – настха дкажьуп ҕазә дышьны,
Шьоук анамоу амал ирзымшо еимырххо,
Ача дахәоит аеазә аарла инапкәа рххо.

Ари адунеи иахысхәада иахъзаны,
Ари адунеи тызтаахъаада инагзаны,
Аха избаз адыскылоит са сыфны,
Ох, гәышьа хәа санаафнало уа схынхәны.

Сыдгьыл гәакъа, Ацсынтәыла, са сгәы иҕоу,
Сыпсатыфра, слазга-ҕазго, исшьоу, исдоу,

Сахьцалакгы уара уштоуп са сызтоу,
Сахьцалакгы исурдыруеит исыхәтоу.

Абра игылоит сара сымра, сгәы зырцхо,
Сыкәша-мыкәша сашьцәа гылоуп сызланхо,
Агарашәа хааза ирныфеуеит афынқәа,
Сыдгьыл иагым амра цхара, нас ақәа.

Аеаларсны атла иқәлоит азахәа,
Ахардан-жыы ашәуеит амра ашәахәа,
Ажәфан ашқа еихо игылоуп аңықәреи,
Ацсуа татын зынза ианаалоит агеи-ашьхеи.

Уааи афыза, сара сбахча знык унтал,
Уа иуңылап амандарина, апатырқал,
Етәаңыаа реицш, ашәыр фалоит еилыңыца,
Барақятроуп ара иацу хара хца.

Ихәычызаргь са сыцсадгьыл иамам хәаа,
Тәымуафушәа зхы збахьада абрақа, ишәхәа,
Ҙааңәа дууп Ацсынтәыла злоу, изтоу,
Анасыңаз сара сзы акәзаап иара зшоу!

ИЗШӘАХЬАДА АУАФЫ ИГӘЫ ИҘАЗО?

Ашьхахь сыңшын – иаапшит аеыриашан,
Аееидыңсала игылеит еилфаңа,
Ашәахәа аршәуа абла лаша тшашан –
Иара иаавтңны амра анахачча.

Хыхь асыңса цәыртцит иказказуа,
Убла хнакуеит харантә унаңшыр.
Аңсны сымир сара нас ишңазуаз –
Уи сымбакәа еаңыара сыңсыр?!

Амѡахѡаста сшану саатагѡтамсыр,
Са сзықѡныкѡ адгьылгьы збарым,
Ари ахауа иааиуа сара исѣамсыр –
Са ишыстаху цъаргьы сызцарым.

Ари аиѡхаа бжыкка са сыбжамцшыр,
Ари азыхьгьы сара иаасымжѡыр,
Сара сзыхѡа иказ усгьы – цсра-мшын,
Ма икаломызт заа са смажѡыр!

Ари амѡа-па ашьхара ашкѡ иѡагоу,
Са сабацѡа инрыжыт избаларц.
Саргьы исыртеит апстазаараѣ шѡагак –
Са схатѡымѡагь алган изгаларц.

Ашѡапыцъац гылоуп ашьха ытцаѣ,
Аупа хѡылда еикѡарақѡа рышѡтѡа,
Ашѡарахқѡа ныкѡоит уакѡа реытцак,
Ашѡарыцаѡ ибла акынтѡа рыгеца.

Инеиуеит ашьха рѡашқѡа каца-еихаѣѡо,
Ацыцхь шытууа хара имѡантѡо,
Ркѡатеи пытѡтѡѡ – ашьха зыхьқѡа еихаччо,
Амѡа иқѡуп бзантѡы имаапсазо.

Арха еиужьқѡа, схыхуа, сымѡахырган,
Абар, сымч нымтѡѡ са сахьцѡ,
Адгьыл мал зегь – сара сацхѡа ицѡырган,
Аха иабакоу сыблақѡа зыхьзо, –

Сахьыцшрахѡа сара исзымдырзакѡа
Амѡа сықѡуп, амѡа, сымгьежьзо,
Крысѡынхама сидгьыл сымбазакѡа –
Агеи ашьхеи роуп уи зыбжьазѡ.

Са сѣбабаа, настгы сыпсыршьага –
Са сыпсадгьыл – сара исзынхазо,
Бзантцы исоуам уара ушѣага-узага, –
Изшѣахьада ауафы игѣы итазо?..

Сара сыдгыл – сыздыпшыло,
Са сымшын – сызхыпшыло,
Сыжәһан цқара исхапхо, –
Есышыжьымтан са сангыло,
Иәһаңа-әһаччо ғың испыло –
Са сыпсадгыл сызқәынхо, –

Ашьха зышқәа ахьeidгылоу,
Даракәацла иахьeidкылоу,
Аупа хәдышқәа иртахәхәа, –
Ацшәмара уа инкыло,
Есышьжымтан амра ахьгыло,
Уи иахьафүа ахьцәахәа –

Са сыцсадгьыл – сара спашә,
Иахьаасыртуа са сыон ашә.

Ашьха рѡашкѡа ахькыдыгѡало,
Нас икыдпан урт ахьтало,
Тѡака ипыххаа иахьхѡашо,
Ашьауардын хыхь иахьхало,

Ахауа иахьалоу уаҕа ахала,
Иара ҕсшьартас иахьашьо,

Адгьыл чашёра уи анаалан, –
Аҕш алапҕа дуны иахьёало,
Иазышьтымхуа иахькаио,
Азынра ааит хёа уахьынтало,
Уаахьаҕшаанза иушьтацало,
Ааҕын ҕычан иахьунио, –

Са сыҕсадгьыл ду – сызтоу,
Сахьаҕшёймоу, сахьхадоу!

Сыжёлар гёйтбаа, урт рынхара,
Дара ирымоу агёаҕхара,
Рашта уталар – уа иубаҕ,
Иасны иузыруп нас ачара,
Уалагёырҕбаҕ ргёырҕа-ччара,

Иухамыштша – уантё иугаҕ.
Иблахкыгоу аҕсабара,
Иҕсыршьагоуп амра ҕхара,
Амшын узкёаё ишькьырып,
Нас сзахылаз са сынхара,
Уталарц ами, сёыза, сгёара,
Сара агёашёаё сузыҕшуп, –

Сыҕсадгьыл ауп сара спашё,
Иахьаасыртуа са сыён ашё!

ИЗДЫРУАДА?

Вианор Ғаҕлиа иахь

Шёарт абаашкёа, зёышёымтуазеи?
Зёумтуазеи, уара атзамц?

Аамта ихабжьоу зхышэымтуазеи,
Ҷа ҳабжъара ибжъамхарц амц?

Ацсуа тзамц-хаҳәгәара еилаҳа,
Уцсы узама имыргазо?
Зәумтуазеи, уара уаҳа,
Атоурых ду уагазо?

Диоскуриа, уабацәытцоу,
Амшын атца уәаҳаҳа?
Изыниазеи, абыз цәытцәоу,
Амшын рыцҳа фәхәатәха? –

Иафәахазеи уи иазымхәо,
Изыргәәтеиуа есымша?
Ацәкәырпақәа рхахәы узымхәо
Ушпаххалеи уаргьы, ацша?!

Шәарт абаашқәа, зфышэымтуазеи?
Зәумтуазеи, уара атзамц?
Аамта инҳабжьоу зхышэымтуазеи?
Азәы ихәаргьы цъара амц?

Мамзар, шәара шәфәхәы зхәода,
Шәеитазхәода инагзаны?
Шәара шәирамш ашқа ицода,
Шәажәа аазгода инагзаны?

Атоурых зыжъ изыруада,
Издыруада атца итоу?
Иахъазыхәан издыруада,
Ацацхазатцә уа измадоу?

Издыруада, ацсуа ыра,
Иаапшырц изхьоу атынха?

Издыруада, ма итѣахызар,
Зегы иреигъу хѣаырчаха?

Издыруада ацсуа ыра,
Атса хымца ахыршо,
Иатѣахызар аамта уыра,
Ашыта ахыѣаз ирхѣашо?

Издыруада, ацсы ахытцзар,
Зыцсы талаз хара зны?
Издыруада, зынза имыззар,
Цѣызыс иѣоу иахъазы?

Издыруада уажѣ иахыѣоу,
Есымшаaira ихарахо?
...Издыруада, цѣа ханныѣѣо –
Зегъ ааскъозар иааигѣахо?..

* * *

Мгѣалтцас адгъыл амра иаблын,
Ишьтан тѣа еиѣѣдды.
Узтацшуазма амра-ца абла –
Ацыцѣхъ цара аѣыдды.

Ашѣапыцѣац рыбѣгы хыдысс,
Игылан зынзак имѣѣацо.
Амра былуан хыхъ иахыкыдыз –
Аха икыдын имбылзо.

Ацсабара махѣалахъа,
Иѣоутцѣзеи, цѣым, сынтѣа?
Укасы еиѣѣатцѣа улаха-ѣахан,
Лагырзѣѣак ма иѣазкатѣа!

Амш ахалагъ игъазкузаап,
Зынгъы ицозаап уи еитцас,
Зынгъы кѣабтцас ажѣѣан шузаап,
Азы хытцны идѣыкѣло нас.

...Адгъыл апсыц лага-ѣаго,
Агѣы тыган апсашьѣит,
Уажѣ аѣатѣахт амра цагъа,
Уажѣазыхѣан ицхашьѣит.

Акгъы ѣажѣкуам ара уаха,
Ашьац тата шыта икѣатоуп.
Дгъыли-жѣѣани ирыбжьакнахау
Рахѣыц поушѣа – кѣацсатоуп.

АЗЫН

Азынра аауѣит, аа, еимса-еимхѣо,
Илашьѣѣит ажѣѣан алакта,
Асы кахар – инеимга-еимхѣа,
Хамѣа ацѣаагап уи еитѣа.

Азын шкѣакѣа – цѣаѣа хышѣашѣа,
Кыр икшап уи, агѣы цѣап,
Хара хшыхиѣу аныцнашѣо –
Иара аргама ицхашьап.

Хашѣ инасып, хѣенѣыр иасып,
Аршѣаа иасып агѣы цѣѣар,
Тыц амоур – нак имѣасып,
Хамкѣаацазшѣа уи иабар.

Ха хѣангылом, хус аангылом,
Апстазаара амаа хкуп,

Хара ххэынчан хазынкылом,
Азын, хапхьа амѡа куп.

Апстазаараѣ уи кратазар –
Амақарра шыта иазхап,
Ахьта иакны, ҳа иахтазар,
Састдас иааизар – ихарпхап.

Уи аамтала иҳалапхьозар,
Иакэнаго зегь ҳа икахтап.
...Хамрашаша ҳалапхозар –
Азын шааз еипш нак ицап.

АМШЫН

Мышэтдас сапхьа амшын былгьоит,
Цыгэхыршэт хэмарра уа икатцо,
Икаҳа-бғало, нас агэы-ылго,
Ацэкэырца аршэуеит ипхатцо.

Иахьа хэлаанза агэы цымтцэо,
Иаѣуп убри ишаѣыц,
Иагьа аургьы, уаҳа изхымтцэо
Итакуп уака иштакыц.

Ибылгьа-былгьо, алашыцара
Инылаҳахуеит игьазкны,
Ўнатэуеит атцхаѣ амацара,
Итахэаеызшэа абжы цаны.

Рапхьа итнагаз абжы згада,
Уи андэықэла иѣахэатэха?

Нас инымтјео амчгы змада –
Аееитцнахуеит иаацсаха.

Ус ишнеиуа, зынза алшара
Ацэыззашэа иара убра,
Ианацыло уи ашара
Аарла иалшо аеыртысра,

Адсы азтымго икарахазшэа,
Ацэқырцашкэа неикэацсоит,
Ахатэ гара игарлазшэа,
Алацэақэа неикэнацсоит...

* * *

Иахьагы азэы анышэ дартоит,
Ицсахгэышьоит идунеи,
Наунагзас иоут аиарта –
Анышэынтрафэ знык даннеи.

Ауаа рнапы дыкэыргыла
Имфа атыхэтэахь уи дыргоит,
Анышэынтрафэ ихагылан
Еитатцэуо дырцэабоит.

Сасны дшыртас днаскьаргазшэа,
Зегь аоныка инагьежьюеит,
Аеазэ дыцсыр – деихрартазшэа,
Уигы днаган нак дыржуеит.

Агэы цымтцэеит ацсра шгэараз,
Азэгы дтынчны уи дартэом.
Ауафы ицеицшу имоуп гэфарас,
Аха дшыцсуа агэра игом!..

* * *

Ладеи-ѡадеи реимадара,
 Сыбла иамбо еиласоуп,
 Са санхало амардара,
 Сара сзыхѡа акыр иацсоуп.

Амардара, аѡадара!
 Аладара – наќ уца!
 Аѡадара, мап, сеидарам,
 Шѡабыстоушѡа са сќатца!

Саанымгыло знык сахъхало,
 Схагал итцегъ хараќы!
 Са схѡыцаахыс сзыршанхало –
 Иааг, Ерцахѡ ду, снапы кы!

...Сќыта гѡакѡа сныќѡо салоуп,
 Абра сныќѡо, сымшѡазо.
 Сгѡы иантасќлакъ са сахъхало –
 Иаатып амѡагъ сызлацо.

АШѲА

Ќѡамсыс Герхелиа изкны

Ех, итцуазеи, узбазомеи,
 Нас, уахъыќоу умхѡазои?
 Иќалазеи, убжъы гомеи,
 Ацсуашѡак хамхѡазои?

Уааи, Абаажѡ Ахѡы ханхалап,
 ваќа инкаршѡишь уа уоупа,
 Гѡада иахыќны убжъы нхалап,
 Иаатырќѡеишь, нас, ахапа!

Уашәа ғыцәар, уа иууама?
Угәы-амца иара иацратца!
Убжыы смаҳар, сгәы иауама,
Нас назаза сгәы катца!

Аҳы, ибжыыршәа агәыр атца,
Аетцә кыдшәартә итыркәа!
Игәы шьтнахыртә афырхатца,
Имақаруа – игәы тыркәа!

Ацсуа хатца-афырхатца,
Ашәа мхәакәа дызтахом!
Измыркәандаз уафы игәатца,
Уаф игәатца дызтахом!

Узцарыма ашәа мхәакәа,
Убжыы ацәымзырц уоната,
Зегыы идырҳа еиламхәакәа,
Қьамсыс, уашәа ахатә!

Адәы ушықәыз, ауаа шато,
Мәабжа ушнеиуаз уанрыцха –
Уцстазаара – уашәа иатә,
Уара уашәа – уа утынха!

...Ех, итцуазеи, узбазомеи,
Нас, уахыкәоу умхәазои?
Икалазеи, убжыы гомеи,
Ацсуашәак хамхәазои?

Уааи, Абаажә Ахәы ханхалап,
Цақа инкаршәишь уа уоупа,
Ғәада ихыкны убжыы нхалап,
Иаатуркьароуп ахапа!..

* * *

Ари адунеи знык агъама
Сара ианыснарба,
Нас иаразнак сахънархәуама,
Мацзак сааеырбар?..

Ацсуала абас сөыжәлан,
Саакәлар са истахуп,
Иахыгәгәартоу са сөы нажәлан
Иаша ицар стахуп,

Иара иамоу ныкәашәала,
Енагъ сагаларц,
Сара стәылаҗ цсуашәала,
Са сыбжыы галарц,

Исзырымхәо ахабжыакъала –
Ус еипш ахъз нмыжъ,
Сахъызмыруа сара схала,
Стамло нас азымыжъ,

Сара стәала – сыбызшәала,
Са сәахәы схәаларц,
Сцъам ахыыкам сымхатцә шалам,
Зегъы идсырбаларц.

Амфа ансырта – сышыта мызуа,
Уи сшану сцаларц,
Са сгәы итыскуа нас сацрымтцуа –
Уаанза сназаларц.

Ацсабара сара иснатаз,
Истом ус азгъы.
Схы сзахызом, сшыаҗа гәато –
Афы жәуеит, азгъы!

Ауаа злакоу салакамкәа,
Истахым акгы!
Сара схылца сара исхамкәа,
Иазызуазеи ахгы?

КРАЦӘЫЗРУ СЫЦСАДГЫЛ САНАЦХО?

Ажәфан икыдуп амра исхапхо,
Сыдгылггы ссируп са сахьынхо!
Еиґу атыпггы сашьтам изгарц,
Мышкы-зны снеины уака сынхарц.

Сыцсадгыл цсыс сара ианысхоу –
Зымәаума сымәа са иахьсырхо,
Сынхозар – сынхеит уака сґацарц,
Сабацәа рәацхьа суал насыгзарц!

Сира анасыц дузза азыпшын –
Икоуп са сбахча, икоуп сымшын,
Сышьхақәа гылоуп наґ иеырбо –
Ацсуа иламыс шьтыхны иузырбо.

Сыдгыл хазына, сыдгыл – ачашә,
Атґлеипш итцоуп адгыл са сґашә,
Сажәа иахәома уи шысгәацхо –
Хьызхәала сґафны са схьынхо!

Агәыла дсымоуп сара сызванхо,
Гәылас дышьтысхуам са сызнапхо,
Идуззоу салоуп, идуззоу таацәак,
Иақәнамго схәома, мамзар, ажәак.

Ашәагь азысхәоит са ишысгәацхо,
Сажәагь зтытцуа – сгәатца зырцхо,

Назазаз усымаз са сахьынхо!
 ...Крацэызрушь сыдгьыл са санацхо?..

СХЭЫЦРА САСЬТАЛАР...

Схэыцра ашьтақәа мыззацт сыхшыѡаѣ,
 Сымѡа-рахэыцқәа еимацсоуп,
 Зны ҳашта хэыц сшықәыз еипш сыѡуа –
 Иахауеи, рахэѣиаак иацсоуп!

Сгэы итыхоит уи штыхац, итыха,
 Схэыцра еиламхэо излоу,
 Сыпхызқәаггы уи ами изырѣыхо,
 Уи ами сымтцарсны сызмоу.

Иахыѣкоуггы снеизшәа анызбо,
 Уааир – иуцылап уатцәы!
 Ех, сықәроуп зеггы-зеггы звызбо.
 (Схэыцракәын иахалоз атцәы!)

Иабыкәу сахьдәықәло, иабыкәу?
 Сдәықәларггы уа сназару?
 Иѡуа уи ҳашта иахыкәу
 Сашьталт ҳәа шьта сахьзарцу?

* * *

Амѡа тбаа сықәуп сызцәымшәо,
 Сатцамхарц амш сзыхьзо,
 Саѡсуам исцылар сызнымшәо,
 Хыла издыруеит сахьцо.

Аидара шьтысхуам исзымго,
 Ныѣамѡагь сывам стацәза,

Даараза, даара игəнызгоит,
Амѡа санықəха сзатцəза.

Амѡалаѡ дсымамкəа схала,
Цəхəыроуп сандəықəла сызтəхо,
Дарбан ацəхəыраѣ еибгала
Уаќа дгьацартə еипш инхо?!

Заагьы исымам инкылан,
Снеины уатцəы сахьынхо,
Баќатцас сашьтам сѡагыларц,
Сус ауп баќас истынхо.

Амѡа тбаа сықəуп сызнымтцуа,
Сымѡа снапала еиқəыршəо,
Издыруеит зегь реиха шысхымтцуа,
Ацсратцəќьагь сыќам сацəшəо.

Суаѡра здыруа санаатьс,
Сеастеит ацстазаара тəыс,
Ақəпара шьтысхит занаатьс,
Ацстазаарагь соут ќатцатəыс.

Амба ашќа снеиуеит, хықəкыла,
Сназароуп са уаанза, сназа!
Ақəылацəа шəныхəаѣа нкылан
Ишьтысхыртə, аамта, сќатца!

Дтысцарц сєазыскуам азə иашта,
Снеиуам уи ишə асыркырц,
Зегьы-зегьы ицъаршьауа сашьтам –
Америкагь ѣыц иаасыртырц!..

АЦАЦХА

Азэггы иргылом уажә ацацха,
Изтахыда абыца шшы?!
Иеҳәатәода амца дџатцхо,
Алџақ дашәуа, уа дцәашьны?!

Изтахыда авивихәа,
Аршәаа иасуа уақа ацша,
Сабраа рцынцъ ахь сымгьежьи хәа,
Иеҳәигошәа уа рхыцша,

Ахәа днылхо илабашьала,
Иеҳәатәода аамта го?!
Ажәытә шыәґа ацашьала –
Дабацари уи дгәагәо?

Иазиуазеи! Изтахыда,
Зымџа гьежьны шытахьґа ицарц?
Ацсуа цацха уажә иахыда,
Наунагза уа дынхарц?

...Ахәа еимапсоуп ахәада амцан,
Цацха тыцхап уақа инхаз,
Иашьтахыда амґы, амца,
Аа, иахьыґоу уажә агаз!

Идыргылоит нас аханқәа,
Хахәла, еихала еилацах,
Дабоуцылои цқәа ирцхамкәа,
Уажә иџнало ауаґах?!

Зеггы ирґахуп – аманшәала,
Абзабаа цқәа ирбаларц,

Сара истаххеит, жэытэ ашэала,
Аамта ыыц аё сыбжыы гарц.

Цсыуа цацхак хагацаамкэа,
Ицагыацаамкэа, шырхэо убас,
Са исыргылеит, иаџацаамкэа,
Икалозар, шэааи шэыстаз!

Иагу, иабзоу – аймак амам,
Аамта изтэу – уи абап.
Алџак шэыбла ихылацаама?
Ажытаа агыама ма иаабап!

Афы шытыхны атэца еимаадап,
Нас хлахёыхза хканатцап,
Аамта еиџарцшуа еитеимаадар,
Амџа иаша хахнатцап!

Ажэытэ аамта хара иангылоу,
Азин хамоуп цкыа хлацшларц.
...Сара истахуп сцацха ахыгылоу,
Хаамта ахыцэкэахь инацшларц!..

УАХА ХАИЗАП САБ ИФНЫ

Икалазеи, сџызцаа, икалазеи?
Изышэхаштзеи шэааир саб ифны?
Афны шыкац икоуп, шэа шэзыцэшэазеи
Иахакнахауп амца абыста уны.

Шэааи, хайтеизап, хазегь уа хнеидтэалап,
Цёыз анымцшуа икахтцап аџната,
Уаха ишытаххрым атэца афы хтэалан,
Дхалатэоушэа иара уа ихата, –

Иара иеипштѣѣа иахѣтоу зегъ мѣацаагап,
 Иара иѣбабз ѣахѣчап атѣакы,
 Иара иниѣыыз – ибѣямырзуа инаагап,
 Иахѣаптѣозар – ѣашѣтаз аѣаакы.

Далахѣым баша уи хыѣшала,
 Дыѣнагылоуп иѣны дыѣѣѣѣаза,
 Зегъ аапшуеит, иара ихаѣа иѣшрала
 Инхаз ибла рхылеит ихааза.

Еилаѣахуп иара имѣра злалаз,
 Иѣны иатѣоуп иѣѣѣѣоу ауасхыр,
 Иара ихикааит ашѣа уажѣ ѣазѣало,
 Зегъы ирымоуп ѣыргѣас ижѣѣахыр.

Аѣзамѣ аѣынтѣ даапшуеит уи дышиашоу,
 Данѣалаѣшуа иѣашѣом игѣы иѣоу:
 Агѣра игоит уи иумѣа шмызуа баша,
 Ѣагѣра игоит уи уатѣ иѣны змадоу!

Нас шѣабаѣоу, сѣызѣѣа сыздыѣшыло?
 Ашѣѣѣы шѣныстѣоит саб ихѣзала иѣны,
 Сара агѣашѣаѣ иара иеипш сышѣѣылоит, –
 Уаха ѣаизап сара саб иѣны!..

БЗИАЛА, СЫПСАДГЪЫЛ, СЫЗХѢОМ

Дарбан нас амѣан иуѣымло,
 Заа дуздырру иунио?
 Усасызар атѣѣыс, уахынла
 Еиѣхап уиартѣа уанио.

Ухьызгьы знықәуа дубахып,
Ацсшәа мыщхәы иказыртцәо,
Азә иашта бзиагь ухнахып.
Инхара уафсны ушцо.

Агәашә ахьҕеитцаз дупылап,
Ацшәма ихәтоу зегь катцо,
Нас ҕацхьа умҕа уанылап –
Абзиара шыкоу хатцо.

Уандәықәло чыда уаатгылан, –
Бзиала, – иоухәап узтаз,
Ацшәмагьы атцәа аанкылан,
Ижәып нас афыцьбара итаз.

Шәеипыртцып шәфыцьагь гәыблыла,
Ишәыбжьалап нас агәыцхәра,
Икаитцаз бзиаран ицылап –
Уаргьы уахьзап ацымхәра.

Ауаа рзоуп амрагьы згыло, –
Иацу апхарагь казцо,
Мшыбзиа рхәароуп еицыло,
Бзиалагь рыбжьоуп имажәзо.

Са сфызцәа нсыжьоит аамтала, –
Бзиала, – расхәоит ажәас,
Аҳаирплан саманы ихалоит,
Ажәҕангьы соулоит мҕас.

Ажәҕан ду иалсны са сымҕа,
Атәылақәа ирхысны ицалоит,
Амҕан исыцуп уа сымра,
Уи ала са сымҕа лашоит.

Сцэыртцуеит сахънеиуа уи ала,
 Уакагъ са сымра укацха!
 ...Атэылақәа нсыжбуеит мариала, –
 Бзиала, – расхэоит ҟацхъа.

Бзиала, – расхэоит сызпыртцуа,
 Бзиала, – расхэоит ицо,
 Гэыблырак сымоуп инымтцэо,
 Са сахъцалакгы исыхъзо.

Уи ада са исоуам гэытгара,
 Иныжъны назаза сызцом,
 Сшацымлогы здыруаз ашара, –
 Бзиала, сыцсадгыл, сызхэом!

ҢАГАЛАН АШЬҢАХЪ

Амхқәа таргалт инымхакәа арыц,
 Ацақәа гылоуп ҟафрала еитцапапа,
 Акәынцъқәа бжъакуп акамбашьқәа рхапыц,
 Ирзымфаз иахыст шыапыла идрапан.

Ахкаарақәа шьтуп, итыхо – рахәуп,
 Ироузшәа ахақәитра уака назаза,
 Ңагалан иацрытыз – арахә ирхәуп, –
 Аапын ишыртәыз изқәылаз адәаза.

Азын-тцәа ахыгылоу амахә хышышьуп,
 Атцәа қацшықәа кнахауп уа иуаркалеиуа,
 Ңагалан ашәыга ажәфан иахышьуп,
 Агага аҟоуп уи уака илеиҟеуеиуа.

Ажьқәа иҟахазгы шыта итаатәуп,
 Атцлақәа рышка иҟеиуеит – амтцәышәқәа,

Жьымжэакгы ҕамыжкэа – нас илбаатэуп,
Шэыга кацшыла уқышэқэагы мчышэкэа.

Ахэырмақэа ҕоуп макьана еилыпхо,
Тагалан хатырла иацны инаскьаго,
Иахауеи, избондаз абас исгэацхо –
Сыцсадгыл сагэылсуа шэышықэса снаган.

Апырпылқэа рыцхны абартцаҕ ихшыуп –
Ацара цаҳэцаҳэуа ишацыз тагалан,
Ажэоан еиҕызсо тагалантэи хышыуп –
Шэарыцара италоит, амтэыжэоа еидыцсалан.

Иахмырцакэа ашьхымзақэа цшуп,
Ацха саранцькэа асаара иантэалоуп,
Ацшэма абартцаҕ дгылан дыцшуп,
Асас дицыларц уи иашта дантало.

АЦАЦХАҢ ИҢУ АЖЭЕИНРААЛА

Сара сцацха – быца шшыроуп,
Икэацза игылоуп еилыхха,
Сара сзыҳэан уа кашырроуп,
Ханк сыҕоноушэа ихытэцаха.

Амца еикэыстцеит уа снапала,
Сыцсуа пацхаҕ, сахьынхо,
Амцабз гылан нас еицралан,
Еибакит уа еибарххо.

Рыбз еилыршыуан ирша-ыршо,
Еиламгыло, еилахэо,
Дара амҕы акэын уака иршыуаз,
Амҕы збодаз иштахо.

Аршәаа иасуан апша хымдыр –
Аатра иаван агәы ччо,
Аха иалшом агра хымтыр –
Ицсуп амца анаҭаҭчо.

Сара стәан уа амца сәатан,
Ахьта сымцан имаазо,
Уи сарпхозаап сгәата-гәатан,
Цьаргыы скылкаан сымбылзо.

Алҭа ҭеиуан хыхь иахыкны,
Ажәҭан иалан ишькьыруа,
Сара сқьаад хәыҭ сеишәа иқәкны,
Стәан сманшәалан уа сыҭуа.

Дара ртыпқәа ааныркылан,
Спацха зырхиоз збарц иаагылт,
Акакала еишьтагылан,
Сқьаад ианыларц иаасҭагылт.

Хазы, акыгәраҭ ихәаҭ-хәапза,
Еирыз гәартак уа испылт,
Ашәымқьаҭаҭ икәаҭ-кәапза
Ашәқәа алҭа еиқәара рнылт.

Ажьтаа кнаҳан хыхь еитцалан,
Ахәша ҭыхаа ахьыхәхәо,
Пырпыл рыпхрак зынза еицралан
Иавакнаҳан еикәаҭхо.

Аҭьынцьыхәа уа икнаҳан,
Рееиварыпхны ихәцәырххо,
Амытмыцьгыы – аҭы раҳан
Ахапщқәа аҭыпхо.

Цьымшыи цыши, хэысхэеи тдыбреи,
Итцегь сыцшаар егъа збап,
Еиднакылаз сара схыбра
Зегъы еитасхэар – кыр сагап.

Иагым сцацха нас ацъыка,
Ачеицъыка уи иапшьуп,
Усда инхашам акэац зыга –
Асас иааира иазыцшуп.

Ихиоуп сцацха уи ишанаало, –
Ахафсахъа цкъа катцо –
Иагъагэылалт сажэеинраала,
Ацсуа цэафа нахатцо.

СА ИСЫЗДЫРУАМ

Са исыздыруам –
Икалаша, ишыкалаша,
Аха издыруеит –
Акы нагзаны:

Ажэџан схалан –
Уажэшьта убрака сшызнымхаша,
Сышзакъымсуа –
Снапгъы џагзаны!

Шьта издырырц сыхэтоуп –
Сара исылымшаша,
Сахэапшуазар –
Инхаз саамта разаны.

Сара исаџсны ицақэаз –
Цахьеит урт ахьцаша!

Уажэшьта исзааго
Сыкам срыхъзаны!

АФАДАРА

Сымфа абахоу, сымфа абахоу,
Са сызнымтцуа, сызлацо? –
Афадара згаларц сахо,
Сара соума уи злазо?

Ашьха скыдуп са сафалан,
Сымфа андэықәла харақы, –
Ашьханыкәаф ишьафала
Са сазкылкылсырц сыгэтакы.

Амфа сшықәу ацәа схалом –
Аныкәара шысгәапхо,
Амфа тацәрагы са санхалом –
Исыцшаап насгы сахьыцхо.

Афадара сыцхьа-сыцхьо,
Афадарахь ауп сахьцо.
Сықәуп сымфа ныхәа-ныцхьо –
Ныхәафасгы иара апццо!

ГЕРА

Е. Евтушенко иахь

Ацандар еипш дкаткато,
Днеиуан амфа давалан,
Апхзы атцәтәахәа инкатәо,
Иехәижәон еидарала.

Идыруан уи ахатца иуал –
Дынхон ифны иеадкылан,
Амҕы датқан еидҕахәал,
Аус хьанта дадгылан, –

Нас ианаамтаз уи длатцон,
Драшәон амхы датцалан,
Азлагарахь иара дцон,
Ацыкәреи уи датцалан.

Адәы дшыкәыз ус ихәлон,
Аамта игомызт башаггы,
Ажәа анихәа – инаигзон,
Ицшзан иажәа ахәашьаггы.

Игәы нирхомызт уи азәггы,
Дыкан зеггы дрылатцәан,
Афгы диржәуан уи, азггы –
Даггырныхәо игәылацәа!

Икәша-мыкәша зегь лашон,
Уи данталоз хгәарата,
Зеггы иреигъны уи дкәашон –
Ачара катцо чарада!

Дахьаацәыртцуаз мацк деимхәон,
Мацкьа-шьацкьа иееилахәан,
Зегь иеигәыргъо нас ихәхәон:
Гера даауеит, Гера хәа.

Ахәыгцкәа зегь иахгәапхон –
Дфызмалакьза игылара,
Ахалалра игәы итыпхон –
Хазхьуан хара ицылара!

АЛЖИР

Адгъыл бжъара ишьтоуп амшын,
Асахъа аныцшуа ахъз мацара,
Ахы, схэыцра, ус умцшын,
Уацца инымтцэо аиатцэара, –

Упры, схэыцра, уца хара,
Сымшын ашъа сыбжъы нага,
Хара инхазаргъ уажэ иара,
Уи иадыруаз са сышдагэам, –

Амшын абжъы ансаха,
Иара ҕыхеит сара сгэатцаҕ,
Саваз цыысшьеит сыпшахэа,
Сытцаз цыысшьеит сара сқэатца.

Амшын Еикэа хырчауа,
Акэа аагылеит ихытцэцаран,
Амрагъ уака ишкаччауа,
Сара издыруеит сымацара.

Алжир амра ашэахэа
Сшаргэыбзыгуагъ сара издыруеит,
Аха пхызла есуаха,
Адгъылбжъара Амшын сыруеит.

Апсны иҕоу са сыпсы?
Иаргъы сыцу сара сшацу? –
Уажэ араантэи саныцшы,
Иадызбалеит исымбацыз, –

Сареиуазаап сахьцалакъ,
Саламҕашыо аилашыра, –

Иамбо иҕам са сшыаҕак,
Сытҕагылоуп Аҕсны ашәшьыра.

АЧА АГЪАМА

Хара аишыцәа уаҕа хаб ҳаипыларц,
(Ҳхыпхьазара маҗмызт усгыы аоны),
Амҕа ҳапшуа архәараҕ хгылан,
Ашыбжышытахь иааира ҳазыпшы.

Хара ххәыцреи хамҕеи уахь инаган,
Ҳа хзышыцылаз ҳаҕын инагзо,
Ҳаизыпшуан уа хаб даныҕаз ага,
Аамтагь цахуан зынза имыццакзо.

Рапхьа дызбоз, архәара данаавтуаз,
Рапхьа ипылоз ионы, дыццакны,
Усгыы идыруан уи илшара иалтуаз –
Даагьежьюан уи чахык иара икны.

Данаахпылоз иаҕцан, иеырбабо,
Иҳамазамшәа уаҕа хара хәта,
Хаха ҳажәлон иикыз ачабаба,
Сак уи дахәо дҕахтцон ихата.

...Ачабаба, ххәычра уацны уцама?
Саб иеипш уаргыы уаҳа узбазом.
Ускан рапхьа избаз уара угьама –
Уи зыпсахуа са сзы иҕалазом!

АҒЕИМАА

АҒеимаа збеит ажьакца аҕалан,
Цаҕа икаршәын зынзак имқәацо,

‘Еуафык дышцоз абра зны дыбжьалан
Шахат дыкам уиада уа иказцо.

Уажә изгазеи ацырцырра иамаз,
Ацыпхь атцыдд ахауаҕ илашаз?
Аеы аныѳуаз иатцшәан икашәама,
Нас ицсыма уи аҕсы шашьоз?

Аеы ашьапы акәзаап ахьзгы азто –
Уи ианатцоу акәзаап аҕсы антоу,
Уажәы иахькаршәу иазиуазеи игәазто –
Иазиуазеи итыхны адамра итоу?

Абри ажәѳан ауп ақәа лазышьтуа,
Абри адгьыл ауп уи зықәтәауа,
Иатцахәмаруеит ашәтқәа нхышәт-аахышәтуа,
Аапын қәами уртгы зкәабауа.

Ачабаба еипшны адгьыл шьталеит,
Хәызбатцас уи иалсуеит ацәеиха,
Арха еиужьқәа латцара ирталоит –
Адгьыл рыцхауп рыцда ианынха.

Узыцшузеи, уара, сажәеинраала,
Шьта хаарыхуа ҳталап хамхырта.
Иҳазтода мамзар нас тагалан,
Ҳа ҳдья ахьадым ҳахәар ҳа ҳахәта?..

* * *

Сара цьара сықан,
Шьоук сасра сыртан,
Сыццакуан афныка,
Уа са сзы ихьантан.

Сара җара сыкан –
Стәы-сыңха сышытан,
Адәахь шоуран иҗаз,
Са сгәәҗы – ихьтан.

Сара җара сыкан –
Үа сыһнан ахан,
Сыңцакуан аһныҗа,
Үа еиҗа иңхан.

ИЗАХЬЗУЗЕИ АНАСЫҢ?

Изахьзузеи анасың? Изеиңшроузеи?
Мыңхә идуу? Зынзак ихәыңу?
Зегь ирзеиңшны мышкы-зны еиңроузар,
Зегьы ирдыруоушь иара иахаәү?

Изеиңшроузеи? Иарбан сахьоу иамоу?
Ма напыла игәазтада мамзар?
Избахьада иамоу иарбан гьамоу?
Зегьы рдыруа иҗоума ирбар?

Ианбацәыртцуеи? Иааиуоу иара ахала?
Ма иңтәоума иамоу аҗхәара?
Үһн ахыңцәкәа алҗа шыңьыруа ианхало –
Үи насың алшоу ахәара?

Ашыжь шаанза ухала угылан,
Үанаңыло амыш җың аира,
Издыруада раңхьа иуңылар,
Издыруада иааиуазар иара?

Издыруада уһыңцәа урылагылан,
Үрывамлакәа, унеилар урт рыгәта,

Издыруада уа акэзар иахьуцыло,
Иахьузыршогь уа акэзар уа ухэта?

Уара узыхэа ачара аныруа иасны,
Ачарашэа агэақыхэа уа ианго,
Баша ицома уи амыш наќ имфасны,
Анасыцаз ацхэыс данаауго?

Ацхэыс лакэзар анасыцгыи зцыло,
Ацхэыс лакэзар, афны блас иахоу, –
Адаќья узаатру унасыцгыи зныло,
Уцстазаара гээтэ ишлашахо?

Зегьи ирейгу ма насыцны ишыазар,
Ахэыц тэуабжэ афны иангауа?
Афната акэзар ейха илашауазар,
Ааилашэшэымтаз асас данаауа?

Ма насыцу зынза уаапса-укара,
Уфны уааины уцсы анушьо уа,
Уара уиарта – зегьи ирейгу гароу,
Ацэа хаара агыама узырбауа?

Ма ладала иааиуоу, ма фадала?
Мамзар иќоу зынзак ааигэаза?
Уанымгэыгзо мамзар уашта италоу,
Игъамгъамуа абла лашаза?

Нас иабаќоу, избахыада хыла,
Зегьи ирзеипшу насыцк аацтэаны? –
Ускан зегьи иара инадыххылан –
Зегьи иргарын иасны, – еимтэаны.

Изахьзузеи анасыц? Иацшроузеи?
Изылшода иќаитцарц уи атак?

Зегъы ирзеипшны мышкызны еицроузар,
Ишьтнамхрызыз зегъы ирзеипшу цшрак.

Ирацѣазаап анасыцкѣа хкыла,
Дасу иитѣу иара ирхалап!
Анасыцгъы хианы икѣагылам,
Уи иязыкѣо иаргъы дабалап!

АУАЦЬАКАѢ

К. Симонов иахъ

Алымха кыдтѣан атѣых зырѣуан,
Аѣзан аатѣра иавагылан,
Хара хѣацхѣа амѣы былуан,
Ауацѣаѣ амѣа еиѣылан.

Амѣы былуан, аѣѣа ахга,
Аѣыпхѣкѣа аршѣуан итѣамтѣамауа.
....Изаѣызеи, мшѣан, иаазга, –
Сгѣалашѣара мѣыхар амуа?

Сгѣалашѣара хтит ѣацхѣа,
Сеитѣатаарѣ аѣаххама?
Уи амѣа усѣан санарѣха,
Нас наѣаза са исзынхама?

Сѣхѣатѣѣоушѣа сгѣы иабоз,
Амѣа цхара, сгѣы зырѣѣандаз,
Хрыѣъ-хрыѣъ, сѣыза убѣѣы игоз,
Аѣазныкѣы са исаѣандаз!

Знык ианухѣа – иухѣаз хѣан,
Иара кѣаѣны агѣытѣбаа агѣылан –

Нас псраёнынза уатынхан,
Уи уацшэыман, уашьтагылан.

...Са сзыргэыгуаз убжы гон,
Схэыцра ухэыцран уатцагылан.
Адэахы атых еимыгтон,
Амрагь ашэаф илагылан....

АТЦЛАРКЭЫКЭ

Иакэымтцзакэа атыгэ-тыгэхэа
Атцларкэыкэ уастон,
Ацэа ахытцны ыыгха-ыыгха,
Атцлахьтэ икацсон.

Уи ацынтца алацало,
Атцла агэы тнасон.
...Аеатцыск уа иаины инталон,
Иара ус иаанхон.

АФНЫ

Афны захьзу... ихаркума?
Ауатахкэа амоу ирацэаны?
Зегы рзыхэан ашэқэа аартума?
Иафсны инеиуагь дыкоу дацэшэаны?

Уи афнытцка ифыча-хиоума,
Улацш хызкуа уцылома убра?
Аха унеира иазыхиоума,
Унымфахытдыр, иаххэап, уа сасра?

Изылашом аоны ахала,
Атаххаргы адуззаз ахата?
Уара уака уаныѳнало,
Убра иуцылаз зеицшроу алакта, –

Уи ацѳаѳа зеггы ирхалоит,
Аѳын дуггы лакѳзар калауеит, –
Аѳын мацгы ахан-цѳа ахалар –
Уа аанѳасра иаѳа уазыхъуеит.

Уадыцшылт хѳа иара ахыгылоу,
Иабоудыруеи иубаз закѳ ѳну?
Уаныѳнало уа иуцыло –
Ихаѳсахъоуп уи закѳуггы зну!

* * *

Макъана дхѳычуп, дагыласуп,
Дыѳны амшын дхыкѳыххылоит,
Зны даатгылан, уа дыцшуп,
Нас дзысарцаз уи дынхылоит.

Аха дзыкѳѳуам аѳѳара,
Давоуп уака дпатхалеиуа,
Амшын дашътуам уи хара,
Хѳаѳѳаѳынза ианизнеиуа!

Амшын иацхъа ицѳкѳырѳоит,
Аѳышьтыхны игѳыдыѳѳеало,
Иаргы ишилшо уа дыкѳѳоит,
Амшын дакѳѳоит уи махѳѳала.

Дыршѳуа дамоуп, дымѳанѳѳо,
Уажѳ дыцнашѳоит ацѳкѳырѳала,
Азсашъа ус изѳѳо –
Нас амшынгы иара инаалап.

* * *

Ирацәахеит аныхәакәа,
 Аеазнык ҳаизап,
 Аныхәазы җамныхәакәа, –
 Уи иахәтоу җахцап!

Ианныхәаха, җапылалап
 Ахатыр бауа,
 Аха насгы җаагылалап,
 Җусқәа җрыхьзауа.

Иныкәаагароуп аныхәакәа
 Ирымоу, ирыцшы,
 Аха ихнамто аепныхәакәа –
 Амш иахзыцшу!

МҖАКЫ

Аамта иснатом сара усда атәаха,
 Кататәыс ицәырцуа рацәахеит,
 Ауадафра спылар снапы сәахом,
 Исымбацгы – сацхьа акрынхеит.

Сдунеи иатцоу хызтуа цшра рацәала,
 Амәа җыцқәа сыцхьо са сыргоит,
 Егьаспылоит амәакәа сзыркьало,
 Аха афныкәа мәакы саанагоит.

МОСКВА АМЦАНТӘИ АЗЫН

Асы леиуеит еимачыф,
 Москва амцан – бамба татоуп,

Хэартацшь амам ацша-аеыѿ,
Адэы иқәуп акгы мшаѿ.

Атцаа-тцлақәа хәхәа-хәхәаза,
Ахәсахәыцқәа иреипшны игылоуп,
Ацса лақәқәа хәахәаза,
Урт рҕацхәа ишьамхнышгылоуп.

Амѿақәа еималт ианыттәаа,
Асахәа чыда ирымаз ызит,
Азын бзиа анырзаа,
Ауаа ацсшьараз иахәа ицәырцит, –

Ашәаѿа шытақәа антцауа,
Урт аккараҕ инеиааиуеит,
Ацсабара зегь қәтцауа,
Апоема азын иаѿуеит.

...Асы леиуеит еимачыѿ,
Москва амтдан – бамба татоуп,
Хэартацшь амам ацша-аеыѿ,
Адэы иқәуп акгы мшаѿ.

АФЫКАТЦАФ АФЫ ИЖӘЗОМ

Афы каитцоит инапала,
Цхырааѿ чыдагь дитахзам,
Ауалыргыи уи танхалом –
Иааиуа рзыхәан итцәахзам.

Асас иацхәа инықәиргылоит,
Атцәца ианаало, еикәацхо,
Ацшәма идыруеит, иаанызкыло,
Афы итеитәаз шигәацхо.

Апшәма идыруеит кәзшьас иамоу,
Ағәра икушәа уа ихәта,
Икәтәмта уажә ибама –
Иацны иааиуа иәнәта.

Дама идәықәлом уаф дырхаган,
Иакәым ажәа ма инархәом,
Игәы иасуам, иңырхагам,
Аха қыафдагъ уи дзәцәцом.

Дарлахәыхуеит иназғазкыз,
Иаанартуеит игәәцаңха,
Датәнатәуеит нас мыңхә ихтазкыз,
Ихыңсаар, дқалоит – деилыхха!

Ауаа рзыхәа итәйтәоит қамтас,
Афы ағәама зымбазаң,
Зегъы иргәәңхо икәтәмта –
Иара изыхәан уи мизаң.

АМРА САҢЫЛОИТ САРА

Сара исаңылоит амра игыло,
Атңхи амши рыгәта зшо,
Есқъынагъы исхагылаз,
Игәышьтыхган илашо!

Иарңхоз сымәа амра шаша –
Ианыңсалоз ашәәхәа,
Раңхәа иснарбеит са сахьцашаз,
Ашьыжь аңыңхь санахәа.

Иара ауп афны са сыфнызго,
Сыдгъыл гәакъа сгәазырңхо,

Гәҗыҗрам саамта зласхызго,
Аус сашьтоуп, сынзырхо.

Иара ауп сара схәыцра иалоу,
Иара ауп са сыңсы златоу.
Җәнеицныкәо җа мѡакала –
Насың дуззоуп сызмадоу!

Иара сацуп сгәы тырхаха,
Са сгәы италан санарцха,
Акгы сашьтам уи зыңсахуа,
Сыңсы аасхытцуеит иансыңха!

АЗӘГЫ ДИЦЫРХАГАМ

Дынхоит иара уи хазы,
Идыруа ишәага-изага,
Икаитцо зегь – ихазы,
Азәгы дицырхагам.

Иара имоуп ихатә тас,
Аш еипш убла дхылом.
Дныкәо давоуп гагатцас,
Уи дныхгыло-аахгыло.

Зегы игәарто, ирбауа,
Имѡа тгәыхаа инагам,
Аха изырхәом дзыниауа:
«Даабейт ауаѡ-ага».

Исахьа бзиоуп, уи ицшра,
Насгы дхагам-дпагьам,
Аха избода имч, илша,
Иалоузеи хырхаргас?

Дтынчза дыкоуп, ибжы гом,
Иҕыткьом агэцжэага,
Ауаа ирыхэо егькайтцом, –
Азэггы дицырхагам.

Ауаа еилоу – еимадоуп,
Ирыгым лага-ѡага,
Иара изакэын – уи кэадоуп:
Азэггы дицырхагам.

...Дынхоит иара уи хазы,
Идыруа ишэага-изага,
Икайтцо зегь – ихазы,
Азэггы дицырхагам.

УИ АСАХЬА ТИХУАН ИАРА ИШИБОЗ

Уи асахья тыхуан иара ишибоз,
Гэыла идыруан, настгы уи иаграз,
Иабаадыруеи иара уи ма ихигоз,
Иара инижыыз ауп уажэ иахзынхаз.

Уи асахья тыхуан иара ишибоз,
Зеггы ирылкаан илацш назыкэшэаз, –
Адунеиаҕ иибоз зеггы ирылго –
Адунеи назаза иазынхаз.

Уи асахья тыхуан иара ишибоз,
Игэы аҕралон ацсы нахатцо,
Ацсабара иалхны наҕ ианигоз –
Ацсабараз бакас икатцо.

Уи асахья тыхуан иара ишибоз,
Абла ихан уи, игэацацха азыртуаз,

Абриакара аамта иара ишигоз,
Иабаидыруаз иара ицсы антаз?

Дашьтазамызт адунеи дахаанхарц,
Ламыс уалын дызцыз инагзо.
...Заа збака иашьтоу иакэзам иаанхо,
Ахыыз иашьтоу иакэзам хара ицо!

АШӘАРАХҚӘА ЗЫЖӘРА ИЛБААУЕИТ

Еишьтагыла, реныцхыак-аапхыакуа,
Ишәа-зызо, ашәарахқәа аауеит,
Азы иашьтоуп, уаха аеакы акәым,
Ахра акынтәи тқака илбаауеит.

Убра имааикәа атыц ыкам уаха,
Дара ахьамоу – цәхәыроуп, еикәыдды,
Арфаш хәытқьоит цъара аеыкнахан,
Нас инықәларц ифуа уи адәы.

Ашәарахқәа ааиуеит рыгезо, цшьаала,
Инатцагылоит изызымкуа, ишәо,
Урт акәабарц арфаш ацәқәырцала,
Хыхьынтә иаршәуеит ацыпхь иафьшәшәо.

Иатцагылоуп арфаш еилаеара,
Ашәарахқәа иатцашышь азы ржәуеит,
Ирыдушә ашьха рымацара –
Урт рызатцәык уа карулра руеит.

Ашәарахқәа ироун уака цсгарак,
Ашәарахқәа зыжәра илбаауеит,
Сишь, амарцъа, хара иахмоуааит харак,
Абна алымха амоуп хәа рхәауеит.

Иабацари иалтцны ацсабара:
Сишь, цыарантэи шытыбжык рахауеит,
Аха ишырмоу урт енагы агэцара,
Ашэарахкэа зыжэра илбаауеит.

...Исхээз азхоуп, са сёы сшэахауеит, –
Мамзар ашэарыцаф иахауеит!..

* * *

Урт афыцэа ныкэо уа еицуп,
Рымфэ халоит, нас тэка илашьтуп,
Ршыапкэа еихыргоит зынза имыццакзо,
Аамта рафсны иахыцо рымбазо.

Иназа-аазан ирбарц ргэыхэтэы –
Уи ауха ирымман ахэтэы,
Ажэа еибырхэеит, ражэа нагзаны –
Ацстазаара адакэа реантэаны –

Рыпстазаара – мзатцас икаччарц,
Рыпстазаара – мратцас икацхарц,
Абзиабара иатцашышь урт иржэларц,
Амреи амзеи реицштэкэа урт ажэларц.

Ршыапкэа еихыргоит зынза имыццакзо,
Аамта рафсны иахыцо рымбазо,
Ишцабзиоу урт абас иахыцо –
Ас иахыырбаз рыгэтакы назо!

Урт рынасып, ажэлар, ишэаха,
Ацстазаара, умцшын, ушэахэа,
Уашта италоит фыцэа уа еицны,
Урцыл, уара урт угэашэкэа аартны!

Аха ҫныкаҫ быжьқәакгы гоит,
Хатцеи пхәysi русқәа еилдыргоит,
Урт ааилымтцыр ада иматәазам,
Еидызкыло цәахәа рыбжьазам.

Ирыбжьаказо ирылшом акаггы, –
Иаҫаапкуа игылоуп еихаггы,
Рыбзиабара иахытцаап наӳ ацәа,
Изыкалом уаха уа аҫаацәа.

Шьоук ахьныкәо – атдыхггы лашоит,
Шьоук шеилытца, абар, атдых шоит,
Урт рынхара дгылтцас еикәышышьоит,
Уажәшьта иаанхаз – рыматәакәа ршоит.

...Апстазаара ҫыцъара аеашоит.

* * *

Рацәазакгы са схы иадыскылом,
Сеалазгалом сара иахьсыхәтам,
Бзиа избо снеины дгәыдыскылоит,
Дсычхагәышьоит настгы сгәы зызтам.

Сара испыло мчыла идыхәалом
Сгәаанагара шытихырц, игәапхарц,
Адунеиаҫ зегь ргәапхарала
Сара истахуп иказаарц, инхарц.

Зегь сзеипшзам сара адәы сахьыкәу,
Акгы скьымскәа исафсны ицазом,
Апстазаара атакгы са исыпхыкәуп,
Сара уиада, уиада сзынхазом.

Абзиа еипш амѡан ацэгъагъ спылоит,
 Уахынла сѣыхоит сцѣырханы,
 Азѣ данырхѣлакъ – ахѣра сгѣы ианылоит,
 Тынч сызгылом ацэгъа саханы.

Ахтыс рацѣа срылоуп срылымтцзакѣа,
 Аа, еишьтала иааиуеит урт еибарс,
 Акакала сара исаѡмсзакѣа
 Сгѣы иагѣылан рышьта цоит абас!..

АТАХМАДА

Днеиуеит иара игѣиѣанзамкѣа,
 Иааикѣыршан уа шыхароуп,
 Ашьха иамоу бзантцы еицамкуа,
 Аламыскѣа дрыгѣхароуп.

Ашьха зыхькѣа рыбжьы хаара,
 Иара изыхѣа шѣахѣароуп,
 Идгьыл хѣычы, уи инхара –
 Адунеи зегъ иаѣароуп.

Иара иеипшгьы насыц змада?
 Дѣкаларыма даѣазѣы?
 Аха атцас баапс уа иаазгада,
 Ибла ихысло уаѣа атцѣы?

Ибла иабо хайтцарыма?
 Изгѣагьыда уи ара?
 Дара абыргцѣа ихьчо ирымаз
 Иалагазаап абгара –

Иара иацхьа ѡыцѣа еидгылан,
 Урт еилатцѣан, еилацѣах.

Арцыс азґаб дгэыдикылон,
Абжыы рхыџуа: атџаах, атџаах!

Атґх абакоу, аџны абакоу?
Иааикэыршан уа – илашан.
Акгыы изымхџо, уи дышгџакуаз,
Иара иџитџахт, дыпхашьан...

АМџА

Амџа сықџларц ашьыжь сгылан,
Алашара збеит.
Амџа тбаара уака испылан,
Уи – санылан сцеит.

Ашьха ихало, аиџхаа итысуа,
Иара сама иџоит.
Узцарыма са усаџысны? –
Амџа угџы уажьоит.

Изумбозеи са сахънеиуа,
Еихго сшьаџақџа.
Издыруада узыргџаџеиуа,
Уахьџо улакьтауа.

Икалозеи маґк уаангылар,
Маґзак уґсушьар?
Уаргы саргы хайџеипылар?
Хайманы хцалар?

Са усаџысларц баша умыџлан,
Исхџо ааурха.
Ишџастаху сажџа уныџларц,
џызас уансырха.

Аиџаа хтыслап, ашьа ххытцлап,
 Нас џаџхъа хцалап,
 Аха исхџо мацк уазхџцла,
 Мацзак хџсахшыап!

Нас уабаџо ас ушьтхысаа,
 Схџатџы умахџо?
 Сатџамбакџа ушсаџысуа,
 Соухџоу имзџо?

Аха иудыруаз амџа цагъа,
 Сутцахом уара!
 Сара сымџа хара инаџоуп,
 Иаџџым уи нтџара!

...Шъыжъымтанла са сангыло,
 Алашара збоит.
 Амџа тџара са сызныло,
 Хара сама иџоит!..

УИ АМШ СЫМБАРОУП

Иарбан ажџоу, Аџсны пшза иунаало,
 Иарбан сахъоу уара узџџо?
 Уара иуџџаџа иарбан жџеинраалоу,
 Иахъанза иарбан ус еиџш иаџџоу?

Сгџы иџыхо сзымџит устџы инеидкылан.
 Угџеисрахъ изымнеит сџџанырра назо.
 Усахъа пшза ганны зны иаасыпгылар,
 Са сџынтџи ибналоит џа сахъак џџџо.

Апџџызба данџџыртџа – дџџыртџеит, дыбналоит,
 Дыџшзазар илдыруеит дшыџшџоу, дзыџсоу,

Улеипшзар калап уи мацзак казшьала,
Ицшзоу рбарцоуп ауаа зегь зышьтоу.

Адгьылкэа еимыздеит, акыр игэынкыло,
Ицшзоугьы маčым, ицъасшьазгьы –убас.
Аха, Ацсны ссир, сыбла ушыхгылаз,
Сацхьа адунеи зегь цхызтцас имџаст.

Сашьтоуп уи сшашьтац, уаха саангылом,
Иуеипшу адгьыл сыблала избарц,
Аха цъарамзар цъара ицпылом –
Ухала ушгэакьоу са усзынхарц.

Дарбан изхьаам дшалго тагалан,
Дарбан изцыларц иашьтам зура.
Ицуазеи, сзалгом, сзалгом жэеинраалак,
Иахьанза саџуп уи, сшаџыз еипш, аџра.

Ажэакэа еиластцоит, ажэакэа еилысхуеит,
Ашэыгакэагь ус еидкыло, еидтцо...
Ажэак ананыстцо, аџа ажэак нак ианысхуеит,
Нас изтыцзам атыцаџ иантцо.

Ас сахьгэатеиуа исымазам гэалас,
Ёцныхэас иустом сахьџынтџео –
Уи амш сымбароуп схэыцра уаналам,
Ацсны, иузыскыз сажэа анынтџео!

СБЫЗШӘА

Абжьы ссир ахоуп ахьхьахэа,
Сышьхакэа ркынтэи илашьтуп,
Иныжны бызшэак ахь сызхьахэуам,
Са сзыхэа имариоуп, иласуп.

Иаралоуп усгыы сышхэыцуа.
Сгэы итаскуа аанмыжкэан изхэо.
Сбызшэа ссир – амбатэза зхытцуа,
Абжыцкэа еицамкуа изхоу.

Сабацэа ршьала изрыжэу,
Санацэа ргэала ирцхоу,
Ацсуа иеипш аамтае иеыжэу,
Ацсуаа ирыхызо ирхоу.

Аамтакэа ирылго еидкылан,
Сыжэлар иахьанза иаазгаз,
Ацшэа хазына – иѳагылан,
Ацсуаа рыгэтыхакэа зхэаз.

Агэаk бжъазы акэхап изырхэоз,
Даара ицэгъоушэа атцара.
Ацсуа дацэшэоназ дыцсыр хэа,
Далацсны икгэышъан иара.

Ирблырцаз амца зыцрартцоз,
Шъала инеиужызаны ишэыз,
Зтэылаѳы еилараа ишьтартцоз,
Зсахъагъы ашэымтэа ашэыз.

Иааиуан икахауа, игыло,
Иааиуан ацсахэага еизго.
Аццышэра иаалтцны иѳагылон,
Ацстазаара енагъ агэра го.

Ирзымгеит ацсуа иааиѳыхны,
Икоуп ишыкац уи икны,
Иааигеит бирактцас ишьтыхны,
Ихеигалт иахъа ихаракны.

Абызшәа ссирқәа ирнаалан,
Сгәы итаскуа сбызшәала изыфәуеит.
Са сашәагғы ажәфәан ианхало,
Ажәларқәа аанфәсны изырфәуеит.

Сбызшәа хазына, зда схәартам,
Са исыциз, насыпны исыниаз,
Сгәы амаза хтыгас ианарта,
Ҳааицрымшәо назаза ҳаимаз!..

УАЖӘШЬТА ИАҲАРЫМ

Азәазәала ҳашьтаз ҳаидызкыло,
Ғәара-пара ҳахо ҳаихарым.
Ауадафәра ҳзеипшны ҳанапыло,
Ҳатқахеит ҳәа азәгғы иаҳарым.

Азәы ипара аабар, лабахыла,
Ицсы таххырц ҳафны ҳаихарым,
Иҳалыхәхәо, иҳаигъу гәыла, хыла,
Длазырқәыша, гәағшақә, иаххәарым.

Шарпыетцәа еипшны ифәйтқахо,
Ҳа иҳапыган уатцәтәи амш иазцо,
Зегъы дҳаигъхоит, убри имфә иахәо,
Зегъ ҳалымкаа игәәтан иказцо.

Азә дыхнамхуа, ҳа ҳабжьара ашьыцра,
Зегъ таацәакны хгъацо, ҳаицынхо,
Ҳаифызара иамамкәа набыцра,
Абицара уатцәгғы иазынхо.

Сыцсы штоу избонда сара уи аамта,
Ғакы саҳәом, уаҳа даеакы!

Апстазаараҕ истахзам ҕа ҕамтак,
Лабҕабан нас – сара сыгҕаҕы!

Сымацара сакэзам иара зхьаау,
Зегьы иахзеипшуп уи – зегьы, зегьы!
Иахьа иукуымшәа ушыҕоу акгы агәхьаа,
Уатдәы инеины иныкәсуеит уара ухгы.

Азәи-азәи ҕаибарххо, ҕаиндатло,
Ҙазцарыма ҕара ҕаибганы?
Зегь иҕахто цьара тзамцк ианадло,
Ускан ауп ианхало ҕа ҕаҕны.

Ихьшәахаанза ҕоыза дыгәцарахкып,
Иахмырпакәан хицхраап изыхәтоу.
Ауаҕ ихьыз ҕазегь иҕарахкып,
Ҙара иахзеипшны уаҕроуп иҕабжьоу.

Ауаҕ игу-ибзоу заа игәатан,
Иааигәа ҕгылап иара ицсы антоу.
Ҙара ҕадагь – дыцсыр анышә дартап,
Дызтәуашагь калап даныкәоу.

Ицсы антаз – хзышьтаз зегь ҕааицрыхо,
Даныцслакь – нас ибзырзы ххәарым,
Иахзымгәагьыз уи иара ианихәоз,
Шьта иаххәеит хәа – башоуп, иаҕарым!

АҚЫҒА

Макьаназы ақыҕа хәа хьзыс уи иамоуп,
Макьаназы ахәхәахәа иасуеит уаҕа апша,
Макьаназы ашәыр иарзуам иамоу аҕьама,
Макьаназы аҕы тыртоит аҕапшыа.

Макъаназы изыш-зышза уака иупылоит,
Ауаа быргқәа, ифархь-фархьза, икалаза,
Ашацкыраз адәы иқәлоит урт ҕагылан,
Ақәра дузза наргарц рызегь хараза.

Макъаназы дубар алшоит уака иеыжәло,
Иеларць дақәтәан уи аныхәахь зны дышцо, –
Иара иакәу цыушыап ихьчо иаазго зыжәлар,
Еималахьоу амҕахәаста зеышыта антцо.

Макъаназы ауацъакаҕ уарпхоит амца,
Аҕны ахыцәқәан алҕа ҕеиуеит ихәхәаза, –
Иубар алшоит иштәоу атцла дузза амцан
Шьыбжьон цсшьара ауаа ргәыц ду рацәаза.

Макъаназы ашәа ахәоит уа абжыы еицамкуа,
Апсуа цхьарца иацны инеиуа ачамгәыр,
Зымҕасыкгыы ыкам зынза цсызкгыы тамкәан –
Иацны итигоит итазыршәуа уака атцәгәыр.

Ақытаҕы инхо зеггы еигәныҕуеит телла,
Амца ахьеиқәыз иааины игылеит иахьа агаз,
Апсуа цацха алҕеи ауааи гыжьюа иахьеилаз,
Атоурых ауп уажә издыруа иахьагаз.

Са сахьтәоум уи иацрышәшәо икацсо аттахәа,
Саҕагылом иаднакыло иатахны,
Сагьакәныхәоит скыта ахьыҕоу зынза еитахәан,
Ас иахьызбо уи зегь рыла абла хтны.

Аха ақыта, сара схәычра зцу ақыта,
Иара реигьыз цысышьон анкьа зегь рытцкыыс.
Иахьа иҕны инеиуа ақыта амҕа зкыда?
...Сгәалашәараҕ ауп иахьамам иара кыыс!

АРЫЦ

Нацънатә аахыс адгъыл иацуп,
Са исымхәаргъы иахъа афыц,
Ацстазаара ду иадацу –
Зегъ ижәдыруа ача рыц.

Ма ианбыкәу, ма иабыкәу,
Зегъы иахъхауз уи аарых?
Иахъа чагъас зацхъа икәу
Хазхәыцуамашь атоурых.

Иарбан дгъылу ма иахъынтәааз –
Ауаа ирызтаз лататәыс? –
Цъарак еизго атаацәа еифызкааз,
Зегъы ироуз фаттахәыс?

Иара латцо адгъыл икәлаз,
Рацхъа игәазтаз уи зызкыз,
Анцәа итыцан уи дахныкәлап –
Абицараз иаазыргыз!

Арыц, арыц – сара сашәа
Уара иузыскуеит иразо –
Абзиабара имыхъшәашәо
Ажәфәан хыцәкәан иназо,

Адгъыл гәартла уара иуцыло,
Уахъынкашәаз угъацо,
Ухышәт хъантә узнымкыло,
Асаара ашкә ухынаа уцо!

Утыц аанкыло – мшын цәкәырпаран,
Утаатиуа, узазо –

Знапы уду зегь рылшара
Нас қәнагала ишәо-изо!

Са сьықәреигьы алапкьа ғало,
Адсуа ғнаҭа ишагәаҭхо,
Ғааныбзиала, аҭа иҭало,
Ахьтәы пареипш еикәаҭхо!

Амца иґатҭхо – имца еицрало,
Бзанҭы имьцәо ихәыштәара,
Асас бзиа даньґнало –
Уи иаргәырҭьо иҭаацәара!

Арыц, арыц – еидызгало,
Адстазаараз инхо, иҭо,
Уара уира аҭьа ззалоу,
Духымбаауа – уеикәырҭҭо!

Адгьыл иқәу угымхакәан,
Есышықәса ғыц уиуа,
Хыхьынтә бааҭсык уқәымхакәан,
Кьыс умоуа иузхауа.

Цырак мырзкәа уеиыызгало,
Дареи уареи шәеизынхо, –
Ашықәс ғыц ахь урыцҭало –
Адстазаара ду уазхо.

ДКӘАШОИТ АМОЛДАВ ПХӘЫЗБА

Сара аҭынчра сыцәго-исцәырзуа,
Абар, дықәпыр, деилыхха –
Амолдав пхәызба ссир дахьцәыртҭуа,
Сара сапхьа дымцаха.

Абар, дкэашоит ирмацэысуа,
Уи агэфыгыра са исыхцо,
Лшьапқәа адашьма ианакысуа
Сара зынза исымбазо.

Дгъыжы-хынхәуа ахауа далоуп,
Зынза деипшны адардха.
Ацсабара, ацәа уалоу,
Уҕы еилымгоу, уаншанха?

Ацсабара, ацәа итарзыза,
Ацсабара, цқьа иршәшә!
Амолдав цхәызба ссир бсыхзыза,
Бара бцәыртцра санаршә.

Адунеи ду уҕыха, уҕыха,
Уацхьа дкэашоит анцәахша!
Са сгәы итыхо, угәгы итыхоз,
Сара сеипш уаргы улаша!

Шәаангыл, шәаангыл икалозар,
цсы зхоу зегы иаашәычха!
Ишпастаху зегы ижәбозар –
Дкэашо дшықәу атыцха!

Ишпастаху инымтцәозар,
Анасыц ду исызшоу,
Ишпастаху ицымтцәозар –
Зегь ҳабжьара ацха ибжьоу –

Акәашара еипызкьо, еилазго,
Бзанты дкамло цьара азәгы, –
Са сгәырғьара иаццо иназго,
Иахьа еипш, убас уатцәгы!

Бкэашала, нас, бара апхэызба,
Беипшны бтцэила адардха,
Дгылы жэџани быхыз ахызгап –
Сажэинраала банатэха!

Аха сшэартоуп, даара сшэартоуп,
Сцэа ианыруеит сахьатэхо.
Цьаргы исмоуа уаха царта,
Сара абра акэзаап сахьтахо!

АРДЭЫНА АШӨА АХӨОИТ

Ицьаршьарц акэзам ашөа анахөо уи изахөо,
Ацсаатөкөа ирылкыкь абжы газом, ма ихөхөо,
Ашөчра иалатөазар – иубазом иара,
Аеыцхьакуа хазы иавоуп, ма цьара,
Аха ишөахөоит, иара абжьала, уи шөахөоит,
Са саатгылан сазызырөуеит, уи сгөапхөоит.

Ирымшьөзаргь цьоук ахыкьоу шөахөафыс,
Абжы сгөапхөоит сара ацсаатөкөа зегь рытцкьыс!
О, сардэына, са сардэына – икөыңоу стдыс.

Ажөфан иалам амтцэыжөфа дукөа уи еитцхөа,
Иеырбо икөтөам атцла ахыцөкөан аеытхөа,
Бардрак абар – имөахытцөуеит уака ипхьарц,

Уахык азы нхара-нцырас уи азхарц,
Хэылбьгехала, еитөацөырган ишөахөоит,
Са саатгылан, сазызырөуеит, уи – сгөапхөоит.
Ирымшьөзаргь цьоук ахыкьоу шөахөафыс,
Абжы сгөапхөоит сара ацсаатөкөа зегь рытцкьыс!
О, сардэына, са сардэына – икөыңоу стдыс.

Ашәа ахәоит хәа ирыпхьазоит акарматцыс,
 Иазымхәозар калап, иашан, уи атцкьыс,
 Аха ишәахәоит, иара атәала, уи шәахәоит,
 Сара сзыхәан иааихымсыгъзо абжьы гоит,
 Са исыздыруам егъырт ирхәо уа мбатәыс,
 цсаатәк снымиацт ашәа ахәартә еипш уи ацкыс.

Ирымшьозаргъ цьоук ахьыкоу шәахәафыс,
 Абжьы сгәапхоит сара апсаатәкәа зегъ рытцкьыс!
 О, сардәына, са сардәына – икәыҭоу стцыс.

Адунеи ду атцакыра даара итбаауп,
 Цьыка змазам азәы изыхәан мыцхәы итцаауп.
 Агъамакәа зегъ еипшым нас, уи – еилкаауп.
 Уи ардәына сара сзыхәан абжьы хаауп,
 Азәгы ирехәом уи лымкаала, мап азәгы, –
 Иахьа еипш инхозар акәхап ус уатәгы,
 Аха ишәахәоит иара абжьала, уи шәахәоит,
 Са саатгылан сазызырфәеит, уи – сгәапхоит.

Ирымшьозаргъ цьоук ахьыкоу шәахәафыс,
 Абжьы сгәапхоит сара апсаатәкәа зегъ рытцкьыс!
 О, сардәына, са сардәына – икәыҭоу стцыс.

АШЬАУАРДЫН

Ашьауардын цырны ихалон,
 Ажәфәан саркьа иадәырбалә, –
 Иацшәымаха уака ахала,
 Инацшлакгы иадырбалә.

Ирбалон уи уа лассы-ласс,
 Цсаатә захьымзо, изацымгыло,

Аеырцагъан иара ахьрылаз,
Иацымлацызт иаанызкылоз.

Уи ахьхалоз иназодаз,
Иамазкуадаз амч, алшара!
Иашьталодаз, уи иахьзодаз.
Иқәла ицозшәа адәышшара?!

Иатаххаргъы тәка италон.
Уи тацкәымха аееидыцсало,
Ишәа-зызо, ацсаатә ааилалон,
Иара ахьцәырцуаз зегъы бнало.

Ауафгәымшәа дадыркылон,
Абла ихазарц – шьауардынцас,
Ажәеинраала иаларгалон
Убриаз акәхап изанырцаз –

Ашьауардын заларгалаз,
Ажәеинраала цырларц акәхап,
Урт андәықәла, нас мџакала –
Ишпеинаалоз даргъы кәапха!

Амџа иқәын рымч еилалан,
Ахыкәалаа дара ирхьымзо.
Дгъыли жәџани еимдо иалан,
Ма иабыкәыз урт ахьзымцоз?!

Ауаа акосмас уажә ианалоу,
Амч ацәыззар сшьауардынгъы?
Иажәгәышьазар сажәеинраала,
Зны ишажәыз еицш са суардынгъы?

Аамта иагаз са сгәы иалам,
Исзыцсахыр ґыц ажәала.

Сшьауардынгы пыруа иалаз,
Сжэйтэ жэеинраала иахьаншэалаз!..

УРЫСТӘЫЛА

Ашьхақәа Аңсныҕа иааныжъны,
Рсахьақәа сыкәа итаҳәхәа,
Акаршәрақәа збарцаз еиужъны,
Снавалт Волга аңшақәа.

Азымфас ахънеиуаз схыңшылан,
Атбаара сзымшәеит блала, –
Гәаныла нас уи сынхылан,
Ес – уцаларгы, уцала.

Атыңқәа гәынкыла-гәынкыло,
Снеиуеит ари адгьыл сгәаңхо,
Урыстәыла дузза, Урыстәыла
Аурыс наңьнатә дахьынхо, –

Аурыс дымикәа Урыстәыла,
Ииуамызт атәыла ахата,
Аурыси идгьыли – еидкылан,
Исныхәоит, сааины еиҕа!

Ишгылоу игылоуп, иахьгылаз,
Цақьоушәа уаха имқәацо,
Иақәлаз зегьы-зегьы нкылаз –
Ицеит уафы имбазо.

Шәыга лыңшаахла еинтәылан,
Ицәыртцуеит саңхьа иеырбо,
Тааңәакны харт зегь хәидкылан,
Ҧныкаҕ хәаһоушәа сзырбо.

Игэакьоу, иссиру, Урыстэыла –
Избоит абра слахынтца,
Хьызхэала шатэу Ацсынтэыла,
Угэытбаара дузза сантца!

‘ЕААНЫБЗИАЛА

Цырак мырзкэа аеафра таагалт,
Цьаргы ибжамзит баша хцэа,
Акосмос ахь ауаа хаагалт,
Рыстол иқэуп уаагы хча.

Амартенқэа, амца шыра
Иархыцхыцуеит ргэы мыртэо,
Ацыр таеоеит рытца-ахшырахь,
Имцарџашхан еилатэо.

Дгыли жџани реимадара,
Мра шџахэала ицоуп, иқџоуп,
Са сыцсадгыл ахаџеилгара,
‘џыц ианиз еицш, уажџгы иџоуп.

Есышықэса уи џарыла,
џацхэа агџашџкэа аанартуеит,
Уи асахэа ахџажџцэа анылом,
Аацын шџтыш еицш, ипытџеит, –

Мџџыжџџас иамоуп сажџеинраала,
Бласы исымоуп са схџа,
Ацсышџала сашџа анаало,
‘џыц сарџџажџоит уи еиџа.

Хџаацџа дуаџ саргы сгџџтан,
Зегы ирахџртџ са сбызшџа, –

Сыбжы ахыфырц ажэа снаҗеит –
Иара аҗахэы сҗэарашэа:

Ғааныбзиала, сыдгыл тбаара,
Ғааныбзиала, арха, адэқәа!
Ғааныбзиала, хтцоуранхара,
Ғааныбзиала, ғыц ҳаутэқәа!

Ғааныбзиала, ихандеиуа,
Ғааныбзиала, арыц лазцо, –
Ғааныбзиала, алға ахьҗеиуа –
Ауаа еидкыло, ргэы кззцо!

Ғааныбзиала, амшын, ажэфан –
Атцых тэцара млашыцахо, –
Адгыл ажэлар зегь ахажэуа,
Нхытци-аахытци еишыцэахо!

Ғааныбзиала, – абцъар тымкьо,
Ан илмоуа цъабатэыс –
Уи лыхшара рыцэа еицымкьо,
Уаф дылмоуа уи жьжъатэыс!

Ғааныбзиала, ашэа еимазкуа, –
Апоетцэа рыбжы еицамкуа,
Зынза еицшны акарматцыс –
Ашэа рхәаларц уи еицэамкәан,
Ғааны еигъны, сынтэа аткыс!

АПСЫЗҚӘА АҒАДА ИЦОН

Ашьха зымҗас тқака италан,
Ахы ахьымзо ицон ишьтхыс,

Снапы нтаскын – аз иадтәалаз –
Ихнатәон, абар, снацәкыс.

Адалақь еипш, ацәкәырца тдар,
Сцәа-сжыы знык уа ианакыс,
Ар рымцагы уа еикәыртдар,
Иазырцхомызт уи нахыс, –

Са схы италан, са сгәы италан,
Уи иаразнак сеимнадеит.
Сахьаатгылаз сара аамтала –
Уаантәи сзымцо саанхазеит.

Ашьха зымфас аказшьала,
Ғацхәа акырынтә аеақьейт, –
Иара иаршәыз ацыпхь ала
Уи атдыхәа сәанақьейт.

Аифхаа ибжьаршәны иасуа аршәаа,
Аезо, ицәыртцуа, икәаратцо,
Ицон уи аимхәыц пақәа ахаршәны,
Ацсыз тәартагы уа иқатцо.

Амра шәахәа анхыцсала,
Ибырфынха, ихьырзха,
Имфашьахуа рыцсы шалаз,
Ацсызқәа ажәлейт нас, хаха, –

Азы ағырахь – хыхь ихалан,
Урт нахәы-аахәуа, анс, абарс,
Уа ихәмаруан дара рхала,
Адунеи ду реадырбарц.

Нас еихыцо-ейтыцо, еишьталан,
Азағыра усс имкзо,

Арѡаш цѣкѣырца иахьынхалан,
Ѧада иѡеиуан рыекынцѡ.

Ихала-халон еишьтагылан,
Азѣы ибар хѣа рыцсы зѡ,
Сара сгылан, уаѣа сгылан,
Дара шѣар хѣа сымтцызѡ.

Ацсабара ушѡеибыѡу,
Ушѡабзиѡу уеизакны –
Ацсызѡаггы амѡа рыѡѡ,
Иѡиарц уашьѡѡп азы аѣны!

Амѡа бзиа, ѡада ихало
Азггы еиѡызѡѡ акалмах,
Уаныггыжѣуа зыѣны уѡало –
Ашьха зыхьѡѡ ирѡѡу аѣ!

АҚӘА АУАМЫЗТ...

Ақѣа ауамызт, ақѣа ауамызт,
Амш баша ус ишѡшьын,
Бара усггы шьѡа баауамызт,
Сара сгылан сыбзыпшын.

Ақѣа ауамызт, ақѣа ауамызт,
Сара сзыхѣа зегь ѡаѡын,
Анасыѡ ѣыѡ сазыпшымызт,
Адунеиаѣ са сзатѡын.

Ақѣа ауамызт, асы ауамызт,
Адггыл тѣѡаѡуан – еиѣѣыдды,
Аамѡа усггы иѡѡаѡуамызт,
Иаѡѣтѣа иѡѡшѣа ауардын.

Сара сгылан, сгылан, сгылан,
Адггыл бгозшәа сымқәацо, –
Бсахъа затцәык аасыцгылон,
Бара бхата бсымбазо.

Бышьта ахьызыз сазхәауадаз,
Сыбла бамбо бахъагаз.
Имгьо сыхәра ғазхәауадаз,
Сыцсы-бзамкәан сахьынхаз.

Бара бсахъа сгәыдыскылан,
Зны сажъазаргь, уи сарпхейт,
Аеанасыцк аабыцгылан,
Бымѡахыган нас багеит.

Ақәа ауамызт, асы ауамызт,
Амш еилгамызт – ус ишәшьын.
Бара усгьы шыта баауамызт,
Сара баша сыбзыцшың...

ҦЫЦЬА АХӘСАХӘЫЦҚӘА

Ашәа

Нуцеи Буцеи ирымоуп гәалак,
Ак еибырхәеит дара рхала,
Ихәытхәытуеит урт ажәала,
Азәггы имахартә, цшьаала, цшьаала:

– Арцыс мыжда дышцеибытоу,
Уи дахьынтәааз иарбан қытоу?
Издыруада ихы ахькыду?
Бара ибыду,
Сара исыду?

Издыруада имѡа ахышьтоу,
Маза-маза ѡазѡы длышьтоу –
Иѡазамшѡа лышьта-мышьта –
Сналхагыло уи дахышьтоу!

Ба бибома?
Са сибома?
Сара сзыхѡан акрихѡама?
Бигѡацхама?
Сигѡацхама?
Ма хашгѡыцуаз ус ханхама?

Еизара ыѡам, настгы – чара,
Аха инхароуп хѡа хѡабжьара,
Ишсабхѡара: ариабжьарак
Уи дзыбжьалаз хгѡарабжьара?

Уахгы-ѡынгы уи дзышьтада?
Иѡы зѡало ма изыштада?
Насыц дузар – изыхѡтада?
Лара лхѡта дызустада?

Дыѡ дабаѡо ас дыбжьалан,
Мап, иѡашьом ишьтыбжьала,
Уи даангылом аламала –
Хѡара ихѡзѡаз ас агѡала!

Чарак ѡалоит, ѡѡачарак,
Хѡара хзыхѡан гѡыргѡа-чарам.
Хѡѡѡхарѡ аума хѡаѡцара,
Аамѡа маѡиѡо ххѡѡѡѡцара?

Аха инхароуп хѡа хѡабжьара,
Уаха иѡѡу усгы чарам.

Ишсабхәара: ариабжьарак
Уи дзыбжьалаз хгәарабжьара?..

АЖӘАЛА ИХӘУ

Дысмысит лабала,
Исықәкны дымхыст,
Сихәит уи ажәала,
Ажәала уи дхыст.

Акала симшәтеит,
Стахар хәа дымшәеит,
Сыңсырта иазгәатан,
Аргама дыкшеит.

Итәымыз, ишыңыцыз,
Сзыниаз игәапхеит,
Уи ахәра са ишсыңыцыз,
Назаза исзынхеит.

Исыхъзеи, исыхәтазма,
Изсыхъзеи абас?
Стахандаз иаразнак,
Стахандаз уафәтас!

Ианбанза сынхало,
Уи ахәра мғазо?
Сахьтытцуа, сахьтало –
Исыцуп сахьцо!

Изакәызеи исыгралаз,
Уи – уаха хәшәы змам?
Исыдтцуам ахала,
Испыртцуам, иауам!

Сгэы иалоуп, сгэы иалоуп,
Уажэыгь зазтас –
Сказтаз аеакала,
Изыпсахыз са стас!

Енак зны сааицралан,
Сааицралан сқапшыза,
Са сижәлеит ажәала,
Изыхәтамыз зынза!

Ишызбоз уи дцәышхеит,
Жәа изымхәо дшабеит.
...Уи ашьтахь... санкәышха –
Са стыпае дызбеит.

Дцеит уи игәы анихъза,
Ус дцеит дышцара!
Изсыхъзеи, изсыхъзеи,
Уи зсыхъзеи сара?

Шьта ицзаап ицрымтцуа
Уи шхамха изыхъзас.
...О, ажәа хәы итытцуа –
Уцкьаз, уразас!

СХӘАРТАМ САРА УИ АДА

Исымоуп сара аеқьарта,
Дсымоуп сара афыза,
Сыдгьыл – са сынхарта,
Сыжәған тбаара – схыза.

Исымоуп сара ацарта;
Ауаа – сыздызкыло.

Иааиуагь сымоуп гэартак –
Афны са сызцыло.

Сыдгьыл сацсахозар,
Сахьцалакгы сшэартам –
Иара азы сҭахозар –
Сыбаф нас иахьарто!

Уи сырехэозар – спагьам,
Еиғу псадгьыл змада?!
Сыдгьыл, сыдгьыл гәакьа,
Схэартам сара уи ада!

...Схэартам сара уи ада!

АҚЫТАҚӘА ИРЕИҒҒЫМ СА СҚЫТА...

Ақытақәа иреиғғым са сқыта,
Ашьхара икыдым еитцхәа,
Апоетцәа ахцәажәом уи чыда,
Апоетцәа ирымбеит уа рыгәхәа.

Ашьхақәа ма иачхынгылам,
Арфашқәа цом илбаачеа,
Амфакәа ахькаршәу урнылар –
Иуцылом уақа аеа.

Азыхьқәаггы уцылом, ахьхьақәа
Уацхьа еибарсны икатәо,
Ашоураз азыцқьа уанахәо –
Цеицъуп узышхәа зыртәо.

Архара – акаршәрақәа еинылан,
Исыздыруам шыта сахьыцшра,

Сыжэлар рнапшыра ананыла –
Сыбла хнакуеит уи ацшра!

Сқыта, уатəамбо, укəнызшьо,
Дыказ дахьыкоу иара,
Издыруагы дмачуп ушысьо,
Иуеигьугы сшашьтам сара.

Сгəы итаскыз зны имназакəан,
Мцуроуп сызфəу зегь – сутəы,
Уа узыхəан исымоуп имхəакəан,
Исзымхəац макьана ахəатəы.

Абзиабара амфа ихабжьудаз,
Хабжьара ибжьоутцаз, Баслахə, –
Азəгы издырзом ишсутаз, –
Азəгы издырзом уи ахə!

СА СҢЫ ИКОУП

Ицоит, рхəоит, азы ахьышьтрахь,
Аха сара исызхəарым –
Ибаны саап хəа схəычра ахьышьтоу,
Ңацхьа сцаны уахьтə сзаарым.

Ңацхьа сымфа ґыц санылан,
Исылшозар сцан избап –
Схы самжьозар ус гəаныла,
Цабыргытцəкьан – мапуп, мап!

Ацəыз уаха избо сакəым,
Амш имфасыз шыта ицазеит –
Сыпстазаараф уи хынхəрақəым,
Сыбла иамбо аеазеит.

Цъара икаршәуп, цъара ибжъаршәуп,
Са схәычра ашытақәа еипхьытта,
Сара ссахъа цшқа ирфәршәыз,
Иазәзәоит уажәшьта ақәацсата.

Зегъы ирыман дара раамта,
Инхоз сзагом шыта цъара,
Аха ажәытәра исзәтом хамтас –
Уи исзәтом са сфара.

Сцәа-сжыы иалан, убра ишалаз,
Са сфы икоуп иахъагъы,
Сызцом сфара сацәыбналан,
Ада схәартам цхъакагъы.

Ада схәартам, сыцсы тшәаанза,
Сгәы зырныкәо мчуп иара,
Ацстазаара са сгәы ахшәаанза –
Са сфы икоуп са сфара!

АМҠА СЫҚӘУП

Сылацш ахъзом стәыла тбаара,
Исзеимамдеит ахи атдыхәеи,
Сныкәеит, сныкәеит сара даара,
Аха зегъы збартә самыхәеит.

Цъара снеин – тла еихашышыран,
Цъара – арфаш ашыхақәа азәзәон,
Аеацъара – итцааршәыран,
Аеацъара – азиа хаеәон.

Ахра кнаҳа нас сафәлеит,
Акаршәрақәа цқъа еимыздеит,

Цъара схалеит, цъара сҭалеит,
Ладеи ҭадеи сымҭа бжъыздеит.

Азы сырит, амшын сырит,
Цсаатәтцас спырны ажәҭан схалеит,
Исзымдыруз акрыздырит,
Сызхымзасгы кыр сыцхалеит.

Амҭа сықәуп сызхымкҭаша,
Ҷыц сахънеиуа сашьцәа спыло,
Скылнагарцу иахьынтәаша?
Ҷа мҭак сзаатуеит сеитазныло. –

Иртыш саман Об иналалт,
Уи саазхытцын – адәышшара,
Нас избеит уа са сыблала
Сибра иамоу амч, алшара.

Избеит сара исымбацыз,
Адунеи Ҷыц уаҕа исзаатын.
Нас иухәома исымхәацыз –
Сажәеинраала – сара саацын?

Уатцәы сахьцо тәымцъара акәым, –
Стәыла дуззаҶ сахьапшәымоу –
Сыцстазаара – уи нтцәара ақәым,
Тынч сызтәома амҭа шсымоу?!

УА МШЫБЗИА, СИБРА...

Уа мшыбзиа, Сибра абнаршәыра,
Сыбла зхьымзо ишьтоу арха, адәқәа!

Уа, мшыбзиа, Сибра ашьха-ахшыра,
Азиас ссирқәа, нас ацшаҳәақәа!

Арахь сдәықәлеит сара гәыла-псыла,
Агәтақыра исымаз насыгзарц,
Азәгы сааимышьтит уара ушқа мчыла, –
Сашьтан, сашьтан сара абра саазарц, –

Абра испыларц схәыцра иалаз пхызтас,
Аха избаз еихауп лабәаба,
Схатә гәацхара шакәыз убан «схызтас» –
Убриаз акәхап уаргы узәырба!

Уәырба, Сибра, иаапшырц уара уцәаа,
Уәырба, Сибра, усахьа ґыц збарц!
Сашәа рыстоит хамтас ушьха, уәаа,
Саныкамлогь иара абрака инхарц.

Ихтны, Сибра, схәыцра зегьы иацыз,
Уоуреи угани цқьа еихых-еитцых,
Сара сзыҳәа утацан исымбацыз,
Икалозар, укасы шкәакәа уґых.

Уара узыҳәан, Сибра, сара стәымзам,
Сзакәу убарцаз сгәатцаґ утацшы!
Сажәеинраала хиарцаз акгы сцәумзан,
Умазақәа сара сзы иаарцшы.

Шьапымышла, Сибра, удгьыл снықәлан,
Аграпараґ сышьтақәа нанцо,
Ухьыз шьтыхны сажәеинраала дәықәлап,
Мтдәыжәафас уамаз уи цырны иахьцо.

АҔБА ЦОН ИРТЫШ ИХЫЛАН...

АҔба цон Иртыш ихылан,
Икѣашза ихызшѣа уака аҕыз,
Ёынла иазеипшыи уи уахынла,
Аееитцнахуан амѣа изныз.

АҔба цон Иртыш ихылан,
Амѣа тбаара анаба,
Нас ишнеиуаз Об апылан –
Иаамтцанарсит ацѣкѣырца.

Нас ицон уи Об ихылан,
Нак-аак Сибра адгъыл шытан,
Аныкѣаѣцѣа ртыц аанкылан –
Иара аҔба ашѣкѣыѣѣцѣа тан.

АҔба цон аиааира агазшѣа,
Ахъантара изтцаз мзо,
Аха ашѣкѣыѣѣцѣа рпара абазшѣа,
Итцѣаауа инеиуан абжыи хтцо.

АҔба неиуан, агѣи каршѣны,
Иахаргылан амызгѣыт,
Амѣа ган уи азы итаршѣны,
Инадгыларц нас Сургут.

АҔба неиуан, иаанымгыло,
Уака ашѣкѣыѣѣцѣа атѣнатѣын,
Аха аҔба иазнымкыло
Хѣыцра шѣкыла иара тѣын.

Сибра рыпхѣон иалахало,
Дара рѣацхѣа агѣи хнатуан,

Агәыргъаеҳәаша абжы ахало,
Аҕба есаира иҕнатуан.

Аимак-аиҕак шыта еиқәхәалан,
Зегъы ршыкыбжь нас еиқәтәан,
Змаршәа узымкуа ус мариала
Иникылт рыҕәра акапитан.

АХЬТА УАМКЫН, СИБРА

Ахьта уамкын, Сибра, уаха,
Умқыцьқыцьын, умлахәын.
Удгьыл иқәло даауеит дахәан,
Ауаа рзыхәан умгәыхәын!

Зны, тоурыхла уцәаа хьшәашәан,
цсырта тыцтас упхъазан,
Абра иҕахтәон ауаа иашәа,
Имшқәа кьаҕын, ицхъазан.

Цәас иуқәыз тәаршәыран,
Маҕәас иушәыз насгъы сын,
Избахьадаз амра ашыра, –
Иаакацхаргъы, уа исасын.

Азатәрагъы уарцәарсысуан,
Ацәа ухымтцуа иухатәан,
Ацша тәаауа хаха иусуан,
Ужәәан анакә аҕатәан.

Ма измадаз угәацхара,
Иутаауадаз ма дынхарц?

Абра ирхыргон ауаа «рхара»
Удгьыл хышәашәәҗ итахарц.

Иахьа шәартас азәгы уимам,
Удгьыл икәуп узгәаңхо,
Уажәшьтарнахыс хьта уакрыма, –
Ауаа ргәами уагьзырңхо!

Узтаху иоуп иааиуа гәыла,
Нхара дзааиуам ара атәым.
Ухазынатроуп сара стәылаз,
Уара умалгы шыта итәахым.

...Ахьта уамкын, Сибра, уаха,
Умқыцьқыцьын, умлаҳәын.
Удгьыл икәло даауеит даҳәан,
Ауаа рзыхәан умгәыхәын!

СИБРА АЦӘАЖӘРА

Истахым иаҳхысхьоу салажәларц,
Самадазарц аамта – аҗаха.
Сгәы итоуижьтеи итүазеи суацәажәарц,
Сибра адгьыл, исхәо ааурҳа.

Шака гәнаха уцу здыруада,
Шака цсыбаѿ укәагь итацсоу?
Арт азиақәа шахат ззыруада,
Лагырзышны мамзар иуҗацсоу?

Издыруада удгьыл зырхьшәашәаз,
Ауаа ракәзар абра иуцәтахаз?

Ахатцараҕ ғәғәала ипушәахьаз,
Рығәғәара акәзар уара иузынхаз?

Ма уи акәзар, Сибра, зәумтуа –
Ахәатәқәа иумоу нымтәөзар зынза?
Ма уи акәзар ухы-уғы зхумтуа,
Ухала иухугарц акәзар уи маза?

Утоурых зеггы ашәкәы исзанажьюам,
Уцстазаара шәкәык ма иазхәарым,
Зыхьз нымхақәаз хазы исзаважьюам,
Урт рнызба сыман сызцарым.

Ахы хымтыр амуит сцәажәара,
Сарггы исымоуп, Сибра, гәырәәкәак,
Аха арака смаазеит гәжәажәара,
Икасыцсарцаз насггы лағырзқәак,

Изалшарызма иахьа исгәаламшәар –
Ахақәитра зтәылағ изтаххаз –
Ацсуа ихырцаз, акггы даламшәа
Иғәхәы изымхәо идггыл уи дшапхаз.

Сибра изма зынза ишьтамта,
Изахада ицсшәа-иуасиат?
Изахьымзас амра агыламта,
Дутцәахыма улашыцара днат.

Азәггы дызыр стахым днылакәкәа,
Ахьызқәа анырхәо иара дыбжьахо –
Агәырғьараз иатцәца нкыламкәа,
Есқынаггы ағымтра дазынхо.

Сара схьышьтра ақьабыз гәныскылан,
Җаибабарцаз зеггы абра ҳакны,

Изхьоу рапхъа са сшьамхнышгылан,
Рыхъыз шытысхуеит иахъа ихаракны!..

ССАСУП, САГЪСАСЫМ...

Ссасуп Сибра, сагъсасым,
Ачара сзырурц сазыпшым.
Сеалкьны сгылам сырбаларц,
Ацшәа сызкны ирхәаларц.

Ихароу иакәхап исасу,
Уааи хәа иархәарц иазыпшу,
Сибра сгәапхан сааит сара,
Сгәы иагътаскуам уа сасра.

Сибра гәытбаа, угәы сзарты,
Саргъы исымоуп ахәатәы:
Са сгәы узаатырц ухаҭа –
цстазааракны хаймада!

Сныкәо удгъыл са снахысп,
Ацша хьшәашәа, анаатә сысп,
Асы аныцсуа, са слахәып,
Сцәафәа унаало, нас саахәып.

Укәал сныкәлар – сынташәап,
Умыч судап, сеикәуршәап.
Инаалоит, рхәоит, изжәуа узы,
Нас ихәозаап убзырзы.

...Ссасуп Сибра, сагъсасым,
Ачара сзырурц сазыпшым,
Сара схызхуа ҳауам, сым.
...Стәылаҕе цъаргъы са ссасым.

БЕРДЫ КЕРБАБАЕВ АЗЫМҠАС АХЫҘАН

Азы дыруеит, амшын дыруеит,
Аха днымхеит уи дахьцаз,
Идгғыл зыцсоу иара идыруеит,
Идгғыл гәакъа дзыргъацаз.

Иара изымхаит уа мариала,
Дырчачатны уи даазам,
Дыцнашәахъеит идгғыл гәғәала,
Ицстазаара мариазам.

Анаатә асуеит ацслымз шалоу,
Идгғыл цәхәыра ағы хтуа,
Аха икажъны иара ахала,
Цъаргғы дымцеит уи ғытуа.

Азыдара нас иаиааит,
Ажәлар асны ианынха.
Уажә ианиба, еиҗаизааит
Ихъышьтра иннажъыз ацәынха, –

Азба дакит, азба дшамкуаз,
Аказказра уи игәацхеит,
Азы аҗацхъа уи дгачамкуа,
Акыраамта уа даанхеит.

– Ғааныбзиала, хаибаббаит,
Сибра адгғыл са сызтоу! –
Сфыза, Берды Керабабаев,
Асас иажәа ихәеит ихәтоу.

Азәгғы иҗацхъа имам гәнаха,
Хыбаарамызт уи зызхәаз,

Акгы датташыцуам уаха
Зуп уи дшыцуа уа дказтаз.

Азы мѳасны ицон уи иацхъа,
Ихъыцрагъ ашьтан иазынхарц,
Нас гѳаныла азымѳас дацхъон
Тыркъѳмениака амѳа архарц.

СИБРА ИНАРКНЫ...

Ашѳткъа ртѳыла ахъзуп Апсынтѳыла,
Зынгы-цхынгы иагым уи амал,
Ашѳт сгѳытцахѳхѳа асасгы сипылоит,
Гѳыразыла сышта уи дантал.

Асас иааира гѳыргъарами иацу,
Ацшѳмагъ дкалоит ускан деилыхха,
Зхы мацараз инхаз дызгъацарцу?
Илшахуазеи ихала данынха?!

Нхамѳа бзиа роуеит зѳеидызкылаз,
Урт еилатѳѳан таацѳаракны инхар,
Изыкалозма иахъа хара хтѳыла
Досу рышта изтымтѳуа уа итахар?

Сыкъѳуп сара сыдгыл ду атбаара,
Са снызкылогъ ыкам сацхъа ахѳаа,
Сылапш ахъзом иахъа са сынхара,
Исызгѳакъѳуп са сызлоу ауаа.

Сибра иаазоит амѳа са сызнылаз,
Уи насыцуп сылахъ ианнаттаз,
Ианамадоу Сибра Апсынтѳыла –
Сара издыруеит стѳыла шыгѳгѳахаз.

Аеанартбаа Сибра иахъа анхара,
Атцааршэыра дэыкэлан изытуеит,
Ианагымха ажэлар рымч, рыцхара,
Ашэтқәа еинылан рыбга еитдыхны ишәтуеит.

Изакә уааузеи Сибра сара испылаз,
Закә кәзшыоузеи ирымоу инеизакны,
Иахъалаго убарцаз хара хтэыла –
Амѿа уқәла Сибра инаркны!..

АЛТАИТӘИ АҚӘА

Адгғыл аарѿара ххалан,
Ацсы азымго аарла ишьтан,
Ацтақәагы нхыла-аахыло,
Қәацк аарғымшәо дара еишьтан.

Аетцәара аѿежь-цәа ахалан,
Ицон адгғыл еикәыдды,
Амра еибытан угғы мцала,
Иныкәо, иқәын арха, адәы.

Ача былуан иахъытцхахаз,
Ацыкәреигғы шыта ихъышышыуан,
Ажәѿан ашқа ргәы тырхаха,
Ажәѿан ацхъа зегъ ашшуан.

Ажәѿан еипшын – ацлакь шыра,
Адгғыл ацбуан иахашын,
Баазатәыда зегъ уашәшәыран,
Ақәа алеира иазыпшын.

Уаха изымхәуа арахә гылан,
Рқышә акәион ахаскын,

Нас азымѡас инхыкѡгылан,
Азы иаѣыхѡон, иѣазкын.

Дгъыли жѡѡани шѡеиѣагылаз,
Еибаркареит, еибаршит.
Нас уи ажѡѡан азымкылазт –
Ақѡеиужъра иканаршит.

Ақѡа леиуан ахаѣахѡа,
Илеиуа-леиуан агѡы каршѡ,
Аѣаца леипш адгъыл ахѡон,
Уажѡ азыхѡан ақѡа – ахаршѡ.

Уажѡ азыхѡан қѡан изѣыхѡоз,
Агѡы зѣдаршѡыз угъы қѡан,
Адгъыл ѣыхон, адгъыл ѣыхон,
Адгъыл ѣыхон, ацсы аган.

Нас ишнеиуаз агѡы тѡызаап,
Ақѡа иажѡыз агѡацхон.
...Иѣашъатѡугъы ѣашъатѡымзаап –
ѡацхъа амраѣ аѣарцхон.

АТЦѡА ѦЫСХУЕИТ

Алтаи, Алтаи – ахъышьхақѡа ртѡыла,
Ахъышьхақѡа рыла зыштѡ хкаау,
Ажѡѡан шашѡ хѡргъѣас изхагылоу,
Агѡыгра еипш, зоуреи згани ѣбаау.

Дунеи хъшѡашѡан аѡаѡ ишьѣа знылаз,
Ишьѡпатѣака атѣаа уа изыѣтит,

Ианирҕыҕа – адгьыл адштэы ахылеит,
Инапы зкыысыз атдлагь нас ишэтит.

Иаархэны ишьтеитцеит адгьыл агэы дѳахан,
Адша нықэсит адсы ахатѳо,
Уи нахысгьы зынза имоуит тэаха,
Иара днықэлеит ажэла уа илатѳо.

Амшын иатѳэа еипшхеит ача игылаз,
Нас ахышэтқэа шықьырит цэқэырпатѳас,
Ауаѳ имчи адгьыл амчи еидгылан,
Адгьыл дазгылт ауаѳы нцэатѳас.

Ае-ура еипш, агэра уи иаѳеитцеит,
Адгьыл зхэынчаз иаргьы дагэапхеит,
Амра иамбоз амѳа ҕыцқэа шытеитцеит,
Ишьта ихылан – амрагь аѳарпхеит.

Азқэа неиуеит адгьыл ада италан,
Хыхьынтэ иѳоит арѳаш гэыргьатѳэа!
...Сара Адснынтэи сааины абахча сталан,
Алтаи атдла иѳысхуеит иахьа атѳэа!..

АЗЫМѲАС КАТУАН

Алтаи ашьха рыпхра саныбжьала,
Ашьхатэыла сшеибакэыз сатэын,
Сааннакылеит рапхьа иара абжьала
Азымѳас ду ицэыртѳыз уа Катуан.

Иаагэылхэазеит уака ашьха еиѳпара,
Иаршэшэон азқэа ацэқэырпақэа шытых,
Тѳака аѳкаршэны инықэлеит адгьыл тѳаара,
Шьауардынтѳас амтэыжэѳақэа еитѳых.

Нас инеиуан ахтарпашкәа ахаршәны,
 Акаршәрақәа ирықәла ицон хара, –
 Уи иалалоз азымфасқәа афаршәны –
 Икамлазозшәа бзантцык азхара.

Сара схәыцра – хамтас уи иахаршәын,
 Иара схәыцра – гәыразрала итәын,
 Ажәәан азы – уи уархалс икаршәын,
 Адгғыл азы усгғы ибаазатәын.

Са сшанхалан уи ахықәаф сгылан,
 Сзымфасуамызт саргғы уақа зтас, –
 Иаамфохытцны уи сцәахәа инаныларц
 Сажәеинраала иастон сара дтас.

СИБРАТӘИ АҖАЗШҖА

Зегъ ирзеицшу кәзшьәқәакгғы
 Ацсабараф ирзацуп,
 Урт уцылоит уахьцалакгғы,
 Уахьнеилакгғы иузыцшуп.

Цъара ифыцзоу уцылоит цәафак,
 Иумбацгғы убоит кәзшьәк,
 Цъоук азцозар ашьха-фәфа,
 Шъоукы иртахзам уи зынзак.

Шъоукы ықәынхоит адгғыл цәхәыра,
 Атцааршәыраф шъоукы нхоит,
 Цъара иргәапхоит амра ашыра,
 Цъара – ахьта ма иргәапхоит.

Сныхәарц акәзам атцәа нкылан,
 Иахьа изысхәо ажәәқәк,

Сибра инхо – са сахърылаз
Ирыдызбалеит казшыақаак.

Адәахъала – мацк ихъшәашәоуп,
Ажәа гәыбзыг уадыршыуам,
Аламыс еипш, дара иашоуп,
Ажәа анурта – уржъауам.

Ауадафра – казшыа аазагоуп,
Ауадафра – урт заазаз,
Иатаххозар дара цагьоуп,
Адгъыл даабуам уака ишәаз!

Гәыразыла уаныонала,
Нас – уапшәымаз рыоната,
Уанрыхтыгәла аеакала, –
Нак уааихырхып ухата.

Уфызан урбар – нас назазаз
Рыкәа утаршәуп утәахны,
Сибра инхо, иара идәаза
Кажьны ддәықәлом дыхтәаны.

Идгъыл далоуп дала-шьала,
Уи дгәацарцаз уа дынхеит, –
Сибра даазан аказшьала
Хачҳарыла дыгәгәахеит.

АХӘСА АСТОЛ ДЫРХИОИТ

Аусураф ҳнарыхтыгәлеит
Иштәз аҳәса амхырта,
Рхы-рфы амца капшыза инықәлеит,
Ибылхъан ацсык, ҳагеита.

Иааилазызеит, иаақачақьит,
Маза иньтцак иааеырбеит,
Амхы иштазгы акы рчақьит,
Рыбла хаақәа наҳдырбеит,

Иара уи акәхеит – нас ақала
Зегь ҳнытцалеит ҳаиманы,
Иара уақа ҳахьныфналаз,
Астол гылан ихияны.

Ианбеиҫыркааи, ианбеибыртҫеи,
Иабацәыртци уақа ачыс!
Амла акыха аҳәса иуртом –
Уахьнеилакгы ирымоу мчыс.

Сара сапхьон рыбла пҳара,
Сибраа рыҳәса акгы рзом,
Дара ангылам иааигәа, анҳара
Азәгы илшом, дызгьацом.

Зегь иаразнак ҳааидыркылан,
Ҥаацәаракны ҳаилатәан,
Қыалак иакит усқан ҳтәыла,
Иааҳакәыршан иара шытан.

Уа инеимда-ааимдо ҳныхәон, ҳныхәон,
Ҥцәажәон иаартны ҳа ҳагәқәа,
Ҥаешьара – ҳара ҳныха,
Ҥатцаныҳәон зегь згәыкуа.

Ашьтахь ҳанцоз, уаантәи ҳгылан,
Урт ҳнаскьаргон зегь еицны,
Гәырфак аҫзо рыбла ихылон,
Гәалак рыман зегь еицшны.

АШЬЫЖЬ

Сыдгьыл, схэыцра иамаз гарас,
Иахьа сназго снапы аанкылан,
Уи сарфыхоит аимыггараз,
Адэы снықәларц нас сөагылан.

Абар, уажэгы ашацкыраз,
Ацар рыбжьы сыткәа самоуп.
Урт сдырфыхоу сара акыраз,
Нацънатә аахыс ус иргямоу!

Ичырчыруа ашәа анырхәо,
Изыргәырғьо цқьа издыруандаз!
Урт ирымоу иахьа аныхәа
Дара реипштәкьа исныруандаз!

Иара абас ауп ашәа шырхәо,
Ритца ахықәаф са санныкәо,
Урт ацәшәошәа исхаштыр хәа
Манзорок уажә са сахьыкоу? –

Манзорок ауп иахьысцылаз
Ашацкыраз рыбжьы хаала,
Дара рами саанызкылаз,
Ҷацхьа ахэыцра салахалан.

Иаасыкәыршан – шьха еибаркыроуп,
Реыркәабозаап мра шәахәала,
Ритца еипштәкьа абраагьы искыроуп
Урт ацыпхьқәа са снапала.

Ашьыжь зыхьла сфы сызәзәароуп,
Ашьыжь шәахәа уа исыхьшароуп,

Абзиабара цкъа исфатцэароуп, –
Сахьацылаз сара ашара.

Амра ангыло – са сабароуп,
Саргьы избароуп – абла тшаша,
Уи ацхара абраантэи изгароуп,
Сара с-Ритца иагэацхаша.

САХЬЦАЛАКГЬЫ ИАРА СЫЦУП

Сахьцо исыцуп иара ацхара,
Ахьышэахэа сгэдыцсало.
Амра иснатом гэеитцахара,
Иадыруашэа сыцсы шалоу.

Сара рацхьа сыбла анхыстыз,
Амра шэахэоуп ихыччалаз,
Сыбжьы тыган рацхьа анфыстыз,
Амра сцылеит гэыргъа-ччала.

Ацсноуп иара рацхьа иахьгылаз,
Ацсны избеит – абла тшаша,
Уаантэи амфа са сызнылаз,
Сама инеиуеит иара шиашоу.

Сахьнеилакгьы сара стэылаф,
Сымра шэахэоуп сыбла ихгылоу,
Ишгыло еипш Адсынтэыла,
Абар, Сибра уажэ иахьгыло.

Убра сгылоуп, убра сгылоуп,
Фадхьа игэыргьо иахьысцылаз,
Иара сгэылоуп, са сагэылоуп –
Хамфа акызаап хайцызнылаз.

Ҳамѡа акызаап ҳаидызкыло,
Мѡа лашада усьгы схѡартам,
Са сахънеиуа иаргъы спылоит,
Иамазамшѡа уаҳа хгарта!

АЛТАИТӘИ АШЪХАҚӘА

Арт ашьхақѡа сапҳъа игылаз,
Баша игылам иаапсаны.
Урт патула ртып аанкылан,
Адгъыл дырпшзоит иапсаны.

Аки-аки еихагылоуп,
Аки-аки еибаркуп,
Хазуп дара хаз-хазыла,
Еицынкылан – зегъ акуп.

Гѡыла-дала дара еиларшѡуп,
Ажѡѡан ашқа – иҳаракуп,
Адгъыл-уарҳал рапҳъа икаршѡуп,
Адгъыл гѡгѡала дара акуп.

Аиатѡѡара реилаҳѡашѡуп,
Ашѡапыцъап ихнакын,
Ашѡарыцаѡ иибо башоуп –
Ашѡарахқѡа уа ибнакын.

Арѡаш ыпоит, нас шѡарахтас,
Цъара ибжъаршѡуп азиақѡа,
Аптақѡа аақѡлоит сапын шѡахтас,
Нас ибжъазуа рхатақѡа.

Рѡы рызѡзѡазшѡа рсахъа еилгара
Иааупгылоит уа ѡапҳъа.

Ашьха анызбо са сгәапхара
Еиҫашәсхәоит нас иахьа:

Сара сышьта цқьа ианхаларц,
Сымға ағысroup уа иара.
...Ашьха сыцхьоит ғада схаларц,
Адәеиужьқәа – сцарц хара.

ИССЫК-КУЛЬ

Ари мшыну, мамзар зиоу?
Сылапш зхьымзо дәы иатцәароу?
Ажәған цҫыха тқа ишьтоу
Имғашьахуа уи ишатцкару?

Харантә снапшын – апсы азеит,
Ацәа иҫахәхәа агара игаран.
Ааигәа снеин, иаақәацеит,
Ақьышә иаақәлаз гәыргъа-ччаран.

Сара сгәаҫы агәыргъа арит,
Иара еицшхарц сгәалақара,
Нас ацәқәырцақәа шықьырит,
Ақәара иавлт реилыҫеара, –

Уажәшьта иеырбоз – зиатцәаран,
Уақа иеырбоз – зиатцәаран,
Сацхьа иаатуан Иссык-Куль
Иамазамкәан тыхәапцәара.

Акәатақәа цыруа ихын,
Нахьхьи, цъара аназараҫ,

Сара сылапш дара ирхын,
Сытдашэозушь рыбабара?

Азиа рыгәта иаатакны
Игылан ашьха рырацәара,
Сара сгылан сшанханы,
Сзацырымтцуа азиатцәара.

Амра аахалон ипхашьо,
Азы изаало, агәы тырхаха, –
Ижәны инкыдлон, ацсы шьо,
Ажәџан гәыштцахь нас ишзахәоз.

Амра икәнатцон ацшахәа,
Иџыча-џычо хышәахәала,
Мрала икәабаз ацәахәа
Иагәылычцон сажәеинраала.

АКӘА

Ашәа

Зсахьа џычоу хышәахәала,
Амра мсасыр мышкы иахьамуа,
Амшын зґаччо зыцәқәырцала,
Ашьха цагьа зхагьамгьамуа,

Бахча еиужьран бгьы иатцәаран,
Агеи-ашьхеи ирыбжьалаз,
Акәа, Акәа ашьыжь шараз
Ацәа иалтцуа атцар рыбжьала.

Сыпсатџыра, сыхьзырхәага,
Са сґа здытцо – исгәацхо!

Са сыкалакъ – амшын, ага,
Амра кѣандан изхацо.

Амшын гѣеиужь саркѣацсаран,
Иахъеитцѣтѣуа ицѣрѣуа,
Дѣкаларымашь ацсабараѣ
Уи хѣицрыла знык ма имыруа?!

Ажѣѣан лашоуп икеикеиуа,
Атѣых еилгоуп ихѣытѣѣцаран,
Аброуп стѣынчны сахънеиѣеиуа,
Абра избоит сгѣыхѣтѣыхъзара.

Сѣпсатѣѣѣра, сѣхъзырѣѣага,
Са сѣѣа здытѣѣ – исгѣаѣѣо!
Са сыкалакъ – амшын, ага,
Амра кѣандан изхаѣѣо!

Ашъха ѣауа – аѣшандага,
Тѣѣѣа италоит, нас ихѣаалан, –
Аѣшѣма гѣыраз, асас нага –
Иахъеицѣынхо зегъ еинаалан.

Акѣа, Акѣа – слашырбага,
Еидызкѣло Аѣсѣынтѣыла,
Сажѣеинраала еимхѣыцны инаган,
Ухѣда ихѣышъѣеит гѣыла-ѣсыла.

Сѣпсатѣѣѣра, сѣхъзырѣѣага,
Са сѣѣа здытѣѣ – исгѣаѣѣо!
Са сыкалакъ – амшын ага.
Амра кѣандан изхаѣѣо!

АРЫЦ ЕИЦШ ИЛАТЦО

Цшәымас дамоуп
Иара адгьыл дазшаны,
Даагылазар дныкәо
Дықәуп дацсаны.

Фадароуп хәа –
Ашьха дафсны уи дымцацт,
Ладароуп хәа –
Имфа таршәны ма имгацт.

Ашацкыраз –
Адәы дшықәу уи дырбоит,
Хатыр ақәцан
Адгьыл ағы итыц ибоит.

Иара иуалу –
Азә изыхәан итәахым,
Ма дангәыргьо –
Даеазә дгәамтцыр итахым,

Аацынразы –
Ажәла икьоит уи амхағы,
Анасыц ду ықәлоит усқан ихағы.
Ацстазаара
Ашьаҗатәкья шыҗеитцоит уа,

Тагаланаз – изтаху зегь ирбауа.
Адәы дықәуп –
Уи деитцамхо, деилкьаза,
Азә дыхтамкуа,
Уаф дмыргәамтцуа, игәы разза,

Ацәгъа бжымго, аҳалалра рыбжәтцә
Ауаа дрылоуп, уи арыц еицш илатцә!

АШЬЖЬЫМҢАНШӘА
СЫБЛАҚӘА НҢААУЕИТ

Афны сышьтоуп, сиартә схылатцән,
Афны сышьтоуп, стәушәа уақа абаа.
Сыцәа кьалан, сыбла ихылазом,
Иара абацеи, сара афны санаа?

Уажә иабацеи, сыцсы анысшьашаз,
Ицәырызгазеи схәыцрақәа еизаны?
Сара сиартәґ тынч саныцәашаз,
Изгылазеи иааины уа сханы?

Изышьтоузеи сара схәыцрақәа,
Ғацхәа иааины сыркихт сеимырхха.
Сеитаргахуеит, урт сырґыцтракуа,
Тынч апсшьаха сыртар ма уаха?!

Атцых иамаз арфышьыгақәа,
Са сзы изит, икамкәа рхабар.
Ирхәашазеи арашьыгақәа,
Икалозеи мацк рыбжы ааикәтәар?!

Афны сышьтоуп, сиартә схылатцән,
Афны сышьтоуп, стәушәа уақа абаа.
Сыцәа кьалан, сыбла ихылазом,
Иара абацеи, сара афны санаа?

...Адәыгбаґы сыцәарц схықәшәа –
Абарбалқәа рыбжы саҳауеит.

Сзаанымгыло амѡа сықәшѡа
Ашьжымтаншѡа сылацѡа нтаауеит...

АУАҦЫ

Зынза абзиа, уи игѡы итеикзар –
Жѡлары ирыхѡо, инзырхо!
Убри азами адѡы дзықѡу
АуаҦытѡыѡса – ихъз зихоу!

Убри азами ацстазаара
Ацскы зку хѡа уи дзышьѡу,
Абицара еитцагылан,
Еицынхараз ауп дзышьѡу?

Имѡа хирзааит ус игылаз –
Ажѡлар зегы уи дырцоуп,
Зны дыцсыргы имцсуа рыхъзаѣ –
Уи назаза нас дарбоуп!

Дыхъзырхѡаган зегы рзыхѡан,
Шъапымшыла атѣи диуеит,
Ацстазаараѣ иара дшықѡѡ,
Ацыхѡтѡанынза нас дбылуеит.

Аеазѡ дгылоит ацѡгъа-мыцѡгъа,
Игѡы иахѡан иѡаитѡо,
Ауаа еичзырчо, ауаа еилызхуа,
Хыла-гѡыла еилатѡо.

Ак аниоулакъ ѣакы дашьѡууп,
Ианбакалои изхара?
Мардуанк дхалар, ѣакы дкыдлоит –
Амѡа шьѣихуеит уи хара!

Адэы дыкэуп ацэгъа ширшо,
Ицэгъахэыцра ак цнакуам,
Гэара тшэароуп иара изыхэан –
Адунеи ду уи дакуам.

Ишцеихаштүеи: аамта ацкара –
Ацэгъеи-абзиеи зыпхъазо, –
Цшь-гэык неидыртцар, иаамта анааилак –
Итбаатыцэза дыштэзо!..

* * *

Снеиуеит ауаа срылагылан,
Ауаатэыѿса рыжэла сшалоу,
Зегъ зыркъэышуа хы схагылам,
Зегъы рхылцагъ сара исхалом.

Ацстазаараѿ сара исуалу
Катцо саауеит ас иахъанза,
Дыспылахъеит згэы нышэгэалу,
Дыспылахъеит са сыпсаанза –

Исхамыштүа, зуал ду сыду,
Амцхэра зурцгъы исыдымцшыло,
Зсахъа еицамкуа сгэаѿы икыду –
Гэыла, цсыла сара исылоу.

Издыруандаз уатцэ испеипшу,
Дыздыруанда уа исыниаша,
Аха сишьтам сара исеипшу,
Дызбарц сишьтоуп са сзеипцхаша!

* * *

Схэыцра ажэѿан иатцакысуеит,
Адгъыл икэуп ипшаауа,

Ашәапыңаң шыта иңәарсысуеит,
Аңәа иагоит – иңаауа.

Аетәәкәа хыхь еицралан,
Ажәәан гәыштца рыңх иргеит,
Азымәасқәа хлантцы ирталан,
Маза-маза рыгедырхьеит.

Амза шәахәа шыаршыафхазшәа,
Адгьыл хнакьоит еизакны,
Атынчра затцәык азынхазшәа,
Атцых ыңәоуп ағы акны.

Нышәынтракәоуп аңхыз иалоу,
Ирхагылан иңаңшьоит.
Ртынчра шахьчо атынчрала –
Уаха шаанза уи ааңсоит.

Иахамыштцо сара стәыла,
Уи иаңәызхьоу ишрыхәтоу –
Иахьчоит дара ирхатцгылан
Наунагза агәы иңоу.

Зегьы адыруеит уи хьызхәала,
Зегьы ртыңқәа рзылхны ишьтоуп.
Аханатәгьы урт зыдхәалаз
Рыдгьыл дузза – рыәнатоуп.

Уалс исыду сара икәнысшьом,
Тыңс исымоу – иара убас.
Аха икам ракәу цыышьоит
Сара сказцо уажә уаәтас!

АМРА АНЗААЛО

Ҷафхъа италеит амра ахшыра,
Ажәван акыпшы иахтәырни,
Ҷафхъа икатәеит уи ашыра,
Адуinei зегь иазшаны.

Ҷафхъа иеырбеит уи ацамтаз,
Ахцәы кәпшықәа еимырпны, –
Амшын ихылт аташәамтаз,
Хы рахәыцны уи ҫыпны.

Абан, наххыи иахъеилало
Мшыни жәван иилго рхәа,
Атцыхәтәаны, иҫыцәа-еицрало,
Иаакыдхалеит уақа, лбаа.

Еита аеапсахт, еитеицралеит
Иаапшит Ҷафхъа ижжаза,
Аеашьуазаап иара ахала –
Амшын иазцеит икәкәза...

Амра, уаангыл, уаангыл ҳамтак,
УхнаҶаанза ацәкәырца,
Ушәахәа сҫарцқа еазнык ҳамтас –
Аеазныкгы уесырба!

ШЫЖЫМТАНЛА СШҶАПЫ ХТНЫ

Саанымгылеит саб дахъаанхаз,
Сеадҫахәалан ҳаҫната,
Аха иҫәнысшьом са сызхаанхаз,
Акгы ҫьасшьом настгы шыта.

Саб илакәқәа амбатә иакәшәан
Ганха иавоуп игиуа.
Рхата ирбо җьаршьоит лакәшәа,
Дара хызџо аниуа.

Иахъа сыххны алакә самам,
Апхыз сазгом сыткәаны,
Иахъа избо – зегь аргамоуп,
Аус сымоуп уи акны.

Акосмос ахь ауаа анхала,
Уака анхара аныргәапха,
Мачк иснатеит сара агәала, –
Уи сылымшо санынха,

Аха уи аамта шахатс самоуп,
Уиггы мачзам – исызхап,
Сара избаз – урт ирбама? –
Дара рзыхәа җхызны инхап.

Са иансааз – сыџуа, сыџуа,
Сқыта еимыздон смаапсазо,
Ашәа исхәоз ашьха ирныџуан, –
Нас – ибжьазуа исмаҳазо.

Мачк исхәауп са сызхьымзас,
Аха избо лабҗаба –
Акосмос ахь шыта сахьзымцо, –
Сеахьаныстцо алаба, –

Изурызеи нас санақәшәа,
Уи санышәап ичҳаны –
Зны җзызхәыцуаз җазегь лакәшәа
Шыта ианааба итҗабыргны.

Сарггы ысымоуп сызлаехэаша,
Сцэа иакэымшэо иазынхаз,
Уи афыза агэыргъафэхэаша
Акыр игуп изымбаз –

Насыц сыман, ааи – назаза,
Шэахыччарггы ицъашыаны –
Сыф сахьылсуаз сара азаза,
Шыжымтанла сшыапы хтны.

* * *

Ацсабара шыкоу инейдкылан,
Сагоит сара енагъ сахьырцшы,
Атла ахыгылоу сеихырхэоит саагылан,
Ажэџан сныхэоит афада сыцшы.

Сыдгыл гэакъа – дэгэала са сзыкэгылоу,
Знапсыргэйтца сыкэыргыл сызку,
Сахьцалакгы уи ауп исгэйдкылоу,
Зеггы-зеггы сара сзы ирыцку!

Уи алшароуп сара ысымоу лшарас,
Сыцстазаара иамазоу шыатас,
Амра ингыло ысымоуп са гэацхарас
Хыхь ианкыду акэзаргъ – иара убас!

Сышыха дуқэа цъасшыоит иахьейдгылоу,
Бзантцы изалшом иахьынхаз еилшэарц,
Ишцастаху ауааггы анеидгыло –
Убарт реипштцэкъа нас хэатэыла еикэшэарц!

Аацын ааиларц стахуп сара ихьымшэо, –
Анхафы дапыларц деикэшэаны,

Аарѡара азэггы нас дацэымшэо –
Румта рцыло ажэлар еибганы.

Еибарыѡуа ахэыцкэа адэы икэзарц
Избаларц урт еицны, еитцаѡфы, –
Сара истахуп енагъ нагзара акэзарц
Ацстазаара – дшацу ауаѡы.

Ауаа ртынчхара мчыла еилазго,
Иара убратэкэа дцауа днеихашэы,
Дкамло уаха агэырѡа рызназго –
Анацэа иршэымло уаха ашэы.

Ацаракэа рашэа са сарѡыхо,
Ажэкэа рыбжыы шыжжымтан иго,
Аусураѡ – ауаа мшэо, еилыхо,
Ак ааргозар, накггы еакы рго.

Ауаѡы дцыруазарггы цѡѡантцэыка,
Иманшэалаз имѡа дызгауа,
Нас еибгала дгыжжыуа уи аѡныка –
Адггыл аѡы ѡацхэа дырбауа.

Икалаша заа сара сзацхьом,
Зеггы ртэытэкэа сылшом ахэара,
Адггыл аѡы истахуп зегъ рацхэа –
Ацстазаара гэгэала агэацара!..

СКЫТА СЫЦХЬОИТ

Сымцазарггы зынза суцэыбналан,
Сымѡа дэықэлеит, скыта, абра инаркны,

Ацстазаара сарггы сыхэтак алоуп,
Тыцкггы сымоуп сара стэала икны.

Тыцкггы сымоуп, зеггы срыламфашьо,
Баша икамтэо са сыцхзы ацэыкэбар,
Сзықэларызма насггы амфа иаша,
Умфэхэаста рацхья абра исымбар?!

Адггыл, иара шыкоу иахысцылаз,
Уи ацэафа ахыызбаз еилганы, –
Аброуп сара сшыапы сахықэгылаз, –
Сфэхынасхаз сшыафа неихганы!

Убри нахыс адунеи атбаара,
Сыкэша-мыкэша избоит еитцахэхэа,
Иааиламхэазеит уара, сқыта уцэаара,
Иаасыцрымтцуа исыцуп ушэхэа!

Акалашэа укоуп, адсуа қыта,
Акалашэа икоуп указшыа,
Уа удлапса сеибаркны сызкыда –
Сцэа-сжыы ишалоу иалоуп уара ушыа!

Абар, фадхья иаатит уцсабара,
Абар, фадхья узыхьқэа рыбжыы гоит.
Сыткэан акэзаап сшамоу, нас, улшара –
Абрахь фадхья исыхан саанагоит!

Абрахь иаауеит сымфа иара ахала,
Ахы ахьякыз фадхья саанатарц,
Нас сышиашоу, снеины ахэы схалан –
Аеазныкггы сыбла ахганы избарц!

Уаасыцгылоуп сқыта уеынеидкылан,
Угэытбаара сара сзы иартны,

Аамтацк ала схэыцра уа иаанкылан,
Сналга-фалган сааугоит, снапы кны!

Абра сыкоу цысшьоит гэыла-цсыла,
Абра иныкэо цысшьоит са сыхэтак.
Сазтаар, иаххэап, са схэыцра гэаныла –
Ех, аепныхэа сзацлашт уи атак!

Иумоу цысшьоит сара скынтэ агэала,
Сузацсоума сааит хэа шыта сгыежны?
...Зкыта гэакыа ныжны, иацэыбнало –
Уи дахымхэыр залшом мышкызны!

ЗЕГЬ ХАИДКЫЛАН

Сацуп сара гэыла-цсыла
Ацсны – ацсуаа зегы хан,
Азэгы уеалкаан ацхыа умгылан,
Даваргылан азэы аган!

Ажэа тацэкэа аднакылом,
Шьала ифуп уи атоурых,
Ацсуаа еснагь еиднакылон,
Иамазамкэан уи еилых.

Нацънатэ аахыс даара игэшацоуп,
Икоуп иара зегы рзы,
Дасу ихэтоу итыц гэато,
Мачзак ныжбуа – ахазы.

Абзиараз иааиуа изыхэан,
Агэытбаара зегы аартны,
Азэгы изамто уи аепныхэа,
Агэылараф – иразны.

Ихалалуп дунеик азна,
Аха зныхгы ицьбароуп!
Мамзар еибганы изаауазма,
Аишьцэа рыгэҭа иара хьчоуп!

Милат рацэан хайдызкыло,
Гэык ауп иамоу – уи азшом!
Иадсымбалар амра игыло,
Сара сзыхэан илашом!..

Ладеи-фадеи зегь хаизуааз,
Дгьылк ауп аишьцэа зегь хазну,
Еилых хамам – бзыцаа, абжьюаа,
Галаа хэа ыҕам ихазу!

Ацсны хамоуп харт хайдкылан,
Ацсноуп хара зегьы хан,
Азэгьы уеалкаан ацхьа умгылан,
Даваргылан азэы аган!

МЫҚӘ АҚЫҒА

Мықә еицәажәон ажәлар еизаны,
Уақа абжьюаа русқәа еилдыргон.
Ицәажәоз дцәажәон – иажәа шәа-изаны,
Агәрагара иацсаз игәра ргон.

Агәрагара иацсаз – уаха азэгьы,
Ажәлар дырбар иихәоз дацсаны –
Дзаламгаргы иажәа уи уатцэгьы,
Игылан ҫымтүа, зегь рыцсы заны.

Ацсуа иажәа ҫырҭас уақа итәон,
Ахәшә змыхәоз ахәра уи иарҕо,

Рымч зқәымхоз днаган уа дартәон,
Нас дарыщқьон, ацәгъа игәы итыгъгъо.

Ажәа хысуан, бцъартцас еибаго,
Абцъар тымкьарц амч уи иацәганы –
Зыгәра еибамгоз, рыгәра еибаго,
Ахка зыбжъаз дәықәтцә еишыцәаны!

Ажәа абжъуаа ирыман хәшәыс-быгъшәыс,
Азакәанқәа зегъы иреиханы,
Ажәа иаман ауаа рус збатәыс,
Икәнацозгъы дыкан дырханы!

Лыхны анцәажәоз нақ абжы тганы,
Мықәаа рыбжы уахь иназауан.
Урт афқытак нақ-аақ еикәфьтны,
Дара Ацсны алахьынтца рызбауан.

Иара иамаз ахъз-ацша ахтцаны,
Мықә ақытан, шәааи, нас, ҳаизалап,
Гәырғъа-ччара тыцны икатцаны –
Ҳзырғъацаша аусқәа ҳазбалап!

СЫМШ, БАБАҚОУ?

Ашәтқәа снапала исаазеит,
Сынтәак еинылан ишәтит,
Сымш, бабақоу, бмаазеит,
Са сеипш, акыргъы ибзыцшит.

Ашәтқәа ба бзыхәа исаазеит,
Снеины снапала еилырго,
Амщцәгъа анрықәшәа ибаазеит –
Хьтеи-чыхьи икам ирго!

Амра-ца анрыкәш – имканзеит,
Ирылтцит ирыкәтәаз сыпхзы,
Сымш, бабакоу, бмаазеит,
Җажәәқәагь абтоу азы?

...Сышәтқәа еизгамкәа иҗахеит,
Рҗыхра иахыңоит даргы,
Бабакоу, бааира хьшәахеит,
Имфамсааит баамта баргы!..

АХӘЫ АКЫНТӘИ

Лассы-лассы ахәы схалан,
Сара схала снатәалоит,
Атла иахьыкәтәоу агәырҗа ахалан,
Тыск енагь уа ишәәхәалоит.

Снапсыргәытца икәыртәазшәа,
Адунеи ду уаантә избоит,
Са сыгәтыха аннатәазшәа
Ашәа имтарсны наҗ иагоит –

Саргы сашьтоуп атцыс ашәа,
Сыхшыф пыруеит иласза,
Сыбла даара, даара аеашәоит,
Кәацк уи иашьтоуп, итарза –

Абар, избеит, ихытыр-хытыр,
Чандарк ғылоуп хараза,
Сара абраантәи истахызар –
Спырны стәлоит сыкәкәаза...

Схәыцра сагоит саанымгыла,
Схәыцроуп убрахь сызгало,

Акгыы спылом саанызкыло,
Са хықөкыла сахьцало! –

Сара абраантәи ҕеила исбартоуп
Цхэызба бзиаак дахьынхо.
...Зынгы ишэартам даара ишэартоуп,
Изшэасхэазеи дшысгэацхо?!

ШАКА НХАЗЕИ КАЦАТӘЫС

Ех, уара аамта, сымҕа иацгылоу,
Саатра иавоу зыгезаны,
Нак соуужьюу, саанукылоу,
Ацстазаара сацэзаны?

Сығхэара акэзар – исутандаз,
Иахьҕахутцэо здырыртэ, нас
Ацсра шааиуа гэастауандаз –
Сеипшны сцэыртцын сара абжьас,

Сеадысшьалон схала сеамто,
Аидыслараҕ ма сыпсрын,
Ацстазаара сеастон хамтас –
Са сгэы итаскуагь назарын.

Агэкаҳара зеазтауада,
Изыркьяҕуа сығхэара,
Схэыштаара амца еиҕазкуада,
Са сапыртцыр сығхэара?

Ацстазаара гэыла-цсыла,
Сара сеастеит сшембаку,
Иара уи амҕа схымтцуа схылан,
Иара уи амҕоуп са сызқөү.

Са сгэы сыхоит, пхьака исыхоит,
Сгэы затцэык ауп сызмоу тэыс –
Икастцаша шэкы-зкыы тыхоит,
Шака нхазеи – катцатэыс?!

Азэ дыбгыатуа агэам-самра дылоуп,
Дашьтоуп уака ацэгъа-мыцэгъа ибарц,
Ма дкылцшуа аатцра давагылоуп,
Ухэан-схэанкэа мтцарсны цъара игарц.

Ибла хитыр – иара ибла ихгыло,
Шэыгак ритоит рызегъ инеипцшны,
Ацэгъеи-бзиет иара итэала еидкыло,
Гэырк иахейтоит, еитцыхэхэа инеипцшны.

Иахызгэамто абзиа са сгэы далоуп,
Пхьака ипхьо цэгъароуп дагаларц,
Уи – занатс ишьтихт шыала-дала,
Амш лашараз дашьтоуп атцх ибарц!

Ибла хикит, ибла алашара,
Сара дцъасшьоит, дцъасшьоит уи зылшо,
Зеацэызыхьчо дарбан амра цхара,
Зеацэызыхьчо дарбан илашо?

Ицъашьатэума амфан ацэгъа уцылар,
Нас уи аума иухан узгазо?
Ацэгъа-мыцэгъа хымтцуа убла ихылар,
Уи уналазып бзиак умбазо!..

БАРА БАТЦКЪЫС ИЦШЗОУ

Бхы-бфэы кэымшэышэ зынза икэыпцшзоу,
Аеацсахны икалару?

Дкаларыма батцкыс ицшзоу?
Дкаларыма? Дкалару?

Ицырцыруа зегъгы хьума,
Азныказы иуѣаччо?
Анышѣацшыгы матѣахѣума,
Амра анаслакъ еикѣыччо?..

Мтѣыжѣѣа змоу зегъ ма ицсаатѣума?
Ашат икѣу? Хыхъ иаххоу?
Уи аилкаараз кыр пшаатѣума,
Атак дарбан иаѣахо?

Бара батцкыс дыцшзоу цылышѣоит,
Мыцхѣы зеалкаан иѣырбо.
Иабалдыруеи, баша лѣылшыѣеит,
Абла сывам уи дызбо.

Ааигѣа сыка, хара сыка,
Адѣы сыкѣым сыбѣаго –
Бара бсыцхѣоит сара афныка,
Стѣы назаза иахынхо!

...Бхы-бѣы кѣымшѣышѣ зынза икѣыпшзоу,
Аѣацсахны икалару?
Дкаларыма батцкыс ицшзоу?
Дкаларыма? Дкалару?..

САРА СШЫКОУ

Схы адыскылом ашыха, ахра,
Исзыхжѣом махѣѣала абаа,

Аха исылшом аеыпсахра!
Сызлакоузеи сцъаршьо ауаа?

Акымзарак. Азэы ишибац,
Азэы дшыкоу, уаха – мап!
Азэгъы исеихэом: хаб, ха ххыбаф,
Азэгъы исеихэом: ханурхап!

Адэы сықәуп сара стәала,
Хшыф уарада сшыапы еихго.
Шьюкы рнапгъы са сантәалам,
Смыртцыззакәа урт сырго.

Азэы дахьныкәо сишьклацалом,
Иацхъа старуам са слакыто,
Игәы сталом, ихы сталом,
Ифытца сытцам ианыхътоу!

Азэы ицәафа сара исцәафам,
Иалагылам сжыы, са сцәа,
Ибжыы ангәафоу – сыбжыы гәафам,
Уи иафыз имаршә акцәа!

Игәы итеикуа, ибла ихыло,
Рацхъа игәазто амфа ахьхоу,
Ацъшьа роуеит убарт хыла,
Дара ирымаз уи зтцахьоу!

Са санцәажәо уаф дшанхалом,
Ахыы ифытцуеит рымхәазац –
Ашәкәы ианыртцо, ма ианхало,
Ма еитархәо смахәзац,

Аха исхәо тәым-цәа ахало,
Жәа уаарас хәа иаасымгац,

Ицэгъа-ибзиа – сара схала...
Сзырцхашьашагъ сымхэазац.

Бзиа избоит сызлагылоу,
Гэыла-цсыла исгэацхо,
Хазы сеалкьны цъара сгылом,
Сшьапы рыхны сызланхо!

Мбатэык сылам зегъ ирчыдан,
Азы сзырцэом амѳа нкыл!
Аха сыкам, мап, сымчыдан,
Са схатэымѳа сананыл!

АКАЛАШЭА СЫКОУП

Акалашэа сыкоуп сара, акалашэа,
Зынгы зынза акымзарак сгэалашэом –
Итагъежьюа ицоушэа уака ацша,
Зегъ ацэцоит уа схы интыцшша!

Иац сахьыказ, изуз, исхэаз налкааны,
Асса-мысса аус хатэра налганы –
Сеаназысклакъ нас исшэарц, иззарц,
Сара скынтэи иара дэықэлоит аеазарц.

Аха, зныхгы, са схэыцра амѳа ианыланы,
Ицоит са схэыцра ашьта ашьтра ихыланы,
Ахы ашатом – ашьха, аѳаѳа абарц,
Аеымцсахзо са сыбжы уака игарц.

Акалашэа икоуп иара, акалашэа,
Иабаздыруеи са исгэалашэо, исгэаламшэо:
Ацарахэа зынгы агэашэ аатуеит,
Зынгы узтамло иара ахала иакуеит.

Иаамтоума амышгаха,
Уи аума исымоу сара хыс? –

Уаахымтцакәа ухылар ашьта,
Уама идәықәлап есымша:
Сара сзы ирхәо, ируа сашьтам –
Уи исзатом сымч, сылша!..

АТЦЛА ФОИТ

Атцла гылоуп иууаза,
Афы еилымго рыцха,
Зынгы иқан ишшәырза,
Амахә абгы рықәхан.

Уи ахыглаз иеырбон, –
Пцхәызба-еырба игылан,
Амфа иқәыз – иара рбон,
Иаман уи иаанкылан.

Иафсны уажәы нақ ицоит,
Азәгы ихәыцра иалам,
Иара атәала уи гәырфоит,
Алағырзқәа еидфалан.

Аиха зкызгы ус дымцеит,
Ишьта тацқа анитцеит,
Ахәызбала уи тыркуеит,
Аеазә амахә хитцәеит.

Ауаа аргәырғьарц иднарбеит,
Ацшра-асахья иамаз,
Дара анапы иадыргеит
Зегы рҕацхья аргама.

Дара моасны наӑ ицеит,
Мамзар иргӑырмоама?
Атӑла тӑкӑкӑо, зынза иӑеит –
Уаха аӑа моӑак амам!

Ех, изцəажəар – иахəарын,
Атцла рыцхə зцəажəар –
Ус азызуз аабарын –
Иарцхашьозар ажəа?!

Иутахызар уаха шаанза
Ажәа ит уара –
Сара сабду иажәа нтцәанза,
Иулшар атәара,

Лакәи лакәи еишьтаргыла,
Рыхқәа еиларшә цъара,
Иузеитеихәон гәыла-цсыла,
Дмыцәазо иара.

Срыман саргыы сырхагалан,
Рыкэа старшэ сыркын,
Ахэ ҳарак сынхаргалон –
Пшыаала уа сыпшын,

Сыбла шыхтыз, ицхызызшә,
Ак ацәара збон,
Аха анакә насхытдызшә –
Уака инкабон.

Схәычра ашықәсқәа алачазар –
Лакәын изыжьжьоз,

Нас иансааз са сарччазар –
Уи акэын са сызжьоз.

Алакэ соуҳэар, иахьа ихастом,
Иаццом са сыхшыф,
Сыбла хызфо ахылца схастом,
Аамта ццакы аныф!

Алакэ ажэуеит уахык шаанза,
Иаашар – уаины иба! –
Ауаа икартцоит уаахьацшаанза
Илакэыз – лабѣаба!

КИЕВ ДЫНХОИТ САРА СФЫЗА

Олес Гончар иахь

Ажэеинраала иахьа изфызар,
Уи – сцэанырра иабзоуруп.
Киев дынхоит сара сфыза,
Киев сара саѣхэаруп.

Сныкэо салоуп, Киев салоуп,
Зқынтэ сааргы сара абра,
Сгэаѣы итысхыз иара ахсаала,
Бзанцы исызбом сызхара.

Сахьыцшлакгы – аблахкыга,
Агэыкатцага – иахьабалакь,
Блала сыргоит сымѣахыган,
Ацшэа сархэоит сызбалакь.

Закэ блақэоузеи ауаа ирымоу,
Закэ разроузеи ирхыцхо!

Азә дынмыжъкәа исызбарыма,
Снеины рызегь ахьынхо?

Сызнымиаңыз ғыц цәаныррак
Сзымтысыкәа калазом,
Еитасмоукәа иҕыцу дыррак,
Сара араантәи сызцазом!

Гәыразразаап зегь еибызто,
Уаф дзырныкәо – гәуп, шыапп,
Фызаразаап амыч сызто –
Афызара са сатәуп.

Изатахузеи сажәа спроур,
Сфыза ишкә сымфа хоуп,
Атҕеи бзиа фызас дуоур –
Ижәлар зегьы уа иутынхоуп!

* * *

Дашьтан аманшәалара дафазо,
Ахзыргашья иара итәала итҕеит,
Дцәажәон иаша ибжьы гәафаза,
Азныказы ихыцша дама иҕеит.

Дцәажәон ажәфан дпыруа далалан,
Аетҕақәа лацәкәуан мазала,
Агәызианцәа рыкәа дталалон,
Иулшозар ашәкәы иантцала, –

Иажәапкәкәа беиа-беиаза,
Иаанымтцәазо икҕан икҕыфара.
Урт рыфнутцка – игәафа-гәафаза,
Адәахьала – ипжәаз аеафара!

Адгъыл икэыз, адгъыл иафигон,
Напызларкуаз наӕ ихирбгалон,
Уара идырла иара иалигоз,
Аха акырынтэ хара дагалон!

Иажэа тацэкэа уаха ианрыламза,
Иаафархасуа иацхъа инатэалон,
Иара иихэаз акгъы анынамза,
Аеакала иаархэны дпаталон.

Нас ихытцит ажэлар рычхара,
Идмыргылар амуит уака акэац!
...Иӕалозаап зынгы арыцхара,
Уи арееишьагъ ажэлар ирыцшаап!..

АМРА СХАШЕИШЕИУА

Фадхъа амра схашеишеиуа,
Наӕ исхарштӕа сгэалакэа –
Еитаацэыртцуеит са сышнеиуа
Бзыцтэи ажэеинраалакэа.

Ашьха еиѰхаара сахъынтало,
Ацэанырра сѳатаны,
Сыргэыбзыгуа, схы-сгэы итало,
Иааиуеит дара сгэатаны.

Ацсуа иѳоурых сшалац салоуп,
Акгъы сырзуа сыӕазам,
Ѳыцк сызцэыргар сара суал ауп.
Уи ада шыаѳак сзыӕатом!

Азэазэала иааиуа цъысшьоит,
Иагаз аамта иналакэкэа,

Иахъа сара урт ирзысшоит
Бзыптѳи ажѳеинраалақѳа.

Иахъа сара сцѳахѳа иалоуп,
Урт хъызхѳала, азѳазѳала,
Бзыптѳа ахѳышра сахъныбжѳало,
Дара абцѳар иатцалан,

Иаацѳыртцрашѳа ѳацхѳа игылан,
Ацсны ацыртцра злымшауа, –
Снеиуеит сара урт сырцыларц
Иахъагъ рымѳа схымшѳауа.

Слымхѳа итаѳуеит бцѳар ажѳала,
Уа «Кавказаа» еигѳныѳуашѳа,
Иахъаацѳыртцуа иааира ашѳала,
ѳацхѳа Ацсны иахыѳуашѳа.

Агеи ашьхеи неипцынкылан,
Иануп рыхъызқѳа анымшѳазо,
Иааиуа цъысшьоит еиѳагылан,
Рхыцхѳазара нымтѳазо!

...ѳацхѳа амра схашеишеиуа,
Исымазамкѳа агѳалақѳа,
Сгѳы иѳыпцрааны ицоит сышнеиуа
Бзыптѳи ажѳеинраалақѳа!

АРЦЫС ЁЫЛА ДЦОИТ АБАС!

Апѳара-пѳарахѳа ѳыла, абас дыбжѳалан,
Ацсуа хатцак днеиуеит абар, деибаго!
Дѳеыбѳаказоуп – дзықѳѳѳоу иѳы уи данаало,
Ирытѳацѳажѳоит аѳеимаакѳа рыбжѳы ахѳго!

Апсабара алымха кыдтџан, ишъхныпсылан,
Ўымтџа игылоуп, мбатџ абазшџа, ишанханы,
Нас дызуста Бзыпџа айџхааџ зтып аанкылан,
Амџа икџалаз, џыла идџыкџалаз, уажџааны?

Нас, дызуста, амашъынакџа рымџа еилазгаз,
Изгџагъыда, уа еилахџарц рныкџашџа,
Иара изоума абри амџа тџбаа зыбжыргаз –
Амашъынакџа уа иаанымтџыр имуашџа?

Абар, днеиуеит, Бзыпџа айџхаа уи дыбжъалан,
Амашъынакџа иаџсны иџоит, итџџйтџџиуа,
Ашъхахъ иџоуп иара имџа – џада ихало,
Ихуп азымџас уа игага цырцыруа!

Иаџахџмаруеит уи игага Бзыпџ азиас,
Азиасгъы агџы иахџан икџашоит.
Арџыс икџашџан амра каххаа – амш ибзиаз,
Амырхџага иџагџыбзыџуа иеихънаршоит!

Ашъха зышкџа рџеитџырхт џаџхъа, рџеидыпсалан,
Нак-аак иаагылт баагџаратџас, дыхъчауа,
Урт ирдыруеит: аџыкџџтџара апсуа иџсы алан,
Урт ирџџызыз – аа, дааџџыртџны, дахъаауа!

Абар, џаџхъа айџхаа бжыџџџаа уи дыбжъалан,
Агџыдыхџа амџа дыкџалан дџоит, абас!
Уажџазыхџан, шъоукы рзыхџа цџџа иманшџџалам
Иабатахыз уи дџџџыртџызышџа шъоук рџас?

Аха идыруеит, иара идыруеит, Апсынтџыла,
Са суаџуп хџа апсуа абрака данынха,
Данызџџырымтџ, џыла иџышъкыл уи дангылан,
Ускан ами, ауаџ идгъыл данаџха!

Ускан ами саси-пшәымеи рышьта анызуа,
 Ускан ами ианыкало зегъ еипшны.
 Са сикәныхәоит иахъа җыла абра ицәыртца,
 Амҗа икәлаз – җа җабацәа дырҗыпшны!

Абар, дниуеит җыла уи, абас, дыбжъалан,
 Аха избарушь сара уи аамта анаауа, –
 Абри амҗа данымхало иара ихала,
 Уи ишьтало аиҗаа аныркуа итыртәаауа?

БЗЫПТӘИ АРЦАРЦӘА ЦОН ЕИБАШЬРА

*Аҗыңыңытәылатә еибашьра дузза акнытә
 имгъежъыз аибашьцәа рыхъзала Бзып
 ақытан игылоуп абака*

Агәарахәа иаҗын адгъыл ашра,
 Ажәван лаго иахагылан,
 Бзыптәи арцарцәа цон еибашьра,
 Атәыла ашәартә итагылан.

Бзыптәи арцарцәа цон еибашьра,
 Аишьцәа еишьтагыла-еишьтагылан, –
 Ашәара анымцшзо урт рхаҗра,
 Къаразаа рабцъар аанкылан.

Бзыптәи арцарцәа цон еибашьра,
 Инаскъаргон анацәа игәыдкыл:
 «Иахзымбеит макъана рхәычра,
 Аха Апсадгъыл, иудкыл!»

Бзыптәи арцарцәа цон еибашьра,
 Ирымамызт уаҗа апшыха,

Анацәа ашыцылт инымтцәо азыпшра,
Аха изацәоцумызт агәтыха.

Бзыптәи арцарцәа цеит еибашьра,
Хазы-хаз иашеит нас атәыла,
Рызегь ирзымдырзо уаха ашәара,
Дасу иахыхәтаз аґы дгылан!

Бзыптәи арцарцәа қәцон ишрыхәтаз,
Апсадгьыл рхы ақәтцә хьызхәала!
Идыруп насгьы дасу дахьтахаз,
Азәгьы дымцеит, мап, дыбналан.

Адгьыл рыхьчон, ихын урт амшын,
Ажәџан еиужьра ду иалан.
Азәырџы аиааира цхьақа ирзыпшын,
Иахьымзаз калеит уи хаґала.

Бзыптәи арцарцәа руал нарыгзеит,
Ранацәа ишәозгьы рахатуп.
Аиааира ганы, Берлин иназеит,
Адунеи иабеит уи – ишахатуп!

Бзыптәи арцарцәа цеит еибашьра,
Анацәа агәашәаґ игылан...
Зегьы ирықәмызт аџнықа гьежьра –
Аибашьра амца иннакылан.

Аха абақа гылеит абра,
Урт зегьы рыхьызқәа еидкылан,
Иаґуп иахьагьы амца абылра,
Урт рымца абрақа еиқәылан!

Анацәа ирыцу нтцәом агәыбылра,
Лабжышшәа икапсоит азаза.

Иафуп арцарцэа уажэггы абылра –
Аибашьра ццышэхарц назаза!

БЗЫЦ АЗИАС

Ритца иаалсны, хаха италоит
Фыцшара азиас лакьто,
Аршэаа иасуа, айфхаа ибжьалоит,
Иазымхэазо агэы итоу!

Аршэаа иасуеит, иара атэала,
Ихэу шэарахтыс ихэаауеит,
Аеымпсахзо даеакала,
Аханатэггы абас иаауеит.

Аханатэггы – аказшьала,
Даеакала мап, иауам!
Ацэкэырцакэа еишьтала-еишьталан,
Амфэ икэуп – интэауам!

Ахы кыдкьо, ацсы кыдкьо,
Аифххаа ибжьоуп аеыхэжэо,
Абра икылкьо, абна икылкьо –
Иаафэагыло зеггы цжэо!

Иамазамшэа уаха цсыхэа,
Ус ишнеиуа уи аапкны –
Иаафэхтэазшэа уака атыхэа,
Иара аацэыртэуеит амфэ кны!

Ишеипхныфлос уа еикэшэазшэа,
Инеилатцэа ицеит зынзас.
Уаанза иаазгоз рыцскэа тшэазшэа,
Цсык аархалоит дара нас.

Бзыц аархылтцын – ианеилала,
Ацшра шытыхны – иара атэы,
Аеа бжык зынза иахалан,
Нас ицсахны ицоит ацштэы!

Ацэкэырцакэа еилаха-еилахан,
Еиламгыло, еилахэо, –
Амра хыхынтэ аеыкнахан,
Иатцашышь иажэуеит уи иахэо!

Ашэахэакэа анхыцсало,
Уи цыоухарла икэнатцоит,
Сыцсы шалоу, сыцсы шалоу,
Цацхэа амшын ахь ифны ицоит.

Иааткэыцэаазан ашыха азара,
Икэуп амфа икэаратцо! –
Убла хнакуеит аиатцэара,
Ашыта тгэыхаа уи ахьцо!

Уи агэеужь санхыцшыло,
Са цоурыхгы збоит итэны, –
Сжэытэра ааины иаасыцгылоит,
Уатцэтэи амшгы сара истэны!

Ацэкэырцакэа шытытцны ихалоит,
Ифдырпызшэа аразны.
Ицо цыысьшоит сцэахэа италан –
Санрыхэацшуах аеазны!

ЖЭАЦАКЭАРА

Убжыхама аифхаа тшэара,
Изацэымцо уи зынзас –

Иухэашазеи, Жэафакэара,
Узыргэатеиуазеи абас?

Иухэашзеи инымтцэо жэабжыс,
Узалымго инагзаны?
Икалозар, тынч унабжыс,
Убжы сахартэ еилганы!

Икалозар, уара угэала,
Салыхэдамыз, нас саргы,
Умч ақэхарым уи ухала,
Хяас иумоу иахьагы.

Са сахааным, уара узхаану,
Сыбла иамбеит угэырфа,
Аха апсадгыл – ихабу, ихану,
Исыргылом уажэ зымфа.

Ацсынтэыла ианазхэыцтэу,
Ухазы ыкам, ма схазы,
Калашья амам – ианеицахтэу, –
Иахзеидыхуам хаз-хазы.

Икалозар, Жэафакэара,
Салагала уа ухтыс,
Маза нымхо ҳа ҳабжьара –
Са сзыҳэангы зеггы хтыз!

Ахы, уцэажэа, Жэафакэара,
Ацсны атоурых цкья унахыс!
Уа ушызтамзо аиохаа тшэара –
Ишумоу рдыруаз кыр ҳэатэыс!

Зеггы ирдыруаз, зеггы ирдыруаз,
Ахэра имгьо шузынхаз,

Апсуаа абраантәи ишуазыруаз,
Амшын нырцәка зны ишагаз, –

Гагра апшахәа урт ахымкәа,
Ишынхазгы зны итацәны,
Азныказы ухы-угәы ахымкәан,
Адәы ушықәхаз узатцәны!

Атынчра дагәа газго иухахаз,
Иахәаеызшәа уа убжы –
Ахрафкәара ахыкнахау,
Уадырбалоит ешшыжы!

Уадырбалоит Апсны адгыл,
Уадырбалоит узтаху,
Наунагза уцсы иадкыл,
Уаргы иумоуп зыхыз уху!

Гәынхәтыстала хаибадыруаз,
Иахәа еипш, убас, җапхәа,
Саамта бзиа уаргы иуныруаз,
Са исатәашьоу уажә иахәа!

Убжы еицамкуа хара инафуаз,
Аиҗхаа ибжәмзо, ишухәтоу,
Амшын ашқа хаха унеиуаз,
Уигь иадыруаз уцсы штоу!

Уигь иадыруаз, зегы ирдыруаз,
Идгыл гәакыаг данацхо,
Азы дыруаз, амшын дыруаз,
Апсуа – Апсны дшазынхо!

УАШӘА ШЫСХӘӨ

Ацсуашәак җаңхә исхәап,
Бзыцта аиҗааҗ снатәаны,
Акаңкаңгы абжы гап,
Ашәа шысхәо аҳаны.

Арҗаш талап, нас – итәаап,
Аеыкнахан аеашырыц,
Алабжышкәа наҗытәтәап,
Ашхә алеишәа уа иааңшырыц.

Ашәаңыңаң рыҗедыршәшәап,
Аңша насыр, иаашыңырыны,
Иҗахәоу бңыцкәак наҗышәшәап,
Нас иаабжәалап иңырыны!

Бзыц азиас аалакытап,
Аиҗаа еиужра быжкатәо,
Нас амшын ахь инеихап, –
Ашаха еилартәи ныбжәтәо!

Уака азиас аеахап,
Аршәаа иасуа уи ахьцә,
Аңсны зегы нас иахап,
Ладеи-җадеи абжы ахьзәо!

Сашәа халап иңырыны,
Ихалап абас, хара ицап,
Ашәа анысхәо уи иазкны –
Ашхәтәыла иагәаңхап!

Сымца имааиуа агәырҗа,
Аңгәа-мыңгәа уака исшып,

Цъара исцэымцо, нас зымѡа,
Анасыцгыи сазыцшып!

Хшыкоу абас хаикэшэаны,
Сара сзымѡас иатѡа, Бзыц,
Уашэа шысхэо сгэи ґшэаны, –
Бзиа ушызбо, зны сыцсып!

БЗЫЦТА

Абри адгыл – анѡа итэарта,
Схэартам сара, уи ада, схэартам,
Сара уи ада – сгэи тацэуп,
Баша сныкэо – адэи сцэуп,
Ха ханеицым – ссахыа еилгам,
Уи адлацса – са суаѡзам!

Насыц дуны сара исцылаз,
Абла хызтуа Ацсынтэыла,
Сышнахэацшлак сгэи еилзырго,
Ахэыцра баацсқэа схыхны изго,
Ацстазара сгэазырцхо,
Сыдгыл гэакыа, сынзырхо!

Сара сзыхэан еигу мшыкам, –
Сасра иааиуа ѡацхыа Ацсныка,
Есышықэса ижэбалар, –
Амшра иамоу иазхалар,
Ианышэпыло аеазырхио,
Сара ишыстэу иара нхо!

Ацсуа дхэаеуан хауа-цсыпда,
Абас иршыоит сыжэлар Бзыцта.

Бзыц азиас ус ахэоит,
Нак Мамзышьха абжьы гоит.
Абас рхэоит зегьы абра, –
Инеиужьны Ацсына.

...Уара уда, Бзыцта, Бзыцта,
Адэы сықэхон са снасыцдан!

АЛАКӘ ЛАБҢАБА

Ицъасшьон сара алакәқә,
Лакәын сызгазоз,
Са сызтаара атакқә
Лакәын изылшоз.

Алакә дунеи салан,
Саман сыткәаны,
Ажәџан ахьгы схалон,
Саауан сылбааны.

Иара иамаз цқаран
Са спырны сызгоз,
Ладеи-џадеи стәаран –
Зегьы санрыхъзоз.

Алакә амацара
Сагон хараза,
Дунеик аназара,
Снеиуан сеибгаза.

Абас ибо сныкәон,
Сыхшыџ итазоз,
Нас саауан аџныка –
Сара сахьынхоз.

Са сызтаара атакқаа
Иахья ғың ииуа,
Заа иажәыз лакәқәак
Икам ирхәауа.

Иарбан лакәу сxyzхуа,
Схыхны сызгауа,
Ацстазаара шытыхуа –
Иахья иҗиауа?

Лакәым иґоу –лакәым,
Ииаст уи нкаба!
Иахья илакәу – уи акәым,
Избо ауп – лабҗаба!

УРЫСТӘЫЛА АЗЫН

Ацсабара ашәыгақәа арзын,
Инеиужьны зегьы ирхытәан, ихҗаны,
Иаацәыртцит, абар, Урыстәыла азын,
Маҗәа шкәакәа мацарала аҗтаҳәҳәаны.

Ладеи-җадеи угьы аҳәаа рымам,
Иузеилырго иґам уаҳа ахәтақәа,
Ари адгьыл ду – блала иузбарыма,
Уи акаршәра еиужьра инымтәо, ахәадақәа?!

Иарбан тыңу игәоутарц уахьяангыло,
Ма иабыкәу иреиґзоу аҗацә ахьтәаху?
Хәаа змазам хтыроуп узхыңшыло,
Имшын шкәакәоуп сыблақәа цшаауа изху!

Ари аҗыза лакә ссир сымбазацызт,
Ари аҗыза насың шкәакәа – рацәаны,

Ас иаалыркъан бзантцы сымшанхацыт,
Исымбацыт ас еипш адунеи – тбааны!

Исымбацыт ари афыза адгьыл тбаара,
Уахьыпшлакгы – ауразоуроу еитцханы,
Икаларыма абри еигъу пшзара,
Дгьыл ыкоума Урыстэыла еиханы?!

Ибылгьо ишьтоуп адгьыл – амышэ шкэакэа,
Ацсабара зеггы хэмаруеит аеыршэшэо,
Ари афыза азын уаф даргэакуам,
Игэыкатцагоуп уи ацшалас иафэшэшэо!

Адгьыл иажэуеит абаазара иафыхэан,
Иамоуп иара есышықэса уи аутэкэа,
Аамта анааилак – фацхьа нас ифыхан,
Еафара мшынла иартэуеит уи адэкэа!

Асы леиуеит, абар, ахэылыхэа,
цакьа-цакьан, разын паран икацсо,
Адгьыл иашьоит зегь иреигъу ныхэан,
Азын бзиа уи иадыруеит изыцсоу!

Урыстэыла азын – ашықэс ира,
Аурыс тцаа – фнатала зегь зырцхо,
Азын шкэакэа – аурыс инапфыра,
Хэычггы дуггы инеибейцшны иргэацхо!

Урыстэыла иарзуам ахафсахьа,
Уи – ианаало ацэа ахалоит ианахэтоу,
Аапынраз – ашьаршьаф ифахан,
Иаанарцшуеит уи – агэы тбаара ду ахэтоу!

АЖӘҢАН КАЗКАЗ СА ИСХАГЫЛОУП

Ажәңан казказ са исхагылоуп,
Мра шәахәала сеилахәоуп.
Са сыңсадгьыл – Аңсынтәылоуп,
Шьха гәарала уи тахәхәоуп.

Амшын цшахәа, аңслымз тата,
Ахахә ссақәа цо иҫыпны,
Иңьашәымшьан хәыцрак сеатан,
Уа сыжәбозар есыены!

Иңьашәымшьан, азбахә схәозар,
Зегьы ижәдырырц сахьынхо –
Аңьықәреигьы заа иххәозар,
Арың узто еикәаңхо!

Гәағк кашәаргьы, инумпытцшәан,
Иахьытцхахо – убри аены,
Сара сеиңшгьы уаҫ дымицшәа,
Сахьахцәажәо иахьа Аңсны, –

Уи иакәнаго сзымхәаңт ажәа,
Ишақәнаго – ихаракны!
Аха издыруеит уи сшахажәуа,
Сыңгьы шнымхо ашә аркны!

УАРА УМҢА

Иуасхәарызеи иахьа иҫыцу, сца?
Иуасхәарызеи иаңсоу – игәнукыло?
Иуасхәо зеиңшроу уара ухаҫа иба,
Зегь ухәарым сара иудыскыло!

Улымха азкыдыз – ирхэо зегь тцала,
Аха уоуа, зегь рыгэҭа убжамхан!
Иаднакылар угэы – инагзала,
Уара уусае – азэггы уицэыцхамшьан!

Еиҭауасхэоит: ирхэо зегь тцала!
Аха умоа – ухала ишьтатцала!

АЖӘЕИНРААЛАҚӘА АНИУА

Ари закэызеи исықәпапаз,
Иабацэырҭи арт асҭак?
Игэартама сышуао татаз,
ҭаха сымто уажә иахьак?

Иабацэырҭи еишьтагылан,
Са санрышьтаз итцәахыз?
Азин сыртом шыҭа сәагылар,
Сиеицшхеит ашьацхәа иакыз!

Сыткәа срымоуп, скыдыргәгәала,
Абар, сҕархәеит урт сеикәпах!
Сышкә иааиуа ажәеинраала –
Иацны иааиуеит еак еиҭах!

Ари аҭара насыц смоуцызт,
Ари аҭара ихаракны!
Ари аҭара сымш сымроуцызт,
Атцых ашә зынза иаркны!

Шәааила, шәааила ус, шәеишьталан,
Шәааила, абрака сышэзыцшуп!
Уаха еицш уатцэггы сышьталом,
Са сзы иҭоу уажәшьта мшуп!

Акакала шөтың азгәтә,
Стәоуп абрака аус уа!
Саамта бзиахә ацәа исзәтәм –
Ажәеинраалақәа аниуа!

КАЗБА²

Амәа рхәара саныбжәала,
Исымбазакәа – ес, сагеит,
Ус сышнеиуаз, әада схало,
Иара саман тәка ицеит.

Хахә чаңароуп, еилартәароуп,
Нас ғыбгароуп, цақьароуп,
Мап, афыза, ухаҭа иубароуп,
Ианудыруагы усқан ауп.

Зны, мардуантас, еихагылеит,
Зны, аеазозшәа, итәи-тәиит,
Зны, сышнеиуаз сааннакылеит,
Нас, кәалаптас, иара аатит.

Сеитадәықәлеит – иара сыман,
Са сзырныкәоз гәаңхаран.
Нас сандәықәлоз сгәы сажьама?
Сымәа абаказ, – ихаран.

Иара саман – сананшәала,
Иара саман сыткәаны,
Ацәгәа згәы иҭоу даныбжәала –
Дызцахуама деибганы?!

² Казба – Алжир ақалақь ажәытәзатәи ахәҭа иахьзуп.

Нас сызлакам сыдыскылом,
Уи ала исзатом са схы авба.
Бзиабарала ма саанкылоу?
Сымѡа укзума ас Казба?

Сеитаныѳѡит, сеитахалоит,
Сеиталбаахып цаказа,
Аха иаатрушь сымѡа ахала,
Сара истцаанза уи зынза?

Са исызтцوما азэггы изымтцаз,
Сара исымам уи гѣтакыс,
Сиеипшхар стахым абра изымцаз,
Сиеипшхар стахым итакыз.

Састцас уара санутаа,
Сымѡапугеит нас састцас,
Сарггы издыруан иашан заа,
Уагъшымныѳѡоз усггы цас.

Аха, афыза, арабтѣылан
Хъзыс изамоу уи Казба, –
Са исызуахѡом игѣнукылартѣ
Уа иумбакѣа лабѣаба!..

* * *

Абри ажѡѡан ауп аѳѣа лазышьтуа,
Абри адггыл ауп уи зыѳѣтѣауа,
Иатцахѡмаруеит ашѣтѳѣа нхышѣт-аахышѣтуа,
Аапын ѳѣами уртггы зѳѣабауа.

Ачабаба еипшны адггыл шьталеит,
Хѣызбатцас уи иалсуеит аѳѣеиха,

Арха еиужьқәа латцара ирталоит
Адгъыл рыцхауп рыцда ианынха.

Узыпшуазеи, уара, сажәеинраала,
Шьта ҳаарыхуа ҳталап ҳамхырта,
Иҳазтода мамзар нас тагалан,
Ҳа ҳцба ахьадым ҳаҳәар ҳа ҳахәта?..

АҲӘЫС

Атаацәа зегь аднапхьалан,
Иакәша игылан аҳәыс ҫаша,
Игарыгаео игылт ахала,
Ишпамзанроу иқәынтцәаша!

Нас инеины аин иатцалт,
Уи акыка иахьынхало,
Ахш еизакуа уи аҫытцәҫ,
Ашәах леиуан нас иаҫалан.

Насыц аман ажә ахьгылаз,
Адунеи зегь иадҫырбалло,
Агәыргъара – абла ихылаз,
Дарбан уажәы иадзымбалоз!

Атцыхәа риашо, аҳәыс ҫаша,
Еиҳа-еиҳа ҫада иҫахон, –
Ан иахьатцаз ихьаша-цашо –
Агәы иахәон, агәы иахәон...

Ажә еиқәышышьы, хәыцпрак иалан,
Уаҫ дабомызт уи зызхьахәуаз,

Ахэыс арбзон абыз ала,
Уи ахэы-цшқа иара ипхьахэо!

Ажэ акыка иахьынхалан,
Ахэыс иацэон қышшэла иатцас,
Ахэыцқэа ирыман даара агэала,
Иахыбаауан ажэ иахьатцаз.

Ажэ анапшыа, апа ацэыган –
Урт аагылеит уи аанкылан,
Ахш тахысуан апшэма иныга,
Ашэаҕыа хачыл хыхь ихылон...

АМАҔАРА

Азымфас хэычы – Амаҕара,
Лассы ихытцуаз, итабоз,
Иамазамкэа уаха цҕара,
Ҕара ҕеапхыа иеырбоз.

Иазнымкыло ххэычра агэара,
Иара ахықэаҕе ҕаизалон,
Амаҕара, Амаҕара –
Уаҕа ҕталан ҕазсалон.

Бзиа иаабон – уи ҕацсалан,
Ҕзапцыртуамызт игэаҕны,
Иааилахэлаанза уа ххыцсалан,
Ҕаатыргаанза ихазҕытны.

Иара иаван ҕахшыф ныҕэо,
Ҕапхыз иалан имцазо,

Ахы, изхэода уажэ иахыыкоу –
Ххэычра бналан аеазоу?

Сеитанеилоит Амакарахь,
Уа сынталарц, сыгесырхьырц,
Иара аннеиуаз смакҕахэара –
Сара уи аамта уа сазхьырц.

Амакара, Амакара –
Схэычра абакоу абра итаз?
...Иамазаму уаха ҕкара –
Уара идьыр уи ахьагаз?!

АЖӨЛАР РҔӨАМҒАҚӨА

Ғарада, шөкөыда,
Жөала мацара,
Абраанза изкыдаз
Ажөлар рыбжьара? –

Имызуа, итамхо,
Ирхөаз, еитархөаз
Агөара ибжьамхо,
Изцылаз, еихазхаз, –

Ажөлар иацьыртаз,
Ирхөоз ажөала,
Икам изныртаз
Шөкөык уи анхалан.

Иааиуан ишиашаз
Уи иара ахала,
Сыжөлар, аиашаз,
Ирыман агөала.

Иҥан җарада,
Ибеиан бызшәала,
Ирыман «уарада»,
Ицәажәон ашәала.

Ахага дрыбжьон,
Иҥәышыз ажәала,
Ахәрагь дыргъон, –
Ирхәоз ашәала.

Аҗаца дааргон,
Дыгчан, деинаалан,
Уи лныхәәҗа рхәон –
Уа дахьыфналоз.

Ашәақәа ирхәоз
Амхы ианталоз,
Ажәақәа ирхәоз
Ашәа ианаалон.

Ныҥәара ицозгы
Җыла, еицылон,
Рымфа илашозгы
Ашәақәа аңгылан.

Урт ажәа рчаңон,
Җыртас еилымшәо,
Урт жәала иқәңон –
Бҗарын изцәымшәоз.

Сыжәлар рхәамтоуп
Иааиуа, исцыло,
Инымтәәзо хамтоуп –
Сқәад уажә ианыло!..

АМШЫН АХЫҚӘАҒ СГЫЛАН

Амшын ахықәағ
сгылан,
сгылан,
сгылан.

Са сашьтуамызт, мчык уа сыннакылан,
Схәыцра цырны ицон амшын-гәы ихылан,
Аха уи зышьтазиз уақа хыла?

Амшын цәқәырцон, ацәқәырца еихагылан,
Сара уақа
сгылан,
сгылан,
сгылан.

Хзеицәажәомызт хара бжбыла, ғыла,
Хәибадырырц хашьтан цәала, жбыла.

Акәарашка ҫаңхәа икыдыҫеалон,
Нас игъазкуа, саңхәа икахәхәа ишьталон,
Еитадәықәлон ацәқәырца ҫагылан,
Сеитамтцзакәа сара уақа сгылан.

Са сахь еихон, анапы илаха-ҫахо,
Ауаҫ ида уаҫ дамбошәа амшын иахәо,
Амшын цәқәырца, уаангыл, уажәшьта
цшыаала,
Уцсушьанда уиартағ тынч ушьталан!

Иказами тынчрак уара узыхәан,
Узцарыма адгьыл ду уахыхәхәан?
Избагәышьоит башаза угәәтеиуеит,
Утра утымшәо цыарак унеиҫеиуеит.

Абар, иааиуеит ацәкәырцакәа гылан,
Сара схәыцреи дара рымәеи еипылан,
Нас еилатцәон, уака сааныркылан,
Амшын хықәаф
сгылан,
сгылан,
сгылан...

АМЗА

Ажәфәан агәы аетцәақәа кыдбыггала,
Иаакәымтцзакәа лацәкәысран иасны изфыз,
Амза затцәык гәышуа иаван иара ахала,
Издырхуада уи акар зыхеыз?

Издыруада фыц иаиузар иара гәалак,
Агәы нирхазар мамзар уи азәы?
Ицарц иашьтоу ажәфәан акынтә иара бналан,
Иахашәазшәа икалоит уажә атцәы!

Амза лаша, амза! Апоеццәа рымза,
Цхәызбеи рцызбеи рымфә казырччоз, –
Зегь рымаза укәа итаршәны уа итцәахымзар
Егъаф цәыртцын зсахъа хамбазоз!

Икалазеи, иувалада, умчра умак,
Ауаф иоума ас еипш узыцәшәаз,
Ма иуцәызма ахақәитра уара иумаз,
Уара ушқа днеизар узышьтаз?

Ауафы уишьтан есуха уишьтапало,
Уи уихафәо удәықәын мазала,

Амза, дудкыл, уара уашта иахъа италаз,
Ацшәма ихәтоу уаргъы икатчала!

АШӘАРЫЦАРАҢ

Амш гәамтхамтцуан, ашъа афьтцуа,
Ахцәы кәашза инафәпсеит,
Аены хәлаанза хшышәарыцоз,
Зынза хкарахеит, хаапсеит.

Хашьта еимапсон хәхәхысуаз,
Ацца ицәажәон хшъафәкәа,
Апсаатә шәакьон нас, ханхысуаз,
Рыцсы хцәыргарц еикәфьтца.

Ахы зыкәшәаз тцака италон,
Аееикәапсан интакәкәа,
Ицакьцакьуа уака ишьталон,
Ашъа кәада ацрыкәкәа.

Артмак кнаха инахьынхалан,
Ахәда ашаха нахашәо –
Ашәарыцаф инапала
Апсы итазгъы уа инахшәо.

Акакала сфызцәа итарцон,
Апсаатә хыхьынтә икапсон,
Сара сзеихсуаз – нак ипхастцон,
Сара баша урт сыршәон.

Сашьталазаап сызманшәалам,
Хыда смагәкәа уа исырхеит,

Аха ибыруаз са снаршәала
Акыр цсаатәгы еиқәсырхеит.

СХЫ ЗЫХСЫРҚЫО РЗЫМДЫРЗО

Схы зыхсырқыо рзымдырзо,
Стәуо аатра снавалон,
Санынхоз уаф дцәырымтцзо,
Агәынхара сабыллон.

Стәуон сыбжы хаккала,
Схәыцуан нас саатгыланы,
Сылағырзқәа хакәкәала,
Изсон сыбла ихыланы.

Слымха кыдын иртцарны –
Исахарц афны икалоз,
Саб даадәылтыр – иртарны...
Ма идәықәйтцон иркало...

Зымфа дгылан, бжъасызшәа,
Сан дыхианы сыхьчараз,
Аха зегы мфасызшәа,
Нас даакылсуан сырччараз.

Лажә цшқақәа срылакны,
Днаскьон лара слыманы,
Днеиуан цшбаала слывакны,
Стәуон са саангыланы.

Иснааломызт ацәхара –
Ма җа-хәшәык иафыхәодаз?

Сан илыман ачхара –
Мчыла сара исыхэодаз!

Слыргэыбзыгырц шыстахыз,
Лара илеиғыны издыруадаз?
Сыччацшь маза ишытэахыз,
Лара илеиғыны изныруадаз?

Зынза саман сарлахэын –
Лнапы ацхара ансықэымшэа,
Еитеймастэеит слылахэын –
Сара лнапқэа ансыкэлырша.

Изшэахьада ирымакны
Ани аңеи руара?
...Сан лкалтаң сыхлакны
Истахын атцэуара.

АПЦХЭЫЗБА ХАТЦА ДЦОИТ

Ари апцхэызба уажэ дабацо?
Закэ мѡоузеи уи дызныло?
Хьзыс илоурц уаха «аґаца» –
Уи азами уа дызгылоу!

Ахэсахэыцқэа лытдашыыцуа,
Уи деилархэоит илыдгылан,
Аламала ылыцрымтцуа –
Дымѡацыргарц наплыдкылан.

Дара шнеиуа лыхцэы пхьахэо,
Нас иалагоит даеакала,

Зегъ гѣаныла насыпк иахѣоит –
Лассы идѣықѣларц уи лымѣала!

Шьта минуткгы уи дзахыцом,
Аѣхѣара ааины ианлыдгыла,
Лгѣы абацашеи итыца-тыцо –
Уажѣшьта унеины уи аанкыла?!

Аамта шака ихъантахазеи,
Амѣа иқѣхеит итаатиуа?
Атацаагацѣа ма инзырхазеи?
Ма иахымазоу аамта ахыѣуа?!

Инзырхазеи, нас, иабакоу?
Иааталандаз ашта иѣыжѣлан!
Илзеилкаауам дыздыргѣакуа,
Гѣѣарас икоу зегъ уа илыжѣлан?

Амѣа лыхон – ѣыц дызнылаз,
Амѣа дықѣлон гѣацхарала,
Дгѣыргѣо илкѣабон лагырзыла,
Лынасыц ду лара лхала.

...Ахѣыцқѣа хѣмаруан ашта нкыла,
Бжѣеилацсала ирхаргалан, –
Гѣѣарак иаман иннакылан
Ирзымдырзо уи хыызхѣала!

ЗУЛЬ³

Гагра еипшу, Аѣѣа еипшу,
Сара исылшом ахѣара,

³ Зулъ – Германиатѣи Адемократиатѣ республикатѣи қалақбул.

Са исыздыруам урт ахъеипшу,
Аха сыкоуп иахъа ара, –

Зуль – қалақбуп, Зуль – егъқытоуп,
Са исызгәамтеит уи ахәаа,
Уи зегъ рыла даара еибытоуп,
Зуль иузатом баша аххәаа.

Амџа тәиуа ашьха ихалоит,
Тәка италоит нас џапхъа,
Амра ашәахәа иадыпхало
Иахнатдоит уи ахәда аххъа.

Цъара улапш зықәшәо џаџоуп,
Цъара каршәроуп тәказа,
Аџы еилымго атынчра ахаџоит,
Алымхә кыдтқан итцарза.

Ажәџан еилгоуп саркъа тәцаран,
Анакә хымлац уажә ааигәа,
Зегъ зыреџиуа бзиабароуп
Иахъа абрака са саазга.

Тәахышьа амам усгъы аиаша,
Узаџсуагъ икам иугәапхар:
Зульаа азәгъы илаџашьом,
Бзанцы иухаштуам урт убар.

Сышпашьцылеи Зуль иаразнак,
Иахыскаазшәа Акәа апшра.
...Схәыцуџеит сара адунеи азна:
Исџеипшума зынгъы ацсра?

Сыбла иамбеи схәыцра иалаз,
Сгәыгра нымхеи еибганы, –

Аа, сахъааиз са сшыапала,
Амшггы сщылеит еилганы.

Гагра еипшу, Аҕаа еипшу,
Сызтоу сшыза, уара ихәа!
Аха ироурц дара злеипшу
Ирыбжьалааит са сщәәхәа!

* * *

Са исыздыруам угәтакы,
Уара, ашыза, сащхъа иааиуа,
Ас ҳаицныкәап ҳамтакы,
Ҳаибадырып ҳшынеиааиуа.

Ҳхәыцуа ҳдәықәлар хаз-хазы,
Иалымшои нас ҳусқәа еивалар –
Ҳацсы тазар уатцәзы,
Ҳа ихәхәтоума ма ҳаилалар?!

Сыгәра угарцаз сгәы утащшы,
Сарггы исырба узыргәатеиуа,
Ухы уфәхан усфәщшы,
Нас иуасхәап ҳа ҳахънеиуа!..

* * *

Қашьрам ҳазтоу адунеи,
Абазқәа сащхъа икацсам,
Смахәфә-лас, еиғны ухандеи,
Сықазар схысхан – иацсам.

Аусураф искуа – утары,
Ҳаидыслар – сащхъа ушьтал!

Смыруга, еснагъ утцарыз,
Ацыр-еиха агэыцэахъ утал!

Слакфакыр – дсыхэом азэгъы.
Рацхъа са сымч агэра згап,
Сгылар азэы хэа уатцэгъы –
Нас сыгэра згашагъ дызбап!

* * *

Апоет икэра дахысит уажэшъта хэа
Исзырхэар дпоетзар аскаамта дбылрын...
Сажэеинраала ҕыц, уара ма сеитахэа,
Адышэара аамтазы ухьатцуа, умбрын!

Сажэахэ ухэароуп саныкам хатала,
Ишдагэоу инхааит уа уеапхъа апсра!
Угэыргъанагафны зегъ рашта усызтала,
Са сгэыцкъара иамоу умцсахын апшра!

Агэеилгара умаз, агэеицхара уцыз,
Са иустоит сцэа иалтцыз, са истэу сфара,
Есымша, есаат – есқыынагъ уҕыцыз,
Есқыынагъ иулшоз аҕыц аптцара.

Игылауа – уацгыл, иуафсуа – наскъага,
Афыцъбара ахьыржэуа, азыршла умжэын,
Абицарақэа са сажэабжъ рызнага,
Зны саамта ажэыргъы, са сажэа умажэын!

* * *

Азҕаб хэычы амшын хықэан дгылан,
Ацэқэырцақэа рееихык еихагылан,

Аќәарашќа иааиуан еишьтаххы.
 Уи лыблақәа агәыргъара рхылан,
 Иааикәылкрашәа дыфны днарцыххылан,
 Илызнымкыло дгылан уаќа лхы.
 Аќәара инасуан ацәқәырпақәа еижәылан,
 Илыкәмақаруа урт ирхылтцуаз бжыла.
 – Бымшәозаргъы уажәы ихамбари!
 Нас ибылгьо аееитцых ацслымз илан,
 Лнапы намтцак дахәон гәыла, цсыла:
 – Амшын, азы сұтар қамлари?!

АШЬЫЖЬ ШААНЗА АМҢА СЫҚӘЛАН

Ашәа

Ашьыжь шаанза амҥа сықәлан,
 Ңапхьа сара сапхьа бгылан,
 Бара апхәызба бзиа, сықәла,
 Иқалозеи зны баангылар?

Бара апхәызба бзиа, сықәла,
 Иқалозеи зны баангылар?
 Бшықьачақьуа гәырґак бцылар?
 Бшақәымгәығзо са сгәы аангылар?

Исыхәтамыз кыр қастозар,
 Исбырдырыр – са исыриашап!
 Избо – сызжьо лахьынтқазар,
 Адәы сықәзаап сара баша!

Исхьыпшыда, сызхьыпшыда,
 Сгәы зыртынчуа ажәа сазхәо?
 Азәгъы дықам бара быда
 Схагахаргъы сара сәазхәо!

Бара апхәызба бзиа, сықәла,
Икалозеи зны баангылар?
Бшықбачақыуа гәырфак бпылар?
Бшақәымгәыгзо са сгәы аангылар?

Пхәызба мыжда, бабаспылоз,
Ацәа самго ма уахынла,
Сыбла бхымтцуа бабахылоз,
Бара быда азәгы дхымло.

Бабацашеи са сышбышьтоу,
Уаха цьаргы баанымгыло?
Исцәызуама зынза бышьта
Нас дызуста уатә испыло?

Бара апхәызба бзиа, сықәла,
Икалозеи зны баангылар?
Бшықбачақыуа гәырфак бпылар,
Бшақәымгәыгзо са сгәы аангылар?..

АМШ СЫЗЦЫЛО

Схы-сгәы җыхан,
Сыкказа.
Атцых салтцуеит
Скалаза.
Җапхьа адунеи –
Абла схоуп,
Җапхьа адунеи –
Са сыхәтоуп.
Адәы снықәлоит
Суал нагзо,

Иац сызхьымзаз
Уажә сахьзо.
Схы сақәгәыгуа,
Схы агәра го, –
Амџа сзаатуеит
Цхьа сызго, –
Иара нымтцәо
Аа, иахьцо,
Агәырџақәа,
Зегь сыхцо!

Дгъыли-жәџани
Еимадоуп,
Урт сацшәыман
Са сыртоуп.

Тынч бжьыла
Сдуени тәырц,
Иара еинтәылан
Зынза ишәтырц, –

Адгъыл затцәык
Ажбы цџо,
Сара снейуеит
Ажәла кьо.

Са сылшара
Амш иазкуп,
Са сыцсшьара
Атцх иатәуп.

Атцх иалызго –
Цхьызуп, цхьыз,
Ианыцхьызха –
Уи ацәыз!

Исымнахуада
Сара апхыз,
Бзанцы исмоуааит
Уаха цэыз!

Атцых ашьтахь
Сымш уеилга!
‘Еаца уцо,
Ушьапы еихга!

Амш сызпыло –
Са сгэы тга!
Амш сызпыло –
Сымч зегь га!

АДГЬЫЛ ҲАЗҚӘЫНХО

Мирзо Турсун-Заде ихъзныфолоуп

Уара уажәа наунагза,
Акгьы мқәацазеит,
Ҳа ҳшеицәажәоз иаха шаанза,
Икказа иаашеит.

Асаби иеипш абла ааихнахын,
Амра аакачцеит,
Атцх цардазшәа наӀ иаафәнахын –
Ацсабара ччеит.

Ушәкәы ахьықәыз иамыркзакәан
Снықәлеит сара адәы,
Са сгәы итаскыз насмыгзакәан,
Тынч сартәозма сгәы?

Ацсынтэыла усыман сналалт,
Сызхара иусырбарц, –
Рыццас икъо уажэинраала –
Сыдгьыл зегъ иахъзарц.

Адэы сықэмызт усгъы схала,
Сахьцалак ҳаицын,
Арха еимаадеит, ашьха ҳхалеит,
Нас ҳазкылст амшын.

Ҳапхъа ишьтан аиатцэара,
Иамазам аҳәаа,
Ихзалару ҳаешъара
Амшын, сфыза, ихәа?!

Баша ицэыртцыз лапштцашэарам,
Ҳаибаркны ҳазмоу!
Гэарабжьарам иахьытшэароу
Ҳаицны ҳахьыбжьоу!

Акәа инаркны Душанбенза
Ибжьалт ҳцәаҳәақәа,
Ҳа ҳаилнахуа сара избаанза
Изит аҳәаақәа!

Абла зхьымзо адгьыл ҳақәыз,
Ҳхьышьтра ду тбаахо!
Ҳапсадгьыл ду нагзара ақәыз
Ҳфыцъагъ ҳазқәынхо!

АГЕОЛОГЦӘА

Агеологцәа ирымам тышэынтәаларак,
Агеологцәа – цъарак инхазом,

Ианаргэыргъо цъара урт маншәаларак,
Шықасынакыак нас акгы рбазом.

Адгыл агәы итаршәу иашытоуп иатцырхырц,
Ашьха ихалоит аблагә итапшырц,
Ацәа иантало ацсабара аеатцәахырц,
Дара неиуеит уи амал аадрьпшырц.

Амфа иқәуп еснагъ, рымфа нымтцәазо,
Урт аамталоуп тыцкаф иахьынхо, –
Агеологцәа – адгылаф ихымтцәазо,
Адгыл афы зышыта мызуа инзырхо.

Иртцоит адгыл агәы тбаара иалалан,
Ахахә рацәа хыртуеит иахыкфәу,
Цъара анефтгы зыхьтас ицо ихалалап,
Агаз аапшлап адгыл иахыбжьоу.

Акрахьтцуеит, Сибра, уара узышлара,
Аха уусқәа зынзак ифәзоуп,
Уажә иангәарто нақ-нақ азы иулшара,
Уатцә иумоу аңеипшгы ааигәазоуп.

Агеологцәа усгы ипшыхәцәоуп хышытрала,
Адгыл маза иамоу аадырцшуеит,
Уажә сахьаиз, Сибра, саргы срышталан,
Ажәеинраала фыцқәа сыпшаауеит.

АПСУА ДАХЬЫНХО

Ахәылбыҭехан са схала,
Ақыта мфа сыбжьалан,
Сдәықәлеит ныкәара, –
Акыраамта санхалан,

Наќ ағада санхала,
Исыңлеит саќара.

О, иахауеи, иахауеи,
Ара азыхыи, ахауеи
Ргъама – аеакуп,
Знык араанза уанхала,
Унхоит уаќа уа ухала, –
Утќаоуп, умға куп.

Абас иќоуп ағаға,
Атоурых хэың ахьауа,
Иара иамоу аңаға,
Ианио иргэаңхо,
Арахь аңсуа дызхалаз, –

Дынхарц акэым ихала,
Харантэ ирбарц, уи ала –
Иааиларц дахьынхо!..
Знык уи иашта иаағалаз,
Дзымцо уахьынтэ мариала,
Кырымш дизынхо.
Аңсуа идгьыл даңымхарц,
Нас сасыда уи днымхарц –
Ашьхоуп дахьынхо!

АХҚӘА

Апоет иажәа анарха. Гь. Гублиа	5
--------------------------------------	---

Ажәеинраалақәа

Са сцәахәа	15
Ацырра аамта.....	16
Аеқәа абакоу?.....	17
Ацсуа кама.....	19
Ашьха баллада.....	20
Дон ахықәан	20
Изнышәынтрада?	21
Аетцәақәа – са сгәаҕы.....	22
Шарцазыла	23
Убри ауха.....	25
Сыдгьыл гәакъа – са сбирак	28
Поль Робсон ибжы.....	29
Ажәа иаша	30
Санагха	32
Арфашқәа псуеит – еитеирцаз.....	33
Зегъы ауафра иапсахо	34
Исыхаапшуеит абла тырхаха.....	35
Ацсра	36
Илеиуеит асырхәы	38
Амра ацсымтаз	39
Атынч нхаразы ашәа	40
Аусура ашәа	42
«Ус бымхәыцын сымыш, сылашара...»	43
Ақәа ашьыжь	44
«Са сықалақь ыцәоуп шыта цәамтхаала...»	45
«Сара сзыхәан акәзам быбла зыччо...»	46
«Иахьоуп, данызба уи апхәызба, ҕыц...»	46
Ажәа	47
Ажәлар, ажәлар!	47
Абри ажәәан	48
«Ацәа хаара стахәхәа шалаз...»	49
Ахәааеилагацәа	49
Ахамта	50
«Ха хәнеицыз апхыз салан, бдыруама?...»	51

«Адэы дыкэлааит хаґоу игэы еикэхэаланы...»	52
Багымхааит	53
Бара быда сџом Акэака.....	54
Ашэа	55
«Изыхтабки, уажэ баазкэылаз...».....	56
«Снеины асаркэа саныпшылоит...»	57
Абзиабара баламышэмарын.....	58
«Аеыршо, аеыршо, бхахэы ашытэра...»	59
«Зегь уск-ускае ирымоуп ахатэра...».....	60
Ашэкэы хэыда	60
Исызныжэуам адунеи.....	66
Иуахауама, ауафы?.....	67
Афныка, афныка!.....	69
Иахэа азыхэан.....	70
Гунибтэи атх	71
Хэынзах	72
Асас	73
Ельбрус	74
«Ацакэақэа ргэеифшышэара ғыцааны...»	76
Уан аиартэ дылоуп дхымхэаха.....	76
«Уиғапшла утаыхызар, уиғапшла...».....	78
Ухэан-схэан.....	79
Икан зны саныкалоз.....	80
Амырхэага ихнарчаз ацахэа	82
«Ахатэа иабцэар тыхны ирцырцырзом...».....	83
Амцэара.....	83
Иахэатэи амшгы... ..	84
цсуа қытак сналалейт.....	85
«Са сыкалакэ шэтыла италахау?...».....	87
«Ицэасшыашаз са исымбацкэа...».....	87
«Санхыпшыло – уи ахэаа амам...»	88
«Ухнахцэаргыы амра апхара...».....	89
«Амхы дталан азэ драшэон...»	89
Атх.....	89
«Ипатэақэа ырша, ибла гэыккэа тшаша...»	90
Апсны азы ашэа.....	92
Сышьха қыта	94
Сеыхэа	95
Ача.....	96
Фызак дсыман.....	97
Аеыф	99

Сжьиѡын сара	100
Ахшыѡыцба	102
«Ухала итчала агѡытгашья...»	102
Ѣааныбзиала	103
Аѡыза изы ашѡа	104
Ан – амѡацгаѡ	105
Ишъны ишътан ацшкеи иани	106
Амшын-уаѡ афырхатѡа	108
Са сжурнал	109
Сѡа изхает	110
Абра дныѡѡн	111
Аѡалаѡ аѡы азахѡа	112
«Сыбла анхыстыз амра сѡацчеит раѡхъа...»	113
«Амшын Еиѡѡа еиѡъу иарбан аѡхын иѡу...»	114
Ашъхаѡѡа	114
Маиаковски шъхатѡылан	115
«Амѡа ааихырѡѡоит, абахчарахъ инѡалоит...»	116
Ачерѡъез пѡѡызба	117
«Апенѡъыр салыпш избоит атѡла шышѡѡуа...»	118
Иссиру аѡѡѡызбеи уареи шѡеиѡѡызыз	119
Агѡыла	122
«Саѡхъа игылаз шеибакѡу...»	122
Хѡыта аѡыпѡа	123
Маи	125
«Игѡаѡъны лыбла сызхыѡшылом...»	126
«Амшын ахыѡѡаѡ бгылан бызхѡаѡшуазеи?...»	127
Аѡырѡѡаѡ	128
Иѡабуп, апстазаара!	129
Насып сымоуп	130
Хадас самоуп са схѡа	132
Абра сынхоит	133
Арѡаѡы	133
Адѡыѡбаѡѡа ѡоит	135
Абзиабара ансымам	136
«Ажѡѡан аштѡахъ маѡѡак ишѡшьуп...»	137
Сышьѡа рбарушь?	138
Узымаагѡышьѡеит уаѡа Апсныѡа	139
Агѡыла	140
Уѡызѡѡа хѡизеит	141
Аѡсуа пѡѡызба лашѡа!	143
Абас заа	144

Сгәы сызшом.....	145
Аоны	146
«Атдлабгъ капсар илнамгарцу...».....	147
Цәызда	148
Зны ҳамфақәа цашт инеилытц	149
Сышьхақәа.....	150
Исгәалашәоит Баслахә арха	151
Акәа азы ашәа	153
Ацсуа шьхыц	153
Ацха ицшуеит атаҳмада	154
Иааиуеит уи аамта	156
Сара истәу.....	156
Апоег игъежъра	157
Ажәтыс.....	159
«Акы цсыргъы – ҕакы ииуеит...».....	160
Аетцыс	161
Монголиа	162
Амҕа	163
«Акыр сныкәеит, кыр сеимдеит...»	164
«Са сандәықәло ныкәара...»	165
Атаҳмадацәа.....	165
Иулшаша шьтых.....	166
Амҕан	167
Ацха	168
«Азә днахысызшәа ихшьыло илаба...»	169
Ашьха қытағ	170
«Исымбеижьҕеи итцүзеи сабду ибаҳча!...».....	171
«Сыбла ихгылоуп ххәыштәара аишәа...»	172
Агәы узеиҕшом.....	174
Ченлима.....	175
Ажәеинраала сапхәоит ацсышәала	177
Итцәуо ацслыш	178
Атцыхәтәантәи ажәа.....	179
«Шьоук амшын иҕықәынхалоит...»	181
«Амра шыпхо, амра шаша...»	181
Аапын цәахәақәа	181
Сара сан зегъ реиҳа дыццшан	183
Ауаҕы.....	184
«Аурт цьара аршәаа иасуеит...».....	185
Асаси ацшәмеи.....	186
Дарбан иуҕызоу?	188

Снапала	191
Асас, умѡахытц!	192
«Барггы быцѡом, сарггы сыцѡом...»	194
«Итабуп сзырѣыхаз...»	195
Бара ибхѡо	195
Иаха шаанза	196
«Ииашам шака шыаѣа кастахьѡузеи...»	197
Аамта	198
Уаха цѣгга ихьѡуп	199
Бара бысцылеит шыжымтан	200
Ауаѡра.....	201
«Апыркхѣа деицралоит...»	202
«Иеигъу дшыкам иара иархѣеит...»	203
Уцала, аѡыза, уаанымгылан!.....	204
«Апстазаара иаѡашѡу...»	205
Сѡызцѣа	205
«Усггы уашьтан амаа акырта...»	206
Аѡныка	207
«Азѣггы ажѡѡан дхаргалап...»	208
Сара маза сымазам	208
«Иааихыкѣласуа дкыдцалан...»	209
Бзиа избо сибазом	210
Сыказ суаѡны.....	211
Иамам ахѣаа	212
Изшѣахьада ауаѡы игѣы иѣазо?.....	213
Са сыцсадггыл	215
Издыруада?	216
«Мгьалтцас адггыл амра иаблын...»	218
Азын.....	219
Амшын.....	220
«Иахьаггы азѣы анышѣ дарѣоит...»	221
«Ладеи-ѡадеи реимадара...»	222
Ашѣа	222
«Ари адунеи знык агьама...»	224
Крацѣызру сыцсадггыл санаѣхо?	225
Схѣычра сашьталар.....	226
«Амѡа тбаа сыкѣуп сызцѣымшѣо...»	226
Аѡацха	228
Уаха хѣизап саб иѡны	229
Бзиала, сыцсадггыл, сызхѣом	230
Тагалан ашьтахь.....	232

Апацхае иѳу ажѳеинраала	233
Са исыздыруам	235
Аѳадара	236
Гера	236
Алжир	238
Ача агъама	239
Аееимаа	239
«Сара цъара сыкан...»	240
Изахъзузеи анасып?	241
Ауацъакае	243
Атларкѳыкѳ	244
Аѳны	244
«Макъана дхѳыцуп, дагыласуп...»	245
«Ирацѳахеит аныѳѳакѳа...»	246
Мѳакы	246
Москва амтѳантѳи азын	246
Аѳыкатѳа аѳы ижѳом	247
Амра сапылоит сара	248
АЗѳгы дѳпърхагам	249
Уи асахъа тѳхуан иара ишибоз	250
Ашѳарахѳѳа зыжѳра илбаауеит	251
«Урт аѳыцъа ныѳѳо уа еицуп...»	252
«Рацѳазакгы са схы иадыскылом...»	253
Аѳахмада	254
Амѳа	255
Уи амш сымбароуп	256
Сбызшѳа	257
Уажѳшьта иаѳарым	259
Акыта	260
Арыц	262
Дкѳашоит амолдав цѳѳызба	263
Ардѳына ашѳа аѳѳоит	265
Ашъауардын	266
Урыстѳыла	268
ѳааныбзиала	269
Апсызѳѳа аѳада иѳон	270
Аѳѳа ауамызт	272
ѳыцъа аѳсахѳыцѳѳа	273
Ажѳала ихѳу	275
Схѳартам сара уи ада	276
Акытаѳѳа иреиѳгым са скыта	277

Са сѣы икоуп	278
Амѡа сықәуп	279
Уа мшыбзиа, сибра... ..	280
Агба цон иртыш ихылан.....	282
Ахьта уамкын, Сибра.....	283
Сибра ацәажәара.....	284
Ссасуп, сагьсасым.....	286
Берды Кербабаев азымѡас ахықәан	287
Сибра инарнкы... ..	288
Алтаитѡи ақәа	289
Ацәа ґысхуеит	290
Азымѡас Катуан.....	291
Сибратѡи аказшьа.....	292
Ахәса астал дырхиоит.....	293
Ашьыжь	295
Сахьцалакгыи иара сыцуп.....	296
Алтаитѡи ашьхақәа.....	297
Иссык-куль	298
Акәа.....	299
Арыц еипш илатѡ.....	301
Ашьжымтаншьа сыблақәа нтаауеит.....	302
Ауафы.....	303
«Снеиуеит ауаа срылагылан...».....	304
«Схәыцра ажәѡан иатцакьысуеит...»	304
Амра анзаало.....	306
Шьыжымтанла сшьапы хтны	306
«Апсабара шыкоу инейдкылан...»	308
Сқыта сыпхьоит	309
Зегь хайдкылан	311
Мықә ақыта	312
Сымш, бабакоу?	313
Ахәы акынтѡи	314
Шака нхазеи катцатәыс	315
Бара батцкьыс ипшзоу.....	316
Сара сшыкоу.....	317
Акалашәа сыкоуп	319
Уи аха сывам.....	320
Ацла ѡоит.....	321
«Иутахызар уаха шаанза...».....	322
Киев дынхоит сара сѡыза.....	323
«Дашьтан аманшәалара даѡазо...»	324

Амра схашеишеиуа.....	325
Арпыс ыыла ддоит абас!.....	326
Бзыцтәи арпарцәа.....	328
цон еибашьра.....	328
Бзыц азиас.....	330
Жәәакәара.....	331
Уашәа шысхәо.....	334
Бзыцта.....	335
Алакә лабәба.....	336
Урыстәыла азын.....	337
Ажәфан казказ са исхагылоуп.....	339
Уара умәа.....	339
Ажәеинраалакәа аниуа.....	340
Казба.....	341
«Абри ажәфан ауп ақәа лазышьтуа...».....	342
Ахәыс.....	343
Амакара.....	344
Ажәлар рхәамтақәа.....	345
Амшын ахықәаҕ сгылан.....	347
Амза.....	348
Ашәарыцараҕ.....	349
Схы зыхсырқьо рзымдырзо.....	350
Апхәызба хатца ддоит.....	351
Зуль.....	352
«Са исыздыруам угәтакы...».....	354
«Қашьрам хазтоу адунеи...».....	354
«Апоет иқәра дахысит уажәшьта хәа...».....	355
«Азғаб хәычы амшын хықәан дгылан...».....	355
Ашьыжь шаанза амәа сықәлан.....	356
Амш сызпыло.....	357
Адгьыл хазқәынхо.....	359
Агеологцәа.....	360
Апсуа дахьынхо.....	361

Иван Константин-ица Тарба

ИАЛКААУ

Q-ТОМКНЫ

Актәи атом
Ажәеинраалақәа

Иван Константинович Тарба

ИЗБРАННОЕ

В двух томах

Том первый
Стихотворения

На абхазском языке

Аиқәыршәәф Ан. Лагәлаа
Аредактор Л. Чамагәуа
Асахьаҗыхфы Р. Габлиа
Компиутерла еиқәлыршәеит Н. Гәынба

Аформат 84x108 $\frac{1}{32}$. Атираж 300.

Икатә. акъ. бгъ. 11,75.

Инықәыр. акъ. бгъ. 19,74.

Ағаттаңка №....

Адсны Аҳәынтқарра

«Акыпцхъ аоны»,

ақ. Акәа, Ешба имѡа, 168

